

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองไทย:
กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

นายไพฑูรย์ นุ่มหั่นต์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Application of the Buddhist “Conditions of Welfare” in
Thai Government: A Case Study of the Chae Chang Sub-
district Administrative Organization, San Kamphaeng
District, Chiang Mai Province**

Mr. Paitoon Noomahan

An Independent study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองไทย:
กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อและนามสกุล นายไพฑูรย์ นุ่มหันต์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ชัชวาลย์ คุ้มทองคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชัชวาลย์ คุ้มทองคำ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรวิทย์ โรจนพล)

.....
(รองศาสตราจารย์ยุทพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองไทย:
กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ศึกษา นายไพฑูรย์ นุ่มหันธ์ รหัส 2498000070 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต(การเมืองการ
ปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์โสธร ตู้ทองคำ **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการ
ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสารและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 18 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา และพนักงาน
องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง และตัวแทนภาคประชาชน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วน
ตำบลแช่ช้าง คือ หลักที่ 1 การประชุมอย่างเนืองนิตย์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง
มาประชุมอย่างแข็งขันทุกครั้ง หลักที่ 2 ประชุม ทำกิจกรรม และเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน
ซึ่งผู้บริหาร พนักงานไม่เคยขาดประชุม และเข้าร่วมประชุมตรงเวลา หลักที่ 3 ให้ความเคารพปฏิบัติ
ตามธรรมเนียมประเพณีที่ดีของรัฐที่เคยปฏิบัติมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อบัญญัติขององค์กร ยึดถือ
หลักปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมา หลักที่ 4 เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน ให้เกียรติเคารพ
นับถือผู้ใหญ่และผู้นำ หลักที่ 5 ให้เกียรติสุภาพสตรี ไม่ข่มเหงน้ำใจ คุ่มครองป้องกันกุลสตรี ทุก
ตำแหน่ง หลักที่ 6 เคารพสิ่งที่ประชาชนนับถือและไม่เลิกพิธีกรรมอันชอบธรรมเป็นประเพณี
ดั้งเดิม ผู้นำให้เคารพนับถือในสิ่งที่ประชาชนเคารพสักการะบูชา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเชียงใหม่
นับถือ หลักที่ 7 ใ้การคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมเข้ามาสู่แว่นแคว้นเมื่อเข้ามาแล้วก็ให้ความ
อนุเคราะห์ องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างจัดให้มีการอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่
พระสงฆ์ผู้ทรงธรรมวินัยอย่างยิ่ง (2) ปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม
เกิดจากประชาชนไม่สนใจการเมือง ทศนคติแบบรวมอำนาจและระบบอุปถัมภ์ รวมทั้งองค์การ
บริหารส่วนตำบลแช่ช้างไม่ได้กำหนดนโยบายการบริหาร โดยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม
(3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรม ควรมีการ
เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับพนักงาน ให้มีจิตอาสาและจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน
คำสำคัญ อการบริหารนิยธรรม การปกครองไทย องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จังหวัดเชียงใหม่

Independent study title: Application of the Buddhist “Conditions of Welfare” in Thai Government: A Case Study of the Chae Chang Sub-district Administrative Organization, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province

Author: Mr. Paitoon Noomahan; **ID:** 2498000070; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Independent study advisor:** Thasothorn Tootongkum, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objective of this research was to study the application of the Buddhist principle of the 7 rules of “Conditions of Welfare” for administrators (*Satta aparihaniya dhamma*) by the Chae Chang Sub-district Administrative Organization in San Kamphaeng District, Chiang Mai Province.

This was a qualitative research based on documentary research and interviews with 18 key informants, chosen through purposive sampling, consisting of administrators, council members and personnel of the Chae Chang Sub-district Administrative Organization and local residents. Data were analyzed through descriptive analysis.

The results showed that (1) as for Rule 1 “to hold regular and frequent meetings,” the members of the Chae Chang Sub-district Administrative Organization came to meetings regularly; Rule 2 “to meet together in harmony, disperse in harmony, and do their business and duties in harmony,” the administrators and personnel did not miss meetings and came on time; Rule 3 “to introduce no revolutionary ordinance, nor abrogate any established ordinance, but abide by the original norms and principles,” the TAO did not change its organizational charter and followed the accepted processes; Rule 4 “to honor and respect the elders and hold it a point of duty to listen to their words,” they respected elders and leaders; Rule 5 “to respect women and refrain from coercing them,” they protected the dignity of women in every work position; Rule 6 “to honor, esteem and support the people’s shrines, monuments and objects of worship, both in the town and country, and do not neglect their righteous ceremonies,” the Sub-district Administrative Organization leaders respected all things held sacred by the people of Chiang Mai; and Rule 7 “to provide the rightful protection, shelter and support for Arahants and wish that they enter the realm and dwell pleasantly therein,” the Sub-district Administrative Organization gave very good protection to all Buddhist monks. (2) Problems with application of these principles were the public ambivalence towards politics, authoritarian attitudes, the system of mutual obligations, and the fact that the Sub-district Administrative Organization had not set an official policy of following the Buddhist principles of statecraft. (3) The application of these principles can be developed and promoted by creating better understanding among Sub-district Administrative Organization personnel and stimulating their sense of conscience about serving the public.

Keywords: Satta aparihaniya dhamma, Thai government, Chae Chang Sub-district Administrative Organization, Chiang Mai Province

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ธโยธร ผู้ทองคำ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ และรองศาสตราจารย์ ธปนรรต พรหมอินทร์ ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิจัยนี้อย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ให้ความรู้ และมีน้ำใจให้คำแนะนำ ช่วยเหลืองานด้านวิชาการและด้านเอกสารแก่ผู้วิจัยมา ณ โอกาสนี้

อนึ่งการทำวิจัยนี้ จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาด ผู้ให้ข้อมูลในแหล่งวิจัยสำคัญซึ่งประกอบไปด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างทุกท่าน รวมทั้ง พ่อกำนัน พ่อหลวง แม่หลวง ประชาคม อสม.ชุมชน ผู้นำเยาวชน ปราชญ์ และพระสงฆ์ในเขต อบต.แช่ช้าง ขอขอบพระคุณ ในการให้ความเมตตาอนุเคราะห์ที่เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กัลยาณมิตรที่อดทนให้คำแนะนำในกรอบความคิด ช่วยจัดการระเบียบข้อมูล ตรวจสอบแก้ไขทุกขั้นตอน โดยสละเวลาอันมีค่าแม้จะมีงานประจำล้นมือ ก็ยังเต็มใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือโดยมิเห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

คุณประโยชน์อันใดที่จะพึงมีจากการทำวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องปฏิการบูชาพระคุณแด่ บูรพาจารย์ทุกท่าน ตลอดถึงบรรพชนมีปู่ ย่า ตา ยาย บิดา มารดา พ่อตา แม่ยาย รวมทั้งญาติพี่น้อง

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยได้เกิดแรงบันดาลใจการทำวิจัยทำนองนี้ จากข้อมูลของคุณธนพัฒน์ แสงทอง นักศึกษารุ่นพี่ ประการสำคัญที่สุด ทุกครั้งที่เกิดความท้อแท้ ผู้วิจัยได้รับแรงสนับสนุนและกำลังใจสุดที่จะนับประมาณได้ จากคุณอรทัย (ศรีภรรยา) คณิตศิลป์ (บุตรชาย) ขอขอบคุณและซาบซึ้งน้ำใจสุดที่จะเอ่ยได้

ไพฑูรย์ นุ่มหั่นต์

มิถุนายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
กรอบแนวคิด.....	6
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง.....	9
ลักษณะการปกครองในสมัยพุทธกาล.....	9
แนวคิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง.....	14
หลักการบริหารนิชธรรมกับการปกครอง.....	20
การเมืองการปกครองไทย.....	33
แนวคิดการปกครองท้องถิ่น.....	64
องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.....	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	88
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	89
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	90

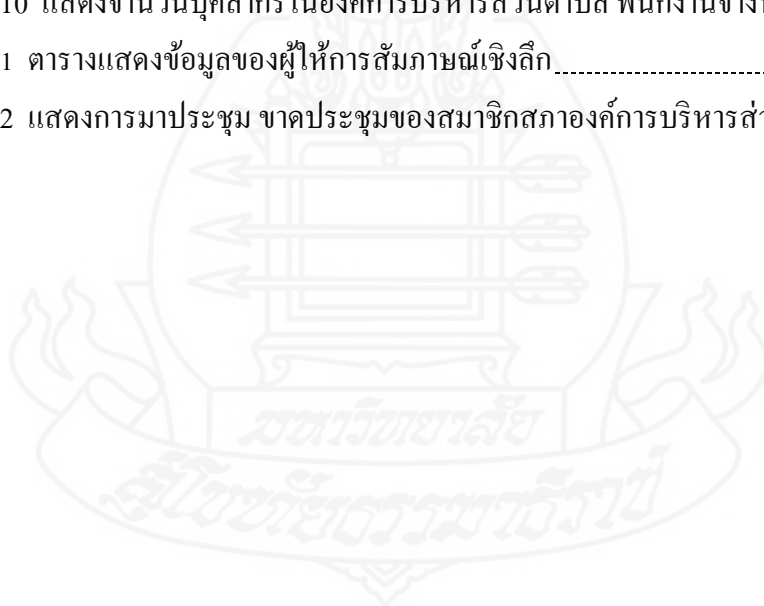
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
สภาพการบิหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง.....	92
ด้านการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ในการบิหารขององค์การบริหารส่วน ตำบลแซ่ซ้าง.....	93
แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบิหารต่อหลักอปริหานิยธรรม.....	128
บทที่ 5 สรุปลผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	130
สรุปลผลการวิจัย.....	131
อภิปรายผล.....	135
ข้อเสนอแนะ.....	138
บรรณานุกรม.....	140
ภาคผนวก.....	147
ก แบบสัมภาษณ์.....	148
ข ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง.....	154
ค รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	157
ประวัติผู้ศึกษา.....	160

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงรายชื่อหมู่บ้านและขนาดพื้นที่.....	68
ตารางที่ 2.2 แสดงประชากรและจำนวนครัวเรือน.....	70
ตารางที่ 2.3 แสดงสถาบันและองค์กรทางศาสนา.....	72
ตารางที่ 2.4 กลุ่มผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำนวน 10 กลุ่ม.....	74
ตารางที่ 2.5 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานปลัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล 6 คน.....	75
ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป 4 คน.....	75
ตารางที่ 2.7 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการคลัง 7 คน.....	75
ตารางที่ 2.8 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป.....	75
ตารางที่ 2.9 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนโยธา 5 คน.....	76
ตารางที่ 2.10 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป.....	76
ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงข้อมูลของผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	94
ตารางที่ 4.2 แสดงการมาประชุม ขนาดประชุมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ.....	97

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา 6

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ใช้ตัวบทกฎหมายเป็นหลัก แต่เรื่องหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นแม่บทหล่อหลอมจิตใจ และขัดเกลาอุปนิสัยใจคอพฤติกรรมของคนไทย ประเพณี วิถีชีวิต จนเป็นวัฒนธรรม การเมืองการปกครองของไทยยังขาดการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่มาก

แม้ว่าขณะนี้สังคมไทยไม่ได้ยึดหลักพุทธธรรม ทั้งไม่ใช่ความสำคัญ แต่นำหลักกฎหมายมาบังคับใช้แทนคุณพระพุทธศาสนากับการเมืองตั้งแต่สมัยพุทธกาล มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลง การเกิดปัญหาการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่างๆ ก็จะนำกฎหมายมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินความขัดแย้งทางการเมือง

การเมืองการปกครองไทย ที่นำเอาหลักคุณธรรมโดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้จะทำให้เกิดความรัก ความเป็นกัลยาณมิตร สามัคคี และเกิดความเข้าใจซึ่งกันและเมื่อนำหลักอปริหานิยธรรมไปแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครอง เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในการบริหาร การปกครองประเทศ ปัญหาความขัดแย้งทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้าน ก็จะไม่มีข้อโต้แย้งในเรื่องอำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ ผลประโยชน์

สภาพการเมืองการปกครองไทย ที่ไม่ยึดหลักธรรมอปริหานิยธรรมจะประสบกับความขัดแย้ง ขาดความสามัคคี ไม่เคารพซึ่งกันและกัน

การพัฒนาประเทศไทยเกิดการชะงักงัน การเมืองการปกครองที่ดี ก็จะเกิดการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี

ในปัจจุบัน ผู้มีอำนาจบริหารประเทศมักจะขาดจิตวิญญาณการเป็นผู้ใหญ่ เช่น ไม่นับถือผู้อาวุโส การถือตนเป็นใหญ่ เอาแต่ความคิดตนเป็นใหญ่ ทำให้เกิดการแบ่งแยกพวกพ้อง พวกใคร พวกมัน ก่อนให้เกิดหลักการ ตัวกู ของกู หลักกู หลักมึง ของตนเป็นที่ตั้ง ทำให้ประเทศชาติ สังคมการเมือง มีปัญหาตามมาต่อการปกครองบ้านเมือง เกิดความไม่ปองดองของผู้นำประเทศ และจะนำไปสู่การแตกแยกของประชาชนในชาติ แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่เป็นผลดีต่อประเทศชาติ

การขาดหลักธรรมอปริหานิยธรรมเป็นเหตุแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของผู้นำประเทศ ขาดความสามัคคี ในการปกครองประเทศ และการบริหารการจัดการ ไม่เป็นเอกภาพ ภราดรภาพ ในสังคมของประเทศ

ตัวปัญหาที่แท้จริงมัน ไม่ได้อยู่ที่ตัวคน แต่ตัวคนไม่รู้จักนำหลักธรรมอปริหานิยธรรม มาปรับปรุงใช้ให้เข้ากับการเมืองการปกครองในประเทศไทยในแต่ละบริบทนั้นมากกว่า ทำให้เกิด ปัญหาในทางการเมือง

แต่ปัญหาน่าจะอยู่ที่ตัวบุคคล ส่วนใหญ่มักคิดกันไปว่า ไม่ควรนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มาเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง

ผู้นำทางการเมืองการปกครอง ไม่ค้นคว้าศึกษาให้ถึง “ธรรมะ” อย่างซาบซึ้ง หลักอปริหานิยธรรม ก็จะแยกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาออกไปจากการเมืองการปกครอง นักการเมือง นักปกครอง ก็จะนำกฎหมายมาบังคับใช้ในการปกครอง หลักธรรมเป็นพื้นฐาน ควบคุมพฤติกรรม กล่อมเกลานิรันดร์ ปลูกจิตใต้สำนึกผิชอบชั่วดี ในธรรมวินัย ดีกว่าการบังคับใช้ กฎหมาย ก็ไม่ทำให้คนเป็นคนดีได้

เพราะฉะนั้น ความพร้อมเพียงในการประชุม และเลิกประชุมกันอย่างพร้อมเพียงทำ ให้เกิดความเข้าใจกันในการทำงาน ไม่ถือตนตามอำเภอใจ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ได้บัญญัติ เคารพผู้ใหญ่ อย่างชนชาววัชชี รับฟังความคิดเห็นของผู้หวังดีต่อองค์กร

ไม่ทำร้ายบรรดาภคสตรี กุลกุมารีทั้งหลายมิให้อยู่อย่างถูกข่มเหงรังแก นักการเมืองการ ปกครองควรเคารพสักการบูชาเจดีย์อย่างชาววัชชีบุตร ทั้งภายในและภายนอกจิตใจ ไม่ละเลยการทำ ธรรมพิธี พร้อมเพียงกันจัดให้การดูแล ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ (หมายถึงบรรพชิตที่เป็นหลักใจของประชาชน) ตั้งใจให้ท่านที่ยังมิได้มาถึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้ว ฟังอยู่โดยผาสุก

การประยุกต์ใช้หลักธรรมอปริหานิยธรรมการเมืองการปกครอง เกิดความพร้อมเพียง ของหมู่คณะ ความพึงมี พึ่งได้ในการพร้อมเพียงกันทำงาน เลิกงานอย่างพร้อมเพียงกัน เคารพใน ความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ข่มเหงสตรีเพศ ไม่เบบบัญญัติที่มีอยู่แล้ว ไม่แก้บทบัญญัติที่มีอยู่แล้ว เคารพในกฎระเบียบที่วางไว้เดิมจนกว่าตกลงแก้ไขกันใหม่ เคารพบูชาเจดีย์สถานให้อยู่อย่างมั่นคง ต่อไปประลึกถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เพื่อเอามาปรับปรุงแก้ไขการปกครองให้เกิดประสิทธิภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้น ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 10 หมู่บ้าน มีประชาชน จำนวน 4,876 คน (สถิติประชากรปีพุทธศักราช 2553) ได้บริหารงานในรูปแบบประชาธิปไตย มีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีคณะกรรมการบริหาร

รับผิดชอบในกระบวนการบริหารเพื่อความเจริญของท้องถิ่น การบริหารงานที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้กำหนดแผนการบริหาร สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป็นไปตามความประสงค์ของชุมชน จากกระบวนการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ที่ผ่านมา ไม่ทราบว่า ได้มีการนำหลักวิชชปฏิบัติบริหารไปใช้มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง น่าจะได้มีการประยุกต์การปกครองด้วยหลักวิชชปฏิบัติบริหารอยู่บ้างในระดับใดระดับหนึ่ง ถ้าไม่อย่างนั้น คงจะเกิดความไม่สงบ มีความวุ่นวาย เกิดการฟ้องร้อง กล่าวหาผู้บริหารว่าทุจริตประพฤติมิชอบเป็นแน่

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงอยากจะทำการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อจะได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากพื้นที่จริง กับ การปฏิบัติงานจริงโดยตรงในระบบการเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มาตรวจสอบการนำหลักธรรมปฏิบัติ (วิชชปฏิบัติบริหาร) 7 ประการ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาการบริหาร อภิปราย และข้อเสนอแนะหาวิธีป้องกันปัญหา อันจะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองไทย ที่ยังมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เป็นพรรคเป็นพวกแบบพวกใครพวกมัน มีความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง ความคิดแตกแยก จะได้เกิดความปรองดอง ความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และความสมานฉันท์ของหมู่คณะประชาชนในระดับท้องถิ่นซึ่งอาจจะขยายไปสู่ระดับชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปฏิบัติบริหาร (วิชชปฏิบัติบริหาร) ในการเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขต เฉพาะพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

3.2 ขอบเขตด้านประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระเบียบปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง และการดำเนินงานตามหลัก

อภิธานิยธรรม (วิชช้อภิธานิยธรรม) ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

- 1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง (โดยการเลือกตั้ง) จำนวน 17 คน
- 2) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลแม่ช้าง จำนวน 10 คน
- 3) ข้าราชการ/พนักงานประจำ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง จำนวน 21 คน
- 4) ประชาชนในเขตตำบลแม่ช้าง จำนวน 4,876 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Selection) จากคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง และพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ และผู้แทนจากประชาชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง (รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 6 คน
- 2) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง จำนวน 3 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง จำนวน 5 คน
- 4) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน (ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ) จำนวน 4 คน

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3.1 ปัญหาของการศึกษา 4 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) สภาพการบริหารของการบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง
- 2) การประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง
- 3) ปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์อภิธานิยธรรม (วิชช้อภิธานิยธรรม) ในการบริหาร และ
- 4) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมในการเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1.3.2 ขอบเขตด้านหลักธรรมเพื่อการประยุกต์

ใช้หลักอภิธานิยธรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ช้างนำมาปรับใช้ใน 7 ด้าน คือ

- 1) การประชุมอย่างเนืองนิตย์
- 2) การประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงทำกิจการพร้อมเพรียงกัน เลิกประชุมพร้อมเพรียง
- 3) เคารพปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณีของรัฐไม่เพิกถอนบทบัญญัติไว้ดีงามแล้ว ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่งามขึ้นมาแทน
- 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน
- 5) ไม่ดูอำนาจมเหงกุลสตรี ประพฤติธรรมให้เกียรติในสุภาพสตรี
- 6) เคารพสิ่งที่ประชาชนนับถือและไม่เลิกพิธีกรรมอันชอบธรรมที่เป็นประเพณีดั้งเดิม
- 7) ให้การคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมเข้ามาสู่แว่นแคว้นเมื่อเข้ามาแล้วก็ให้ความอนุเคราะห์

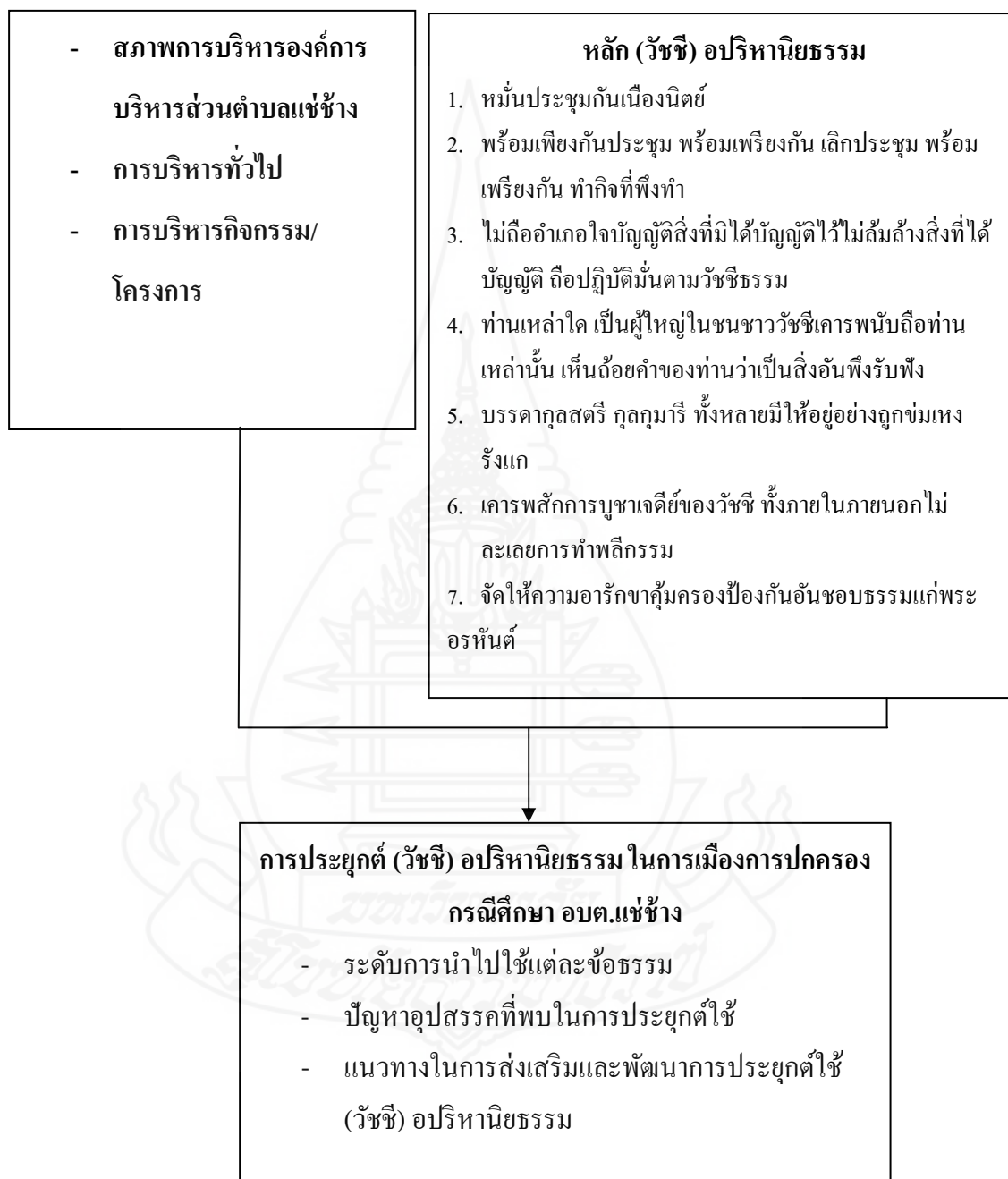
1.3.3 ขอบเขตด้านช่วงเวลา

ได้กำหนดช่วงเวลาที่ใช้ศึกษาการประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ช้างในช่วงเดือน เมษายน 2553 ถึงเดือน มีนาคม 2554

4. กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

5. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

5.1 “**การเมืองการปกครอง**” หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อที่จะกำหนดแนวทางข้อบังคับ หรือนโยบายโดยอาศัยการปกครอง การมีส่วนร่วมการใช้อำนาจ ในทางที่ถูกต้องและอาศัยเงื่อนไขต่างๆ ทำให้เกิดความชอบธรรมในสังคมเป็นหลัก สังคมก็อยู่อย่างปกติสุข รวมทั้งประชาชนในประเทศก็อยู่ดีมีสุข ในงานวิจัยนี้ หมายถึงการเมืองการปกครองของ องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

5.2 “**อปฺรหานิชฺรรม**” หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้ปฏิบัติจะไม่มี ความเสื่อม 7 ประการ ในที่นี้ หมายถึง “วัชชืออปฺรหานิชฺรรม” มิใช่ ภิกขุอปฺรหานิชฺรรม ประกอบด้วย

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ เพื่อปรึกษาหารือเรื่องกิจการงานต่างๆ กันอย่างสม่ำเสมอ
2. พร้อมเพรียงกันเข้าประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำ กิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน
3. ให้ความเคารพปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีที่ดีของรัฐที่เคยปฏิบัติมา ไม่เพิก ถอน ย่ำยีสิ่งที่บัญญัติไว้ดีแล้ว และไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ดีงามเข้ามาแทนที่ใหม่อีก
4. ให้เกียรติและเคารพนับถือผู้เป็นใหญ่ ที่เป็นผู้นำมีประสบการณ์อันยาวนาน เชื้อพืงถ้อยคำของท่าน
5. ให้เกียรติสุภาพสตรีไม่ข่มเหงน้ำใจ คู้มครองป้องกันกุลสตรี กุลกุมารีทั้งหลาย มิให้ถูกข่มเหงน้ำใจ ร่ากาย ไม่ลูดคร่าชื่นใจ ไม่ทำอะไรตามความอยากที่เกิดขึ้น
6. สิ่งใดอันเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเจดีย์พระธาตุ ปุชนิชฺรสถาน อนุสาวรีย์ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามต่างๆ ต้องเคารพนับถือในสิ่งเหล่านั้น
7. จัดการอารักขา คู้มครองผู้ประพฤดิธรรมให้สามารถประพฤดิธรรมได้ โดยสะดวกเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน โดยให้ไม่ต้องมาวิตกกังวลเรื่องความปลอดภัยหรือ ภัยอันตราย ใดๆ ทั้งสิ้น

5.3 “**การประยุกต์หลักออปฺรหานิชฺรรม**” หมายถึง การนำหลักพุทธธรรมเรื่อง อปฺรหานิชฺรรม 7 ประการ ที่กล่าวมาไปปรับใช้เพื่อการปกครองท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

5.4 “**การประยุกต์ออปฺรหานิชฺรรมในระบอบการเมืองการปกครองของ อบต. แช่ช้าง**” หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้ปฏิบัติงานการเมือง การปกครอง มีการบริหารจัดการที่ดี โดยนำหลักออปฺรหานิชฺรรม 7 ประเด็นที่เสนอไว้ เป็นตัวชี้วัด

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ทราบถึงการใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

6.2 ได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักธรรมอปริหานิยธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นระบบ

6.3 ได้แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างการบริหารตามหลักอปริหานิยธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่อย่างชัดเจน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง

การศึกษาการประยุกต์หลักธรรมอปริหานิยธรรมในการเมืองการปกครอง ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสะท้อนคิด กรอบความคิด ทิศทางการพัฒนาการบริหาร การเมือง นับแต่สมัยโบราณที่ผ่านมา รวมทั้งแนวโน้มแห่งการบริหารสมัยใหม่ ตามกรอบธรรมาภิบาล และเสนอหลักวัชชีอปริหานิยธรรม ที่เป็นบรรทัดวัดระดับการบริหารขององค์การบริหารส่วน ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการปกครองในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลสังคมอินเดียเกิดปัญหาเรื่องการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น 4 ระดับ เรียกว่า วรรณะ 4 คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร ทั้ง 4 วรรณะ (ม.ม.13/576/520) มีสถานะ และบทบาทตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ ทางสังคมแตกต่างกันออกไปตามระดับของวรรณะ คือ

1. วรรณะพราหมณ์ ถือว่าเป็นชนชั้นสูงสุดในสังคม เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม มีหน้าที่ติดต่อกับพระเจ้าและนำหลักธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้ามาสั่งสอนประชาชน จัดการศึกษา ให้กับสังคม เป็นต้น
2. วรรณะกษัตริย์ เป็นชนชั้นปกครอง มีหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ปกครองบ้านเมือง ให้เกิดการพัฒนามีสันติสุข ได้แก่ พระราชาและเจ้าหน้าที่ราชการทุกคน
3. วรรณะแพศย์ เป็นชนชั้นกลาง ประกอบอาชีพด้านพาณิชย์กรรม เกษตรกรรม ช่างฝีมือ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น พวกแพศย์มีหน้าที่ทางสังคมที่ค่อนข้างจะหนัก คือจะต้องทำบุญแก่พวก พราหมณ์ เสียภาษีอากรให้กับพวกกษัตริย์ และจ่ายค่าจ้างให้แก่พวกศูทร
4. วรรณะศูทร เป็นชนชั้นต่ำที่สุดในบรรดาวรรณะทั้ง 3 ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม มีหน้าที่เป็นกรรมกรรับใช้วรรณะทั้ง 3 ข้างต้น พวกศูทรไม่ได้รับอนุญาตให้เรียนหนังสือ ไม่มีสิทธิ์ ในการศึกษาคัมภีร์พระเวท

ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการ กำหนดลักษณะทางสังคมของอินเดียสมัยพุทธกาลนั้น จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 วรรณะนี้ วรรณะพราหมณ์

มีอำนาจและบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของสังคมอินเดียสมัยก่อน แม้แต่กษัตริย์ ซึ่งเป็นชนชั้นผู้ปกครองก็ต้องขึ้นต่อพวกพราหมณ์ ซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของกษัตริย์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามคัมภีร์ทางศาสนา ซึ่งพวกพราหมณ์เป็นผู้แต่งขึ้น และมักจะเอนเอียงเข้าข้างในฝ่ายตนเสมอ ซึ่งบางทีก็ทำให้กษัตริย์เกิดความไม่พอใจ พยายามหาวิธีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นกัน

ในด้านการปกครองก็เช่นกัน ศาสนาพราหมณ์ก็ได้เข้าไปมีบทบาทเป็นอย่างมากในการกำหนดลักษณะการปกครองสังคมอินเดียสมัยนั้น ตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติของผู้ปกครอง กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง รวมทั้งสมาชิกในสังคมด้วย และเนื่องจากศาสนาพราหมณ์เข้าไปฝังรากลึกในจิตใจของประชาชนชาวอินเดียเป็นอย่างมากเช่นนี้ ชาวอินเดียจึงค่อนข้างให้ความสำคัญด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุ ฉะนั้น ในการปกครองรัฐ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐจะต้องส่งเสริม คือ รัฐต้องส่งเสริมศาสนา ปกป้องศาสนา รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ ควบคุมความเหมาะสมด้านต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมประชาชนให้ประพฤติตามหลักธรรมทางศาสนา

สังคมอินเดียสมัยพุทธกาลนั้น มีพื้นที่กว้างใหญ่ประกอบด้วยแคว้นต่างๆ ทั้งน้อยทั้งใหญ่มากมาย ที่ขึ้นชื่อได้แก่ 16 แคว้นใหญ่ คือ อังคะ มคธะ กาสี โกศลละ วัชชี มัลละ เจตี วังสะ กุรุ ปันฑยาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสสกะ อวันตี คันธาระ กัมโพชะ (พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2553: 96-98) ทั้ง 16 แคว้นนี้ มีวิธีการปกครองสังคมที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละสังคมสามารถที่จะสรุปออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1.1 การปกครองแบบราชาธิปไตย

การปกครองแบบราชาธิปไตย เป็นการปกครองที่พระราชามีพระอำนาจเบ็ดเสร็จในการปกครอง หน้าที่สำคัญคือ ปกป้องราชอาณาจักร ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ทำให้ประชาชนเกิดความสงบร่มเย็น วางนโยบายการปกครอง ควบคุมรายได้รายจ่ายของรัฐให้เป็นไปอย่างมีคุณค่า ทำความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น

พระราชาทรงได้รับการยกย่องนับถืออย่างมากเหมือนหนึ่งว่าเป็นเทพเจ้าในหมู่มนุษย์ (ยวหาระลาด เนห์รู, 2546 : กรุณา กุศลาสัย แปล) ถึงกระนั้นพระราชาก็ทรงเคารพกฎหมายแผ่นดินเช่นกัน การใช้พระอำนาจต้องเป็นไปอย่างถูกต้องเป็นธรรม ปกครองบ้านเมืองตามกฎหมาย กติกาที่นักปราชญ์ได้วางไว้ ถ้าหากพระราชาดำเนินราชกิจนอกทางแห่งธรรมก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน ถึงขนาดอาจถูกขับไล่ก็ได้

ในการปกครองแบบราชาธิปไตยนี้ พระราชาทรงแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งต่างๆ เพื่อช่วยในราชกิจของพระองค์ในแต่ละตำแหน่งนั้นมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปตามลำดับ เช่น

ตำแหน่งปุโรหิตหรือมหาตมะ ตำแหน่งที่ปรึกษาของพระราชา มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปกครอง ตำแหน่งปุโรหิต หรือมหาตมะนี้สงวนไว้สำหรับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ได้ร่ำเรียนวิชาต่างๆ มามาก รอบรู้เหตุการณ์บ้านเมืองได้ดี และมีความสามารถด้านฤกษ์ยามต่างๆ ซึ่งก็ได้แก่ชนชั้นหัวหน้าของพวกวรรณะพราหมณ์นั่นเอง เป็นผู้คอยถวายคำแนะนำแก่พระราชา เพื่อให้ดำเนินการปกครองประเทศให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นธรรม

ตำแหน่ง เสนานี เป็นแม่ทัพ มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายทหาร

ตำแหน่ง กษัตรา เป็นขุนนางในราชสำนัก

ตำแหน่ง สังครหิตา เป็นขุนคลัง

ตำแหน่ง เสาลลิกะ หรือ สุลกาธยักษะ มีหน้าที่จัดเก็บภาษี

ตำแหน่ง ครามิกะ เป็นผู้ปกครองระดับท้องถิ่นหรือหัวหน้าหมู่บ้าน ทำหน้าที่รวบรวมภาษีรักษากฎหมาย ควบคุมกฎระเบียบในท้องถิ่น ถือว่าเป็นข้าหลวงต่างพระเนตรพระกรรณของพระราชา

นอกจากตำแหน่งเหล่านี้แล้ว ในการปกครอง พระราชายังมี “มนตรีบริษัทร” ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานและการใช้พระราชอำนาจของพระราชา พระราชาต้องปรึกษามंत्रीบริษัทรเหล่านี้ก่อนที่จะสั่งการอะไรลงไป ไม่สามารถที่จะทำอะไรได้โดยพลการ ถ้าจะเปรียบเทียบกับปัจจุบันก็ได้แก่ คณะรัฐมนตรีนั่นเอง มंत्रीบริษัทรนี้จะต้องผ่านการคัดเลือกมาจากประชาชน อาจมี 8 หรือ 10 คน หรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละแคว้น แคว้นที่มีการปกครองแบบราชาธิปไตยนี้ เช่น แคว้นอังคะ แคว้นมคธ แคว้นกาสิ เป็นต้น

ตัวอย่าง แนวคิดทางการเมืองแคว้นมคธ แบบราชาธิปไตย

นโยบายรวมชาติของอชาตศัตรู

พระเจ้าอชาตศัตรู เวเทนิบุตรเจ้าแห่งแคว้นมคธมีนโยบายที่จะผนวกดินแดนโดยการจะยกทัพไปปราบแคว้นวัชชีซึ่งเป็นมหาอำนาจที่น่ากลัวแคว้นหนึ่งในยุคนั้นพระองค์จึงทรงสั่งการให้วัสสการพราหมณ์เสนาบดีแห่งแคว้นมคธไปกราบบนัสนการพระพุทธเจ้าเพื่อทรงทราบพยากรณ์ว่าจะเห็นด้วย หรือไม่อย่างไร

ในเรื่องดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าผู้นำรัฐอย่างพระเจ้าอชาตศัตรู ได้มองเห็นความสามารถของวัสสการพราหมณ์ เป็นเสนาบดีของพระองค์จึงได้มอบงานที่สำคัญให้ทำการนับได้ว่าการใช้ลูกกับงานเป็นอย่างมาก

การเมืองระหว่างแคว้น

ในเรื่องดังกล่าวนี้แคว้นวัชชีคงจะทราบจะประสงค์และความต้องการของฝ่ายในเรื่องดังกล่าวมีแคว้นวัชชีคงจะทราบจุดประสงค์และความต้องการของฝ่ายแคว้นมคธอยู่มิใช่น้อย จึงได้ส่งทองมาประชิดชายแดนของมคธซึ่งเป็นแคว้นที่ใหญ่กว่าก่อน จนแคว้นมคธต้องการรับส่งมหาอำมาตย์มาดสร้างเมืองใหม่เพื่อเตรียมต่อสู้กับแคว้นวัชชีเป็นการเร่งด่วน การเมืองระหว่างแคว้นทั้งสองนี้เองเริ่มเข้มข้นดุเดือดมากยิ่งขึ้นเริ่มจาก

ก) การเมืองระหว่างวัชชีกับมคธ

การทำสงครามระหว่างแคว้นวัชชีกับแคว้นมคธจะเริ่มมีบ้างแล้วในพระสูตรนี้ มีการสร้างเมืองหน้าด่าน หรือเมืองที่เป็นป้อมปราการเพื่อหยุดยั้งการขยายตัวอิทธิพลทางการเมืองของแคว้นวัชชีที่แผ่มายังแคว้นมคธ ดังปรากฏว่าสมัยนั้นมหาอำมาตย์สุนิระและมหาอำมาตย์วัสสการะชาวแคว้นมคธสร้างเมืองในปาฏลีคามเพื่อป้องกันพวกวัชชี เมืองปาฏลีคาม (เมืองปาฏลีบุตร) นี้เอง ต่อมาเป็นเมืองหลวงของแคว้นมคธ โดยมีพระมหากษัตริย์พระนามว่าพระเจ้าอโศกมหาราช พระราชา ผู้ยิ่งใหญ่ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 218

ข) กลยุทธ์ทางการทูต

เดิมทีแคว้นมคธจะใช้กำลังทหารเข้าโจมตีแล้วชิงเมืองของแคว้นวัชชีแต่เมื่อได้ฟังพระคำรัสของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับพระอานนท์ จึงทำให้วัสสการะพราหมณ์มหาอำมาตย์ผู้มีสติปัญญาขบถยถุ์ดังกล่าวจนสามารถสรุปประเด็นได้แล้วหันมาใช้กลยุทธ์ทางการทูตแทน

ข้าแต่ท่านพระโคดม พวกเจ้าวัชชีมีอธิปไตยธรรม แม้เพียงข้อเดียวก็พึงหวังได้ แต่ความเจริญอย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลย ไม่จำเป็นต้องกล่าวว่ามีบททั้ง 7 ประการ ข้าแต่พระโคดม พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่าชาตศัตรู เวเทหิบุตร ไม่ควรทำสงครามกับพวกเจ้าวัชชี นอกจากจะให้วิธีปกครองทางการเมืองหรือไม่ก็ทำให้แตกแยกสามัคคีกัน (พระมหาศรีบริวรรดิธรรม โม, 2550 : หน้า 89 – 90)

1.2 การปกครองแบบสามัคคีธรรม

การปกครองแบบสามัคคีธรรม หรือแบบสาธารณรัฐนี้ เป็นการรวมหลายๆ รัฐเข้าเป็นประเทศเดียวกัน การปกครองเป็นลักษณะของสภามนตรี เรียกว่า “ราชา” มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันดำรงตำแหน่ง สภามนตรีนี้ มีหน้าที่ตัดสินปัญหาสำคัญๆ ต่างๆ เกี่ยวกับการบริหาร การปกครองประเทศ ซึ่งต้องตัดสินกันด้วยเสียงข้างมาก สมาชิกในสภาสามารถเปิดอภิปรายเรื่องต่างๆ ได้ด้วย มีลักษณะคล้ายกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้

การปกครองแบบสาธารณรัฐนี้ ประกอบด้วยสภา สมาชิกสภา ซึ่งมีทั้งคนหนุ่ม และคนแก่ ทำหน้าที่ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการปกครองรัฐ วางแผนนโยบายในการปกครอง

บ้านเมืองและบริหารประเทศชาติ บ้านเมืองเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า ความผาสุกของประชาชนภายในรัฐ

การปกครองแบบสาธารณรัฐ หรือ สามัคคีธรรมนี้ถึงที่จะต้องตระหนักและระวังเป็นพิเศษคือ ความสามัคคีหรือความเป็นเอกภาพภายในหมู่คณะ ผู้ปกครองหรือ ผู้นำจะต้องมีความสามารถ มีวิธีการที่จะรักษาความสามัคคีภายในรัฐไว้ให้ได้ อย่างเหนียวแน่น มิฉะนั้นแล้ว ก็จะทำให้เกิดการล่มสลายทางการปกครองเกิดการแตกแยกออกไปเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยได้

ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏว่า มีพวกราชวงศ์ที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐเช่นกัน เช่น พวกลิงคยะ พวกลิงจิว พวกลิงชชี เป็นต้น

ตัวอย่าง แนวคิดทางการเมืองแบบสามัคคีธรรมของแคว้นวัชชี

-รูปแบบการปกครอง

แคว้นวัชชี ได้มีรูปแบบการปกครองทางการเมืองเป็นแบบ สหพันธรัฐที่รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็ง โดยใช้หลักการบริหารนิยธรรมเป็นแนวทางในการบริหารกิจการบ้านเมือง จนเป็นที่เกรงขามของรัฐน้อยใหญ่ แม้พระเจ้าอชาตศัตรู ก็ยังเกรงในพลังของความสามัคคีของรัฐวัชชีนี้ จนพระองค์ได้แสวงหาทางออกสุดท้ายคือการให้วัสสการพราหมณ์เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังแนวคิดทางการเมืองการปกครอง และอาจจะเกิดความคิดดีใจ ขึ้นในที่สุดก็ไปสรุปเป็นกลยุทธ์ทางการเมืองนำการทหาร และประสบความสำเร็จหลักพุทธปรินิพพาน

ในเรื่องดังกล่าวนี้พระพุทธเจ้ามิได้ทรงให้คำแนะนำใดๆ เพียงแต่ตรัสให้เห็นถึงจุดแข็งของเจ้าวัชชีทั้งหลายที่มีความประพฤติดีที่แสดงถึงความสามัคคีและอำนาจเหนือกว่าเท่านั้น โดยตรัสผ่านพระอานนท์ ว่า

“อานนท์ พวกเจ้าวัชชียังหมั่นประชุมกันเนื่องนิคยประชุมกันมาครั้ง”

...ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังพร้อมเพียงกันประชุมพร้อมเพียงกันเลิกประชุมและพร้อมเพียงกันทำกิจที่พวกเจ้าวัชชีจะพึงทำ

...ตราบเท่าที่เจ้าวัชชีไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรมในวางไว้เดิม

...ตราบเท่าที่เจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของเจ้าวัชชีและสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง

...ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่อุคคร่าขึ้นใจกุลสตรี หรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วมด้วย

...ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมืองและไม่ละเลยการบูชาอันชอบธรรมที่เคยให้กระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป

...ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังรู้จักการรักษา คุ่มครองป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจ ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แคว้นของเราท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุกในแคว้นแคว้น (พระมหาศรีบรรดกร ภิรมโม, 2550 : หน้า 91)

จะเห็นได้ว่า สังคมอินเดียสมัยพุทธกาลนั้น มีการปกครองที่เป็นระบบที่เดียว และเป็น การต่อสู้กันอยู่สองระบบ คือ ระหว่างระบบประชาธิปไตย กับสามัคคีธรรม โดยเฉพาะฝ่ายสามัคคีธรรมนั้น เนื่องจากการรวมรัฐหลายๆ รัฐเข้าด้วยกัน จึงมีจุดอ่อนตรงที่ว่าจะต้องรักษาความสามัคคีหรือความเป็นเอกภาพไว้ให้ได้เป็นอย่างดี จึงมักจะถูกฝ่ายการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยุแหย่ให้แตกสามัคคีกันอยู่เสมอ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาว่า พระเจ้าอชาตศัตรูสามารถเอาชนะพระเจ้าลิจนวิได้โดยการยุแหย่ให้แตกสามัคคีกัน (พระมหาสมเดชมหาคีรีลังค, 2544 : หน้า 11-14)

2. แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ที่ปรากฏอยู่ในหลายสูตร แต่โดยภาพรวม หมายเอาการปกครองที่ประกอบด้วยธรรมะเป็นใหญ่ ขอเสนอสาระตามหลักฐานจากพระสูตรต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 **หลักอธิปไตย 3** คำสอนเรื่องอธิปไตย 3 มีกล่าวในสังคิติสูตร (ที.ปา.1122281231 ; อง. ติก. 20/749/186) ได้แก่

1. **อัตตอธิปไตย** อำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับบุคคลคนเดียว ซึ่งหมายความว่า บุคคลคนเดียวเป็นศูนย์รวมแห่ง อำนาจการปกครองบ้านเมืองทั้งหมด กล่าวคือ อำนาจ 3 ทาง (1) อำนาจบริหาร (2) อำนาจตุลาการ (3) และอำนาจนิติบัญญัติ รวมอยู่ที่บุคคลคนเดียวกัน บุคคลอื่นเพียงเป็นผู้รับสั่งหรือนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเจ้าของอำนาจเท่านั้น

เช่นในระบบกษัตริย์แบบสมบูรณาสิทธิราชย์ องค์พระมหากษัตริย์ จะทรงเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครอง หากเป็นระบบสาธารณรัฐ ประมุขหรือประธานประเทศ หรือประธานาธิบดี จะเป็นศูนย์รวมอำนาจ ซึ่งมักจะเรียกระบบนี้ว่าเป็นระบบเผด็จการ

2. **โลกอธิปไตย** อำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับความเห็นของคนหมู่มากของคนส่วนใหญ่ ซึ่งหมายความว่าประชาชน คนส่วนใหญ่ มีความเห็นอย่างไรก็ถือเอาตามนั้น โลกอธิปไตยนี้

ปัจจุบันมีใช้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ถ้าเป็นประเภทประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ก็จะให้ประชาชนทั้งประเทศมาประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับนโยบาย การจัดการ การบริหารบ้านเมือง กับกิจกรรม การบ้านการเมืองการปกครอง ประชาธิปไตยโดยตรงจะนำมาใช้ในประเทศเล็กๆ เช่น เวเนซุเอลา มณฑล นครรัฐต่างๆ ในอินเดีย ประเทศจีน ของกรีกโบราณ เป็นต้น และประเภทประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect Democracy) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนกล่าวคือเมื่อไม่สามารถนำประชาชนมาประชุมแสดงความคิดเห็นพร้อมกันได้ทั้งประเทศ ก็ให้ประชาชนเหล่านั้นเลือกตัวแทนของตนขึ้นมาทำหน้าที่แทนตน ตัวแทนเหล่านั้นออกเสียงหรือลงคะแนนเสียงจับสลาก แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ถือว่าเป็นความคิดเห็นของบุคคล หรือมติมหาชน ที่คัดเลือกผู้ใดในชุมชนคนของตนเองที่คัดเลือกของประชาชนส่วนใหญ่นั้นที่เลือกกันเข้ามาหรือเลือกตนมา

3. ชัมมาธิปไตย อำนาจสูงสุดอยู่กับ “ธรรมะ” คือความถูกต้องโดยไม่คำนึงว่าจะ เป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อยหรือแม้จะเป็นความเห็นของบุคคลคนเดียว (ปัจเจกชน) ถ้าเป็นความเห็นที่ชอบธรรมหรือเป็นความเห็นที่ถูกต้องก็ถือเอาตามนั้น

พระพุทธเจ้าทรงยกย่องชัมมาธิปไตยว่าประเสริฐสุดดีที่สุดในส่วนโลกาธิปไตยก็ยังคงดีกว่า เอกาธิปไตยจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตำหนิระบบเผด็จการที่ใช่เอกาธิปไตย ถ้าเผด็จการนั้นยึดมั่นในธรรมในความถูกต้อง มีความรักความเมตตาต่อประชาชนเหมือนพ่อปกครองลูกและมีได้ยกย่องว่าระบอบประชาธิปไตยหรือ โลกาธิปไตยนั้นประเสริฐสุดหรือดีที่สุดในการปกครอง แม้สักปรัชญาเมธีทางการปกครองยุคปัจจุบัน ก็เห็นด้วยกับพระพุทธเจ้าโดยกล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เลวน้อยที่สุด (พระมหานันทวุฒิ เคารพปรัชญา, 2552 : หน้า 10 -11)

2.2 อปรีหานิยธรรม 7 ประการ (ที่.ม.10/68/86 ; อ.จ.สตุตค. 23/20/18)

1. การประชุมอย่างเนืองนิตย์
2. การประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงทำกิจการพร้อมเพรียงกัน เลิกประชุมพร้อมเพรียง
3. เคารพปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณีของรัฐไม่เพิกถอนบทบัญญัติไว้ตั้งมาแล้ว ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่งามขึ้นมาแทน
4. เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน
5. ไม่ลุอำนาจข่มเหงกุลสตรี ประพฤติธรรมให้เกียรติในสุภาพสตรี
6. เคารพสิ่งที่ประชาชนนับถือและไม่เลิกพิธีกรรมอันชอบธรรมเป็นประเพณีดั้งเดิมนั้นเสีย

7. ให้การคุ้มครองผู้ประพฤดิธรรมเข้ามาสู่แว่นแคว้นเมื่อเข้ามาแล้วก็ให้ความอนุเคราะห์

2.3 ทศพิธราชธรรม คือ ราชธรรม ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน (นิยมเรียกว่า ทศพิธราชธรรม) คุณสมบัติของนักปกครองที่ดีสามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ (ขุ.ชา.28/240/86) คือ

1. ทาน ให้ปันช่วยประชา คือ บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้โดยมุ่งปกครอง หรือทำงาน เพื่อให้เขาได้ มิใช่เพื่อจะเอาจากเขา เอาใจใส่อำนวยความสะดวก ห่อนุเคราะห์ ให้ประชาราษฎร์ได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อน ประสพสุข ประสพทุกข์ และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี

2. ศีล รักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม ดำรงกายและจิตวาจา ประกอบแต่การสุจริตรักษาภคิตตคุณ ประพฤติให้คนเป็นตัวอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูแคลน

3. ปริจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชา และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

4. อาชวะ ปฏิบัติการโดยซื่อตรง คือ ซื่อตรงไว้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

5. มัททวะ ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงคน คือ มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่งหยาบคาย กระด้างถือองศ์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม ควรได้รับความรักภักดีแต่มีขาดยำเกรง

6. ตบะ พ้นมัวเมาด้วยเผาภิเลส คือ แผลเผาภิเลส ตัณหามิให้เข้าครอบงำจิต ระวังยับยั้งข่มใจได้ ไม่หลงไหลหมุ่นในความสุขสำราญ และการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่เสมอสม่ำเสมอ หรืออยู่อย่างง่าย ๆ สามัญ มุ่งมั่นและจักบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้บริบูรณ์

7. อักโกธะ ถือเหตุผลไม่โกรธา คือ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยความโกรธ มีเมตตาประจำใจไว้ ระวังความเคืองชุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตสุจริตตามธรรม

8. อวิหิงสา มือหิงสานำร่มเย็น คือ ไม่หลงระเริงอำนาจไม่บีบคั้นกดขี่ มีความกรุณา ไม่หาเหตุผลเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใด ด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

9. ชันติ ชำนาญเช็ญด้วยขันติ คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย ถึงจะลำบากกายนำเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกย่ำจะหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีถากถางอย่างไรก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกิจกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

10. อวิโรธนะ มีปฏิบัติคลาดจากธรรม คือ ประพฤติมิให้ผิดจากประศาสนธรรม อันถือประโยชน์สุขความดีงามของรัฐและราษฎรปรารภณาโดยชอบธรรมก็ไม่ขัดขึ้น การใดจะเป็นไปโดยชอบธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ก็ไม่ขัดขวาง วางองค์เป็นหลัก หนักแน่นในธรรมคงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำดีร้าย ลากสักการะหรืออัญญารมณ อัญญารมณใดๆ สถิตมั่นในธรรมทั้งส่วนยุคิธรรม คือความเที่ยงธรรม ก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครองตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ก็ดี ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป

2.4 จักกวัตติธรรม หลักธรรมของพระเจ้าจักรพรรดิ นอกจากการปกครองตามหลักทศพิธราชธรรมแล้ว พระองค์ยังทรงสอนให้ใช้หลักธรรมหรือนโยบายสำหรับผู้ปกครองทวีปหรืออาณาจักรที่กว้างใหญ่ ซึ่งเรียกว่าจักรวัตติธรรม มี 12 ประการ (ที.ปา.11/35/65) ดังนี้

1. อันโตชนสมิง : สงเคราะห์หมู่ชนภายในพระราชฐาน คือพวกพยุหเสนา ทวยทหาร
2. ขัตติเยสุ : สงเคราะห์บรรดากษัตริย์ ซึ่งเสวยราชสมบัติอยู่ตามเมืองขึ้นเมืองนอก
3. อนุยันเตสุ : สงเคราะห์บรรดากษัตริย์ ซึ่งเสวยราชสมบัติอยู่ตามเมืองขึ้นเมืองนอก
4. พราหมณคหปติเกสุ : สงเคราะห์พราหมณ์และคฤหบดี
5. เนคมชานปเตสุ : สงเคราะห์ชาวนิคม และชนบทให้ทั่วถึง
6. สมณพราหมณเสสุ : สงเคราะห์แก่นักบวชสมณพราหมณ์
7. มิคปิกชีสุ : สงเคราะห์ฝูงเนื้อห่านกึ่งปวงคือทรงเมตตาสัตว์
8. อัมมการปฏิปกเขโป : ชักชวนและทรงเป็นตัวอย่างห้ามไม่เข้าราชบริพารประชาชนในในภายใต้การปกครอง ประพฤติผิดกุกุศีลธรรม และกฎหมาย
9. อธนัง ธนูปทานัง : ทรงตั้งมูลนิธิสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยากประสบภัยต่างๆ ตามสมควร
10. สมณพราหมณเณ อุปสังกมิตวา : ทรงเข้าไปหาสมณพราหมณ์ทรงไต่ถามปริศนาธรรม เพื่อให้รู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์และมิใช่ประโยชน์
11. อัมมราคัสส ปทานัง : คือทรงเว้นจากการประพฤติดีการประเพณี เช่น ฟีป่า น้ำ อา เป็นต้น
12. วิสมโลกัสส ปทานัง : คือไม่ทรงใช้สอยทรัพย์สิ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเกินไป

แปลว่า การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นเหตุนำสุขมาให้ การแสดง สัทธรรมเป็นเหตุนำสุขมาให้ ความสามัคคีของหมู่เป็นเหตุนำสุขมาให้ ความเพียรของคนที่สามัคคี กัน เป็นเหตุนำสุขมาให้ (จ.ธ. (ไทย) 25/194/93) วิธีเช่นนี้เท่านั้น

ถ้าเราจะต่อสู้ทำให้มันยึดเยื่อ การปรองดองมิให้เกิดมีการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ของทั้งสองฝ่าย และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่มชคได้เลือกใช้วิธีมิตฺตฺเกท หรือยุยงให้แตกสามัคคี กัน ซึ่งทรงปฏิเสธไว้ในพรหมชาลสูตรว่า “พระสมณ โคดมทรงละทรงเว้นขาดจากคำต่อเสียด คือ ฟังความจากฝ่ายนี้แล้ว ไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้ว ไม่ไปบอก ฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้ว ไม่มาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคน ที่แตกกัน ส่งเสริมคนที่ปรองดองกัน ขึ้นชมยินดีเพลิดเพลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน ตรัสแต่ถ้อยคำที่ สร้างสรรค์สามัคคี” (ที.สี.(ไทย) 9/9/4)

พระพุทธองค์ทรงเห็นว่า หากแม้มชคเลือกใช้วิธี (มิตฺตฺเกท) นี้ก็ยิ่งดีกว่าวิธีแรกเพราะวิธี นี้จะต้องใช้เวลานานถึง 3 ปี จึงจะสำเร็จ ซึ่งระยะเวลา 3 ปีนั้น นานพอที่จะให้ทั้งสองฝ่ายเปลี่ยนใจ เจริญทางการทูตจะนำไปสู่ความสามัคคีกัน ทั้งจะทำให้มีชีวิตต่อไป เพื่อจะได้มีโอกาสในการ ทำบุญกุศลได้ พระองค์จึงตรัสชี้แนะเช่นนี้

ฝ่ายวัสสการพราหมณ์ เมื่อได้รับฟังพุทธมติแล้วก็ได้นัย คือมีแนวความคิดว่าบรรดา ยุทธศาสตร์ การรบ 3 อย่างนี้ จำเป็นต้องใช้การเจรจาทางการทูตหรือใช้วิธียุยงให้แตกความสามัคคีกัน เท่านั้น ก็จะสำเร็จได้ด้วยดี ความเข้าใจของวัสสการพราหมณ์นี้เป็นไปตามพุทธประสงค์ ซึ่ง พระพุทธเจ้าก็ทรงทราบดี จากนั้น วัสสการพราหมณ์ จึงได้นำความนี้ไปกราบทูลให้พระเจ้าอชาตศัตรู ทรงทราบแล้ววางแผนการรบวัชชี โดยเลือกให้วิธีมิตฺตฺเกท สามัคคีเกท (ทำลายมิตร หรือ ยุยงให้แตก สามัคคี)

ในอรรถกถาที่มณิกาย (ที.ม.อ.(บาลี) 135/121/123) ได้อธิบายว่า มชคเตรียมการบุกวัชชี มานานแล้ว จนชาวเมืองมคธรัฐเข้าใจและทราบ โดยทั่วกัน แม้พระพุทธองค์ขณะนั้นประทับอยู่ใน กรุงราชคฤห์เมืองมคธก็ทรงทราบดี พระเจ้าอชาตศัตรูส่งวัสสการพราหมณ์ ไปกราบทูลพระองค์ก็ เป็นเพียงการหาข้อมูลเพิ่มเติมในนาทีสุดท้ายเท่านั้น แม้พระพุทธองค์จะตรัสอะไรหรือไม่ก็ตาม มชคต้องบุกวัชชีอยู่แล้ว แต่จุดเปลี่ยน แปลงสำคัญ คือ พระพุทธเจ้าตรัสยุทธศาสตร์ความเข้มแข็ง ของการปกครอง จึงทำให้ไม่มีการรบกัน ไม่มีการสูญเสียชีวิตมาก

จะเห็นได้ว่า ตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ พระเจ้าอชาตศัตรูไม่ได้ยกทัพไป ทราบแคว้นวัชชีเลย และชาวแคว้นวัชชียังอยู่กันเป็นปกติสุขเห็นได้จากตอนท้ายพระสูตรนี้ ได้กล่าวถึง การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ จะมีผู้แทนของเมืองต่าง ๆ มารับมาแบ่ง เช่นกษัตริย์ ลิจฉวี เมืองเวลาตี (เมืองหลวงของแคว้นวัชชี)

ฉะนั้น พุทธจริยาที่พระองค์ทรงวางอุเบกขาตอนนี้มีมาก พระพุทธองค์จึงไม่ได้ยุ่ง และไม่ได้ส่งเสริมแต่อย่างใด แต่ตรงกันข้ามกลับให้กลับการปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข แทน เราเรียนหลักนี้ว่า **อปริหานิยธรรม** หรือ **วัชชีธรรม** คือหลักธรรมที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อม การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่าจะทำให้ประสบความสำเร็จของงามฝ่ายเดียวดังที่กล่าวมาข้างต้น

พระพุทธจริยาของพระพุทธเจ้าที่มีต่อสถานการณ์การปกครองบ้านเมือง พระองค์ทรงทราบถึงหลักการปกครอง ทรงพยายามมุ่งแต่จะให้เกิดสันติภาพ ไม่ต้องการให้ผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อนหรือถูกเบียดเบียน ทรงพยายามใช้วิธีการนิ่งเฉย ใช้การเจรจา และใช้เวลาเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของมันเอง ประกอบกับพระองค์ทรงพยายามตัดบทการสนทนา ไม่ต่อความยาวสาวความยืด หรือยุเหยยให้เกิดการกระทบกระทั่งกันจะเกิดการแตกหักไปข้างหนึ่ง นอกจากนี้ พระองค์ยังใช้หลักเหตุผลและการคาดการณ์ เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเหมาะสมทั้งเวลาเป็นอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า ตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ พระเจ้าอชาตศัตรูไม่ได้ยกทัพไป ทราบแคว้นวัชชีเลย และชาวแคว้นวัชชียังอยู่กันเป็นปกติสุขเห็นได้จากตอนท้ายพระสูตรนี้ ได้กล่าวถึง การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ จะมีผู้แทนของเมืองต่างๆ มารับมาแบ่ง เช่น กษัตริย์ ลิจฉวี เมืองเวลาดี

3. หลักอปริหานิยธรรมกับการปกครอง

อปริหานิยธรรม (อ+ปริ+หานิยะ+ธัมมะ) แปลว่า ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความ แต่เป็นไป เพื่อความเจริญฝ่ายเดียว กล่าวคือ ถ้านุคคลใด หมู่ใด คณะใด ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ บุคคลนั้น หมู่ นั้น คณะนั้น จะมีแต่ความเจริญความก้าวหน้าในชีวิตไม่มีความเสื่อมความเสียหาย เป็นธรรมที่มีอุปการะมากสำหรับผู้บริหารหมู่ชนหรือบ้านเมือง

อปริหานิยธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ 2 ประเภท คือ อปริหานิยธรรม สำหรับคฤหัสถ์และอปริหานิยธรรม สำหรับพระสงฆ์

3.1 อปริหานิยธรรม สำหรับคฤหัสถ์ (วัชชีอปริหานิยธรรม) นั้น มีจำนวน 7 ข้อ

มีมูลเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมนี้มีเล่าไว้ในเริ่มเรื่องเล่าว่า พระผู้มีพระภาคประทับ ณ สารันทเจดีย์ ใกล้กรุงเวสาลี แห่งสาธารณรัฐวัชชีทรงแสดง อปริหานิยธรรม 7 อย่าง (อ.สังคต.(ไทย) 23/20/18) แก่เจ้าลิจฉวี โดยมีสาระ สำคัญดังนี้

1. จัดประชุมกันเนื่องนิตย์
2. จักพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ
3. จักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังมิได้บัญญัติจักไม่คัดรอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วยอมรับศึกษาในธรรมะของชาวบ้านวัชชีตามที่บัญญัติไว้แล้ว
4. จักเคารพนับถือชาววัชชีที่เป็นผู้ใหญ่ผู้เฒ่า
5. จักไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ข่มเหง ชื่นใจ ที่มีสามรถแล้วและสตรีสาว
6. จักสักการะเคารพเจดีย์ของชาววัชชี
7. จักจักแจ้งให้การอารักขาคุ้มครองอันเป็นธรรมในพระอรหันต์และปรารภนาให้พระอรหันต์ที่ยังไม่มาที่มาแล้วของให้อยู่เป็นสุข

สมัยนั้น พระเจ้าอชาตศัตรู กษัตริย์แห่งรัฐมคธ ทรงต้องการจะตีสาธารณรัฐวัชชีให้อยู่ในอำนาจ จึงส่งวัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์ของรัฐมคธ ให้ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคที่เขาคิชฌกูฏใกล้กรุงราชคฤห์เล่าความให้ทรงทราบแล้ว ให้วัสสการพราหมณ์ฟังดูว่า พระพุทธองค์จะทรงพยากรณ์อย่างไร เพราะทรงเชื่อว่าจะไม่ตรัสผิดความจริง

วัสสการพราหมณ์เข้าไปเฝ้ากราบทูลเรื่องนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามพระอานนท์ที่ละข้อถึงธรรม 7 ประการ ที่ชาววัชชีประพฤติกัน อันจะหวังความเจริญได้โดยส่วนเดียว ไม่มีเสื่อมว่าพระอานนท์เคยได้ฟังบ้างหรือเปล่าพระอานนท์ก็กราบทูลว่าเคยได้ฟังธรรม 7 ประการนั้น ดังที่กล่าวมาข้างต้น ครั้นแล้วพระผู้มีพระภาคได้ตรัสแก่วัสสการพราหมณ์ว่า พระองค์เคยตรัสแสดงวัชชีอปริหานิยธรรม 7 เมื่อประทับ ณ สารันทเจดีย์ใกล้กรุงเวสาลี

วัสสการพราหมณ์ก็กราบทูลว่า เพียงข้อใดข้อหนึ่งก็หวังความเจริญได้ไม่มีเสื่อมจะกล่าวไยถึง 7 ข้อ พระเจ้าอชาตศัตรูไม่ควรทำการรบกับชาววัชชีเว้นไว้แต่ใช้วิธียุ และทำให้แตกกันแล้วกราบทูลลากลับไป

3.2 อปริหานิยธรรมสำหรับพระภิกษุ (ภิกขุอปริหานิยธรรม) มี 7 ข้อ

เมื่อวัสสการพราหมณ์กลับไปแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสให้เรียกประชุมพระภิกษุทั้งหมดที่อยู่ในกรุงราชคฤห์แล้วทรงแสดงภิกขุอปริหานิยธรรม (ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อมของภิกษุ) 7 อย่าง (ที.ม.10/70/90 ; อัง.สัจตค. 23/21/21) ดังนี้

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ หมายความว่า เป็นสมานไม่ตรีเพื่อจะปรึกษาหารือในกิจการที่ควรทำและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ หมายความว่า เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุมเมื่อเลิกก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สมควรทำเพื่อให้ลุล่วงไปโดยลำดับ

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ หมายความว่า ไม่บัญญัติเองและไม่เพิกถอนสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้
4. ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เป็นสังฆบิดรเป็สังฆปริณายกเคารพถือภิกษุเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง หมายความว่าเชื่อฟังถ้อยคำของท่านผู้ใหญ่
5. ไม่ลุอำนาจค้นหา คือ ความอยากที่เกิดขึ้น หมายความว่า อดทนต่อความอยากที่เกิดขึ้น โดย ทมวิธี (ข่มใจ) และสังกมวิธี(ระวัง)
6. ยินดีในเสนาสนะป่า หมายความว่า ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ
7. ตั้งสติระลึกไว้ว่าเพื่อนพรหมจารีผู้มีศีลงามซึ่งยังไม่มาขอให้มาที่มาแล้วขอให้ อยู่ผาสุกหมายความว่าตั้งความปรารถนาดีในพระภิกษุสามเณร ผู้มีศีลงามมาสู่อาวาสเมื่อมาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข

3.3 อปทานิยธรรม 6 แผน

แม้การจักระบบองค์กรในสมัยพุทธกาลจะมีชัดเจนแต่ที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ เมื่อมหาอำมาตย์ของแคว้นมคธกราบทูลลงไป พระพุทธองค์ทรงตรัสเรียกพระภิกษุทุกรูปมาเพื่อทรงย้ำถึงความเจริญแห่งหมู่คณะหรือองค์กรโดยตรัสหลักธรรมอปริหาธรรมหรือแผนที่ไม่เสื่อมถึง 6 แผนด้วยกัน (พระมหาศรีบวรคร ภิรมโม, 2550 ; หน้า 91-96)

อปทานิยธรรม ที่ทรงตรัสนี้เป็นหลักธรรมที่แคว้นต่างๆ ในอินเดียนิยมใช้ในปกครองแคว้นของตน แม้ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรัฐไทยทางเหนือโบราณก็ใช้หลักธรรมข้อนี้มาบริหารประเทศและยึดถึงปฏิบัติสืบต่อกันมา

หลักอปทานิยมนี่ พระพุทธองค์ทรงขยายให้มีความพิสดารมากถึง 6 แผนซึ่งสามารถประยุกต์ให้กับองค์กรต่างๆ เพื่อความเจริญงอกงามของหมู่คณะประกอบไปด้วย

3.3.1 อปทานิยธรรม แผนที่ 1

1. นักการเมืองพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลยศราบเท่าที่นักการเมืองยังหมั่นประชุมกันเนื่องนิศย์ประชุมกันมากครั้ง
2. トラบเท่าที่นักการเมืองไทยยังพร้อมเพียงกันประชุม พร้อมเพียงกันเลิกประชุมและพร้อมเพียงกันทำกิจที่นักการเมืองจะพึงทำ
3. トラบเท่าที่นักการเมืองยังไม่บัญญัติสิ่งที่เรามีได้บัญญัติไว้ไม่ล้มล้างสิ่งที่เราได้บัญญัติไว้แล้วถือปฏิบัติมั่นตามกฎหมายที่เราบัญญัติไว้แล้ว

4. トラバテアチンカケルメウシヤクカケラ ケラフ ナブチウ ブウシウイホウブシユブククル
シウヘンシウイホウナケラフ ナブチウ ヘンリツトシユシユヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
シウヘンシウイホウナケラフ ナブチウ ヘンリツトシユシユヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
シウヘンシウイホウナケラフ ナブチウ ヘンリツトシユシユヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
5. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
6. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
7. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル

3.3.2 อปรินายกรรม แผน 2

1. นักการเมองฟิงได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยทราบที่
นักการเมองยังเป็นผู้ไม่ชอบการงาน ไม่ยินดีการงาน ไม่หมั่นประกอบความเป็นผู้ชอบการงาน
2. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
3. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
4. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
5. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
6. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
7. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
メウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル

3.3.3 อปรินายกรรม แผน 3

1. นักการเมองฟิงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยทราบ
เทอที่นักการเมองยังมีศรัทธา
2. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
3. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
4. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル
5. トラバテアチンカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケルメウシヤクヘンナカケル

6. トラバテアチンカケルメウシヨミ スヂミン
7. トラバテアチンカケルメウシヨミ ヒョウユウ (チ.メ. (タイ) 10/138/84-85)

3.3.4 อปริทานิยธรรม แผน 4

1. นักการเมืองพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่นักการเมือง ยังเจริญสติสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความระลึกไว้)
2. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือการเพินธรรม)
3. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญวิริยสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความเพียง)
4. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญปีติโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความอิมใจ)
5. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญปีสลัทธิสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความสงบกายสงบใจ)
6. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังสมาธิสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความตั้งจิตมั่น)
7. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังอุเบกขาสัมโพชฌงค์ (チ.メ. (タイ) 10/138/86-87)

3.3.5 อปริทานิยธรรม แผน 5

1. นักการเมืองพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่นักการเมือง ยังเจริญอนิจสัญญา (กำหนดหมายความไม่เที่ยงแห่งสังขาร)
2. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญอนัตตสัญญา (กำหนดหมายความว่า เป็นอนัตตาแห่งธรรมทั้งปวง)
3. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญอสุภสัญญา (กำหนดหมายความว่า เป็นของไม่สวยงาม)
4. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญอาทินวสัญญา (กำหนดหมายความว่า ทุกข์ของการอันมีความเจ็บไข้ต่าง ๆ)
5. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญปหานสัญญา (กำหนดหมายความว่า เพื่อละอกุศลวิคและบาปกรรมทั้งหลาย)
6. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญวิราคสัญญา (กำหนดหมายความว่า วิราคะว่าเป็นธรรมละเอียดประณีต)
7. トラバテアチンカケルメウシヨミ ยังเจริญนิโรธสัญญา (チ.メ. (タイ) 10/138/87-88)

นักการเมือง นักปกครอง นักบริหาร ผู้นำประเทศในโลก ผู้นำองค์กร ผู้จัดการ ที่ทำงานในหน่วยงานทั่วไป ตลอดจนผู้หวังในความเจริญก้าวหน้าใน ความเจริญท่าแก่หมู่คณะและประเทศชาติในโลกใบนี้ จึงยึดหลักธรรมในอธิธานิยธรรม 7 ประการนี้ เป็นหลักในการบริหารในการปกครอง โดยอนุโลมใช้ตามที่เหมาะสมแก่สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการพัฒนาสังคม ตามที่สมควรเหมาะสมแก่กาลเวลาเทศะ กล่าวคือในฐานะเป็นคนไทย ต้องเป็น ประเพณี วิถีชีวิต สามารถนำไปปฏิบัติจริงดังต่อไปนี้

(1) การประชุมเป็นหลักในการเมืองการปกครอง โดยมีความขยันหมั่นประชุมกันเป็นนิตย

หลักธรรมข้อหนึ่ง มุ่งหมายให้นักปกครองปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎี และเปลี่ยนแนวคิด รวม โครงสร้างขององค์กรและองค์การ เสนอความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับฟังข้อคิดใหม่ๆ ในโลกปัจจุบัน ที่ทันต่อเหตุการณ์เอามาวิเคราะห์รับฟัง เสนอความคิดเห็นของกันและกัน เมื่อเห็นว่าความคิดเห็นที่นำเสนอมีคุณค่ามีเหตุผลต่อองค์การเกิดประโยชน์ขึ้นต่อส่วนรวม ก็นำไปยึดถือปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินงานด้านการปกครอง เช่นการกำหนดนโยบายการปกครอง บริหารบ้านเมือง หลักการปกครอง การวางแผนงาน กำหนดกลยุทธ์ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการใช้แผน ระยะสั้นระยะยาว ปรับปรุงแผนที่ไม่เป็นไปตามกำหนด และวิธีปฏิบัติเป็นต้น

ถ้าได้นำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ หรือประชุมย่อยแต่ละครั้ง มีการวิเคราะห์วิสัย วิจัยกันหลายคนในองค์กรถูกเถียงกันหาจุดอ่อน จุดแข็ง ข้อดีข้อเสีย หลายขั้นตอนก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ขั้นตอนเหล่านั้นย่อมจะมีความเหมาะสมและถูกต้องมากกว่า มติใดๆ ซึ่งที่ประชุมรับรองแล้วไม่เปลี่ยนแปลงทดลองใช้ไปก่อน ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ค่อยปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

เมื่อมีหลักการร่วมกันมีการปฏิบัติร่วมกันในหลายๆ ฝ่าย ก็ย่อมจะทำให้เกิดการประสานงานกับมีขอบข่ายการกระจายไปอย่างกว้างขวางไปทุกๆ พื้นที่ห่างไกลออกไปให้ทั่วถึง ชุมชนได้รู้มากยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น การปกครองบ้านเมืองหมู่คณะและประเทศชาติทั่วโลกจึงควรมีการประชุมกันเป็นนิตย เช่นการประชุมรัฐสภาไทย ประชุม ส.ว. ส.ส. คณะรัฐมนตรี ประชุม คณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการเป็นต้น

(2) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจกรรมที่ควรทำ ทั้งผู้นำทั้งตามพร้อมเพรียงกันทำ (พิฑูร มลิวัดย์ , 2528 : หน้า 83-85)

ในการประชุมที่ดี ในการเข้าประชุมที่ดี การเลิกประชุมและการทำใดๆ ก็ดี องค์การจะต้องยึดหลักสามัคคีธรรมเป็นสำคัญ ต้องฝึกใฝ่จดจ่อใส่ใจในจิตสำนึกต่อเรื่องการประชุม ไม่ขาดไม่ว่างติดงานหลวงงานราษฎร์ ไม่หลบหนีการประชุม เมื่อเจ็บแบบกะทันหันมีกิจสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่ง เข้าประชุมไม่ได้ก็บอกลา ใบบลา หรือบอกกล่าวล่วงหน้าให้ที่ประชุมทราบ เมื่อประชุมก็ต้องรักษา ความสามัคคี รักษาอารยท การพหุผลตนเอง การพหุผลคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ถือทิฐิมานะ ไม่พูดจาก้าวร้าวหรือถากถางคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ยกตนข่มท่าน เวลาแสวงความคิดเห็นต่อที่ประชุม การพหุผลในที่ประชุม มีสัมมาคารวะต่อที่ประชุมมีความสุขภาพอ่อนหวาน มีมิตรไมตรี อ่อนโยน เมื่อถูกคนอื่นหมิ่นคะ คนอื่นโต้แย้ง โดยเหตุ โดยผล หลักการ ก็ไม่ถือโทษ โกรธเคือง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่าเห็นแก่ตัว เชื่อมั่นตนเองมากเกินไป การพหุผล ความรู้ ความคิดเห็นของคนอื่น มีน้ำอดน้ำทน ไม่จูนเฉียวเกรี้ยวกราด หรือแสดงอำนาจบาตรใหญ่ต่อที่ประชุม เมื่อผู้เข้าประชุมทุกคนสำนึกในหน้าที่ของการเข้าประชุมอย่างนี้ และปฏิบัติอย่างนี้การประชุมก็จะดำเนินไปด้วยดีเกิดการเป็นปีกแผ่นความเรียบร้อยต่อองค์กร

เวลาเลิกประชุมก็ต้องรักษาสามัคคีธรรม กล่าวคือ เมื่อที่ประชุมยังดำเนินการประชุมอยู่ ยังมีเรื่องพิจารณาเรื่องต่างๆ อยู่ยังไม่เวลาเลิกการประชุมอยู่ ยังมีเรื่องพิจารณาเรื่องต่างๆ อยู่ ยังไม่ถึงเวลาเลิกการประชุม ก็ต้องอยู่ร่วมการประชุมจนตลอด ไม่หนีประชุมกลางคัน เว้นแต่จะมีเรื่องด่วนสำคัญที่กิจจำเป็นจริงๆ ต้องให้ความสำคัญต่อการประชุม ถือเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในการปฏิบัติอย่างนี้ ชื่อว่าพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม เมื่อมีกรณีใด ๆ เกิดขึ้น

ซึ่งเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดต้องทำ ก็ต้องร่วมมือกัน ช่วยกันทำกิจนั้นให้สำเร็จ ลุล่วงไปตามเป้าหมาย ไม่หนีงานหรือหลบหลีกเลี้ยงงาน โดคงาน เวลาทำงานก็ต้องรู้จักหน้าที่ว่า รับผิดชอบอะไร ได้รับความมอบหมายให้ทำสิ่งใด ก็ต้องรู้จักรับผิดชอบต่อสิ่งนั้น ทำการนั้นด้วยความตั้งใจและจริงใจ โดยอาศัยหลักคุณธรรมประจำใจคือ หลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 อย่าง เป็นหลักปฏิบัติงาน คือ ทำงานด้วยความพอใจ ความเอาใจใส่งานมีใจรักงานมีความพอใจการงาน มีความอุตสาหกรรพยายามอย่างแรงกล้า มีจิตใจมั่นคงจดจ่อต่อการงานที่ทำอยู่อย่างเต็มความสามารถ และมีความพินิจพิเคราะห์ด้วยวิจารณ์ปัญญา การที่บุคคลากรในองค์กรพร้อมเพรียงกันปฏิบัติได้ อย่างนี้ ได้ชื่อว่าพร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ

(3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่เพิกถอนในสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วถือปฏิบัติตามธรรมเนียมของชาววัชชี ตามที่ได้บัญญัติไว้

คือหลัก กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นสำคัญ กล่าวคือ ไม่แก้ไข พ.ร.บ. ข้อบัญญัติสิ่งใดที่ขัดต่อข้อกฎหมายระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงาม ที่เคยปฏิบัติกันมาและถือปฏิบัติกันอยู่ ไม่เพิกถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้วอัน

เป็นการที่ดิงามเป็นกฎระเบียบ แบบแผนกระตึกที่สร้างสรรค้ต้อองค้กรหน่วยงานหุมชนห่มุคหะ
กลุ่มชน สังกมให้มีระเบียบวินัย ไม้มีความสับสนวุ่นวาย คงอนุรักษ์สิ่งทีดิงามนั้นไว้คงอยู่ต้อไป
และถ้อปฏิบัติสืบทต้อไปด้ว้ความเคารพ ต้อกฎระเบียบทำให้เป็นตัวอย่างตลอดไป

จาริตประเพณีอันดิงามใคๆ ทีเคยถ้อปฏิบัติกันมาแต่โบราณและถ้อปฏิบัติกัน
อยู่ ถ้ออนุรักษ์รักษาเอาไว้และแบบอย่างทำไปปฏิบัติต้อไปโดยอย่างอนุโลม เพื่อสอดคล้องท้บยุค
โลกกาภิวัตน์และสอดคล้องกับกาลสมัย เช่นประเพณีสงกรานต์ สารทและลอยกระทง ไหว้พระ
กลางเดือนห้า เวียนเทียน เป็นต้น แม้จาริตประเพณีท้อถ้ออันเป็นเรื่องดีทีดิงามก็ควรยึดถ้อปฏิบัติ
กันต้อไป โดยอนุโลมตามกาลสมัย

(4) ลักการะ เคารพ น้บถ้อ บูชาทีเป็นผู้ใหญ่ และเช้อถ้อยฟ้งคำของท่านเหล่านั้น

ลักกรรมข้อนี้ เป็นลักกรรมมุ่งหมายให้เห็นความสำคัญของผู้ใหญ่เพราะ
ผู้ใหญ่ นั้น จะต้อเป็นผู้ใหญ่โดยแท้หรือโดยอาวโศ โดยคุณธรรมหรือโดยชาติกำเนิดก็ตาม เป็นผู้
มีความหนักแน่นด้ว้เป็นผู้เกิดมานานเห็นโลกมานานรู้เห็นกิจการ ทรงจำเรื่องราวไว้ด้มีมาก รู้เห็น
ความเลื่อม ความเจริญมามาก ด้รับบทเรียนในชีวิตผ่านเหตุการณ์มามาก เป็นผู้ม่ับารมีมาก ถ้อย่อม
เป็นที่ฟ้งได้ในกิจการท้บงว ข้อคิดความเห็นข้อตักเตือน หรือโอวาทของผู้ใหญ่ ถ้อย่อมถ้อเป็น
มาตรฐานได้ การเคารพน้บถ้อผู้ใหญ่จึงเป็นเหตุให้เกิดความเจริญไม้มีความเลื่อม น้กปกครองควร
ตระหนักในข้อนี้ให้มาก

น้กบริหาร น้กปกครองบางคนขาดความสำเหนียกในข้อนี้ เมื่อตนมีอำนาจ
หน้าที บังคับบัญชา ก็พุดจาโอหัง เห็นคนสูงอายุเป็นคนโบราณคร้าครี้ไปหมด โดยเฉพาะ
ผู้ด้บังคับบัญชา แม้จะมีอายุมากกว่าตน ทำงานมาก่อนตน ก็เห็นไม้สำคัญ ชอบพุดอย่างกับทาส ถ้อ
อำนาจบาตรใหญ่เป็นสำคัญ การกระทำทีขาดการวะเช่นนั้น ไม้เป็นมงคลแก่ตัว มีแต่จะพุดตัวเองให้
ต่ำลง มีผู้บริหารบางคนมีได้ประพุดิเช่นนั้น แม้ตนเองจะมีตำแหน่งสูงเพียงใด ก็ไม้ถูกดูหมิ่นคน
สูงอายุกว่า แม้จะอยู่ด้บังคับบัญชาของตนเอง คนเช่นนี้ถ้อย่อมจะ ด้รับการยกย่องน้บถ้อ โดยท้บไป
ดั่งนั้น การเคารพน้บถ้อผู้ใหญ่ จึงเป็นไปเพื่อความเจริญฝ้ายเดียว ไม้มีทางเลื่อมเลย

(5) คู้มครอง ป้อกันกุลสตรี กุลกุมารีท้บหลาย มีให้ถุกข่มเหงคร้าขึ้นใจ

ลักกรรมข้อนี้ มุ่งปราบปราม อาชญากรรมเกี่ยวกับเพศ มุ่งปราบปรามและ
ป้อกันภัยสังคมโดยประสงค้จะ ให้สตรีมีความปลอดภัยในสังคม โดยเฉพาะสตรีสาววัยรุ่น วัยกลาง
ผู้วิจัยเห็นว่าในยุคปัจจุบัน โลกาภิวัตน์ บิดา มารดา นิยมส่งลูกสาว ลูกชายไปเรียนหนังสือในเมือง
หลวง และเมืองใหญ่ๆ ปัญหาการขายตัว หรือ การแต่งตัวไปยั่วชวนผู้ชาย การอยู่บ้านพักคนเดียว
หรือหอพักโดยลำพัง การเดินไปโรงเรียนวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หนทางทีเปลี่ยว การแต่งตัวนำ
แพ้น ขั่วชวนสายตาผู้ชายทีคิดไม้ดี

ตนเองมีฐานะทางสังคมยากจน แต่มีความทะเยอทะยานอยากมีของใช้นำ สมัยราคาแพง ให้ทันเพื่อนที่มีในสังคม ถ้ามีแสดงว่าเราร่ำรวย โลกยุคโลกาภิวัตน์ ระบบทุนนิยมขูด ผู้หญิงในท้องที่ต่างๆ ประเทศหลงใหลความเจริญของวัตถุในระบบทุนนิยม การสื่อสารโฆษณาชวนเชื่อในความร่ำรวยของฝรั่งมีค่า มีเครื่องเฟอร์นิเจอร์ ทันสมัยมากมายเป็นที่ยกย่องของญาติพี่น้อง รัฐบาลกระจายอำนาจไปไม่ทั่วถึง ทรัพยากรมีจำกัด ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมทำให้ครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ปัญหาการขยายตัวของประชาชน ชนบทเข้าไปในหลวงย่าน อุตสาหกรรมเกิดปัญหาอาชญากรรม

การค้ำมนุษย์ข้ามชาติรัฐบาลนานาชาติเข้ามามีกฎ ระเบียบ แต่ควบคุมไม่ได้เพราะ ผู้ค้ากับลูกค้ายินยอมซึ่งกันและกันรู้เห็นเป็นใจทำเป็นขบวนการมีกลยุทธ์ที่สลับซับซ้อนมากมาย การรู้เห็นเป็นใจ จับได้ก็บอกว่าถูกหลอกถูกบังคับ เพื่อตบตาเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง จับผิดได้ก็มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงช่วยส่งกลับประเทศ ความอยากรวยชั่วของเงินตรา เงินคือพระเจ้าทำอะไรได้ ทุกๆ อย่าง ที่ต้องการ เงินคืออำนาจทุกอย่างถูกกำหนดให้เอาเงินมาแลกเปลี่ยน เงินทอง เพชร เป็นของมายาคติ ข้าว ปลา คือ ของจริง มนุษย์มีความโลภ มีความหลง ความต้องการที่มาบำรุงบำเรอตนเอง ไม่รู้จักเพียงพอต่อสิ่งมากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (พิฑูร มลิวัดย์, 2528 : หน้า 88-89) การปกครองของไทยบางครั้ง ผู้บริหารปล่อยปละละเลย อาจจะมีสินบนกันพวกขบวนการก็ได้ ไม่สนใจนำธรรมนี้มาใช้ อาจเป็นเพราะผู้ปกครองคิดว่าเป็นเรื่องของทางพระทางโลกุตตระ ส่วนใหญ่ ผู้นำประเทศ จะคิดกันอย่างนั้น ธรรมะ ข้อนี้ไม่เกี่ยวกับการปกครองก็ไม่มียุทธินโยบายปกป้องกันมี ปัญหาแล้วจึงตามไปแก้ไข จัดสวัสดิการเพื่อคนยากคนจนมีรายได้น้อย รัฐบาลแต่ละชุด พึงจะมีนโยบายช่วยประชาชนในขณะนี้

การปกครองของรัฐบาลไทย จึงปล่อยให้เด็กหญิงเด็กชายและหญิงสาวถูกข่มเหง ผู้มีอำนาจก็ยังมีการใช้อำนาจหน้าที่กับเลขาคือเป็นผู้หญิง หรือผู้ชายหนุ่มน้อยมาในแนวให้ความช่วยเหลือหางานให้ทำ ตำแหน่งหน้าที่ จี๊ดจ๊าด ผลประโยชน์ตอบแทนนี้คือปัญหาในสังคมที่เป็นจริงอย่างบ้านเมืองไทย การถูกลักพาไปขายตัว ถ่ายตัวผู้หญิง แสดงละครตบตาเจ้าหน้าที่บ้านเมือง รัฐบาลก็มี

การถูกบังคับให้เป็นโสเภณี ย่อมเป็นที่กระเทือนใจผู้ปกครองอย่างยิ่ง หญิงไทยต้องตกเป็นสินค้า เป็นวัตถุให้คนต่างด้าวใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากินเพราะเมืองไทยเป็นสังคมที่อ่อนแอ เศรษฐกิจเปิดการแข่งขันจึงไม่มีความเสมอภาคในสังคม คนยากจนก็มีคนต่างด้าวใช้อำนาจเงินทองบังคับ ล่อใจ หญิงไทย พื้นฐาน พ่อ แม่ จนอยู่แล้ว ทำให้หญิงไทยต้องยอมขายตัวยอมทอดตัวลงให้เขาขายเหมือนวัว เหมือนควาย วัว ถูกต้อนเข้าเร็วเข้าคอกเพื่อกักตัวเป็นสินค้าเหมือนเป็ดและไก่ ถูกต้อนไปขายในต่างประเทศเหมือนทาสยุคโลกาภิวัตน์ บางครั้งสตรีไทยต้อง

ถูกเหยียดหยาม ถูกกดขี่อย่างทารุณ เรื่องร้ายแรงถึงเพียงนี้ ผู้ปกครองก็มิได้เหลียวแล มิได้หาทางแก้ไข สตรีไทยจึงถูกมอบมาเป็นทาสของเงินตรา เพื่อความสบาย มีหน้ามีตา สังคมให้เกียรติไปที่ไหนมีคนยอมรับ

(6) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์สถานของชาติ ไม่ลบหลู่ปล้ำกรรมอันชอบธรรม อันเคยให้เคยทำแก่เจดีย์สถานเหล่านั้น

หลักธรรมข้อนี้ เป็นหลักเสริมสร้างความรักดีต่อพระพุทธศาสนาและสิ่งที่คุณเคารพบูชาและเชื่อถือ อันเป็นไปเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นปีกแผ่นมั่นคงของสังคม ด้วยหมู่ชนที่มีความศรัทธา มีความจงรักภักดีต่อสิ่งเดียวกัน ย่อมจะมีสิ่งยึดเหนี่ยวเดียวกันมีจิตวิญญาณจิตใจ กาย วาจา ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่แตกแยกในทางจิตใจ ย่อมจะคบหากันได้สนิทใจกันแม้แต่จะมีชาติพันธุ์ต่างกัน ในหมู่คณะของสังคม

สำหรับประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา ย่อมมีความเคารพบูชาเจดีย์ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุร่วมกัน มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจร่วมกัน จึงไม่มีความแตกแยกกันในทางด้านจิตใจ แม้จะมีความขัดแย้งกันในบางครั้งบางคราว ก็เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวไม่เกี่ยวกับสิ่งที่ตนมีความเคารพบูชาและจงรักภักดีอยู่ อาจกล่าวได้ว่าตราบดีที่ประชาชนชาวไทย ยังมีความเคารพบูชาเจดีย์ ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุในทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันอยู่ตราบนั้น สังคมไทยก็ยังคงมีความสามัคคีปรองดองกัน ประเทศไทยเราก็จะมีความเจริญมั่นคงอยู่ตลอดไป

ปูชนียสถาน เคารพบูชาเจดีย์ มีความสำคัญต่ออดีต ประวัติศาสตร์ ความรัก ความเคารพบูชา สถานที่สำคัญทำให้หวนคิดถึงอดีตที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สอนเราว่าอย่างไร เรื่องในอดีตทำให้เรารู้จดจำ เพื่อเป็นหลักฐานสอนใจให้เรายังไม่ประมาทต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เตือนตัวเราให้ปรับปรุงปัจจุบัน อนาคตต่อไปให้เราให้รักษา อนุรักษ์ แต่ในปัจจุบัน มีเรื่องที่น่าเป็นห่วงอยู่มากเรื่องหนึ่งก็คือมีคณะบุคคลบางคณะกำลังพยายามล้างความจงรักภักดีต่อปูชนียวัตถุในทางพระพุทธศาสนาเช่นมีการชักชวนกันเลิกลี้ม การกราบพระพุทธรูป เลิกบูชาพระพุทธรูปด้วยเห็นว่าเป็นเพียงอิฐเพียงปูนหรือโลหะเท่านั้น ซึ่งการกระทำเช่นนั้น เป็นการบ่อนทำลายความจงรักภักดีต่อพระพุทธศาสนาโดยแท้

เพราะการเคารพบูชา การกราบพระพุทธรูปนั้น เป็นการปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธคุณ เพื่อเจริญพุทธนุสติภาวนา อันเป็นบุญเป็นกุศล เป็นการทำให้ผ่องแผ้วใสสะอาด แม้แต่สวดมนต์ เพื่อการออกกำลังกำกับกายกับจิตนำสู่สติสมาธิ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนไว้ให้พุทธบริษัทถือปฏิบัติ คณะบุคคลดังกล่าวก็ปฏิเสธและกล่าวหาว่าเป็นเรื่องงมงาย ข้อนี้เห็นว่าการเอาพระพุทธรูปมาทำเป็นพุทธพาณิชย์ในยุคปัจจุบัน ชาวพุทธเข้าไม่ถึงหลักธรรมะไม่ถึงยึดถืออยู่ที่

พระพุทธรูป กราบบ้าง ไม่กราบบ้าง เพราะการศึกษาเอาแต่ปริยัติธรรมเท่านั้น ขาดการปฏิบัติธรรม อันนี้เป็นสิ่งสำคัญ การนำไปสู่การบ่อนทำลายมองพระพุทธรูปเป็นประติมากรรมสิ่งประดับไปเสีย

หากชาวพุทธในประเทศพากันปฏิบัติแบบนี้ พระพุทธศาสนาที่จะถูกทำลาย อย่างในปัจจุบันเพราะเหตุปัจจัยทางด้าน ศรัทธา ความเชื่อในพุทธศาสนาถูกกระทบจะถูกทำลาย อย่างแน่นอน ฟังเข้าใจว่าคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีทั้งส่วนที่เป็นระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงสุด โลกียะ โลกุตระ ชั้น โสคาบัน อนาคามี สกคามิ อรหันต์ การจะเข้าถึงพระพุทธศาสนา ก็ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน การปลุกฝังศรัทธาด้วยการเคารพบูชาเจดีย์สถาน

ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุนี้เป็นเบื้องต้นของการเข้าถึงพระพุทธศาสนา เมื่อปฏิบัติเคารพกราบไหว้การเคารพบูชาแล้ว จะเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้อย่างไร จะก้าวกระโดด ไปสู่ระดับสูงสุดโลกุตระ คือถึงขั้นบรรลุมรรคผลนิพานได้อย่างไร การเข้าถึงคือ การนำเราปฏิบัติ ปฏิเวธ การเรียนหนังสือนั้น ถ้าไม่ผ่านขั้นต้นๆ ก่อนขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะปฏิบัติ ก้าวกระโดดไปเรียนระดับปริญญาเอกเลยทีเดียวยังจะเป็นไปได้ได้อย่างไร คนไทยเวลานำไปปฏิบัติมุ่งสู่ ขั้นสูงสุดแต่ฐานความรู้สู่การเรียนอย่างต่อเนื่องฝึกตนเอง

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า เมื่อพวกวัชชียังเคารพสักการะนับถือบูชาเจดีย์ที่เคารพนับถือบูชามาแต่เดิมอย่างไรอยู่ พวกชาววัชชีก็จักยังมีแต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ก็เป็นอันเข้าใจในทางปฏิบัติว่า เมื่อชาวไทยเราปฏิบัติอย่างพวกวัชชีคือยังมีความเคารพสักการบูชาเจดีย์สถาน ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุอยู่ ก็เชื่อว่าจะมีความจงรักภักดีต่อพระพุทธศาสนาและย่อมจะมีแต่ความเจริญ พระพุทธศาสนาและประเทศของเราจะมีแต่ความเจริญมั่นคง ไม่มีความเสื่อม แต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามพุทธโอวาทนั้นชื่อว่าได้บ่อนทำลายความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และของชาติอย่างไม่มีปัญหา ดังนั้น นักการเมือง นักการปกครอง นักบริหารบ้านเมือง ควรสนับสนุน การแสดงความจงรักภักดีต่อพระพุทธศาสนา และช่วยกันกำจัด ปิดป้องมิให้มีการบ่อนทำลายความมั่นคง ของพระพุทธศาสนาและของชาติ ทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดของชาติและให้ชาติของเราเจริญ มั่นคงยิ่งขึ้นไป

(7) ให้ความอารักขา ค้ำครอง ปกป้องอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย และ ตั้งใจปรารถนาให้พระอรหันต์ที่ยังมีได้มา ขอให้มาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข

หลักธรรมข้อนี้ เป็นหลักเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของพระพุทธศาสนา เพราะความคงอยู่หรือเสื่อมสลายไปของพระพุทธศาสนานั้น ขึ้นอยู่กับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเป็นสำคัญ ถ้าพุทธบริษัทไม่เอาใจใส่คุ้มครองปกป้องไว้ ปล่อยให้เกิดภัยพิบัติ ปล่อยให้ถูกบ่อนทำลาย พระพุทธศาสนาที่อาจเสื่อมสลายได้ ดังที่เคยเสื่อมมาแล้วในประเทศอินเดีย เมื่อพระพุทธศาสนา เสื่อมสลายแล้วชาวไทยทั้งชาติโดยเฉพาะชาวพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวน 95 % นั้น ย่อมจะเกิดความว้าเหว่

ว่าวุ่นใจ หากที่พึ่งทางใจไม่ได้ประชาชนในชาติก็จะขาดความสามัคคี เพราะไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจร่วมกัน เมื่อถึงคราวเช่นนั้นแล้ว ประชาชนก็จะเกิดความระส่ำระสาย เป็นเหมือนฝูงนกฝูงกาที่ถูกทำลายรัง เป็นเหมือนชาวเวียงคนามที่หลังไหลออกนอกประเทศฉะนั้น และเมื่อนั้น ความมั่นคงของชาติจะมีได้อย่างไร

ความเป็นปึกแผ่นของประชาชนต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวคือ ความเชื่อ ศรัทธาในพุทธศาสนา ที่ตนนับถือปฏิบัติ การปกป้องของพุทธศาสนิกชนเป็นสำคัญ ศึกษาเล่าเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันให้เป็นวิถีชีวิตก็จะเอาใจใส่คุ้มครองปกป้องไว้ไปในตัวเอง การเกิดภัยพิบัติใดๆ ก็กันปกป้องนำติดตัวไปเพราะทำให้อยู่ในใจเลย การสร้างเครือข่ายให้มีความสำคัญ ว่าพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนเป็นจริงปฏิบัติแล้วเกิดการพ้นทุกข์ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย

การส่งเสริม อารักขา ในหลักธรรมความเลื่อมจะไม่มี เพราะเป็นหลักธรรมชาติพระพุทธศาสนาเสื่อมสลายในประเทศอินเดียเพราะขาดการบำรุงรักษาให้สืบต่อมาผู้นำประชาชนไปสนใจในลัทธิอื่น เลยปล่อยให้ถูกบ่อนทำลาย

ปัจจุบันชาวพุทธในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 95 % ตามทะเบียนบ้าน การปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนาเป็นไปเพียงพิธีกรรมชาวพุทธแท้และเทียม พระสงฆ์ สมมติสงฆ์ ปฏิบัติตนตามศีลาจารวัตร อยู่ในขั้นจะล่อแหลมต่อพุทธศาสนา วินัยย่อหย่อนการประพฤติปฏิบัติไม่เป็นไปตามพระวินัย การวางตัวการสะสมปัจจัยต่างๆ ของพระสงฆ์กับญาติโยมก็เป็นปัจจัยภายในที่เสี่ยงเหมือนกันในพุทธกาลในอินเดียก็เช่นเดียวการประพฤติปฏิบัติที่ออกนอกพระธรรมวินัย

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์มีสิ่งที่เป็นภัยต่อพระพุทธศาสนาอยู่รอบด้าน มีทั้งภัยภายในและภายนอกลัทธิเศรษฐกิจระบบทุนนิยมกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วค่านิยมความเชื่อของคนปัจจุบัน ไม่สนใจจะศึกษาเล่าเรียนนำไปปฏิบัติ การศึกษานั้นหลักสูตรเทคโนโลยีไม่เน้นหลักสูตรการสอนศีลธรรม จริยธรรมมีน้อย คะแนนก็น้อย เด็กและเยาวชนรุ่นหลังนี้คือ ปัจจัยเสี่ยงภายในองค์การพระพุทธศาสนา

การปลุกฝังคำสอนทางพระพุทธศาสนาการประพฤติปฏิบัติต่อหลักธรรมวินัย อย่างเคร่งครัด มีหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนสอนเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ผู้ใหญ่ถือปฏิบัติทำเป็นตัวอย่าง เพราะฉะนั้นการทำลายและทำการลบหลู่ดูหมิ่นว่า พระพุทธศาสนา

พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนอธิปหานิยธรรม 7 ประการนี้ไว้ว่าเมื่อพวกวัชชียังถวายอารักขา คุ้มครอง ปกป้องพระอรหันต์ทั้งหลายไว้เพียงใด ฉันทัดสังคมิวิทยาการเมืองก็เช่นกัน เกิดการสามัคคีในหมู่คณะและของคนในชาติไทย เพราะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์จิตใจในสมัครสมานสามัคคีธรรมะ

ชาติไทยก็เป็นหวังได้แต่ความเจริญรุ่งเรืองแต่ฝ่ายเดียวไม่มีความเสื่อมเพียงนั้น ข้อนี้ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ในทางปฏิบัติว่าเมื่อชาวไทยทั้งมวลยังถวายอารักขาคุ้มครองปกป้องพระพุทธศาสนาอยู่ไม่มองไปเหมือนยาเสพติด ยึดมั่นในธรรม วินัย ชาวไทยก็จะมีแต่ความเจริญไม่มีความเสื่อมเลย

4. การเมืองการปกครองไทย

4.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองทั่วไป

4.1.1 แนวคิดการเมืองการปกครอง

แนวความคิดการเมืองการปกครอง หมายถึง ความคิดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ของบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนที่แสดงออกมาเพื่อทำความเข้าใจว่าสิ่งนั้นๆ คืออะไร และควรทำอย่างไรแนวความคิดของบุคคลจึงเกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมวิทยาการเมือง และวัฒนธรรมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ด้วยเหตุนี้ในเรื่องเดียวกันจึงมีการอธิบายได้ต่างๆ กันขึ้นอยู่กับแนวความคิดทางการเมืองการปกครองของบุคคล ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวความคิดทางการเมือง หรือ ตรงกับความหมายในภาษาอังกฤษว่า Concept หมายถึง ความคิดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แนวคิดทางการเมือง (Political Concept) ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้มากกว่าที่เราคิดบางเรื่องทำให้เกิดความขัดแย้ง นำไปสู่สงครามและการสูญเสียชีวิต เพราะว่าความคิดทางการเมืองจะมีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ อาจทำให้เกิดสังหารหรือเชื้อเพลิงอย่างลุ่มหลง การต่อสู้กันในเรื่องแนวความคิดมีมาอย่างช้านานพร้อมๆ กับอารยธรรมของมนุษย์ ในสมัยอดีตในสมัยกลางของยุโรปมีการต่อสู้กันเรื่องความแตกต่างของแนวความคิดกันในเรื่องความเชื่อทางศาสนา หรือการต่อสู้ระหว่างแนวความคิดระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนอำนาจกษัตริย์ และกลุ่มที่สนับสนุนอำนาจของศาสนจักร นอกจากนี้แนวความคิดชาตินิยมที่เกิดขึ้นปลายช่วงศตวรรษที่ 12 ถึงตลอดช่วงของศตวรรษที่ 19 นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่สองในศตวรรษที่ 20 แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังเกิดการต่อสู้ที่มาจากแนวความคิดแนวความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา กลุ่มสนับสนุนอำนาจกษัตริย์ กลุ่มสนับสนุนอำนาจของศาสนจักรจากแนวความคิดนี้อยู่เสมอๆ

แนวความคิดทางการเมืองการปกครองบางอย่างมีอิทธิพลต่อจิตใจผู้คนสูงมากจนทำให้เกิดแนวความคิดทางการเมืองการปกครองนั้น เป็นแนวความคิดหลักในสังคมวิทยาการเมืองได้เหมือนกัน ผู้คนทั่วไปเชื่อฟังและปฏิบัติตามจนกลายเป็นรูปแบบของสถาบันทางการเมืองการปกครองไปก็มีให้เห็นในสังคมการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันกฎหมาย แนวความคิดเรื่องสิทธิ

เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม สิทธิหน้าที่ สิทธิในร่างกาย สิทธิทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัย และแนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยอำนาจในการปกครองตนเอง อำนาจทางการเมือง โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แบบประธานาธิบดี มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

สภาพธรรมชาติของมนุษย์มีสิทธิเสรีภาพและมีความเท่าเทียมกันอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ ซึ่งด้วยหลักธรรมชาติมนุษย์จะไม่ทำร้ายชีวิตและทรัพย์สินซึ่งกันและกัน ในทางตรงกันข้ามจะยอมรับสิทธิและเสรีภาพของคนอื่นเพื่อที่คนอื่นจะได้ปฏิบัติต่อตนเช่นนั้น อย่างไรก็ตามด้วยหลักธรรมชาติ จะมีบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นในฐานะนักปกครองโดยที่จะต้องใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล จะใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้

สิทธิธรรมชาติที่กล่าวมาอยู่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ไม่มีใครสามารถละเมิดหรือถอดถอนไปได้ มนุษย์จึงมีอิสระในการที่จะปฏิบัติชีวิตของตนในทางใดก็ได้ตามหลักเสรีภาพ และสามารถสะสมทรัพย์สินไว้ได้โดยไม่ถูกละเมิด แนวความคิดนี้ได้นำมาเป็นหลักกฎเกณฑ์ทางการเมืองที่ใช้จริงๆ เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญของเกือบทุกประเทศทั่วโลก

ผู้ปกครองทุกคนย่อมอยู่ภายใต้กฎหมาย (Rule of law) ถึงแม้ผู้ปกครองได้ใช้อำนาจสูงสุด แต่อำนาจนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เพราะการปกครองโดยกฎหมายย่อมต่อต้านระบบทรราช และขณะเดียวกันย่อมประกันเสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐานไว้ ความเท่าเทียมของประชาชน

การเมืองที่มีเหตุผลต้องเชื่อฟังคนกลุ่มใหญ่ เมื่อคนกลุ่มใหญ่ในความคิดเห็นเป็นอย่างไร คนกลุ่มที่เหลือที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของคนส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติตามโดยปฏิเสธไม่ได้ ตามมติของกลุ่มใหญ่กว่า ความเห็นของคนส่วนใหญ่ในการปกครองบ้านเมือง

สนับสนุนหลักการแบ่งแยกอำนาจแบบรัฐสภา ลือคเห็นว่าการใช้อำนาจอธิปไตยต้องมีการเปลี่ยนแปลงสันติอำนาจในการใช้จึงแบ่งสันเป็นอำนาจ นิติบัญญัติ อำนาจ บริหาร และอำนาจตุลาการ แต่ข้อสังเกตของการแบ่งอำนาจของลือค ซึ่งแตกต่างจากของมองเตสกีเออ ก็คือ ลือคมองว่าอำนาจนิติบัญญัติจะต้องมีสูงกว่าอำนาจบริหาร ดังนั้นในความคิดเห็นของลือค รัฐบาลซึ่งมีอำนาจบริหารงานต้องรายงานต่อรัฐสภา ซึ่งมีอำนาจนิติบัญญัติ

รัฐบาลควรมีอำนาจที่จำกัด คือมีอำนาจตามกฎหมายกำหนดหากรัฐบาลทำอะไรที่เกินขอบเขตของกฎหมายก็เท่ากับรัฐบาลนั้นละเมิดเสรีภาพของประชาชน

ประชาชนสามารถใช้สิทธิลบล้างรัฐบาลที่ใช้อำนาจไม่ชอบธรรม ลือคเสนอว่าประชาชนสามารถใช้สิทธินี้ได้อย่างรุนแรงเพื่อพิทักษ์เสรีภาพไม่ให้ถูกล่วงละเมิดโดยรัฐบาล หรือสิทธิที่จะปฏิวัติ (The Rights of Revolution) เมื่อใดที่รัฐบาลได้ทำผิดกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงกันไว้กับประชาชน ถึงแม้จะได้รับการเปลี่ยนแปลง ได้รับเลือกตั้งมาตามระบบอย่างถูกต้องก็ตาม

บุคคลมีสิทธิต่อทรัพย์สิน ลือคสนับสนุนให้บุคคลสามารถถือครองทรัพย์สินของตัวเองได้ และพิทักษ์รักษาไว้ไม่ให้ถูกล่วงละเมิด ไม่ว่าจะโดยระหว่างบุคคลด้วยกันเองหรือจากรัฐบาล ความคิดนี้นำไปสู่ปัจเจกชนนิยม (Individualism) หมายความว่าบุคคลมีความสามารถเท่าใดก็สามารถแสวงหาทรัพย์สินมาเป็นสมบัติของตนได้มากเท่านั้น และทรัพย์สินเหล่านั้นคนอื่นจะละเมิดมิได้

จะเห็นว่าแนวความคิดของลือค เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน แนวความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจนกระทั่งได้รับการสร้างเป็นสถาบันกฎหมายหลายฉบับและเป็นรากฐานของการปกครองของระบบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

รูปแบบการปกครองในโลกนี้ โดยสรุปจำแนกออกเป็น 6 แบบ คือ

(1) เผด็จการ

เพลโต ได้ให้ความเห็นว่า อำนาจยิ่งรวมตัวอยู่มากเพียงใดความสามารถที่จะดีหรือชั่วก็ยิ่งมีมากเพียงนั้น เราสามารถสังเกตได้ว่ารัฐที่ดีที่สุดและรัฐที่เลวที่สุดในทัศนะของเพลโต จะมีลักษณะการปกครองที่อำนาจสูงสุดอยู่ที่คนเพียงคนเดียว การปกครองโดยคนๆ เดียว การปกครองของรัฐที่ดีที่สุดกับรัฐที่เลวที่สุดนั้น มีการปกครองแบบเผด็จการ ผิดกันก็แต่เพียงว่ารัฐที่ดีที่สุดนั้น มีการปกครองแบบเผด็จการ โดยถูกต้องตามกฎหมาย แต่รัฐที่เลวที่สุดนั้นมีการปกครองแบบเผด็จการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง

ในทัศนะของเพลโตนั้น รัฐที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นรัฐที่ดีน้อยที่สุด นั่นก็เพราะว่าประชาธิปไตยนั้นบ่งบอกไว้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งการปกครองโดยประชาชนนั้น จะมีลักษณะมากหมอมากความ การดำเนินงานบริหารแผ่นดินก็จะเป็นไปด้วยความล่าช้าอืดอาดเพราะต้องใช้เวลาไปกับการโต้เถียงอภิปรายกันเป็นเวลานานอันทำให้ประสิทธิภาพในการปกครองย่อหย่อนไปโดยใช้เหตุ การแก้ไขปัญหามันเมืองจะเป็นไปในลักษณะชักช้าโอ้อ้อจนทำให้กลายเป็นแบบที่ว่า “กว่าถั่วจะสุก งาก็ไหม้” ไปเสียก่อน

นอกจากนี้แล้วการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นก็คือ การให้คนหมู่มากที่อาจไม่มีความรู้พอมาจัดการเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจเกิดความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงได้ เพราะการปกครองแบบประชาธิปไตยในนครรัฐเอเธนส์เองที่ได้ตัดสินใจให้ โสเครตีส ผู้ที่เพลโตเคารพบูชาต้องตายด้วยการดื่มยาพิษ

เพลโตกล่าวเสียคดีว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น แม้แต่หมาที่นอนอยู่กลางถนนก็ยังสามารถอ้างสิทธิ์ที่จะไม่หลีกทางให้แก่คนที่เดินทางสัญจรไปมาบนท้องถนนนั้นได้

แต่อย่างไรก็ดี เพลโตก็ยังจัดให้รัฐประชาธิปไตยที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นรัฐที่ดีกว่ารัฐที่มีการปกครองแบบทรราช ทรชนาธิปไตย และประชาธิปไตยที่ไม่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

ประวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่ารัฐที่ดีที่สุดในความคิดของเพลโตนั้นเป็นเพียงรัฐในอุดมคติ ซึ่งไม่เคยปรากฏเป็นจริงขึ้นมาได้ เนื่องจากว่าอำนาจทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่แปรกประหลาดโดยธรรมชาติ กล่าวคือ เมื่อผู้ใดมีอำนาจทางการเมืองอย่างสูงสุดแบบเผด็จการแล้ว ก็มักจะมัวเมาในอำนาจนั้น

อย่างผู้เผด็จการหลายคนในประวัติศาสตร์ อาทิเช่น จักรพรรดินโปเลียน โบนาปาร์ต แห่งฝรั่งเศส ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ แห่งเยอรมัน มุสโสลินี แห่งอิตาลี สตาลินแห่งสหภาพโซเวียต เจียงไคเช็คแห่งประเทศจีน บาดิสต้าแห่งคิวบา ในช่วงต้นๆ นั้นผู้เผด็จการเหล่านี้ที่อยู่ในอำนาจก็มักพยายามสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างจริงจัง และได้ขยับขยายฐานะของประเทศให้เรื่องอำนาจขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและการทหาร

แต่เมื่อเผด็จการเหล่านี้อยู่ในอำนาจนานๆ เข้าก็มักจะเกิดความหลงมัวเมาในอำนาจราชศักดิ์ เนื่องจากตนเองมีอำนาจเผด็จการเด็ดขาดสามารถที่จะชี้ไม้ให้เป็นนก ชื่นกให้เป็นไม้ได้ โดยปราศจากผู้ขัดแย้ง

ประกอบกับบรรดาผู้ที่แวดล้อมใกล้ชิด และพวกประจบสอพลอที่ช่วยกันเลียแข้งเลียขา ยกยอปอปั้น จนทำให้พวกผู้เผด็จการเหล่านี้เคลิบเคลิ้มไปว่าตนเองนั้นถ้าไม่ใช่เทวดาก็เกือบๆ ละเข้าไปทุกๆ ขณะทุกที

นายโจเซฟ เกรบเบิ้ล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงโฆษณาการของเยอรมันในสมัยที่ฮิตเลอร์เรืองอำนาจได้เคยพูดในทำนองที่ว่า คนเรานั้นจะเชื่อการโกหกถ้าหากว่าเราโหมโฆษณาบ่อยๆ ซึ่งบรรดาพ่อค้าหัวใสทั่วโลกก็ได้นำเอาเทคนิคนี้มาใช้หลอกลายผลิตภัณฑ์ให้แก่ประชาชนทุกเมื่อเชื่อวัน ในทำนองเดียวกัน ผู้มีอำนาจหรือผู้เผด็จการที่ฟังเพราะลูกน้องส่วนใหญ่ก็เพราะว่าฟังคำประจบสอพลอของลูกน้องทุกวันจนกระทั่งลืมตัวและเสียดนไปในที่สุด

ในสมัยของสาธารณรัฐโรมันเมื่อประมาณ 2,400 ปีเศษที่ผ่านมา ก็ได้เห็นคุณค่าของการปกครองแบบเผด็จการเช่นกัน แต่ในเวลาเดียวกันชาวโรมันก็ตระหนักถึงจุดอ่อนที่ผู้เผด็จการซึ่งมีอำนาจสูงสุดแต่เพียงผู้เดียวแล้วนั้น จะกลายเป็นผู้ที่บ้าอำนาจในเวลาต่อมา ดังนั้น ชาวโรมันจึงเลือกการปกครองแบบประชาธิปไตยตามมาตรฐานในสมัยนั้น กล่าวคือ ผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกงสุลได้นั้นคือพวก “พาดริเซีย” คือ พวกเจ้าของที่ดินเท่านั้น กงสุล นี้เป็นตำแหน่งหัวหน้าในการบริหารราชการแผ่นดินเทียบได้กับพระเจ้าแผ่นดิน แต่ตำแหน่งกงสุลนี้ในเวลาปกติจะมีพร้อมกันที่เดียวสองคน ซึ่งต่างฝ่ายก็มีอำนาจเท่าเทียมกัน เพื่อคอยคานอำนาจซึ่งกันและกันไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป

แต่ในเวลาที่เกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น เวลาที่เกิดศึกสงคราม กงสุลทั้งสองจะมอบอำนาจในการปกครองให้กับบุคคลเพียงคนเดียว โดยความยินยอมของวุฒิสภา ให้มีอำนาจเด็ดขาดในการทหารและมีอำนาจปกครองแต่เพียงผู้เดียว ตำแหน่งที่ว่างนี้คือ ดิกเตเตอร์ (Dictator) ซึ่งแปลเป็นไทยได้ว่า “ผู้เผด็จการ” นั่นเอง

เนื่องจากในยามฉุกเฉินนั้นความเด็ดขาดเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความเด็ดขาดจะนำมาซึ่งความฉับไวและการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สาธารณรัฐโรมัน ได้ทำการเลือกดิกเตเตอร์หลายครั้งและได้มีผู้มารับตำแหน่งดิกเตเตอร์นี้มาแล้วหลายคน เนื่องจากการใช้ระบอบเผด็จการที่ถูกต้องตามสถานการณ์นี้เองที่ทำให้สาธารณรัฐโรมันรอดพ้นจากความหายนะมาหลายครั้งหลายหน

สำหรับตำแหน่งดิกเตเตอร์นี้ มีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างมากที่สุดคราวละ 6 เดือน เพราะชาวโรมันกลัวว่าเมื่อผู้เผด็จการอยู่ในอำนาจนานๆ แล้วจะบ้าอำนาจ ดังนั้น จึงมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้เพียงแค่ 6 เดือนเท่านั้น นอกเสียจากว่าจะมีการอนุมัติจากวุฒิสภาจึงจะสามารถต่ออายุได้อีกคราวละ 6 เดือน

ในที่สุด จูเลียส ซีซาร์ นครบผู้เรื่องนามก็ได้ทำการยึดอำนาจและตั้งให้ตัวเองเป็นผู้เผด็จการในระยะเวลาติดต่อกันประมาณ 6 ปี จูเลียส ซีซาร์เป็นดิกเตเตอร์เสีย 5 สมัย ดังนั้นในที่สุดสาธารณรัฐโรมันก็เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นจักรวรรดิโรมัน อันเปิดโอกาสให้จักรพรรดิโรมันมีอำนาจเหนือใครทั้งสิ้น เมื่ออำนาจสูงสุดอยู่ในมือของจักรพรรดิโรมันแบบตลอดชีวิตแล้วประวัติศาสตร์ก็ได้บันทึกเหตุการณ์ให้เราทราบว่าจักรพรรดิโรมันที่มัวเมาในอำนาจมีความบ้าอำนาจมากขึ้น จนถึงขั้นสั่งเผากรุงโรมเพื่อความสนุกสนานเปลือ่เปล็นของจักรพรรดิแต่เพียงผู้เดียว การปกครองแบบเผด็จการนั้น ดูไปแล้วก็มักจะได้ผลในระยะสั้น แต่เมื่อปกครองกันไปในระยะยาวนานก็มักจะพังล้มทลายอย่างไม่เป็นท่า ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ตัวอย่างที่น่าสนใจอีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ การรัฐประหารของคณะนายสิบทหารของคิวบา เมื่อ พ.ศ.2476 ภายใต้การนำของสิบเอกบาติस्ता ซึ่งเขาผู้นี้เป็นผู้กุมอำนาจเบ็ดเสร็จที่แท้จริงของคิวบาเป็นระยะเวลาานร่วม 20 ปี บาติस्ता เป็นผู้มีความทะเยอทะยานและตั้งใจดีต่อประเทศชาติของตนเอง ในช่วงต้นๆ เท่านั้น แต่ทว่าต่อมาก็ค่อยๆ ททรยศต่ออุดมการณ์ของตนเองเสียแล้ว

โดยที่หลงตัวเองเริ่มมัวเมาในอำนาจบาติใหญ่ เริ่มการคอร์รัปชั่นและไม่เอาใจใส่กับปากท้องของประชาชน และแล้วในที่สุดบาติสตาที่ต้องเผ่นหนีออกนอกคิวบาไปเมื่อ พ.ศ.2502 โดยที่พวกคอมมิวนิสต์คิวบา ภายใต้การนำของฟีเดลคาสโตร เข้าปกครองประเทศสืบต่อมาเป็นระยะเวลาานาน ระบอบเผด็จการนั้นดีจริงๆ แต่เพียงในระยะสั้นเท่านั้น ต่อจากนั้นโทษร้ายแรงอย่างมหันต์ก็จะติดตามมา เมื่อผู้เผด็จการมัวเมาอำนาจ ซึ่งเป็นธรรมดาเหลือเกินว่าภายหลังจากการ

ปกครองด้วยอำนาจสูงสุดมาชั่วระยะหนึ่ง ดังนั้นจึงควรที่สาธุชนจะได้ตรึกตรองดูเถิดว่ามันคุ้มหรือไม่ที่จะดื่มยาพิษเพื่อดับกระหาย เพราะระบอบการปกครองแบบเผด็จการนั้นจะเป็นผลดีเพียงระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่ในระยะยาวแล้วมันจะให้โทษเสียมากกว่า เพราะบ้ำอำนาจมัวเมาอำนาจหลังตัวเอง ในที่สุดหัวโขนอำนาจทำร้ายตัวเอง วงศ์ตระกูลและครอบครัว

เมื่อเปรียบเทียบการปกครองในแบบระบอบประชาธิปไตยนั้น จุดเด่นจุดคืออยู่ที่การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งยึดอำนาจไว้ในกำมือแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น การที่จะล้มล้มตัวมัวเมาอำนาจจึงมีโอกาสดเกิดขึ้นได้น้อยกว่า ประกอบกับการมีระบบการคานอำนาจระหว่างอำนาจทั้งสามทางคือ 1) อำนาจบริหาร 2) อำนาจตุลาการ 3) อำนาจนิติบัญญัติ ตลอดจนการมีประชาชนและหนังสือพิมพ์คอยท้วงติงการทำงานของรัฐบาลอีกด้วย ซึ่งการคอยท้วงติง คอยคานอำนาจกันเช่นนี้ ทำให้ผู้เผด็จการเกิดขึ้นได้ยาก จริงอยู่ที่การบริหารรัฐในระบอบประชาธิปไตยนี้อาจชักช้าอืดอาด แต่อย่างน้อยที่สุดระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ยังเลวน้อยกว่าระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ทั้งฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา

ในปัจจุบันมักจะมีการแบ่งการปกครองแบบเผด็จการออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ เผด็จการแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) กับแบบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism)

เผด็จการแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism)

เผด็จการแบบอำนาจนิยม คือ การที่คนกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วนมากมักจะเป็นฝ่ายทหารเข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ แล้วตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นบริหารประเทศเอง ไม่ได้เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ข้ออ้างในการยึดอำนาจของเผด็จการแบบอำนาจนิยมก็มักจะคล้ายๆ กัน คือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราบปรามการลือราษฎรบังหลวง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้มีอุดมการณ์อะไรที่แน่นอนนัก ความสนใจส่วนใหญ่ก็มักจะมุ่งแต่เรื่องการรักษาป้องกันอำนาจของพวกเขาให้คงอยู่ต่อไป

การปกครองแบบเผด็จการอำนาจนิยมนี้จะจำกัดแต่สิทธิทางการเมืองของประชาชน แต่ในด้านอื่นๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ มักจะไม่มี การควบคุมเท่าไรนัก เน้นไปที่การรักษาอำนาจระดับชาติมากกว่าที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของประชาชน

ตราบเท่าที่ยังไม่ขัดต่อการรักษาอำนาจของรัฐบาล การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็จัดเป็นการปกครองแบบเผด็จการอำนาจนิยมเช่นกัน

ประเทศด้วยการพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาใน โลกนี้ที่ยังคงมีการปกครองแบบเผด็จการอำนาจนิยม เช่น พม่า ปากีสถาน ซิเรีย จอร์แดน ซาอุดีอาระเบีย ลิเบีย อิหร่าน อุกันดา และเป็นแนวโน้มของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

ประเทศไทยเคยผ่านรูปแบบการปกครองแบบนี้มาก่อนในสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และการยึดอำนาจการปกครอง โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ที่นำโดย พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ เมื่อ พ.ศ.2534

เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism)

เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ เป็นการปกครองที่รัฐบาลไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เช่นเดียวกับเผด็จการอำนาจนิยม ทว่าเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จเป็นเผด็จการแบบใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติทางอุตสาหกรรม หากจะพูดกันจริงๆ แล้ว ก็ภายในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมานี้เอง เพราะการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จนี้จะเน้นการควบคุมประชาชนชนิดที่เรียกว่าแบบแทบจะทุกฝี่ก้าวทีเดียว คือไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา เรียกว่าประชาชนนั้นแทบจะกระดิกตัวไม่ได้ทีเดียว

เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จนี้จะมีอุดมการณ์ที่แน่นอนและสามารถแบ่งประเภทตามภาษาชาวบ้านออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เผด็จการขว้างจัด (Fascism)
2. เผด็จการซ้ายจัด (Communism)

โดยที่เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จทั้ง 2 ประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายต่างกันบ้าง กล่าวคือ เผด็จการขว้างจัดจะเน้นเรื่องชาตินิยมเป็นหลัก

ส่วนเผด็จการซ้ายจัดจะเน้นถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้น โดยเน้นที่ชัยชนะของชนชั้นกรรมาชีพเป็นสำคัญ แต่โดยรวมแล้ววิธีการก็คล้ายกัน

ในอดีตประเทศเผด็จการเบ็ดเสร็จแบบขว้างจัด ได้แก่ อิตาลี ภายใต้การนำของพรรคฟาสซิสต์ ซึ่งมีมุสโสลินีเป็นผู้นำ และเยอรมัน ภายใต้การนำของพรรคนาซี ซึ่งมีฮิตเลอร์เป็นผู้นำ ในปัจจุบันนี้ประเทศที่ปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จแทบจะไม่มีเหลืออยู่แล้ว ที่ยังพอเรียกได้ว่าเป็นประเทศเผด็จการเบ็ดเสร็จก็มีอาทิเช่น เกาหลีเหนือ และคิวบา

ลักษณะสำคัญของเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จนั้นพอจะประมวลได้ 7 ประการคือ

1. รัฐอยู่เหนือเอกชน ประชาชนมีฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐ อยู่เพื่อรัฐ ผลิตเพื่อรัฐ และตายเพื่อรัฐ

2. อุดมการณ์ของรัฐเผด็จการนั้นจำเป็นจะต้องมีเพื่อช่วยในการควบคุมสังคมในทุกด้าน อุดมการณ์เหล่านี้ได้แก่ ชาตินิยม คอมมิวนิสต์ ฟาสซิสต์ เป็นต้น อุดมการณ์เหล่านี้มักจะเน้นที่ความสำคัญของรัฐเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนประชาชนนั้นก็เพียงเครื่องมือของรัฐเท่านั้น

3. การควบคุมทางการศึกษา ซึ่งในการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์นั้น ได้พยายามให้การศึกษแก่เยาวชนในแง่มุมเดียวคือ ด้านความดีของลัทธิ พยายามล้างสมองของเยาวชนให้เห็นดีเห็นงามกับอุดมการณ์ที่เห็นว่า “รัฐสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด” และ “เน้นที่การเชื่อฟังผู้นำ” เป็นต้น

4. มีการควบคุมทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรัฐ อาจเป็นไปในรูปของสังคมนิยมแบบนายทุนได้เปรียบกรรมกรของฟาสซิสต์ หรือสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งรัฐสามารถควบคุมประชาชนได้สะดวกยิ่งขึ้น

5. อำนาจมักจะรวมอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยเพียงกลุ่มเดียว หรือพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ไม่มีฝ่ายค้าน

6. การผูกขาดของรัฐในด้านสื่อมวลชน มีการควบคุมหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งการผูกขาดนี้รวมถึงการผูกขาดการขาดการควบคุมกำลังทหารอีกด้วย

7. มักจะมีระบบตำรวจลับเพื่อคอยสอดส่องดูแลประชาชน เพื่อป้องกันและปราบปรามการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ เราเรียกดังกล่าวกันว่า “ตำรวจการเมือง” เนื่องจากมีหน้าที่ปราบปรามความคิดทางการเมืองโดยเฉพาะ การสื่อสารทางระบบอินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก โฟนอิน ทวิตเตอร์ ที่แพร่หลายอยู่ในโลกปัจจุบันจะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบเผด็จการหรือไม่ในยุคปัจจุบัน (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, ดร.รศ., 2534 : หน้า 67-72)

(2) แบบสังคมนิยม

แนวคิดสังคมนิยมได้มีมาตั้งแต่ในยุคก่อนคริสตกาล แต่เป็นลักษณะของสังคมนิยมแบบเพื่อฝัน (Utopian Socialism) (ชัชอนันท์ สมุทวนิช, 2518:70) จนกระทั่งในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 ที่มีการปฏิรูปทางคริสต์ศาสนา (The Reformation) จึงปรากฏให้เห็นได้ว่าเป็นรูปธรรม แนวคิดสังคมนิยมมีรากฐานสำคัญ คือ การปฏิเสธแนวคิดปัจเจกชนนิยมที่ให้ความสำคัญแก่บุคคลมากกว่าการยอมรับ และปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

อุดมการณ์สังคมนิยมจึงมุ่งเน้นการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม นั่นก็คือ การให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าปัจเจกชนบุคคล เพราะถือว่าปัจเจกบุคคลไม่สามารถแยกตัวออกจากสังคมได้

เมื่อคนต้องอยู่ในสังคมการยอมเสียสละเพื่อสังคมในลักษณะของสาธารณประโยชน์ (Public Welfare) จึงเป็นสิ่งสำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตนตามหลัก “กำไรของคนส่วนน้อยควรแบ่งให้เป็นผลดีแก่คนจำนวนมาก” (เกษม อุทยานิน, 2516 : หน้า 38)

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวรัฐจึงต้องเข้าไปควบคุมปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ อันได้แก่ เครื่องจักร โรงงาน ที่ดินและทุน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุดในสังคม

ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมการณ์สังคมนิยมก็คือ การปกครองด้วยระบบรัฐสวัสดิการ (Welfare State) อันหมายถึงการที่รัฐมีหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน นับแต่เริ่มมีชีวิตจนกระทั่งจบชีวิตลง

อุดมการณ์สังคมนิยมต่อต้านระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez Faire) หรือแบบทุนนิยม (Capitalism) เพราะการปล่อยเสรีทางเศรษฐกิจ โดยรัฐไม่เข้าไปจัดการจะทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ (Monopoly) อันจะส่งผลให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบ เพราะสุดท้ายแล้วผลประโยชน์จากการค้าเสรีก็จะตกไปอยู่กับนายทุนที่เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบทางการค้า อุดมการณ์สังคมนิยมจึงสนับสนุนการค้าแบบสหกรณ์ที่ผู้ซื้อมีส่วนได้เสียในกำไรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน จากการที่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในฐานะการเป็นเจ้าของร่วมกันในธุรกิจการค้าทำให้การค้าแบบสหกรณ์เป็นการค้าขายที่มีได้มุ่งหวังที่จะสร้างกำไรแก่นายทุนหรือใครคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่เป็นการค้าที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง

เนื่องจากการค้าที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง และการคำนวณราคาตั้งอยู่บนพื้นฐานของจำนวนชั่วโมงแรงงานที่แต่ละคนใช้ในการผลิตงานชิ้นนั้นๆ

ระบบเศรษฐกิจตามอุดมการณ์สังคมนิยมจะเป็นไปในลักษณะของการเดินสายกลางระหว่างเศรษฐกิจในกรอบทุนนิยมที่ปล่อยให้มีการค้าเสรีกับเศรษฐกิจในระบบคอมมิวนิสต์ที่รัฐผูกขาดเรื่องเศรษฐกิจไว้ทั้งหมด กล่าวคือ เศรษฐกิจในสังคมนิยมจะยอมให้เอกชนสามารถดำเนินการทางเศรษฐกิจได้ หากธุรกิจนั้นไม่ใช่กิจการที่สำคัญอันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม ส่วนธุรกิจใดที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมนิยมจะเป็นผู้ดำเนินการในฐานะเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบประชาชน (ดร.จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2537: หน้า 106-108)

อุดมการณ์สังคมนิยมให้ความสำคัญต่อการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเชื่อว่าการสร้างรัฐสังคมนิยมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชากรในสังคมนีมีความรู้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์เพื่อจะได้นำไปใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมให้เหมาะสมความรู้ทางสังคมศาสตร์จึงเป็นเสมือน “วิศวกรรมทางสังคม (Social Engineering)” ที่ทำหน้าที่ในการสร้างสังคมให้พัฒนาไปได้อย่างสมบูรณ์ สังคมนิยมนี้ สามารถแบ่งได้เป็นหลายสาขา แต่เราก็พอที่จะประมวลสาระสำคัญของลัทธิสังคมนิยมได้เป็น 2 ประการ ดังนี้คือ

1) ความเสมอภาคของมนุษย์

หลักการข้อนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักการของลัทธิประชาธิปไตย แต่ความลึกซึ้งนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ลัทธิประชาธิปไตยนั้นเน้นความเท่าเทียมกันในทางโอกาส ลัทธิประชาธิปไตยต้องการให้คนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ดังเช่น การวิ่งแข่ง นักวิ่งทุกคนจะได้เริ่มต้นที่เส้นปล่อยตัวพร้อมกัน แต่เมื่อได้สัญญาณการแข่งขันแล้วใครจะวิ่งเร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับนักกีฬาแต่ละคน กรรมการไม่สามารถที่จะห้ามได้ว่าในลัทธิสังคมนิยมนี้จะถือเอาความเสมอภาคเท่าเทียมกันตลอดเวลา กล่าวคือ ในการวิ่งแข่งนักกีฬาทุกคนจะต้องมาเริ่มต้นที่เส้นปล่อยตัวพร้อมกัน และเป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะต้องดูแลให้นักวิ่งเหล่านี้ วิ่งไปด้วยกันโดยที่ไม่ปล่อยให้ผู้ใดวิ่งออกหน้าจนเกินไป ลัทธิสังคมนิยมคัดค้านความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องทางเศรษฐกิจ ในโอกาสทางการศึกษาหรือสถานภาพทางสังคม ซึ่งความไม่เสมอภาคเหล่านี้เป็นผลมาจากความบกพร่องของโครงสร้างทางสังคม มิได้เกิดจากลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ ฉะนั้น ระบบการแสวงหากำไรส่วนตัวและระบบที่เอกชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทุนในที่ดินนั้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในทัศนะของลัทธินิยม อันเป็นลักษณะของประชาธิปไตยที่ควรจะถูกยกเลิกไป

2) รัฐเข้าจัดการในการวางโครงการเศรษฐกิจของประเทศ

การที่รัฐเข้าจัดการในธุรกิจการค้าต่างๆ เสียเอง ซึ่งลักษณะของสังคมนิยมนี้ในประเทศไทยก็มีตัวอย่าง เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย โรงงานยาสูบ และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น

บางประเทศ เช่น อังกฤษ สวีเดน รัฐเข้าจัดการในธุรกิจสำคัญๆ เช่น การธนาคาร อุตสาหกรรม การต่อเรือ เป็นอาทิ

ลัทธิสังคมนิยมนี้มีอยู่หลายแขนง เช่น สังคมนิยมแบบยูโทเปีย (Utopian Socialism) สังคมนิยมแบบประชาธิปไตย (Democratic Socialism) สังคมนิยมแบบกิลด์ (Guild Socialism) สังคมนิยมแบบรวม (Collectivism)

(3) แบบคณาธิปไตย (Oligarchy)

คณะบุคคลที่ใช้อำนาจปกครองนั้นดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนหรือพวกพ้องเป็นหลักจะเรียกระบบการเมืองนั้นเป็นพวกคณาธิปไตย (Oligarchy) ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของเผด็จการ โดยคณะบุคคล ส่วนระบบการเมืองแบบคณาธิปไตย อาจจะหมายถึงการปกครองโดยกลุ่มคนรวย หรือคนมั่งมีก็ได้เป็นส่วนใหญ่ (เชาวน์ เสนพงศ์, ผศ. 2549 : หน้า 28)

คณาธิปไตย ของโรเบิร์ต มิเชลล์ (Robert Michels, 1876-1936) ระบุว่าเมื่อระยะเวลาผ่านไป คนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นชนชั้นนำ (Elites) จะครอบงำองค์กรโดยอาศัยทักษะและความได้เปรียบด้านคุณสมบัติต่างๆ ของตนไม่ว่าองค์กรดังกล่าวจะเป็นสมาคม หน่วยงานของ

รัฐบาลสื่อมวลชน หรือแม้แต่พรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตย ความโน้มเอียงที่เกิดคณาธิปไตยนี้ทำให้ชนชั้นนำเป็นผู้กำหนดได้ว่าอะไรคือ เจตนารมณ์ของประชาชน ด้วยการกำหนดประเด็นและวาระ รวมทั้งทางเลือกต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนการที่ชนชั้นนำคิด (สมเกียรติ วันทะนะ, รศ.ดร. 2551 : หน้า 274-275)

(4) อนาธิปไตย (Anarchy)

ประกอบด้วยรากศัพท์ภาษากรีก 2 คำ คือ “An” และ “Arkhe” ซึ่งมีความหมายตามตัวอักษรว่า ปราศจากผู้ปกครอง หรือ การปกครอง ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 นิยมใช้คำว่า “รัฐ” แทนที่คำว่า “ผู้ปกครอง” หรือ “การปกครอง” ดังนั้นอนาธิปไตย จึงหมายถึงการปลดออก หรือ ปราศจากรัฐ หรืออำนาจรัฐ

ตามความหมายที่เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไปนอกจากอนาธิปไตยจะหมายถึงการปลดออกจากรัฐ หรืออำนาจรัฐแล้ว ยังหมายถึงสภาวะที่ไร้ระเบียบ หรืออำนาจหน้าที่ใดๆ (Without Authority Or Rules) อีกด้วย ในความหมายอย่างหลังนี้คนทั่วไปยังเข้าใจด้วยว่า อนาธิปไตย คือ สภาวะแห่งความไร้ระเบียบ (Chaos) สับสน (Confusion) และพฤติกรรมที่ขาดอารยะ และคาดคะเนไม่ได้โดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว ในสายตาของคนทั่วไป อนาธิปไตย อนาธิปไตย มักชวนให้เข้าใจว่าหมายถึงผู้ก่อการร้ายที่ถนัดในการวางระเบิด

อนาธิปไตยนิยมในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่งไม่น่าจะมีความหมายหละหลวม และเป็นดังที่สาธารณชนทั่วไปเข้าใจ ในบทนี้เราจะพยายามทำความเข้าใจถึงระบบคิดที่อยู่หลังความเชื่อมั่นและการกระทำของพวกอนาธิปไตยว่ามีอะไรแตกต่างไปจากที่สาธารณชนทั่วไปเข้าใจหรือไม่ มากน้อยเพียงใด (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551: หน้า 162-163)

(5) แบบคอมมิวนิสต์ (Communism)

การปกครองตามอุดมการณ์สังคมนิยมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยมแนวมาร์ทซ์ (Marxian Socialism) คือ การปกครองในรูปแบบสังคมนิยมเพื่อเป้าหมายการเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เป็นรูปแบบการปกครองในช่วงเปลี่ยนแปลงจากสังคมนิยมไปเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ในการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นี้ทรัพย์สินของเอกชนจะตกเป็นสมบัติส่วนรวม และกิจการทั้งหมดจะต้องถูกโอนมาดำเนินการโดยรัฐบาลเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อเป็นการจัดการเอารัดเอาเปรียบ และการขูดรีดจากชนชั้นนายทุน

2) สังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) เป็นการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยเพื่อเป้าหมายสู่การเป็นรัฐสังคมนิยม เช่น การเลือกผู้บริหารประเทศ หรือการเปิดให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุมีผล แต่ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมายการเป็นรัฐสังคมนิยม

อุดมการณ์สังคมนิยมประชาธิปไตยจึงสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยมอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการใช้กระบวนการทางการศึกษาเพื่อการเผยแพร่ความคิดให้ประชาชนยอมรับเป้าหมายการปกครอง และมีความยืดหยุ่นเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมากกว่าในสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นั่นคือยอมรับในสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และยอมให้เอกชนมีทรัพย์สินส่วนตัวได้ หากทรัพย์สินที่ได้มานั้นได้ถูกนำไปเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมนิยมแบบประชาธิปไตยก็คือ รัฐจะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นเจ้าของเฉพาะกิจการที่อาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ แต่จะเป็นไปด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, ดร.ศศ., 2537: หน้า 109-110)

(6) แบบประชาธิปไตย (Democracy)

เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้ใช้อำนาจ และมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นโดยตรง หรือโดยตัวแทนที่ได้รับเลือกจากประชาชน

สิทธิของมนุษยชน มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนให้อำนาจประชาชนได้ใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี รัฐไม่ใช่ผู้มีมอบอำนาจดังกล่าวแต่เป็นที่ต้องคุ้มครองสิทธินั้น ผู้มีสิทธิได้รับการคุ้มครองตั้งแต่เด็ก คนพิการ คนแก่ คนชายขอบ และคนเล็กคนน้อยทั่วไป

คำว่า “ประชาธิปไตย” ที่ใช้นี้แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ demos แปลว่า “ประชาชน” และ kratos แปลว่า “อำนาจ” เมื่อนำมารวมกันเข้าแล้วก็หมายความว่า “อำนาจของประชาชน” หรือ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้น หลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต”

รากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับว่า เริ่มต้นมาจากนครรัฐของกรีกและได้สืบทอดและพัฒนาขึ้นมาในบรรดาประเทศทางยุโรป ตลอดจนสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา

ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นพอจะประมวลออกมาได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในรัฐ
2. ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

3. การดำเนินการต่างๆ ของรัฐนั้น ถือเอาความเสี่ยงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน แต่ในเวลาเดียวกันเสียงส่วนน้อยหรือคนส่วนน้อยในรัฐจะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้ประชาชนส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงอย่างผิดทำนองครองธรรม

4. กระบวนการของประชาธิปไตย คือ วิธีการปกครอง ซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายของประชาชน เป็นต้น

ระบอบประชาธิปไตยนั้นมีได้จำกัดรูปของการปกครองที่จะต้องเป็นไปในรูปของการปกครองแบบรัฐสภา

1. การปกครองแบบรัฐสภา (Parliamentary Government)
2. การปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential Government)
3. แบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential Government)
4. แบบเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง (Direct-Election of Premiership Form Government)

Government)

ตราบเท่าที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็นับได้ว่าเป็นประชาธิปไตย

ข้อควรคำนึงในการพิจารณารัฐประชาธิปไตยก็คือ ประเทศต่างๆ นั้นอาจอ้างว่าประเทศของตนมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อาจจะโดยการตั้งชื่อประเทศของตน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือแม้แต่การกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของอดีตสหภาพโซเวียตก็ตามประเทศเหล่านี้ไม่สามารถจัดเข้าเป็นประเทศประชาธิปไตยได้เพราะขาดลักษณะสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

รัฐที่พอจะจัดได้ว่าเป็นรัฐประชาธิปไตยก็เช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

ลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ก็เช่นเดียวกับปรัชญาความเชื่ออื่น ๆ ซึ่งมักจะมีการแบ่งแยกเป็นนิกายความเชื่อต่างๆ จนบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงออกไปจากเดิมจนจำแทบไม่ได้ เช่น

1. ประชาธิปไตยแบบเผด็จการของเหมาเจ๋อตุง (Democracy Dictatorship)
2. ประชาธิปไตยแบบช่วยนำของชุกาโนแห่งอินโดนีเซีย (Guided Democracy)

แม้แต่ประชาธิปไตยแบบไทยๆ ซึ่งประชาธิปไตยเหล่านี้ก็มีลักษณะของประชาธิปไตยอยู่บ้าง แต่อาจจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์แตกต่างกันออกไป ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ ได้กล่าวถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไว้อย่างน่าฟังว่า

“ตามประวัติโลกก็ไม่เคยปรากฏว่ามีประเทศใดที่เป็นประชาธิปไตยได้ภายในร้อยปี เพราะประชาธิปไตยนั้นมิได้อยู่ที่เครื่องมือต่างๆ แห่งระบอบประชาธิปไตย เช่น รัฐสภา และการเลือกตั้งเท่านั้น แต่อยู่ที่จิตใจของคนทั้งประเทศเป็นสำคัญ

ลัทธิประชาธิปไตย คือ ลัทธิแห่งขันติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แก่ ความอดทน ในความคิดเห็นของผู้อื่นที่ไม่ตรงต่อความคิดเห็นของตน เสรีภาพต่างๆ นั้นอาจมิได้ในการปกครองแบบต่างๆ ชนิดแม้แต่ในระบอบการปกครองที่เด็ดขาดที่สุด

แต่หากประเทศใดที่ผู้คนยังขาดขันติธรรมแล้วประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ยากที่สุด หรือพูดง่าย ๆ ว่าไม่ได้เลย ประชาธิปไตยนั้นต้องมีแพม้ชนะในทางการเมือง หากผู้แพ้มันขันติธรรมต่อความพ่ายแพ้ไม่ได้ ประชาธิปไตยก็ไม่ได้เกิด หรือหากผู้ชนะขาดขันติธรรมอดทนต่อชัยชนะรวมทั้งอำนาจวาสนา ซึ่งจะคิดตามมานั้นไม่ได้ ประชาธิปไตยก็ยังไม่เกิดเช่นเดียวกัน”

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกถึงอำนาจสูงสุดที่ตนมีอยู่ได้ 5 ทาง คือ

(1) การออกเสียงเลือกตั้ง (Election)

เป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจของประชาชนว่าสามารถที่จะเลือกรัฐบาลคือ ผู้ที่ดำเนินงานของรัฐ การเลือกตั้งก็ใช้หลักความเสมอภาคโดยที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ทางทรัพย์สินสมบัติ หรือทางชาติตระกูล เรียกว่า Universal Suffrage ซึ่งหากเป็นเช่นนี้จึงจะเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ในอดีตนั้นการต่อสู้เพื่อ Universal Suffrage เป็นไปอย่างดุเดือดและขมขื่น กว่าที่คนจนผู้ไม่มีที่ดินหรือสตรียจะได้สิทธิในการเลือกตั้ง

ปัญหาเรื่องการนอนหลับทับสิทธิ์ คือ การที่ประชาชนไม่ยอมออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้นออกจะเป็นปัญหาของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยทั่วไป แต่ว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการออกกฎหมายลงโทษผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นก็จะมีใช้ทางออกที่ฉลาดเลย

(2) การออกเสียงแสดงประชามติ (Referendum)

คือ อำนาจที่ประชาชนมีอยู่เพื่อใช้ในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ของรัฐตามเจตจำนงของตน ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติแล้วมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การจะยอมรับร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างขึ้นใหม่ทั้งฉบับหรือข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตอนใดตอนหนึ่งหรือไม่ การลงคะแนนเสียงก็ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด คือ เพียงแต่โหวตแต่เพียงว่า YES หรือ NO เท่านั้นเอง ที่มาของการออกเสียงประชามตินี้มาจากประเทศสวิสเซอร์แลนด์ที่เน้นเรื่องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และพบในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เป็นต้น ให้ประชาชนออกเสียงประชามติรับรองหรือไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

(3) ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (Initiative)

ตามหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้ว ประชาชนมักจะใช้อำนาจอธิปไตยในการร่างกฎหมายผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา แต่ประชาชนก็มีสิทธิที่จะแสดงอำนาจอธิปไตยในการเสนอร่างกฎหมายเองได้

ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็รับรองสิทธิและอำนาจนี้เอาไว้อย่างชัดเจน โดยในมาตรา 170 ได้บัญญัติให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายได้ เว้นแต่เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น ทั้งนี้ต้องมีร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้นกว่าการเลือกตั้งทั่วไปแต่เดิม

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ประชาชนจะเสนอร่างกฎหมายกันเสมอ แต่ มักจะเป็นกฎหมายในระดับท้องถิ่น คือ ระดับเทศบาลเป็นส่วนใหญ่

(4) ประชาชนสามารถตัดสินปัญหาสำคัญๆ เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล (Plebiscite)

ที่มาของคำว่า Plebiscite นั้นมีประวัติมาตั้งแต่เมื่อครั้งสาธารณรัฐโรมัน (ก่อนสมัยที่จะเป็นจักรวรรดิโรมัน) นั้นมีการแบ่งประชาชนชาวโรมันออกเป็น 2 ชั้น คือ พวกพาดริเซียน (Patricians) ซึ่งเป็นพวกผู้ดี กับพวกเพลเบียน (Plebeians) ซึ่งเป็นพวกไพร่ คล้ายกับการแบ่งชนชั้นของไทยในสมัยโบราณ ที่คนต่างชนชั้นก็มีสิทธิในสังคมแตกต่างกัน ดังนั้น กรณีการลงคะแนนเสียงที่อนุญาตให้พวกไพร่ลงคะแนนด้วยจะต้องเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติทีเดียว

ในทางปฏิบัติเมื่อรัฐบาลมีปัญหาในระดับนโยบายที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เอง เนื่องจากอาจจะเกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงขึ้นในสังคม เช่น การที่จะเลิกจำหน่ายสุรา หรือการที่จะเปิดให้มีโสเภณี หรือบ่อนการพนันอย่างเปิดเผยและถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลจำเป็นจะต้องให้ประชาชนตัดสินใจกันเองโดยตรง ซึ่งการลงคะแนนเสียง คือ Yes กับ No นั่นเอง

สำหรับการใช้ศัพท์ระหว่าง Referendum กับ Plebiscite ปัจจุบันมักจะใช้แทนกัน มั่วไปหมดเนื่องจากคนทั่วไปไม่ทราบประวัติความเป็นมาของคำทั้งสองดังกล่าว

(5) ประชาชนสามารถปลดผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญของรัฐบาลได้ (Recall)

การแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่สามารถมีสิทธิออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่างๆ ซึ่งได้มาโดยการเลือกตั้ง (ไม่ใช่การแต่งตั้ง) เป็นการเน้นย้ำถึงหลักการที่ว่าเมื่อประชาชนเลือกตั้งเข้ามาได้ประชาชนก็สามารถที่จะปลดหรือถอดถอนได้เช่นกัน ดังเช่นใน มาตรา 304 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้ว่า

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติ ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 303 (หมายถึงนายกรัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. หรือประธานศาลทั้งหลาย) ที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดกตัญญู หรือ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ออกจากตำแหน่งได้”

เท่าที่แสดงถึงอำนาจธิปไตยของประชาชนนั้น เราจะเห็นได้ว่าประชาชนต้องมีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ระบบประชาธิปไตยนั้น ตามความเห็นของอริสโตเติล เห็นว่ารัฐเล็กๆ ที่มีประชาชนประมาณ 5,040 คน เป็นรัฐที่มีขนาดกำลังพอดี เพราะไม่มากเกินไปประชาชนสามารถแสดงถึงอำนาจธิปไตยของตนได้เต็มที่ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, ดร. รศ., 2534 : หน้า 73-76)

4.2 ลักษณะการเมืองการปกครองไทยอดีต-ปัจจุบัน

การศึกษาการเมืองการปกครองของไทย จำเป็นต้องเข้าใจถึงภูมิหลังการเมืองการปกครองและสภาพสังคมของไทยในอดีตเสียก่อน จึงจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันได้ ดังนั้น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย ซึ่งมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ จึงควรที่จะได้ศึกษาลักษณะการสรุปสภาพของการเมืองการปกครองในแต่ละยุคสมัยของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็นสมัยต่างๆ เพื่อช่วยต่อการทำความเข้าใจดังนี้

4.2.1 การเมืองการปกครองสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1781–1981)

ประเทศไทยตั้งแต่สมัยที่ตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ได้มีพระมหากษัตริย์ปกครองตามระบอบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ที่มาแห่งอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทยมิได้ถือว่าได้รับอำนาจมาจากสวรรค์ หรือจากพระเจ้าตามลัทธิเทวธิปไตย (Theocracy) เหมือนกับกษัตริย์ของประเทศต่างๆ ในอินเดียแต่ประการใด กล่าวคือ ปฐมกษัตริย์ผู้รวบรวมชาติไทย ตั้งประเทศขึ้นมิได้อ้างว่ามีเชื้อสายหรือจตุติมาจากเทพเจ้า หรืออ้างว่าพระเจ้าได้ประทานอำนาจให้แก่พระองค์ไม่ หากแต่เป็นคนไทยที่มีความสามารถในการทำสงครามและการปกครอง (สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร. 2552 : หน้า 19)

กษัตริย์ไทยได้มาจากประชาชน หาได้ใช้ลัทธิเทวธิปไตยอย่างใดไม่ เพราะการสถาปนาพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ขึ้นเป็นประมุขของประเทศในครั้งแรกก็โดยที่พ่อเมืองของชาติไทยทั้งหลายในขณะนั้น ได้ให้ความเห็นชอบและพร้อมใจกันสถาปนาขึ้นเป็นมหากษัตริย์

ในระยะเริ่มแรกที่ไทยประกาศตัวเป็นเอกราชได้ตั้งราชอาณาจักรใหม่ คือกรุงสุโขทัยเป็นการปกครองแบบดั้งเดิม คือ ระบบปีตุราชาธิปไตยหรือระบบพ่อปกครองลูก (Paternal Government) หมายถึง รูปแบบการปกครองที่มีราชาหรือองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของ

อำนาจอธิปไตยและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะผู้ปกครอง การใช้อำนาจอ้างกล่าว พระมหากษัตริย์ทรงปกครองราษฎรเสมือนพ่อปกครองลูก

หลักการปกครองระบบนี้ เป็นประเพณีการปกครองของไทยแบบดั้งเดิม หลักการสำคัญของการปกครองแบบพ่อปกครองลูกนี้ คือ พระมหากษัตริย์ทรงวางพระองค์เสมือนพ่อของประชาชน ทรงใช้การปกครองดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิดเหมือนพ่อดูแลลูก สันนิษฐานว่าการปกครองรูปแบบนี้น่าจะมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัว จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อประชาชนยังมีจำนวนไม่มากนัก

ดังจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ของสุโขทัยตอนต้นมักจะเรียกพระองค์ว่า “กู” และใช้นามว่า “พ่อขุน” เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง เป็นต้น หรือการที่ราษฎรสามารถเข้าร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ได้อย่างใกล้ชิด เป็นการสะท้อนให้เห็นรูปแบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูกได้อย่างชัดเจน

การปกครองสมัยสุโขทัย ตามแบบปีติราชาธิปไตยแล้ว ยังได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาอีกด้วย โดยผู้ปกครองได้ใช้หลักทศพิธราชธรรมจักรวรรดิวัตร และสังคหวัตถุที่เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปกครองประเทศ ซึ่งฐานะกษัตริย์เรียกการปกครองแบบนี้ว่า “กษัตริย์แบบธรรมราชา” ซึ่งได้ปรากฏอย่างเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นในสมัยแผ่นดินของพระมหาธรรมราชาลิไท

ในสมัยสุโขทัย สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยนั้น พระองค์ทรงเป็นศูนย์กลางของการปกครองการบริหารราชอาณาจักร อาจจะได้ว่าเป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ก็เป็นไปได้

โดยสรุปลักษณะของการปกครองแบบปีติราชาธิปไตย มีดังนี้

1. เป็นการปกครองแบบราชาธิปไตย คือ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นผู้ปกครองสูงสุด ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย
2. ผู้ปกครองทรงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราษฎรคหพ่อปกครองลูก
3. ในการปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงยึดหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการปกครองประเทศซึ่งทำให้พระมหากษัตริย์ยึดหลักการปกครองแบบธรรมราชา

การจัดระเบียบการปกครองในสมัยสุโขทัย

การจัดรูปแบบการปกครองระบบเมืองลูกหลวง คือ เป็นการจัดลำดับความสำคัญของเมือง โดยพระมหากษัตริย์ที่เมืองหลวงจะเลือกส่งเจ้านายที่ใกล้ชิด เช่น พระราชโอรส พระอนุชา หรือ เจ้านายชั้นสูงในราชวงศ์ออกไปปกครองตามหัวเมือง หรือเมืองลูกหลวงต่างๆ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดระบบเมืองลูกหลวงเพื่อกระจายอำนาจในปกครองไปได้ทั่วแคว้นแคว้น และเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการบริหารอำนาจทางการเมือง

การปกครองในสมัยพ่อขุนรามคำแหง จะมีลักษณะการแบ่งเมืองเป็นชั้นๆ ลดหลั่นลงมาตามความสำคัญ โดยมีศูนย์กลางอำนาจหรือศูนย์กลางอยู่ที่กรุงสุโขทัย

1. ราชธานี ราชธานีคือ กรุงสุโขทัยเป็นศูนย์กลางของการบริหารมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้บริหารสูงสุด มีสิทธิ์เด็ดขาดในแผ่นดิน มีอำนาจสิทธิ์ขาดไปถึงเมืองอุปราช เมืองลูกหลวง เมืองหน้าด่าน และหัวเมืองชั้นในที่เรียงรายอยู่รอบราชธานี และมีอำนาจที่จะสั่งการแก่เมืองพญามหานครด้วย

2. เมืองอุปราช เมืองลูกหลวง เมืองหน้าด่าน “เมืองอุปราช” เป็นเมืองที่ผู้จะดำรงตำแหน่งพ่อขุนต่อไปเมื่อพ่อขุนองค์ปัจจุบันสวรรคตลง เมืองลูกหลวงและเมืองหน้าด่านจะมีระยะทางการเดินเท้าจากราชธานีถึงได้ในเวลา 2 วัน

เมืองหน้าด่าน เมืองทั้ง 3 ประเภทนี้มีฐานะและหน้าที่อย่างเดียวกันคือ เมื่อข้าศึกยกทัพมารุกรานจะต้องยันทัพรับข้าศึกป้องกันราชธานีไว้ก่อน แล้วรายงานมายังราชธานีเพื่อเตรียมการต่อสู้ในสมัยสุโขทัยมีเมืองหน้าด่าน คือ เมืองศรีสังขาลย์ (สวรรคโลก) เมืองสองแคว (พิบูลย์โลก) เมืองปากยม (พิจิตร) และเมืองนครชุม (กำแพงเพชร)

3. เมืองพระยามหานคร เมืองพระมหานคร คือเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่อยู่ห่างจากราชธานีออกไปโดยพลเมืองเป็นคนไทย อาจทรงตั้งเชื้อพระวงศ์ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปเป็นพ่อเมือง เจ้านายเชื้อกษัตริย์ไปเป็นเจ้าของเมืองเดิมปกครองอยู่และยอมขึ้นกับสุโขทัย เจ้าผู้ครองนครหรือ พ่อเมืองมีอำนาจบริหารราชการในเขตแดนของตนเกือบสมบูรณ์ แต่ต้องปฏิบัติตามบัญชาของพ่อขุนและส่งส่วยแก่สุโขทัย เมื่อมีศึกสงครามจะต้องส่งกองทัพและเสบียงอาหารมาช่วยกรุงสุโขทัยรบด้วย

4. เมืองประเทศราช เมืองประเทศราช คือเมืองที่อยู่นอกราชอาณาจักรและมีพลเมืองเป็นคนต่างชาติ เมืองประเทศราชขึ้นกับพ่อขุน โดยพระบรมเดชานุภาพ มีความสัมพันธ์เพียงส่งเครื่องราชบรรณาการตามกำหนด และส่งทัพมาช่วยกรุงสุโขทัยรบตามคำสั่งของพ่อขุนเท่านั้น ส่วนการบริหารราชการภายในประเทศทางกรุงสุโขทัยไม่เกี่ยวข้อง ยกเว้นในกรณีที่ทำเป็น

ลักษณะเด่นของการปกครองในสมัยสุโขทัย

การปกครองในสมัยกรุงสุโขทัยมีลักษณะเด่น ๆ หลายประการ ดังนี้

1. รูปแบบการปกครองแบบพ่อลูกหรือ พ่อขุน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นของไทยแท้ดั้งเดิม แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมอื่นไม่มี ความคิดทำนองเดียวกันนี้เป็นรูปแบบที่ยังมีการกล่าวถึงในปัจจุบัน

2. ลัทธิธรรมชาตินิยมหรือ พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพระพุทธเจ้า ซึ่งบ่งชี้ถึงการใช้หลักธรรมและเมตตาธรรมเป็นฐาน
3. มโนทัศน์เรื่องสวรรค์นรก ซึ่งทำหน้าที่เป็นอุดมการณ์เพื่อการจัดระเบียบสังคมและการบริหารการปกครอง
4. เสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในต้นสามรัชกาลแรกของกรุงสุโขทัย เช่น ความอิสระในการค้าขายและกิจการอื่น
5. ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างการปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง โดยเฉพาะสามรัชกาลแรกของกรุงสุโขทัย
6. การประดิษฐ์อักษรไทยโดยพ่อขุนรามคำแหง ทำให้มีสื่อกลางการสื่อความหมายและการบันทึกเหตุการณ์และวรรณคดี
7. การขยายขอบเขต อาณาเขตโดยการใช้ความสัมพันธ์ทางการแต่งงานมาช่วยปรับปรุงการทำซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น ความเจริญในด้านอุตสาหกรรมด้วยขามสังคโลก
8. การติดต่อกับพระสงฆ์จากนครศรีธรรมราชและจากศรีลังกาเพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา

4.2.2 การเมืองการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1892-2310)

การเมืองการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) อย่างสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะสูงสุดเหนือกฎหมาย ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดและล้นเหลือ ทุกด้านรวมทั้งชีวิตของราษฎรในราชอาณาจักร สถานะและความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์และประชาชน มิได้เป็นเสมือนพ่อปกครองลูก หรือมีฐานะเยี่ยงสามัญชนดังเช่นในสมัยกรุงสุโขทัย เพราะความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะได้รับเอาแนวคิดพระมหากษัตริย์แบบเทวราชานี้ (Divine Kingship) มาใช้ในการปกครอง ซึ่งแนวคิดพระมหากษัตริย์แบบเทวราชาเป็นลัทธิของพราหมณ์ในอินเดีย และได้แพร่หลายเข้ามาจนเป็นที่ยอมรับของกษัตริย์ผู้ครองอาณาจักรต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 10 นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าไทยได้รับหลักการปกครองนี้มาจากเขมรเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนรับมาจากมอญ

หลักสำคัญของเทวราชา คือ เทพเจ้าเป็นองค์อวตารของเทพเจ้า (Incarnation of Good) มิใช่มนุษย์ธรรมดาอีกต่อไป พระมหากษัตริย์ที่ได้รับสถาปนาเป็นเทพเจ้านั้น จะเป็นเทพองค์ใดองค์หนึ่งของศาสนาพราหมณ์ซึ่งสำคัญที่สุด 3 องค์ คือ พระพรหม พระศิวะ และพระ

นารายณ์ ส่วนใหญ่พระมหากษัตริย์จะสถาปนาพระองค์เป็นพระศิวะหรือพระนารายณ์ ไม่นิยมเป็นพระพรหมแต่อย่างใด

ตามระบอบการปกครองดังกล่าว พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด เป็นผู้สร้างและใช้กฎหมาย มีอำนาจเหนือกฎหมายและเป็นศูนย์กลางที่สำคัญ ในเมื่อเป็นเช่นนี้ ในแง่สิทธิเสรีภาพของประชาชนในสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงแตกต่างไปจากสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสมัยกรุงสุโขทัย กล่าวคือประชาชนมีฐานะให้เลือก 2 ทาง คือถ้าไม่เป็น “ไฟ” ก็เป็น “ทาส” จะอยู่เป็น “ไท” มีอิสระแก่ตัวไม่ได้ จะต้องมีความผิด ไม่มีสิทธิใดๆ สิทธิในการค้าไม่มีเช่นกัน เพราะเป็นของพระมหากษัตริย์ สิทธิในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบอาชีพแน่นอน เพราะประชาชนมีอำนาจทางราชการบ้านเมืองโดยไม่มีผลตอบแทน

การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผสมผสานกับแนวความคิดแบบทวารวดีเริ่มเกิดขึ้นในแผ่นดินของสมเด็จพระรามาธิบดี (พระเจ้าอู่ทอง) ซึ่งเป็นผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยาทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าต้องการจะสร้างความเข้มแข็งให้กับอาณาจักรอยุธยาโดยการประกาศตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกรุงสุโขทัย โดยไม่ยอมรับทางการเมืองแบบธรรมราชาของกรุงสุโขทัย ดังนั้นกรุงศรีอยุธยาจึงต้องสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงอำนาจสูงสุด เด็ดขาด มีฐานะสูงสุดอยู่เหนือชีวิตราษฎร เพื่อค้ำจุนและสร้างเสถียรภาพให้กับกรุงศรีอยุธยา

พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาทรงอยู่ในสถานะต่าง ๆ ทรงเป็นเจ้าของชีวิตหมายความว่าทรงมีพระราชอำนาจเหนือชีวิตทุกคนในสังคม ทรงเป็นเจ้าของแผ่นดินหมายถึงเป็นเจ้าของแผ่นดินทั่วอาณาจักร ทรงเป็นธรรมราชา ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและทรงใช้พระราชอำนาจปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนา ตลอดจนถึงศีลธรรมแห่งศาสนานั้น

ท่านทรงเป็นทวารวดี หมายถึงมีสถานะของพระผู้เป็นเจ้าของตามลัทธิของศาสนาพราหมณ์ พระองค์มิใช่เป็นมนุษย์ธรรมดา พระราชโองการของพระมหากษัตริย์ก็กลายเป็น “เทวโองการ” ซึ่งมนุษย์ธรรมดาไม่อยู่ในสถานะที่จะขัดแย้งหรือวิจารณ์ หรือแม้แต่แสดงความคิดเห็นใดๆ ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสมัยกรุงศรีอยุธยาสถานะของพระมหากษัตริย์จะมีการผสมผสานด้วยคติแบบทวารวดีไปโดยก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติและในฐานะที่เป็นหลักธรรมสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ในการปกครองประเทศก็ยังมีอิทธิพลสืบต่อมา สืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน กล่าวคือ แนวคิดหรือคติแบบธรรมราชาที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้น

พระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ยังคงต้องใช้หลักธรรมในการปกครองประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และคตินี้ก็ยังคงมีอิทธิพลเรื่อยมาจนถึงในยุคปัจจุบัน

การจัดระเบียบการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยา

การจัดระเบียบการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีลักษณะการปกครองแบบสมัชชสุโขทัยและแบบขอม คือกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ รายล้อมด้วยเมืองหน้าด่านทั้ง 4 ด้าน พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจโดยสมบูรณ์ในการเมืองการปกครอง โดยมีเสนาบดี 4 คน เรียกว่า “จตุสดมภ์” อันมี เวียง วัง คลัง และนา เป็นผู้ช่วยดำเนินกิจการทั้ง 4 คือ

1. เวียง เสนาบดีผู้บังคับบัญชารับผิดชอบเป็นที่ “ขุนเมือง” มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้าย
2. วัง เสนาบดีผู้บังคับบัญชารับผิดชอบเป็นที่ “ขุนวัง” มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับราชสำนักและการยุติธรรมตัดสินคดีความต่าง ๆ
3. คลัง เสนาบดีผู้บังคับบัญชารับผิดชอบเป็นที่ “ขุนคลัง” มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคลังมหาสมบัติ การจัดการเกี่ยวกับภาษีอากรต่างๆ
4. นา เสนาบดีผู้บังคับบัญชารับผิดชอบเป็นที่ “ขุนนา” มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเกษตรที่นา

การจัดระเบียบราชการบริหารส่วนกลางและจตุสดมภ์นั้น ได้มีการปรับปรุงในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้แยกกิจการทหารกับพลเรือนออกจากกัน โดยตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่อีก 2 หน่วย คือ “สมุหกลาโหม” เป็นหัวหน้าราชการฝ่ายทหารและ “สมุหนายก” เป็นหัวหน้าราชการฝ่ายพลเรือนทั่วไป เสนาบดีทั้ง 2 ตำแหน่งนี้มียศเป็น “อัครมหาเสนาบดี” สูงกว่าเสนาบดีจตุสดมภ์ และได้เปลี่ยนนามจตุสดมภ์ใหม่ ดังนี้

1. กรมเมือง เรียกว่า “นครบาล” ตำแหน่งเจ้ากรมเป็นที่ “พระนครบาลเมือง”
2. กรมวัง เรียกว่า “ธรรมาธิกรณ์” ตำแหน่งเจ้ากรมเป็นที่ “พระธรรมาธิกรณ์”
3. กรมคลัง เรียกว่า “โกษาธิบดี” ตำแหน่งเจ้ากรมเป็นที่ “พระโกษาธิบดี”
4. กรมนา เรียกว่า “เกษตราธิบดี” ตำแหน่งเจ้ากรมเป็นที่ “พระเกษตราธิบดี”

กรมการปกครองหัวเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยายุคต้น ยังคงใช้หลักการปกครองเช่นเดียวกันกับการปกครองบ้านเมืองในสมัยกรุงสุโขทัย กล่าวคือ ได้แบ่งการปกครองหัวเมืองออกเป็นเมืองราชธานี เมืองหน้าด่าน หรือเมืองลูกหลวง เมืองพระยามหานคร และเมืองประเทศราช ต่อมาในรัชสมัยของพระบรมไตรโลกนาถได้ปรับปรุงรูปแบบและนโยบายการปกครองหัวเมืองใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อเป็นเอกภาพและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรแบ่งการปกครองใหม่ ดังนี้

1. ยกเลิกระบบเมืองหลวงเดิม จัดให้หัวเมืองชั้นใน อยู่ในอำนาจการปกครองราชธานี เป็นเมืองชั้นจัตวา พระมหากษัตริย์ทรงอำนาจการปกครองโดยมอบให้ขุนนางส่วนกลางปกครองหัวเมืองเหล่านี้ในตำแหน่ง “ผู้รั้ง” ดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 3 ปี
2. หัวเมืองชั้นนอก ยังคงเป็นเมืองพระยามหานครตามเดิม แต่แบ่งออกเป็นเมืองชั้นเอก โท และตรี ตามขนาดความสำคัญของเมือง
3. เมืองประเทศราช เป็นหัวเมืองที่อยู่ห่างไกลราชธานี ประชาชนต่างชาติต่างภาษานั้น ยังคงใช้วิธีการปกครองตามแบบกรุงสุโขทัย คือ กรุงศรีอยุธยาไม่เข้าไปควบคุมการปกครอง แต่ประเทศราชเหล่านี้มีพันธะต้องส่งกองทัพและเสบียงมาช่วยราชการสงครามและเครื่องบรรณาการ คือ ต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง ตามกำหนดเวลาคือ 3 ปีครั้งหนึ่ง การจัดระเบียบบริหารราชการในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นการจัดการปกครองเพื่อรวบรวมอำนาจการปกครองไว้ในส่วนกลางให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพและเดชะนุภาพในการปกครองบังคับบัญชาตนเอง

4.2.3 การเมืองการปกครองสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ.2310-2325)

ภายหลังสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกอบกู้เอกราช สถาปนาเมืองกรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีแล้ว การบริหารราชการแผ่นดินก็ดำเนินไปด้วยดี เพราะศูนย์การใช้อำนาจในการบังคับบัญชา การปกครองได้เข้าไปสู่สภาพปกติ

แต่เนื่องจากพระองค์ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำศึกสงครามเป็นส่วนใหญ่ และมีภารกิจต้องทำพร้อมกันหลายอย่าง โครงสร้างทางด้านการเมืองและการปกครองจึงคงเจริญรอยตามแบบอย่างที่เคยใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คือ

การปกครองส่วนกลาง

กรุงธนบุรีเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง มีอัครเสนาบดีที่สำคัญ 2 ตำแหน่ง สมุหนายก เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือนรับผิดชอบดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งในราชการฝ่ายทหารและพลเรือนในฐานะเจ้าเสนาบดีกรมมหาดไทย ส่วนยศ และราชทินนามนั้นมีทั้ง “พระยายมราช” และ “เจ้าพระยาจักรี” กับ สมุหพระกลาโหม เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหาร ร่วมเป็นที่ปรึกษาข้อราชการของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ยศและราชทินนาม คือ “พระยายมราช” มีหน้าที่ดูแลหัวเมืองใต้ให้ขึ้นกับพระยาโกษาธิบดีซึ่งว่าการกรมคลังและดูแลหัวเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ส่วนตำแหน่งเสนาบดีจตุสดมภ์ทั้ง 4 คือ เวียง วัง คลัง นา ยังคงมีอยู่ในเขตราชธานี

การปกครองส่วนภูมิภาคและหัวเมืองต่างๆ

การปกครองส่วนภูมิภาคและหัวเมืองต่างๆ ซึ่งอยู่นอกเขตราชธานีแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. การปกครองหัวเมืองชั้นใน คือ เมืองที่อยู่รอบราชธานีเป็นเมืองชั้นจัตวามีผู้ปกครองซึ่งเรียกว่า ผู้รั้ง (ผู้ปกครอง) เมืองและคณะกรรมการเมืองคอยรับนโยบายและคำสั่งจากเสนาบดีจตุสดมภ์ในส่วนกลางโดยตรง
2. การปกครองหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นนอกซึ่งอยู่ห่างไกลจากราชธานี เรียกว่า “เมืองพระยามหานคร” มาเข้าเมืองและคณะกรรมการการเมืองปกครอง มีจตุสดมภ์เหมือนกับราชธานี มีเมืองใหญ่่น้อยขึ้นตรงต่อเมืองพระยามหานคร หัวเมืองชั้นนอกแบ่งเป็นหัวเมืองชั้นนอก ชั้นโท ชั้นตรี และชั้นจัตวา หัวเมืองพระยามหานคร นิยมแต่งตั้งให้ขุนนางข้าราชการที่มีความดีความชอบเป็นเจ้าของเมืองปกครอง นอกจากนี้ยังมีการยกฐานะเมืองเอกบ้าง เมืองขึ้น เป็นเมืองประเทศราช เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เป็นต้น

4.2.4 การปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2325-2475)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงนำระเบียบแบบแผนการบริหารราชการแผ่นดินที่เคยใช้มาในสมัยอยุธยามาใช้ปกครองกรุงรัตนโกสินทร์ โดยการปกครองแบ่งออกเป็น 3 ส่วนเหมือนสมัยอยุธยา คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และการปกครองหัวเมืองประเทศราช

การปกครองส่วนกลาง

มีเสนาบดีที่สำคัญ 6 ตำแหน่ง และคงใช้ระบบจตุสดมภ์แบบเดิม การปกครองส่วนกลางจัดแบ่งงานราชการให้อยู่ในความรับผิดชอบของข้าราชการชั้นสูง 6 ตำแหน่ง คือ

1. **สมุหพระกลาโหม** เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารและมีอำนาจบังคับบัญชาเมืองฝ่ายใต้ทั้งด้านการทหารและการพลเรือน เสนาบดี คือ “เจ้าพระยามหาเสนาบดี”
2. **สมุหนายก** เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน มีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งด้านการทหารและการพลเรือน เสนาบดี คือ “เจ้าพระยาจักรี”
3. **กรมเวียง** มีหน้าที่ดูแลภายในพระนคร เสนาบดี คือ “เจ้าพระยาอมราช”
4. **กรมวัง** มีหน้าที่ดูแลในพระราชวังและมีอำนาจตั้งศาลชำระความ เสนาบดี คือ “พระยาธรรมาธิกรณ์”
5. **กรมคลัง** มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับพระราชทรัพย์ การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ และมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เสนาบดี คือ “พระยาพระคลัง”

6. **กรมนา** มีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวง เก็บภาษีข้าวพิจารณาคดีเกี่ยวกับนา หรือสัตว์ที่ใช้ทำนา เสนาบดี คือ “พระยาพลเทพ”

การปกครองส่วนภูมิภาค

ในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงมีพระราชดำริว่าในสมัยพระองค์ สมุหกลาโหม ปฏิบัติงานด้วยดี จึงโปรดเกล้าฯ ให้โอนหัวเมืองฝ่ายใต้ที่ถูกยกเลิกไปในสมัยปลายอยุธยาอยู่กับสมุหกลาโหมตามเดิม ส่วนหัวเมืองชายทะเลอ่าวไทยให้อยู่ในความดูแลของกรมพระคลัง

ท่านทรงลดอำนาจของบรรดาเจ้าเมืองต่างๆ โดยออกพระราชกำหนดตัด ทอนอำนาจของเจ้าเมืองในการแต่งตั้งข้าราชการที่สำคัญทุกตำแหน่ง กล่าวคือ ในสมัยอยุธยา กษัตริย์แต่งตั้งตำแหน่งยกบัตรเท่านั้น

แต่มาในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา ตำแหน่งปลัดและข้าราชการอื่น ๆ ในหัวเมืองได้รับการแต่งตั้งจากสมุหนายก สมุหกลาโหม หรือเสนาบดี กรมพระคลัง ตามแต่เมืองนั้น จะอยู่ในเขตการปกครองของฝ่ายใด

1. **การปกครองหัวเมือง** เขตการปกครองนั้นถือเอา “เมือง” เป็นที่ตั้งมีความสำคัญลดหลั่นกันไปตามขนาดความสำคัญทางยุทธศาสตร์และความหนาแน่นของพลเรือน แบ่งประเภทของหัวเมืองออกเป็น 2 ชั้นใหญ่ คือ

1.1 **หัวเมืองชั้นใน** คือ บรรดาเมืองเล็กๆ ที่ตั้งอยู่รายรอบราชธานี มีอีกฐานะหนึ่ง คือ เป็นหัวเมืองจัตวา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของหัวเมืองดำรงตำแหน่ง (ผู้รั้ง) ผู้ปกครองอยู่ภายใต้การควบคุมของเหล่าเสนาบดีกรมต่างๆ ในราชธานี

1.2 **หัวเมืองชั้นนอก** จัดแบ่งเป็นหัวเมืองใหม่ หัวเมืองชั้นรอง และหัวเมืองชายแดน หัวเมืองใหญ่ ประกอบด้วยหัวเมืองอยู่ห่างไกล แบ่งออกเป็นหัวเมืองเอก หัวเมืองโท หัวเมืองตรี หัวเมืองเหล่านี้อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองหลวง แต่ต้องรายงานมายังอัครมหาเสนาบดี มหาดไทยหรือ อัครมหาเสนาบดีกลาโหม เสนาบดีคลัง การปกครองหัวเมือง เรียกว่า “ระบบกินเมือง” ข้าราชการเหล่านี้ไม่มีเงินเดือนให้ จึงได้รับอนุญาตให้เก็บเงินค่าธรรมเนียมรายได้ทุกชนิดจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กับการรับราชการได้ การควบคุมหัวเมืองเหล่านี้ ส่วนกลางใช้การแต่งตั้งตำแหน่งยกบัตร ทำหน้าที่สอดแนมข้อราชการ และให้เจ้าเมืองรายงานข้อราชการเป็นจดหมายที่เรียกว่า “ใบบอก” เข้ามายังเสนาบดีที่เมืองนั้น ตั้งกัณฑ์ในส่วนกลาง

2. การปกครองหัวเมืองประเทศราช

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้เอาแบบอย่างมาจากกรุงศรีอยุธยา ให้หัวเมืองที่อยู่ใกล้เคียงเป็นผู้ดูแลและรายงานไปยังเสนาบดีที่รับผิดชอบเพื่อจะได้กราบบังคมทูลต่อไป

การปกครองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่นเดียวกับการปกครองในรัชสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด การปรับปรุงการปกครองได้เริ่มเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยพระองค์ได้เริ่มปฏิรูประบอบการปกครองเสียใหม่ กล่าวคือ ทรงยกเลิกตำแหน่งอัครเสนาบดี 2 ตำแหน่ง คือ 1. สมุหกลาโหม 2. สมุหนายก รวมทั้งจตุสดมภ์

โดยแบ่งการบริหารราชการออกเป็นกระทรวงตามแบบอารยประเทศและให้มีเสนาบดีผู้ว่าการแต่ละกระทรวง กระทรวงที่ตั้งขึ้นทั้งหมดมี 12 กระทรวง คือ

1. มหาดไทย บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและเมืองลาว
2. กลาโหม บังคับบัญชาหัวเมืองปักษ์ใต้หัวเมืองฝ่ายตะวันออก และเมืองมะลายา
3. ต่างประเทศ จัดการเรื่องเกี่ยวกับต่างประเทศ
4. วัง ว่าการในพระราชวัง
5. เมืองหรือนครบาล จัดการเกี่ยวกับเรื่องตำรวจ ราชทัณฑ์
6. เกษตรราชการ ว่าการเกี่ยวกับการเพาะปลูก เหมือนแร่ ป่าไม้
7. คลัง ว่าการภาษีอากรและงบประมาณแผ่นดิน
8. ยุติธรรม จัดการเรื่องชำระคดีและการศาล
9. ยุทธนาธิการ จัดการเกี่ยวกับเรื่องการทหาร
10. ธรรมการ ว่าการเรื่องการศึกษา การสาธารณสุข และสงฆ์
11. โยธาธิการ ว่าการเรื่องก่อสร้าง ถนน คลอง การช่าง ไปรษณีย์ โทรเลข และการรถไฟ
12. มุรธาธิการ เกี่ยวกับการรักษาตราแผ่นดินและงานระเบียบสารบรรณ

การปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาคโดยการตั้งข้าหลวงเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นได้ลดอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจของเจ้าเมืองเดิมที่เคยมีขึ้นกับระบบ “กินเมือง” การปฏิรูปครั้งนี้จึงมีการต่อต้านที่แสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจในรูปแบบการปกครองแบบใหม่นี้เกิดขึ้น เช่น ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน ขบถเงี้ยวเมืองแพร่ และขบถพระยาแขกเจ้าหัวเมืองในบริเวณ

ปัตตานี ซึ่งเหตุการณ์ทั้ง 3 ครั้งนี้ เป็นการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 และรัฐบาลสามารถปราบปรามได้(คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: หน้า, 24-25)

การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นเป็นความพยายามรวมอำนาจการปกครองส่วนภูมิภาคเข้าสู่รัฐบาลกลาง (Centrallization Of Power) ทำให้พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจเต็มที่ อาณาจักรสยามมีรูปแบบเป็นรัฐชาติ (Nation State) ตามแนวตะวันตก ประชาชนอยู่ภายใต้ผู้นำคนเดียวและภายในกฎหมายอันเดียวกัน มีผู้กล่าวว่ารัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง พ.ศ.2475 เป็น “รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์” (Absolutise State) ที่สมบูรณ์แบบที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงเปลี่ยนรายละเอียดเล็กน้อยเกี่ยวกับการปกครองการบริหารส่วนภูมิภาค เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อข้าหลวงเทศาภิบาลมาเป็นสมุหเทศาภิบาล เป็นต้น

ส่วนทางด้านกรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พระองค์ได้ริเริ่มทดลองวิธีการปกครองตนเองตามแบบเทศบาลขึ้นในพระราชวังในปี พ.ศ.2461 ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเขตการทดลองนี้ว่า “คูลิตธานี”

โดยพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้การทดลองดังกล่าวเป็นการสอนการปกครองตนเองแก่เสนาบดีและข้าราชการต่างๆ แต่หยุดชะงักไปเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต อย่างไรก็ตามพระราชดำริของพระองค์ที่จะทรงสร้างการปกครองตนเองแก่ราษฎร นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการปกครองตามรูปแบบของเทศบาลในสมัยต่อมา

นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรม กองต่างๆ โดยการยกกรมทหารเรือเป็นกระทรวงทหารเรือ เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ทรงให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ ทรงจัดตั้งกองเสือป่า เพื่ออบรมเยาวชนให้อดทนและมีจิตใจที่เข้มแข็ง

4.2.5 การเมืองการปกครองสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2475-ปัจจุบัน)

เมื่อวันศุกร์ที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 (ค.ศ.1932) ข้าราชการทหารและพลเรือนระดับกลางจำนวน 99 นายในนามของ “คณะราษฎร” ได้ยึดอำนาจจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรี โดยมีจุดมุ่งหมาย “ที่จะให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญ การปกครองแผ่นดิน” โดยการยึดอำนาจจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในวันนั้นสำเร็จลงภายในเวลาไม่ถึงชั่วโมง เป็นการยึดอำนาจที่ปราศจากการเสียเลือดเนื้อ (ยกเว้นมีผู้ได้รับบาดเจ็บเพียงท่านเดียว คือ นายพลตรีพระยาเสนาสงคราม หรือ ม.ร.ว.อิ นพวงศ์ ผู้บัญชาการกองพลที่ 1) มีทหารบก ทหารเรือ และนักเรียนนายร้อยทหารบกเข้าร่วมเพียงประมาณไม่เกิน 2 พันคน คณะราษฎรได้วางหลักการสำคัญในการก่อการปฏิวัติครั้งนี้ไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง การศาลในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศชาติไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด
3. ต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลให้จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงสร้างเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรดังที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 5 ประการข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาสาระใน 6 ประการ ไม่ว่าในหลักข้อที่ 1 จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง การศาล ในทางเศรษฐกิจ จนกระทั่งถึงหลักข้อที่ 6 จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร ก็คือ แนวทางปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ที่จะนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต่อไปนั่นเอง

แม้แต่ชื่อของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ก็เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นความคิดทางการเมืองสมัยใหม่ในแบบประชาธิปไตยตะวันตกในแง่ของ “ราษฎร” ที่พึงมี “สิทธิที่มีเสียงในการปกครอง” และเมื่อ “คณะเจ้า” ยังยึดกุมอำนาจการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อยู่ “คณะราษฎร” จึงมีความชอบธรรมที่จะยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ดังนั้น

อาจกล่าวได้ว่า จุดประสงค์อันสำคัญอย่างยิ่งของคณะผู้ก่อการฯ คือต้องการเปลี่ยนรูปการปกครองประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลสามัญ หรือประชาชนทั่วไป มีโอกาสเป็นรัฐบาลปกครองประเทศได้นั่นเอง

การยึดอำนาจเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่การเมืองการปกครองแบบกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง สำหรับสาเหตุที่นำไปสู่การปฏิวัติ พ.ศ.2475 และทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สิ้นสุดลงนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยใหญ่ 3 ประการ คือ

- 1) สาเหตุทางเศรษฐกิจ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ (พ.ศ.2468) นั้น เป็นเวลาที่เศรษฐกิจทั่วโลกกำลังอยู่ในสภาพที่ตกต่ำเป็นอันมาก

ซึ่งเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ประกอบกับตอนปลายรัชกาลที่ 6 การใช้จ่ายในราชสำนักค่อนข้างมาก รัฐบาลได้แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจด้วยการลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ลง การตัดงบประมาณการขาดดุลข้าราชการออก ได้สร้างความไม่พอใจต่อเหล่าข้าราชการมาก นอกจากนี้วิธีการจัดเก็บภาษีเพิ่ม ในขณะที่ราษฎรกำลังเดือดร้อนก็ได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาแก่ผู้เสียภาษีที่เป็นไปในทางลบต่อรัฐบาลมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ปัญหาเศรษฐกิจไม่ใช่ปัญหาโดยตรง แต่ที่คนหนุ่มที่มีการศึกษาดีและข้าราชการเกิดความไม่พอใจในรัฐบาล คือ วิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ค่อนข้างรุนแรงนั่นเอง

2) สาเหตุทางสังคม เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคม กล่าวคือ สภาพสังคมก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นสังคมที่ประกอบด้วยชนหลายกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกเป็นชนชั้น เช่น ไพร่ หรือสามัญ และเจ้า เป็นต้น และสังคมก็ยอมรับชนชั้นที่ชาติกำเนิด ตำแหน่งหน้าที่ฐานะ และอำนาจเงิน ทำให้บรรดาเชื้อพระวงศ์มีอภิสิทธิ์ต่างๆ ได้ยศถาบรรดาศักดิ์โดยถ้วนหน้าและทั่วหน้าในวงราชการเหนือคนสามัญธรรมดา การแบ่งสิทธิทางชนชั้นดังกล่าว ทำให้ราษฎรไม่พอใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่บรรดาพวกเจ้ามีอยู่ จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มต้องการ การปกครองในรูปแบบใหม่

3) สาเหตุทางการเมือง เกิดจากความไม่พอใจในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงคุกกรุ่นเรื่อยมาจนถึงในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ความไม่พอใจดังกล่าว เช่น ทหารมีความรู้สึกว่าคุณเหยียดหยาม และไม่ได้รับความสนใจจากผู้นำ การแบ่งชนชั้นระหว่างเจ้ากับไพร่ ขุนนางผู้ใหญ่ มีความเสื่อมทราม และมีการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี เป็นต้น

ลิขิต ชีรวะกิน ได้สรุปสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไว้ว่า “การปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475 จึงเกิดขึ้นจากตัวแปรหลายตัวภายใต้บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศอารยประเทศ ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศตะวันตก ซึ่งมีผลสำคัญ คือ การเกิดความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันข้าราชการในแง่หนึ่ง การปฏิวัติ 2475 มีลักษณะเป็นรัฐประหารแย่งอำนาจทางการเมืองการปกครองจากเจ้าโดยข้าราชการทหารและพลเรือน ซึ่งเจริญเติบโตจากการปฏิรูประบียบบริหารราชการแผ่นดิน และการจัดตั้งสถาบันราชการเพื่อการดังกล่าว

หลังจากที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองสำเร็จ แล้วได้ส่งตัวแทน คือ น.ต. หลวงศุภชลาศัย เดินทางไปกับเรือรบหลวงสุโขทัย นำหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงแปรพระราชฐาน ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหินและยื่นข้อเสนอให้ทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป โดยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินที่คณะราษฎรได้ร่างขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

และทรงยินยอมตามข้อเสนอ โดยทรงมีลายพระราชหัตถเลขาตอบว่า “คณะทหารมีความปรารถนา จะเชิญให้ข้าพเจ้ากลับพระนครเป็นกษัตริย์อยู่ใต้พระธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ข้าพเจ้าเห็นแก่ ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ” พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนิวัตกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2475 และในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินชั่วคราว ซึ่งจะใช้บังคับจนกว่าจะได้ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวรเสร็จเรียบร้อยและ ประกาศใช้ต่อไป

ในวันรุ่งขึ้นที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2475 สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 70 นาย ซึ่งคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้ตั้งขึ้นก็ได้ประชุมกันเป็นครั้งแรก และได้ลงมติเลือกตั้ง คณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ขึ้น ตามความในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 จำนวน 15 นาย มีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานกรรมการ ราษฎร (นายกรัฐมนตรี)

นอกนั้นเป็นกรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) ต่อมาพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ลงพระปรมาภิไธยร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และพระราชทานคืนมาให้ใน วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงถือว่าเป็นฉบับแรกของประเทศ และในวัน เดียวกันนั้น ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็น นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีชุดนี้จึงเป็นรัฐบาลชุดแรกภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย นับว่าได้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 แสดงให้เห็น ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยแล้ว

การเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่สมัยที่คณะราษฎร เข้ายึดอำนาจการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ซึ่งเป็นฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญตลอดมา แม้วามีปัญหาอุปสรรคในการปกครอง ตามรัฐธรรมนูญอยู่บ้าง และก่อให้เกิดการรัฐประหาร มีการยกเลิก ทุกยุคทุกสมัยยังคงยอมรับ อุดมการณ์ทางการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขเป็นหลักในการปกครองเสมอมา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุขและทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ กำหนดรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ เป็น

ผู้ใช้อำนาจธิปไตยแทนประชาชน และเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชนมีหน้าที่ทำให้เจตนาารมณ์ของประชาชนบังเกิดผลอย่างแท้จริง ดังนั้นรัฐสถานนอกจากจะทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติแล้วยังทำหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการแผ่นดินตามแนวทางที่ประชาชนต้องการด้วย

กรุงสุโขทัยเป็นการปกครองแบบดั้งเดิมอยู่คือ ระบบปีติราชาธิปไตย หรือระบบพ่อปกครองลูก (Paternal Government) หมายถึงรูปแบบการปกครองที่มีราชา หรือองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย และเป็นผู้ใช้อำนาจธิปไตยในฐานะผู้ปกครอง การใช้อำนาจดังกล่าวพระมหากษัตริย์ทรงปกครองราษฎรเสมือนพ่อปกครองลูก

การเมืองการปกครองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) อย่างสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะสูงสุดเหนือกฎหมาย ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดและล้นพ้นทุกด้าน รวมทั้งชีวิตของราษฎรในราชอาณาจักร

การเมืองการปกครองสมัยกรุงธนบุรี ยังคงบริหารราชการแผ่นดินตามแบบอย่างที่เคยใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น การปกครองส่วนกลางและการปกครองส่วนภูมิภาค รวมทั้งหัวเมืองต่างๆ

การปกครองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่นเดียวกับการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด การปรับปรุงการปกครองได้ริเริ่มเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยพระองค์ได้เริ่มปฏิรูประบอบการปกครองเสียใหม่ กล่าวคือ ทรงยกเลิตำแหน่งอัครเสนาบดี 2 ตำแหน่ง คือ สมุหกลาโหม และสมุหนายก รวมทั้งจตุตถกรม โดยแบ่งการบริหารราชการออกเป็นกระทรวงตามแบบอารยประเทศและให้มีเสนาบดีเป็นผู้ว่าการแต่ละกระทรวง กระทรวงที่ตั้งขึ้นทั้งหมดมี 12 กระทรวง

ต่อมาสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง “คณะราษฎร” ได้ยึดอำนาจจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรี โดยมีจุดมุ่งหมาย ที่จะให้ประเทศสยามมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นการยึดอำนาจจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

รัฐธรรมนูญฉบับแรก ซึ่งเป็นฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญตลอดมา แม้วามีปัญหาอุปสรรคในการปกครองตามรัฐธรรมนูญอยู่

บ้าง และก่อให้เกิดการรัฐประหาร มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ แต่ทุกยุคทุกสมัยยังคงยอมรับอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นหลักในการปกครองประเทศไทยเสมอมา (คณาจารย์, การเมืองกับการปกครองของไทย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 36-42)

รูปแบบการปกครองในยุคปัจจุบัน มีวิวัฒนาการที่ปรับเปลี่ยนไปเป็นอย่างมากแต่ก็ยังเหลือเค้าโครงของระบบต่างๆ อยู่ เพียงแต่ละประเทศจะนำมาใช้บริหารประเทศอย่างไรขึ้นอยู่กับ นักการเมืองการปกครอง นักบริหารหรือคณະนักการเมือง นักการปกครอง และคณะอยู่บริหารราชการแผ่นดิน หรือประชาชนที่คอยกำกับดูแลให้ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และการยอมรับการเมืองการปกครอง การบริหาร ของแต่ละฝ่าย จากอำนาจตำแหน่งหน้าที่ ผลประโยชน์จากการเมืองการปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อไปสู่การสนองตอบที่พอใจการบริการสาธารณะ ประโยชน์แก่ประชาชน เป็นไปตามยุคสมัยเพียงว่ากลุ่มใดจะขึ้นมาใช้อำนาจในการปกครองประเทศ และเจ้าของประเทศ (ประชาชน) ยินยอมให้ปกครองประเทศอย่างมีเงื่อนไข หรือไม่เงื่อนไขกับเอาไว้อย่างไรที่ประชาชนสร้างพันธสัญญาเอาไว้กับผู้นำผู้ปกครอง

แต่ก่อนความเจริญทางรัฐศาสตร์ทางตะวันตก ได้เข้ามาแทรกซึมในจิตสำนึกของคนไทยหัวก้าวหน้า ที่ต้องการอิสรภาพ และสิทธิ หน้าที่ของตนเองความต้องการอิสระในการดำรงตนตามธรรมชาติของสากลเวไนยสัตว์ ที่มีได้หมายถึงเฉพาะคนตะวันตกเท่านั้น ที่มีจิตสำนึกเช่นนี้

ตามทฤษฎีของหลวงถือล้าศาสตร์ กล่าวตามตำนานการอพยพของคนไทย เดิมเป็นชนชาติใหญ่เผ่าพันธุ์หนึ่ง มีภาษาโดยเฉพาะแยกสาขามาจากมองโกล เช่นเดียวกับจีน และมีถิ่นฐานเดิมใกล้กับมณฑลเสฉวนในปัจจุบันเมื่อ 4,000 ปีมาแล้ว

ต่อมาได้ขยายอาณาเขตออกไปทางตะวันตกออกครอบคลุมมณฑลเสฉวน และยึดเอาแนวแม่น้ำแยงซีเกียงเป็นแนวนำทางออกทำมาหากินแบบอิสระ แต่พึ่งพากันและกันทำให้วิถีชีวิตรักอิสระต้องการที่อยู่อุดมสมบูรณ์กว่า และต้องการความเป็นปึกแผ่นแบบอาณาจักร

ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ 11 จึงอพยพหนีภัยสงครามและจากการยึดครองของพวกมองโกลและจีน ลงไปทางใต้เป็น 2 พวก โดยกลุ่มหนึ่งล่องใต้ตามลำน้ำ สาละวิน เรียกว่า “ไทยใหญ่” และอีกกลุ่มหนึ่งล่องใต้ตามกลุ่มแม่น้ำโขงเข้าสู่แคว้นจูลินี หรือตังเกี๋ย หรือตองกิง และบางส่วนตะเวนลงใต้ สู่แคว้นโยนกซึ่งขยายอาณาเขตเป็นไทยจนทุกวันนี้ เรียกว่า “ไทยน้อย”

จากวิถีสำนึกของคนไทยคือความเป็นอิสระเสรีภาพจึงมีแต่ระเบียบแบบแผนในยุคสุโขทัย ตามแบบการปกครองแบบพ่อค้าลูก หรือการปกครองแบบครอบครัว แบบเทวราชา หรือแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ที่พระมหากษัตริย์ปกครอง นับแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 เกิด

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ปัจจุบัน การเมืองการปกครองของประเทศไทย ปกครองโดยบอบประชาธิปไตย

5. แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างไร โดยสามารถดูภาพรวมของการปกครองท้องถิ่นไทยที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางหลักการสำคัญที่เป็นกรอบการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นต่อมาคือ

1) หลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นอิสระของหัวใจของการปกครองท้องถิ่น และเป็นหลักการที่มีการบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 282-284 ในหมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

2) หลักการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น นับเป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศบัญญัติให้รัฐ ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้ อันเป็นกรอบหลักในการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองและการจัดสรรภาษีและอากร ตลอดจนจัดทำแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายกำหนด แผลและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เป็นผลให้มีการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ของส่วนราชการในส่วนกลาง ตลอดจนงบประมาณ และกำลังคนไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

3) หลักการมีส่วนร่วมกับประชาชน เป็นหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางไว้ว่าเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการริเริ่มข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยประชาชน และการให้บริการประชาชนมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

4) หลักความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางหลักความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ชัดเจน โดยเน้นการกำกับการดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ารัฐต้องกำหนด กำกับดูแลเท่าที่จำเป็น โดยที่จะกระทบถึงสาระสำคัญของหลักการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ขอประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้ ซึ่งจะทำให้ในอนาคตต้องมีการปรับปรุงความสัมพันธ์เชิงควบคุมกำกับระหว่างรัฐบาลกับองค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น ที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทใหม่ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าว

5) หลักที่มาของผู้ใช้อำนาจการเมืองระดับท้องถิ่น รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการตั้งโดยตรงจากประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และห้ามข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

พนักงานหรือลูกจ้างหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของข้าราชการ พนักงานของรัฐ ดังกล่าว

6) หลักการควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หลักการนี้นับว่าเป็นหลักการสำคัญหลักการหนึ่งในรัฐธรรมนูญ ที่มีเจตนารมณ์ให้ระบบการเมืองมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยังได้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรอิสระหลายองค์กร เช่น คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น

เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐในระดับท้องถิ่นด้วย รวมถึงการใช้สิทธิและอำนาจแก่ประชาชนในการเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมออกจากตำแหน่งได้ รวมถึงการริเริ่มเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ประชาชนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัตินั้น

การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์กร

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดโครงสร้างองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายประการดังนี้

1) กฎหมายขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา ที่มีการแก้ไขหลัง พ.ศ.2540 บัญญัติให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารส่วนจังหวัด เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยาโดยตรง ซึ่งทำให้อีกฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งในการบริหารงาน และสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2) การกำหนดให้ตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำให้การแทรกแซงจากรัฐด้วยคำสั่งข้าราชการประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ มาดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นรูปแบบอื่น

3) เปลี่ยนแปลงวาระการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นจากเคยกำหนดไว้ 5 ปี สำหรับกรณีทางเทศบาล ให้มีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี สอดคล้องกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่น

4) การเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่
ได้สำหรับจังหวัดที่มีความพร้อม ทั้งนี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัด

การเปลี่ยนแปลงด้านอำนาจและหน้าที่

ได้มีการบัญญัติให้องค์กรปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี
ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น รวมถึงสิทธิในการจัดการศึกษาอบรมและการ
ฝึกฝนอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการท้องถิ่นนั้น

การมีหน้าที่จัดการ การบำรุง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะ และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพิ่มริเริ่มในโครงการหรือ
กิจการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่
นอกจากนี้ยังทำให้มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติมกฎหมาย
กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ท้องถิ่น

จากผลของรัฐธรรมนุญและกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
ทำให้รัฐต้องจัดสรรรายได้ให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบภายในปี 2544 และไม
น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้าภายในปี 2549 อันเป็นการกำหนดเงื่อนไขเชิงบังคับรัฐอีกประการหนึ่ง
เพื่อให้รัฐจัดสรรรายได้ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเพียงพอที่จะบริหารตามภารกิจหน้าที่กฎหมาย
กำหนดและที่ถ่ายโอนมาจากส่วนกลางได้

การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากมาตรา 238 แห่งรัฐธรรมนุญ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต จะ เป็นไป ในลักษณะของการสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแล
มากกว่าการควบคุมกำกับในแบบของสายบังคับบัญชาเหมือนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น
หน่วยงานราชการส่วนกลางหรือภูมิภาคดังเช่นที่ผ่านมา

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของประชาชน ได้เพิ่มช่องทางการมี
ส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร การจัดการท้องถิ่นนอกเหนือไปจากการไปใช้สิทธิเลือก
สมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว ยังเปิดช่องให้ประชาชนมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหาร
ท้องถิ่น ผู้ใดที่เห็นว่าในความไม่เหมาะสมไม่สมควรดำรงตำแหน่งอีกต่อไป ให้พ้นจากตำแหน่งได้
นอกจากนี้ยังให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งริเริ่มเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ได้อีกด้วย
นอกเหนือจากสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

โดยภาพรวมของการปกครองท้องถิ่น ไทยในการบริหารของรัฐธรรมนุญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 อันเป็นรัฐธรรมนุญที่ถือกำเนิดขึ้นมาท่ามกลางกระแสความต้องการ

ใช้ให้มีการปฏิรูประบบการเมืองไทยมากกว่าให้มีความเป็นประชาธิปไตย และประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมืองเพิ่มมากยิ่งขึ้น รวมถึงการมีกระบวนการได้มาซึ่งนักการเมืองที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารที่บริสุทธิ์ยุติธรรม และการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ ความต้องการเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนถึงปัญหาที่ระบบการเมืองไทยเผชิญมาตลอดในอดีต

ในส่วนของกรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพความอ่อนแอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะปกครองตนเองอย่างอิสระ มีสาเหตุหลักมาจากความไม่จริงจังไม่ต่อเนื่องของรัฐบาลในการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น เป็นที่มาของการมีบัญญัติ เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้กว่าสิบมาตรในรัฐธรรมนูญมาและริเริ่มส่งผลให้เกิดการถ่ายเทของอำนาจที่เคยมารวมศูนย์อยู่ส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ แม้จะมีการต่อต้านจากผู้ที่มีความรู้สึกกลัวว่าสูญเสียอำนาจที่เคยมีมาช้านานอยู่บ้างก็ตาม ก็ถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้นในช่วงจังหวะของการปรับตัวจากการรวมศูนย์อำนาจไปสู่การกระจายอำนาจ

สำหรับแนวโน้มในอนาคตของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยกล่าวได้ว่า มีความเป็นไปได้มากที่การเมืองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในระบบของการเมืองไทย ในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองระดับรากหญ้าที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการปกครองตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีได้หมายความว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติ หรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น จำเป็นที่ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังกำกับติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดให้มีการดำเนินการเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการปกครองส่วนท้องถิ่น

6. องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นการกระจายอำนาจการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลาง กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในที่นี้จะขอนำเสนอข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ (ซึ่งเกิดขึ้นตาม พรบ. ดังกล่าวมา) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบเวลาจะศึกษาในช่วงปีพ.ศ. 2553-2554 (องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง, 2554) ดังนี้

6.1 ประวัติ การบริหารองค์กร (สถา บริหาร) กิจกรรม ผลสำเร็จของการบริหาร

ชื่อบ้าน นานมาแล้วมีพ่อค้าไม้ได้นำไม้สักล่องซุงมาตามน้ำแม่ออนผ่านมาถึง หมู่บ้านหนึ่ง และมาหยุดอยู่ที่หมู่บ้านนี้ พ่อค้าไม้ได้นำซุงจำนวนมากมาชักลากไม้สักที่บริเวณดังกล่าวนี้ และสองฝั่งลำน้ำบริเวณนี้มีต้นไผ่ปลูกเรียงรายเต็มไปหมดสองฝั่งออน ซุงที่ลากซุงได้นอนแช่น้ำและกินต้นไผ่เป็นอาหารอย่างมีความสุข ชาวบ้านผ่านไปพบเห็นทุกๆ วัน จึงได้ขนานนามเรียก “แซ่ซ้าง” จนทุกวันนี้

6.2 ที่ตั้ง องค์กรบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 (บ้านม่วงชุม) ตำบลแซ่ซ้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 50130 โดยอยู่ห่างจากอำเภอสันกำแพง ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 25 กิโลเมตร

6.3 พื้นที่ มีพื้นที่ประมาณ 17.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,625 ไร่ มี 10 หมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงรายชื่อหมู่บ้านและขนาดพื้นที่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ (ไร่)
1	บ้านคอยยาว	2,848
2	บ้านม่วงชุม	790
3	บ้านป่าเปา	1,152
4	บ้านดงขี้เหล็ก	1,584
5	บ้านดอนปิน	2,076
6	บ้านป่าไผ่เหนือ	1,160
8	บ้านป่าไผ่ใต้	-
9	บ้านหัวฝาย	433
10	บ้านแม่ซ้อ-โค้งงาม	582
	รวม	10,625

6.4 อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศขององค์กรบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ด้านทิศใต้ของแม่น้ำแม่ออน และมีคลองชลประทานตัดผ่านในเขตพื้นที่ 2 สาย จึงทำให้มีน้ำใช้

พอสมควร สภาพดินฟ้าอากาศทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ มีแหล่งน้ำทางการเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วยชลประทานแม่กวาง น้ำแม่ออน และน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยลาน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เทศบาลตำบลสันกำแพง ตำบลทรายมูล และตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง โดยใช้ลำน้ำแม่ออนเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลห้วยยาบ กิ่งอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยใช้เหมืองฮ่องจีแจ้เป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง โดยใช้เหมืองลิกเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง โดยใช้แนวคันนาเป็นแนวแบ่งเขต

6.5 เขตการปกครอง ตำบลแช่ช้าง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. หมู่ที่ 1 บ้านคอยยาว
2. หมู่ที่ 2 บ้านม่วงชุม
3. หมู่ที่ 3 บ้านป่าเปา
4. หมู่ที่ 4 บ้านดงจีเหล็ก
5. หมู่ที่ 5 บ้านดอนปิน
6. หมู่ที่ 6 บ้านป่าไผ่เหนือ
7. หมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่กลาง
8. หมู่ที่ 8 บ้านป่าไผ่ใต้
9. หมู่ที่ 9 บ้านหัวฝาย
10. หมู่ที่ 10 บ้านแม่ซ้อ-ไค้งงาม

หมายเหตุ จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าไผ่เหนือ หมู่ที่ 6 อยู่ในเขตเทศบาลประมาณ 78 % อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างบางส่วนอีก 22 % บ้านป่าไผ่ใต้พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล พื้นที่ส่วนที่อยู่ อบต. ไม่มีจำนวนประชากร บ้านป่าไผ่กลาง หมู่ที่ 7 อยู่ในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพงทั้งหมด มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในตำบลมี 1 แห่ง (เทศบาลตำบลสันกำแพง)

6.6 ประชากร

1. ประชาชนของตำบลแช่ช้างส่วนใหญ่เป็นไทยเมือง ไทยของ
2. ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
3. จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,914 คน แยกเป็นชาย 2,392 คน หญิง 2,522 คน มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 2,021 ครัวเรือน

ตารางที่ 2.2 แสดงประชากรและจำนวนครัวเรือน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนหลังคา เรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านคอยยาว	268	260	528	176
2	บ้านม่วงชุม	182	179	361	138
3	บ้านป่าเปา	371	375	746	274
4	บ้านดงจี้เหล็ก	454	501	955	562
5	บ้านดอนปิ่น	669	770	1,439	580
6	บ้านป่าไผ่เหนือ	73	68	141	46
9	บ้านหัวฝาย	164	162	326	111
10	บ้านแม่ซ้อ – โค้งงาม	211	210	421	134
รวม		2,392	2,552	4,917	2,021

6.7 สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ทำไร่ยาสูบ ทำสวน (กุหลาบ ผลไม้) พืชผัก กระเทียม พริกชี้ฟ้า และแตงโม แตงกวา ฯลฯ ในการปลูกข้าวในตำบลปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง ในฤดูฝนและฤดูร้อน เพราะตำบลแม่ช้างมีคลองชลประทานไหลผ่าน และมีน้ำตลอดทั้งปี ทำให้มีน้ำสำหรับเพียงพอสำหรับการเกษตร นอกจากการเพาะปลูกพืชแล้ว ยังทำการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โคตม ควบกู้กันอีกเป็นการรับจ้างแรงงานภายในตำบลและนอกตำบล เป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

อาชีพเสริม ปลูกผักสวนครัว เย็บผ้า ปักผ้า

การเลี้ยงสัตว์และประมง สัตว์เศรษฐกิจของตำบลแม่ช้าง มี 6 ชนิด ประกอบด้วย โคนม โคนเนื้อ กระบือ สุกร ไก่ เป็ด สำหรับการเลี้ยงไก่และเป็ด ส่วนมากจะเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและเหลือขายบ้างเล็กน้อย แต่สำหรับการเลี้ยง โคนม โคนเนื้อ กระบือ และสุกรเป็นการเลี้ยงเชิงธุรกิจ

ด้านการประมงมีการประกอบอาชีพการเลี้ยงปลากระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน แต่มักจะเป็นการเลี้ยงในลักษณะใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม

สถานที่ประกอบการสำคัญ

- สถานที่ประกอบการด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่	จำนวน	-	แห่ง
- สถานที่ประกอบการขนาดกลาง	จำนวน	3	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก	จำนวน	10	แห่ง

สถานประกอบการด้านการบริการ

ปั๊มน้ำมัน	จำนวน	1	แห่ง
ปั๊มน้ำมันหลอด	จำนวน	2	แห่ง
หอพัก	จำนวน	11	แห่ง
สถานที่จำหน่ายอาหารและร้านอาหาร	จำนวน	3	แห่ง
ร้านค้า	จำนวน	2	แห่ง
โรงสีข้าว	จำนวน	2	แห่ง
โรงงานบรรจุแก๊ส	จำนวน	2	แห่ง
ร้านเสริมสวย	จำนวน	2	แห่ง

6.8 สภาพทางสังคม

การศึกษา

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน	1	แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าเปา (มีนักเรียน จำนวน 41 คน และมีครู จำนวน 3 คน)			
- โรงเรียนเอกชน	จำนวน	1	แห่ง
- โรงเรียนวิทย์พัฒนา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 บ้านป่าไผ่เหนือ			
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	จำนวน	8	แห่ง

6.9 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด	จำนวน	4	แห่ง
- โบสถ์	จำนวน	1	แห่ง

ตารางที่ 2.3 แสดงสถาบันและองค์กรทางศาสนา

ลำดับที่	สถาบัน / องค์กรทางศาสนา	ที่ตั้ง
1	วัดคอยยาว	หมู่ที่ 1
2	วัดป่าเปา	หมู่ที่ 3
3	วัดคงขี้เหล็ก	หมู่ที่ 4
4	วัดดอนปิ่น	หมู่ที่ 5
5	คริสตจักรรุ่งเรืองธรรม	หมู่ที่ 10

6.10 สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล มีจำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1
- บ้านคอยยาว ตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

6.11 บริการขั้นพื้นฐาน

การคมนาคมและขนส่ง

1. สายเชียงใหม่-แม่อน เป็นถนนลาดยาง แอสฟัลต์
2. สายสันกำแพง-บ้านธิ เป็นถนนลาดยาง แอสฟัลต์
3. สายแซ่ซ่าง-ร่องก่องข้าว เป็นถนนลาดยาง แอสฟัลต์

การเดินทางเข้าสู่ตำบล

เส้นทางที่ 1 เริ่มจากสี่แยกดอนจั่น มาตามเส้นทางถึงสี่แยกบ้านคอยยาว ประมาณ 16 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายตามถนนบ้านธิ-สันกำแพง ประมาณ 1 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าบ้านป่าเปา เป็นระยะทาง 1.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 เดินทางมาตามถนนสายสันกำแพง-บ่อสร้าง จากสี่แยกบ่อสร้าง ตรงมาตามถนน ประมาณ 15 กิโลเมตร ถึงสี่แยกสันกำแพง (โรงเรียนมัธยมสันกำแพง) ตรงมา ประมาณ 3 กิโลเมตร โดยรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทาง แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าบ้านป่าเปา เป็นระยะทาง 1.5 กิโลเมตร

6.12 แหล่งทรัพยากร

1) แหล่งน้ำธรรมชาติ

- แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของตำบลแช่ช้าง คือ ลำน้ำแม่อน เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านบริเวณตอนเหนือของตำบล มีชลประทานแม่กวัง ฝายน้ำตดเข้าเหมืองลึก เหมืองเปา และเหมืองใหม่

- แม่น้ำ ลำคลอง	มีประมาณ	11	แห่ง
- สระน้ำ	มีประมาณ	10	แห่ง
- หนอง บึง	มีประมาณ	9	แห่ง

2) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย พังกั้นน้ำ	มีประมาณ	3	แห่ง
- บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	มีประมาณ	745	บ่อ ใช้การได้ 536 บ่อ
- บ่อบาดาลส่วนตัว	มีประมาณ	488	บ่อ ใช้การได้ 488 บ่อ

3) ทรัพยากรอื่นๆ

- ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ป่าไม้ ซึ่งเป็นประเภทป่าสงวน เป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติแม่อน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 1.8 ของพื้นที่ทั้งตำบล ในบริเวณป่าสงวนของตำบลแช่ช้างนั้นมีลักษณะเป็นป่าเสื่อมโทรม

- สภาพน้ำโดยทั่วไปของตำบล มีลักษณะเป็น น้ำหินปูน น้ำสนิมเหล็ก คุณภาพอากาศ โดยทั่วไปมีลักษณะอากาศค่อนข้างบริสุทธิ์ แต่มีบางท้องที่ประสบปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากคอกปศุสัตว์

6.13 สาธารณูปโภค

โทรศัพท์ส่วนบุคคล

- จำนวนหลังคาเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ (โทรศัพท์บ้าน) ประมาณ 1,072 หลังคาเรือน
- จำนวนหลังคาเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ (โทรศัพท์มือถือ) ประมาณ 1,448 หลังคา

การไฟฟ้า

- จำนวนหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึง 8 หมู่บ้าน
- จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้า 2,021ครัวเรือน
- จำนวนครัวเรือนที่ใช้ก๊าซในการหุงต้ม 2,021 ครัวเรือน

6.14 ผลผลิตหลักตำบล

ตารางที่ 2.4 กลุ่มผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำนวน 10 กลุ่ม

ลำดับที่	ชื่อผู้ประกอบการ	ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์
1	นายมนัส คำแสง	42 หมู่ที่ 2	ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ ดินผสมปุ๋ยเคมี
2	กลุ่มส่งเสริมอาชีพกลั่น สุราชุมชนบ้านม่วงชุม	43 หมู่ที่ 2	ผลิตภัณฑ์สุรากลั่นชุมชน
3	นางสายพิน ไชยแยง	51/2 หมู่ที่ 4	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าฝ้าย
4	นายเดชา อินพรหม	38/2 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์จากรองเท้าผ้าฝ้าย, ผ้าไหม และหนังเทียม
5	นายสมบัติ ค้างอิน	43 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำหน่ายสุรากลั่นชุมชน
6	นายสมคิด ค้างอิน	48 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์หัตถ์ศิลป์แกะสลักไม้
7	กลุ่มแกะสลักล้านนา	48/2 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก
8	นายสัมฤทธิ์ สุรินทร์คำ	51 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง
9	นางสุพรรณ ณ ลำพูน	114 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน
10	นางจันทร์เพ็ญ ศรีสวัสดิ์	118 หมู่ที่ 5	ผลิตภัณฑ์หมอนพิงผ้าไหม

6.15 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

(1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) (จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ประธานสภาองค์การฯ รองประธานสภาองค์การฯ คณะผู้บริหาร 4 คน (นายกองค์การฯ รองนายกองค์การฯ 2 คน และเลขานุการ)

(2) ข้าราชการ/พนักงาน ลูกจ้าง จำนวน 21 คน ปฏิบัติงานในสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 2.5 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานปลัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบล 6 คน

1	ปลัด อบต.	จำนวน	1 คน
2	นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ	จำนวน	1 คน
3	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	จำนวน	1 คน
4	นักวิชาการศึกษา	จำนวน	1 คน
5	นักพัฒนาชุมชน	จำนวน	1 คน
6	เจ้าพนักงานธุรการ	จำนวน	1 คน

ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป 4 คน

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	จำนวน	1 คน
2	ภารโรง	จำนวน	1 คน
3	แม่บ้าน	จำนวน	1 คน
4	พนักงานขับรถ	จำนวน	1 คน

ตารางที่ 2.7 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการคลัง 7 คน

1	หัวหน้าส่วนการคลัง	จำนวน	1 คน
2	นักวิชาการเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน
3	เจ้าพนักงานพัสดุ	จำนวน	1 คน
4	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้	จำนวน	1 คน
5	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน

ตารางที่ 2.8 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน
2	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัสดุ	จำนวน	1 คน

ตารางที่ 2.9 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนโยธา 5 คน

1	หัวหน้าส่วนโยธา	จำนวน	1 คน
2	นายช่าง	จำนวน	2 คน

ตารางที่ 2.10 แสดงจำนวนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานจ้างทั่วไป

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	จำนวน	1 คน
2	พนักงานธุรการ	จำนวน	1 คน

6.16 คำขวัญ องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

“คุณภาพชีวิตดี เศรษฐกิจดี มีความรู้ที่ทันสมัย ใส่ใจวัฒนธรรม ประเพณีและ
สิ่งแวดล้อม”

6.17 ยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาความยากจน
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมืองการบริหาร
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและ
ทรัพย์สินให้กับชุมชน

6.18 งบประมาณในการบริหารเพื่อการพัฒนาตำบลของ อบต.แซ่ซ่าง จำแนกรายปี

ดังนี้

ปีงบประมาณ 2550 จำนวน 17,874,105.98 บาท

ปีงบประมาณ 2551 จำนวน 16,366,631.67 บาท

ปีงบประมาณ 2552 จำนวน 16,943,436.33 บาท

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรหมเมศวร์ คำผาบ (2549) ได้วิจัยเรื่อง “การให้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมา คือหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักนิติธรรมในการปกครอง

2. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการให้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายได้ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ครูผู้สอน

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองและการบริหารของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายจ่ายทุกด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scherre) ภาพรวมรายได้พบว่า ข้าราชการครูบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทั้ง 3 ขนาด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของทางสถิติระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่

จำนง นงหนองคูม (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4” ผลการวิจัยพบว่า

1. การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวม รายได้อยู่ในระดับมาก

2. ข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นกับการทำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปกครอง การบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหาร การปกครองของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับสำคัญของทางสถิติ 0.05

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัย “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานการศึกษขั้นพื้นฐานตามแนวความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีที่มีประสบการณ์ในการบริหารของ ผู้บริหาร แตกต่างกัน พบว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานการศึกษขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารตั้งแต่ 1-10 ปี และผู้บริหารสถานการศึกษขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดได้ แต่มีด้านแตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการของผู้บริหารสถานการศึกษขั้น พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี ที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นแตกต่างกันพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานการศึกษขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-2 และผู้บริหารสถานการศึกษขั้นพื้นฐานที่ จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

4. ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานการศึกษขั้น

พื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีที่ได้จากคำถามปลายเปิด พบว่าที่มีจำนวนความถี่ของปัญหา 3 ลำดับแรก คือ 1. ด้านความโปร่งใส 2. ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยครูได้เสนอแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับคุณค่าเฉลี่ยที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบประมาณค่า

นิวัฒน์ แก้วประเสริฐ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในมุมมองขององค์การบริหารส่วนตำบล” ผลการวิจัย พบว่า

1. ประชาชนที่เป็นตัวอย่างก่อนและหลังการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น มีความรู้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการไปพบปะพูดคุยกันตามสภากาแฟจะทำให้ประชาชน ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น จากการศึกษาพบว่าประชาชนสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการสูง เนื่องจากเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงเหมาะสมที่องค์กรปกครองท้องถิ่น จะนำมาใช้ขยายผลเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอันเป็นปัจจัย ผลักดันให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ภาวณี ชินคำ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหาร และครู โรงเรียนมัธยมโดยรวมมีปัญหาในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1. รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบไปด้วยสร้างความร่วมมือในการบริหารครบหลักธรรมาภิบาล

สุภัทรา วิมลสมบัติ, (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์” สารสำคัญที่ผู้ศึกษาได้ค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถประเมินได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการบริหารงาน โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักในการดำเนินงานองค์กร ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชยสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จทำให้องค์กรมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

วุฒินันท์ กันทะเดียน (2541) , ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ได้ศึกษาเรื่องพระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ ได้ทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัย และแนวทางที่มีในพระธรรมวินัยนั่นเองเป็นช่องทางที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง จากการศึกษาถึงบทบาทของพระสงฆ์ในประวัติศาสตร์ไทยพบว่าพระสงฆ์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองถึงระดับชาติจากการสัมภาษณ์ถึงแนวความคิดและบทบาทของพระเถระส่วนหนึ่งที่เลือกในการศึกษานี้ พบว่าพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ แต่ต้องไม่ผิดพระธรรม

วินัย และแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์ในทางการเมืองนั้นมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับหน้าที่ตามพระธรรมวินัย

ในส่วนที่สอดคล้องพบว่าพระสงฆ์มีจุดมุ่งหมายในการแสดงแนวคิดและบทบาทในทางการเมืองเพื่อความผาสุกของบ้านเมือง โดยปราศจากอคติ วางตนเป็นกลาง ไม่ประพฤตินอนเียงเข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งแสดงตนอยู่ในฐานะที่ประชาชนรับได้ และไม่ผิดพระธรรมวินัยในส่วนที่สอดคล้อง พบว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปมีบทบาทนั้น ฝักใฝ่ในอำนาจและมุ่งหวังผลประโยชน์จนเกินขอบเขตซึ่งประชาชนรับไม่ได้และผิดพระธรรมวินัยด้วย

ชลธี ยังตรง (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ” ผลการศึกษาพบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุ มีพื้นฐานความคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากนั้นยังได้นำเอาหลักการบางอย่างของพระพุทธศาสนานิกายเซ็น และหลักการคริสต์ศาสนาตามความเข้าใจของท่านอธิบายความคิดทางการเมืองของท่าน ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุมีความเป็นผลวัตตามสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะที่ท่านเสนอความคิด โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2516-2519

คุณค่าของความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุอาจพิจารณาได้ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกในฐานะหลักการหรือคุณค่าทางด้านจิตใจท่านเสนอว่า หลักการใดก็ตาม ถ้าหากประกอบด้วยหลักธรรมแล้ว ถือว่าเป็นระบบการเมืองที่ถูกต้อง เป็นระบบการเมืองแบบธัมมิกสังคมนิยมและส่วนที่สอง ในด้านของระบบการปกครอง ท่านเห็นว่า การปกครองที่ผู้ปกครองใช้วิธีการปกครองเผด็จการโดยมีธรรมกำกับเป็นการปกครองที่ดีที่สุด

สมบัติ จันทะวงษ์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ได้ศึกษาความคิดทางการเมืองของพระเทพเวที (สมณศักดิ์ในขณะนั้น) , (ประยูรค์ ปยุตโต) ผลการศึกษาพบว่า พระเทพเวทีเห็นว่า สังคมที่ดีได้แก่สังคมแบบธรรมาธิปไตยคือ สมาชิกถือธรรม ถือความถูกต้องเป็นใหญ่ ในการกระทำและวินัยต่างๆ สำหรับการเมืองท่านมองว่า คือ งานของรัฐที่มุ่งต่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวมส่วนรูปแบบการปกครองที่ดี คือ รูปแบบใดก็ได้ที่เป็นไปเพื่อความสันติสุขของสังคม ปัญหาสังคมการเมืองไทย คือ การพัฒนาที่ขาดความสมดุล อันมีสาเหตุมาจากอิทธิพลของอารยธรรม วัฒนธรรมตะวันตก ทางออกจึงอยู่ที่การกลับมาพัฒนาพื้นฐานภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย คือนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนา โดยประยุกต์ใช้อย่างมีคุณค่าและมีความหมาย ตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ในแต่ละกาลเทศะ

สุวัฒนา เพชรทองคำ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนากับการพัฒนาจริยธรรมนักการเมือง” , ได้ศึกษาพบว่า คนที่จะเข้าไปเป็นนักการเมืองที่ต้องผ่านการเลือกตั้ง และที่ต้องเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร เป็นรัฐบาลปกครองชาติบ้านเมือง ส่วนใหญ่ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก คนจนถ้าหาก

ไม่มีบาร์มีและดีสุดยอดจริงๆ ไม่มีสิทธิ แม้จะเป็นคนดี มีคุณธรรมความรู้ ความสามารถปานใด ก็ไม่สามารถเข้าสู่ตำแหน่งๆ ได้ การเลือกตั้งเต็มไปด้วยการซื้อสิทธิขายเสียง ประชาชนถูกมอมเมา ถูกซื้อขายไม่ต่างอะไรกับวัตถุสิ่งของ นักการเมืองก็ตั้งหน้าตั้งตาหาแต่เงิน เพื่อใช้หนี้ และเตรียมไว้ สำหรับการซื้อเสียงเลือกตั้งในครั้งต่อไป การเมืองของไทยจึงมีการผูกขาดโดยคนจำนวนน้อย ที่ส่วนมากจะเป็นนายทุนผู้มีเงิน คนมีเงินเท่านั้นคือ คนที่มีเกียรติ เป็นที่ยอมรับนับถือในลงการเมือง และมีโอกาสเป็นผู้นำพรรค ยึดพรรคและเป็นผู้บริหารประเทศ มีสังขรณ์ที่พึงสำนึกให้ได้อยู่เสมอ ทุกสิ่งมาอย่างไหนก็อย่างนั้น... มาด้วยเงินก็ต้องไปหรือตายด้วยเงิน การขาดจริยธรรมทางการเมือง เป็นเรื่องกล่าวขานกันมาก เพราะกรที่จะให้ให้นักการเมืองไทยละอายต่อบาปการทำความผิด ทำความชั่ว โดยแสดงความรับผิดชอบชั่วดีไม่นั้นคุณแทบจะเป็นการหาบ่อน้ำในทะเลทราย นอกจากนั้น เอกสารงานวิจัยฉบับนี้ยังได้กล่าวถึงการขาดความรู้ ความเข้าใจใส่การเมืองการปกครองไม่ในส่วน การเลือกตั้ง และส่วนใหญ่เข้าใจว่า การเมืองคือการเลือกผู้แทนราษฎร การหาเสียง การแข่งขันการ ประกาศตัวของผู้สมัคร พรรคการเมืองผู้นำพรรคและการหาผู้จะมาบริหารประเทศ เพื่อหา ประโยชน์มาให้ประชาชนผู้ไปเลือกผู้แทนของตนเอง

วิสัยทัศน์ของนักการเมือง ความดีงาม ความตั้งใจอุทิศตนเสียสละจริงจังใจจริงจังของ ประชาชนเป็นเรื่องของลมปาก เลือกก็ใครไปก็เท่านั้น คนได้ดีก็คือผู้แทนราษฎรตัวข้าฯ เหมือนเดิม เวลาเลือกตั้งคือเวลาและโอกาสที่จะได้จากผู้แทนราษฎรใครให้เงินมากเลือกคนนั้น นโยบายไม่ต้องพูดถึงถามเพียงว่านโยบายของท่านคือรายละเอียดเท่าไร ถ้าไม่มีอย่าไปยุ่งให้เสียเวลา

อิทธิศักดิ์ คณะเจริญ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการเมืองไทยใน ระบอบประชาธิปไตย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสถาบันการเมืองนั้น กระบวนการสำคัญที่สุด คือการพัฒนาคนและการพัฒนาคนนั้น สำคัญอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป โดยการพัฒนาต้องอาศัยหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเอาไว้ในแต่ละ เรื่อง แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับกาลปัจจุบันสำหรับนักการเมือง หากนักการเมืองใช้หลักคำสอน มาใช้กับการพัฒนาตนเอง การพัฒนาการเมืองก็บรรลุเป้าหมาย...

การพัฒนาทางการเมืองปกครองและแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย นักการเมือง นักปกครอง นักบริหารและข้าราชการควรนำหลักธรรมคำสอนใน พระพุทธศาสนา ที่มีลักษณะเป็นเสรีและเป็นประชาธิปไตยนี้ ไปประยุกต์ให้ใช้เหมาะสม ในแต่ละ เรื่องแต่ละสถานการณ์เพราะหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีทั้งเพื่อประโยชน์ขั้นต้น ชั้น กลาง และประโยชน์ขั้นสูงสุดสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของผู้นำไปใช้ หากมีจิตใจสุจริต และหวังดีต่อประชาชนและประเทศชาติ อันเป็นส่วนรวมของชาวไทยทุกคน

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2533) หน้า 140 ได้ศึกษาและกล่าวถึงหลักธรรมโดยตีความหัวข้อธรรมในเชิงกาลเมืองดังต่อไปนี้

1. อธิปไตย 3 (คำที่ไม่เกี่ยวกับระบอบการปกครอง) คำสอนเรื่องอธิปไตย 3 มีคำกล่าวในสังคีตสูตร ได้แก่ อัตตาทิปไตย โลกาทิปไตย และธรรมาทิปไตย
2. อัศจรรย์สูตร (คำสอนว่าด้วยเรื่องการเกิดรัฐ) ซึ่งกล่าวถึงการดำเนินมนุษย์ สังคม ความคิดทางเมืองและสถาบันทางการเมืองโดยพิจารณาอย่างมีเหตุผลจะพบว่าพระพุทธองค์แสดงการเกิดของรัฐโดยธรรมชาติ
3. จักกวัตติสูตร เป็นหัวข้อธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสอนพระราชาในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
4. กุฏทันตสูตร เป็นพระสูตรหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้รัฐมั่นคง
5. อปริหานิยธรรม เป็นคำสอนที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นประชาธิปไตย และเป็นคำสอนทางการเมืองสำหรับรัฐที่ปกครองโดยสามัคคีธรรม

เพื่อพิจารณาธรรมที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองแล้วจะพบว่าคำสอนของพระพุทธองค์มิได้ทรงสอนแบบเป็นระบบที่จะจัดว่าชัดเจนหรือเป็นปรัชญาการเมืองหากแต่คำสอนนั้นเป็นไปเพื่อความสุขของประชาชน ซึ่งข้อมตั้งอยู่ในความดีงามตามหลักของพระพุทธศาสนา

คำสอนของพระพุทธองค์มิได้มุ่งระบบการเมืองว่าระบบใดจะเป็นระบบที่ดีที่สุดจึงสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าสอนของพระพุทธองค์เป็นหลักแห่งพระธรรมวินัยพระองค์ทรงให้ความสำคัญแก่บุคคลผู้มีหน้าที่ปกครองมากกว่าจะทรงเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองดังกล่าวคือ เมื่อบุคคลเป็นดีแล้ว การปกครองไม่ว่าระบอบใดย่อมดีด้วย เพราะจะทำให้ประชาชนมีความสุข อันเกิดจากผลแห่งการกระทำดีและการปกครองที่ดีของผู้ปกครอง

วศิน อินทสระ (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์ (ศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณความดีและศิลปะในการตัดสินใจ) การศึกษาพบว่า เราจะต้องหาคำจำกัดความหรือความหมายของวิชานั้นเสียก่อนเพื่อความเข้าใจแจ่มแจ้งเหมือนเรา จะรู้จักคนคนหนึ่ง ถ้าเราได้รู้เรื่องราวส่วนตัวของเขาบ้าง เช่น ครอบครัวการศึกษาพ่อแม่พี่น้อง เป็นต้นของเขา ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายในการคบกันสะดวกแก่การให้อภัย และความเข้าใจในความผิดพลาดปรองบางอย่าง จริยศาสตร์เป็นคำสั้นสกดด แปลตามตัวอักษรว่า ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติหรือศาสตร์แห่งความประพฤติ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติตำราหรือวิชาที่ว่าด้วยความประพฤติจริยศาสตร์ว่าด้วยอุปนิสัย อหยาศัย และนิสัยของมนุษย์ความประพฤดีย่อมเป็นกระจกส่องให้เห็นอุปนิสัยของคน ความประพฤติจึงส่ง อหยาศัย นิสัยแบบอุปนิสัยรูเล็กๆ ที่ช่องฝาหรือช่องประตูทำให้เรามองเห็นพฤติกรรมของคนใน

ห้องทั้งหมดได้นั้นใจ “ความประพุดติหรือการกระทำของคนเพียงเล็กน้อยก็อาจทำให้ผู้อื่นมองเห็นอุปนิสัย ของเขาได้นั้นนั้น จริยศาสตร์ได้ช่วยติดค่าของมนุษย์โดยมองทางนิสัยใจคอทางอุปนิสัย และทางความประพุดติที่แน่นอนตามที่บุคคลผู้นั้นสมควรใจทำ”

ธนา นवलพลอด (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดทางการเมืองในสุดตันตปิฎก” ได้กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดในการปกครองทางพระพุทธศาสนาว่าอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบการปกครองผู้ปกครองอำนาจในการปกครองสิทธิเสรีภาพหรือความเสมอภาคใน ทศณะของพุทธศาสนามีเป้าหมาย คือ "สร้างสรรค์ประ โยชน์สูงสุดให้แก่ประชาชนโดยไม่จำกัด รูปแบบวิธีการปกครอง เพื่อความสงบสุขอันจะบังเกิดขึ้นแก่ประชาชน ผู้เป็นผู้ปกครองและผู้ได้ ปกครอง"

พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ กับการบริหารราชการ” ผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมุ่งพิจารณาถึงความสำคัญหน้าที่ และความสัมพันธ์ ของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมในส่วนรวมและระบอบของสังคมที่สำคัญๆ มาแล้ว สำหรับในบทนี้ จะได้กล่าวถึงอิทธิของพุทธศาสนาในลักษณะที่เป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้ามามีบทบาทในการ บริหารราชการ เพื่อจะได้ประจักษ์ถึงค่าพุทธศาสนาที่มีค่าต่อการบริหารราชการได้ดียิ่งขึ้น

โดยจะถึงแนวการศึกษาในทางทฤษฎีว่า “พุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบ ค่านิยมของสังคม แล้วระบบค่านิยมดังกล่าวเข้าไปมีอิทธิพลในการบริหารได้อย่างไร และมีผลต่อ จริยธรรมกับพฤติกรรมในการบริหารอยู่อย่างไร โดยจะพิจารณาจากหัวข้อต่อไปนี้”

- ก. ระบบค่านิยมทางพุทธศาสนาและสังคมในการบริหารราชการ
- ข. การใช้จริยธรรมในการบริหารราชการ
- ค. ความสำคัญของจริยธรรมในกระบวนการวินัจฉัยสั่งการ

พระมหาเวชยันต์ กิตติโสภโณ (แก้วพวง) (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การปกครอง แบบธรรมรัฐแนวพุทธศาสนาเถรวาทกับการปกครองแบบอุดมรัฐของเพลโต: การศึกษาเปรียบเทียบ” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ศาสนากับการเมืองและสังคมที่ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การ เปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองและสังคมย่อมมีผลกระทบต่อการเมืองและสังคม เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุผลที่ศาสนามีความจำเป็นต่อสังคมเช่นนี้ สังคมกับศาสนาจึงไม่อาจจะแยกกัน ได้ เพราะความเชื่อส่วนใหญ่ในสังคมมีพื้นฐานจากศาสนา แต่ในความเหมือนที่แตกต่างกันเช่นนี้

ทั้งศาสนาและการเมืองการปกครอง ก็มีส่วนไม่เหมือนกันในการแสวงหาเป้าหมาย ของชีวิต ในทางพุทธศาสนาเองไม่ได้ปรากฏว่ามีคำสอนหรือแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองปกครองรัฐ โดยตรงเป็นเพียงแต่มีลักษณะของคำสอนที่มุ่งเน้นให้นำเอาธรรมเข้าไปใช้ในการดำเนินชีวิตและ สังคมให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตัวบุคคลผู้ปฏิบัติและสังคมที่ตนอยู่ ดังพุทธบัญญัติต่อเหล่าภิกษุที่

บรรลุประโยชน์สูงสุดแห่งตนเรียบร้อยแล้วก่อนที่จะส่งออกไปประกาศพระศาสนาเพื่อก่อ
ประโยชน์ต่อสังคม

พระมหาวิพจน์ สุภจารี (วันคำ) (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวความคิด
เรื่องเสรีภาพในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า หลักการใช้เสรีภาพของบุคคลบทนี้
ผู้วิจัยมุ่งที่จะขยายเนื้อหาเกี่ยวกับเสรีภาพ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเสรีภาพและการใช้เสรีภาพส่วน
บุคคล

ในประเด็นเกี่ยวกับการสนับสนุนให้กระทำได้ บัณฑิตเจกชนมีการใช้เสรีภาพออกไปและ
เพื่อส่งเสริมคุณค่าของมนุษย์ทุกๆ ชีวิตว่า บัณฑิตเจกชนมีเสรีภาพตามธรรมชาติ

กล่าวคือ มีศักยภาพในการคิด พุค และทำ ที่สามารถกระทำได้ตามธรรมชาติองค์ และ
สามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายของบุคคลได้ตามที่ต้องการ แต่เสรีภาพนั้นจะต้องคำนึงขอบเขตของการ
ใช้เช่น ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

ดังนั้นเห็นได้จากพุทธบัญญัติว่า “ห้ามภิกษุมิทาสไว้คอยรับใช้” แต่ให้อุดหนุนจนเจือ มี
เมตตาปราณีต่อกัน เป็นต้น พระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลักคำสอนต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมเสรีภาพด้าน
การประพฤติปฏิบัติได้จริงและให้ได้ผลจริงในชีวิต ซึ่งความกลมกลืนของหลักธรรมกันแนวคิดเรื่อง
เสรีภาพ นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่พอเหมาะ และควรค่าแก่การนำไปปรับใช้ต่อการพัฒนาปัจเจก
ภาพของบุคคลและก่อให้เกิดมี ประสิทธิผลขึ้นมาได้ นอกจากนี้ ยังสามารถนำมาตัดสินความ
ประพฤติของบุคคลได้ว่า บัณฑิตเจกชนมีลักษณะนิสัยหรือความประพฤติของบุคคลได้ว่า บัณฑิตเจกชนมี
ลักษณะนิสัยหรือความประพฤติเช่นใด ดีหรือชั่ว เป็นต้น อย่างไรก็ตามที่เห็นเอกภาพเดียวกันซึ่ง
จากพิจารณาคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทมีแบบแผน
แห่งการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นว่า “เสรีภาพที่พอเหมาะพอดีคือเสรีภาพที่สอดคล้องกับ
สรรพสิ่ง”

พระมหาเมธี ทองวิจิตร (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การเมืองการปกครองเชิงพุทธ”
การศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการเมืองมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนั้นแนวคิด
เกี่ยวกับการเมืองการปกครองจึงมีปรากฏในพระไตรปิฎกมากมาย ทั้งวิธีการในปกครองอุดมคติของนัก
ปกครอง แต่มีได้กำหนดว่าจะต้องมีรูปแบบประการใด หากแต่ให้นำหลักธรรมมาธิปไตย หรือหลักธรรม
เป็นแม่บท ทั้งวิธีการในปกครอง อุดมคติของนักปกครอง แต่มีได้กำหนดว่าจะต้องมีรูปแบบ
ประการใด หากแต่ให้นำหลักธรรมมาธิปไตย หรือการหลักธรรมเป็นแม่บท เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ
ซึ่งหลักธรรมในการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้น “ใช้หลักของอภิธานิยธรรม
ทศพิธราชธรรม ราชสังคหาวัตถุ จักรวรรดิวัตร เป็นสำคัญ ผู้ปกครองที่ดีและทรงคุณธรรม ใช้ใน
หลักของ พรหมวิหาร 4 สัมปยุตธรรม ละอคติ 4 ส่วนหลักธรรมของผู้ถูกปกครองหรือประชาชน

ใช้หลักของอนาธิปไตย สาราณียธรรม อปริหานิยธรรม ชมราวาสธรรม สังคหวัตถุ 4 และมงคลชีวิต 38 ประการ”

พระมหาภิณัฐ ภูวงศ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนากับแนวคิดด้านการเมืองและอนาคตสังคมไทย”, ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธศาสนากับแนวคิดด้านการเมืองและอนาคตสังคมไทยเป็นความพยายามที่จะนำเอาแนวคิดทางด้านปกครอง เพื่อนำไปสู่แนวทางแห่งสันติประชาธรรม มาศึกษาวิเคราะห์กับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับรัฐ รูปแบบการปกครอง หลักการบริหารและหลักการปกครองที่มีในพระไตรปิฎก จากการศึกษาจะพบว่าพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการเมืองมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

พระมหาวรยา สุทธิญาโณ (2541 : 9-10) ได้กล่าวว่าศาสนากับการเมืองการปกครองมีคุณูปการต่อกันและสัมพันธ์กัน การเมืองการปกครอง บริหารงาน ช่วยแก้ปัญหาประชาชนทางด้านทางกายและวัตถุ ส่วนธรรมะหรือศาสนาที่มีส่วนร่วมช่วยแก้ไข้ปัญหาและพัฒนาทางด้านจิตใจ

พระมหาสมชัย กุศลจิตโต (2553 : 103) ได้กล่าวว่า การเมืองการปกครองของนั้นไม่ใช่ว่าจะแยกขาดไปจากคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ต้องรู้ต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา แม้แต่เรื่องการปฏิรูปการเมืองการปกครองนี้ก็เช่นกัน การปฏิรูปการเมืองการปกครองไม่ใช่เรื่องของการจัดสรร หรือจัดการแก้ไขปัญหาปรับปรุงรับธรรมนูญหรือจัดสิ่งแวดล้อมสิ่งที่จะอำนวยให้การเมืองการปกครองสะอาดบริสุทธิ์เท่านั้น

แต่เรื่องการเมืองการปกครองที่จะปฏิรูปสักๆ เป็นเรื่องของศีลธรรมของชาวบ้าน โดยเฉพาะจิตได้สำนึกเรื่องเกลียดชังกลัวบาป ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเป็นมีอุดมการณ์มีอุดมคติที่เข้าไปรับใช้ประชาชนไม่เห็นแก่ตัว

ส่วนพระมหาประยูร ธรรมจิตโต (2539 : 71-72) ได้สรุปพัฒนาการเมืองการปกครองของพระสงฆ์ไทยว่า การรับและเลิกใช้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์แต่ละครั้ง ล้วนเป็นผลจากความริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเอง ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคหนึ่งๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คณะสงฆ์มีปกติคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะมีพุทธพจน์สนับสนุนทำที่ดังกล่าวไว้ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชุนิ อนุวตฺตตุ ภิกขุทั้งหลาย เราอนุญาตไห้คล้อยตามพระราชา”

ความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรและศาสนาจักรในทางการเมืองการปกครอง ของสมบูรณ สุขสำราญ (อนันต์ วิริยะพินิจ, 2525 : 15) ว่า “ผู้มีอำนาจทางการเมืองซึ่งอยู่ในรูปแบบไหนก็แล้วแต่มุ่งมองในความดิงามบางในพระพุทธศาสนาเล็กน้อยเพียงใด บางท่านจะมองพุทธศาสนาอาจจะทำให้ความชอบธรรมในอำนาจของตัวเอง”

เพราะว่าในคำสอนก็มีแนวทางหลายๆ อย่างเช่น ทศพิธราชธรรมถ้ารับมาบางส่วน ชาวบ้านก็จะมีนับถือในอำนาจการปกครอง ผู้กุมอำนาจรัฐก็อาจจะได้รับความชอบธรรมในอำนาจทางการเมืองการปกครองของตัวเองมากขึ้น ผู้ปกครองบ้านเมืองหรือกษัตริย์จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐานบางอย่างมาสนับสนุนอำนาจของตัวเอง

ในพระพุทธศาสนานั้นมีแนวคิดหลายอย่างที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง พระพุทธศาสนานั้นสอนให้คนยอมรับในอำนาจ แน่นอนที่สุดในสาระจริงๆ แล้วพุทธศาสนาอาจจะไม่ได้ว่าอย่างนั้น แต่ว่าสาระนั้นเปิดโอกาสให้ตีความเช่นนั้น

ชาลิวิตซ์ เกษตรศิริ (2518 : 67) ได้ชี้ให้เห็นบทบาทของผู้ปกครองกับสงฆ์ในสมัยสุโขทัย ว่าในช่วงก่อนการตั้งกรุงสุโขทัยนั้น พุทธศาสนิกายเถรวาท ได้แผ่ขยายอิทธิพลทั่วไปเป็นขบวนการของความเชื่อแบบใหม่ ที่แทรกซึมไปในหมู่ของประชากร พระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครอง

พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องช่วยในการปกครองอยู่ไม่น้อย พระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่สั่งสอนประชาชน เป็นการสร้างความเชื่อร่วมกันในหมู่ประชาชน ทั้งยังเป็นศาสนาที่ใช้เหตุผลมากขึ้นกว่าลัทธิของการนับถือผี

ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงแผ่ขยายออกไปทั่ว วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน รวบรวมให้ประชาชนตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นที่เป็นที่ทาง และสามารถควบคุมได้ โดยผ่านองค์การพุทธศาสนา คือ คณะสงฆ์ซึ่งมีองค์การเป็นลำดับชั้นควบคุมกันเอง ตั้งแต่เมืองหลวงซึ่งมีองค์การเป็นลำดับชั้นควบคุมกันเอง ตั้งแต่เมืองหลวงซึ่งมีพระสังฆราชเรื่อยไปจนเจ้าอาวาสในวัดเล็กๆ ตามตำบล หมู่บ้าน ชุมชนต่างๆ

บทบาทของสถาบันทางศาสนาในสมัยอยุธยาถือว่า วัฏจักรอยุธยาตรงเข้าพระทัยถึงความสำคัญของศาสนาเป็นอย่างดี ในสมัยอยุธยาตอนต้นกษัตริย์เกือบทุกพระองค์ทรงบำรุงศาสนาพุทธอย่างแข็งแรงไม่เพียงเพื่อ ทำกรรมดี เท่านั้น แต่เพื่อผลการการเมืองอีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุด คือสร้างหรือซ่อมแซมวัด การสร้างวัดนอกจากเพื่อความพอใจแก่คณะสงฆ์อันเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจในสังคมชนบทเท่านั้น หากยังเพื่อให้ประชาชนได้ตั้งถิ่นฐานรอบๆ วัดอีกด้วยในแง่นี้จะได้หลักประกันว่าจะมีกำลังพลพร้อมในที่เฉพาะต้องการ ซึ่งมักจะเป็นตามรอบๆ เมืองหลวง จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากการสถาปนาอยุธยาขึ้น มักจะมีการสร้างวัดรอบๆ เมืองหลวงอยู่เสมอ

สมัยรัตนโกสินทร์ก็ได้มีการนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองบ้านเมืองเช่นเดียวกัน ดังที่ (สายชล สัตยานุรักษ์ 2546 : 193) กล่าวว่า ความคิดทางการเมืองที่ชนชั้นนำในรัชกาลที่ 1 สถาปนาขึ้นเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ของรัฐ เป็นความคิดที่เลือกสรรมาจากความคิดทางพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ความคิดทางการเมืองนั้น จึงมีรากฐานอยู่บนหลักการของ

พุทธศาสนาที่ได้รับการเน้นโดยชนชั้นนำในเวลานั้น (อ้างใน พระมหานन्दวดี เคารพปรัชญา, 2550 : 8-10) จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทและได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองไทยตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันบ้างตามยุคตามสมัยเท่านั้นเอง แต่โดยเนื้อแท้แล้วการเมืองไทยไม่เคยปฏิเสธความร่วมมือของพระสงฆ์เลย

พระมหานन्दวดี เคารพปรัชญา (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือของพระสงฆ์กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอว่า ในการทำงานบริหาร ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพที่จะประสบความสำเร็จนั้น ต้องผ่านโครงการและกิจกรรมวัดเป็นตัวเชื่อมร่วมมือประสานระหว่างกัน ด้านกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนาและวันสำคัญทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในประเด็นต่อมา พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังขาดประสิทธิภาพการทำงานทางการเมืองร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะมีธรรมเนียมว่า พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอาจเป็นอุปสรรคในการทำงานร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ แม้ว่าพระสงฆ์จะมีความรู้และความสามารถ มีประสบการณ์หลากหลายก็ตาม ส่วนหนทางแก้ไขที่ควรเป็นคือ ทั้งสองฝ่ายควรเปิดใจและสร้างอุดมการณ์เพื่อพัฒนาสังคมโดยไม่ยึดกรอบประเพณีไม่ว่าจะเป็นทางศาสนา หรือทางการเมืองมาเป็นอุปสรรค

ดังนั้น “แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองจึงมีปรากฏในพระไตรปิฎกมากมาย ทั้งวิธีการในการปกครอง อุดมคติของนักปกครองพระพุทธเจ้าเองก็ทรงมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองหรือกับผู้ปกครองเป็นอย่างดีแต่พระองค์ทรงมีฐานะอยู่เหนือการเมืองการปกครองและการบริหารหรือทรงเป็นกลางทางการเมืองทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อที่จะทำให้การปกครองของประเทศนั้นๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารส่วนตำบล
แข่งช้าง รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการนำหลักการบริหารนิยธรรมมาปรับใช้ และแสวงหาแนวทางใน
การส่งเสริมให้นำหลักการบริหารนิยธรรมมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง ผู้ศึกษาจึงได้
กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งจากเอกสาร (Documentary) และข้อมูล
จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structural Indept-Interview) โดยดำเนินการศึกษาวิจัย
ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และการปฏิบัติงานตาม
หลักการบริหารนิยธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่เป็นเป้าหมายในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีจำนวน
ทั้งสิ้น 4,924 คน ประกอบไปด้วย

- 1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง (โดยการเลือกตั้ง) จำนวน 17 คน
- 2) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลแข่งช้าง จำนวน 10 คน
- 3) ข้าราชการ/พนักงานประจำ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง จำนวน 21 คน
- 4) ประชาชนในเขตตำบลแข่งช้าง จำนวน 4,876 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง หรือ กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือก จากประชากรใน ข้อ 3.1.1
ซึ่งเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ และผู้แทนจากประชาชนที่มาใช้
บริการ โดยวิธีเจาะจง (Purposive Selection) มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 18 คน ดังมีรายละเอียด
ต่อไปนี้

- 1) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง จำนวน 3 คน

- 2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นเป็นผู้แทนสภาฯ จำนวน 6 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ จำนวน 5 คน
- 4) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Reseach) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Formal Indept Interview) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ว่ามีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล 7 ประการ หรือไม่ อย่างไร เครื่องมือการวิจัยเสริม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อย่างมีโครงสร้าง (Structural Indept-Interview) เพื่อเสริมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากตามกรอบการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหา และผ่านการพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีผลการพิจารณาเป็นไปตามเกณฑ์ว่าตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ของผู้รับการสัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ข้อ เป็นแบบให้เลือกตอบ สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นในการนำหลักอภีรธานิธรรมไปประยุกต์ใช้ ของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ มีจำนวน 7 คำถามหลัก และมีจำนวน 24 ข้อย่อย เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้รับการสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปธานิธรรม 7 ประการขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นระเบียบ วินัย ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง แผนพัฒนาตำบล บันทึกรายงานการประชุม จดหมายข่าว เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ที่สนับสนุนหรือมีส่วนเชื่อมโยงกับการประยุกต์หลักอภีรธานิธรรม

ตามกรอบตัวชี้วัดที่กำหนดไว้สำหรับการศึกษาคั้งนี้ รวบรวมให้เป็นระบบแล้ววิเคราะห์ประมวลผลสรุปการประยุกต์ใช้บริหารนิยธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง ส่วนประเด็นที่ไม่สามารถสรุปได้จากเอกสาร ก็จะดำเนินการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 ดังนี้

3.2 ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structura Indept- Interview) โดยการสนทนาในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1.2 เพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ ให้ลึกซึ้ง และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentile) และการแจกความถี่ (Frequency) ส่วนข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักอปรนิยธรรม 7 ประการนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบตัวชี้วัดการประยุกต์หลักธรรมอปรนิยธรรม 7 ประการ ในการบริหาร และสรุปเนื้อหา จัดกลุ่มความคิดเห็นในภาพรวม แล้วนำเสนอในรูปแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาเอาไว้ โดยจำแนกเป็น ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดเฉพาะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างนั้น ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีเจาะจง ดังที่กล่าวมาในบทที่ 3 ที่เรียกว่า กลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนทั้งหมด 18 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เฉลี่ยสัดส่วนตามภาระ หน้าที่ และบทบาทที่ผู้ให้สัมภาษณ์นั้นๆ ได้ปฏิบัติการ ประกอบด้วย คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จำนวน 3 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง รวมทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้แทน) จำนวน 6 คน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จำนวน 5 คนทุกคน และผู้แทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน ที่มีบทบาทในด้านการเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้านอาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำกลุ่ม อาสาสมัครชุมชน (อสม) ผู้นำเยาวชนชาย/หญิงในหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาเพื่อการวิจัยนั้น ได้กำหนดกรอบการบริหารองค์การตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการ ด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาของการศึกษาเอาไว้ 1 ปี คือ นับแต่เดือน เมษายน 2553 ถึง เดือนมีนาคม 2554 วิธีการศึกษาจะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอธิบายการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะรายงานผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ผลของการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ทุกประการ มีผลการศึกษาที่ค้นพบจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ประกอบไปด้วยบุคคลากรดังต่อไปนี้

1.1 สภาพองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบล จำนวน 17 คน และเป็นคณะผู้บริหารองค์การฯ จำนวน 4 คน

1.2 ข้าราชการ/พนักงานประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จำนวน 21 คน ตั้งกักอยู่ในส่วนงานต่างๆ ดังนี้

- 1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จำนวน 10 คน
- 2) ส่วนงานการคลัง จำนวน 7 คน
- 3) ส่วนงานโยธา จำนวน 5 คน

1.3 ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 (บ้านม่วงชุม) ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 50130 โดยอยู่ห่างจากอำเภอสันกำแพง ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 17.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,625 ไร่ มี 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านคอยยาว หมู่ที่ 2 บ้านม่วงชุม หมู่ที่ 3 บ้านป่าเปา หมู่ที่ 4 บ้านดงจี้เหล็ก หมู่ที่ 5 บ้านดอนปิ่น หมู่ที่ 6 บ้านป่าไผ่เหนือ หมู่ที่ 7 บ้านป่าไผ่กลาง หมู่ที่ 8 บ้านป่าไผ่ใต้ หมู่ที่ 9 บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 10 บ้านแม่ซ้อ-โค้งงาม มีประชากรทั้งสิ้น 4,914 คน แยกเป็นชาย 2,392 คน หญิง 2,552 คน มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 2,021 ครัวเรือน

1.4 สภาพเศรษฐกิจ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ทำไร่ยาสูบ ทำสวน (กุหลาบ ผลไม้) พืชผัก กระทบ พริกชี้ฟ้า และแตงโม แตงกวา ฯลฯ ในการปลูกข้าวในตำบลปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง ในฤดูฝนและฤดูร้อน เพราะตำบลแช่ช้างมีคลองชลประทานไหลผ่าน และมีน้ำตลอดทั้งปี ทำให้มีน้ำสำหรับเพียงพอสำหรับการเกษตร นอกจากการเพาะปลูกพืชแล้ว ยังทำการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โคคม ควนคู่กันอีกเป็นการรับจ้างแรงงานภายในตำบลและนอกตำบล เป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อาชีพเสริม ปลูกผักสวนครัว เย็บผ้า ปักผ้า การเลี้ยงสัตว์และการประมง สัตว์เศรษฐกิจของตำบลแช่ช้าง มี 6 ชนิด ประกอบด้วย โคนม โคนเนื้อ กระบือ สุกร ไก่ เป็ด สำหรับการเลี้ยงไก่และเป็ดส่วนมากจะเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและเหลือขายบ้างเล็กน้อย แต่สำหรับการเลี้ยงโคนม โคนเนื้อ กระบือ และสุกร เป็นการเลี้ยงเชิงธุรกิจ ด้านการประมงมีการประกอบอาชีพการเลี้ยงปลากระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน แต่มักจะเป็นการเลี้ยงในลักษณะใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม

1.5 สภาพทางสังคม การศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าเปา (มีนักเรียน จำนวน 41 คน และมีครู จำนวน 3 คน) มีโรงเรียนเอกชน 1 แห่ง คือ โรงเรียนวิทย์พัฒนา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 บ้านป่าไผ่เหนือ มีสถาบันและองค์กรทางศาสนา คือ วัด 4 แห่ง โบสถ์ 1 แห่ง **สาธารณสุข** มีสถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านคอยยาว ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน

1.6 แหล่งทรัพยากร มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของตำบลแช่ช้าง คือ ลำน้ำแม่ออน เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านบริเวณตอนเหนือของตำบล มีชลประทานแม่กวัง ฝายน้ำตดเข้าเหมืองลึก เหมืองเปา และเหมืองใหม่ มีทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ป่าไม้ ซึ่งเป็นประเภทป่าสงวน เป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติแม่ออน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 1.8 ของพื้นที่ทั้งตำบล ในบริเวณป่าสงวนของตำบลแช่ช้างนั้นมีลักษณะเป็นป่าเสื่อมโทรม สภาพน้ำโดยทั่วไปของตำบลมีลักษณะเป็น น้ำหินปูน น้ำสนิมเหล็ก คุณภาพอากาศ โดยทั่วไปมีลักษณะอากาศค่อนข้างบริสุทธิ์ แต่มีบางท้องที่ประสบปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากคอกปศุสัตว์

1.7 งบประมาณในการบริหารเพื่อการพัฒนาตำบลของ อบต. แช่ช้าง จำแนกรายปี ดังนี้ ปีงบประมาณ 2550 จำนวน 17,874,105.98 บาท ปีงบประมาณ 2551 จำนวน 16,366,631.67 บาท ปีงบประมาณ 2552 จำนวน 16,943,436.33 บาท

2. ด้านการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองไทย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ 7 ประเด็น ตามกรอบหลักวัชชี้อการบริหารนิยธรรม 7 ประการ มีผลการปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงข้อมูลของผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

รายการ	จำนวนคน	คิดเป็นร้อยละ	รวม
1. จำแนกโดยเพศ			
ชาย	14	77	
หญิง	4	23	
2. จำแนกโดยอายุ			
อายุ 18-40	7	38.5	
อายุ 41-50	5	28	18
อายุ 51-60	5	28	
อายุ 60 ขึ้นไป	1	5.5	
3. จำแนกโดยการศึกษา			
ระดับมัธยมศึกษา			
ระดับอนุปริญญา	1	5.5	18
ระดับปริญญาตรี	17	94.5	
ระดับสูงกว่าปริญญาตรี			
4. จำแนกโดยตำแหน่ง			
ประธานสภา	1	5.5	
ปลัด อบต.	1	5.5	
พนักงาน	5	28	18
ส.อบต.	6	33	
อื่น ๆ	5	28	
5. ประสบการณ์ในการทำงาน			
1 ปี	0		
2 ปี	1	5.5	
3 ปี	1	5.5	18
4 ปี	10	56	
มากกว่า 4 ปี	6	33	

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เมื่อจำแนกโดยเพศ เป็นเพศชาย จำนวน 14 คน มากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77 ในขณะที่จำแนกโดยอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-40 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 และรองลงมา มีอายุ 41-50 ปี และ อายุ 51-60 ปี มีจำนวน อย่างละ 5 คนเท่ากัน จำแนกโดยระดับการศึกษา ส่วนมาก มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 หากจำแนกโดยตำแหน่งหน้าที่ เป็น สมาชิกถึง 6 คน รองลงมา เป็นพนักงาน และ ประชาชนทั่วไป อย่างละ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33 และ 28 ตามลำดับ ท้ายสุด เมื่อจำแนกโดย ประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ทำงาน 4 ปี มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 56 และมีประสบการณ์มากกว่า 4 ปีมีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33

2.1 การประยุกต์ หลักที่ 1 การประชุมกันอย่างเนืองนิตย์

ข้อมูลจาก แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการบริหารนิยมไป ประยุกต์ใช้ใน องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง นับแต่ การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เข้าประชุมกัน พร้อมเพรียง ทำกันเป็นนิตย์ มีวาระ เวลาการประชุม กำหนด ระยะเวลา ตาราง วัน เดือน ปี ประชุมกัน ตามตารางที่วางแผนกำหนด เวลาสถานที่ ชัดเจนเปิดตามกำหนดเวลา ผู้เข้าร่วมประชุมครบองค์ ประชุม กำหนดหัวข้อเรื่อง เรียงตามลำดับความสำคัญอย่างเป็นระบบหมายกำหนดการ ป้ายบอร์ด การประชุม สมาชิกมาร่วมประชุมแลเห็นได้ง่ายไม่ต้องเดินหาสอบถามให้เสียเวลา เมื่อสมาชิกมา ครบองค์ประชุมก็เปิดการประชุมตามกำหนดเวลา ตามหมายกำหนดการ ตามแผนหัวข้อเรื่อง ตาม ความสำคัญ ก่อนหลัง เข้าร่วมประชุมตามวาระ ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวชี้วัดในการนำบริหารนิยม ข้อที่ 1 ระเบียบวาระการประชุม เช่น ด้านความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลาในการมาประชุม ความ พร้อมเพรียงกัน การมาประชุมบ่อยๆ ตามสมัยการประชุมจำแนกได้ 3 ประเด็น ได้แก่

1) ประเด็นที่หนึ่ง ความรับผิดชอบด้านการเข้าประชุม ดังที่อนันต์ อุปละ นายก องค์กรบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2553) ว่า สมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลแซ่ซ้าง มาประชุมอย่างแข็งขันทุกครั้ง เป็นประจำจนติดเป็นนิสัย และพบว่า ไม่มี กรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่านใดขาดประชุม และกรรมการ ที่เห็นว่าครบอีก 17 คน.

อินสม มูลคำ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างหมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ธันวาคม 2553) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แซ่ซ้างทั้งหมด 17 คน การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะแจ้งเป็นหนังสือนัดประชุม ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 7-10 วัน แต่ถ้ามีเรื่องเร่งด่วนหรืออยู่ในระหว่างสมัยประชุมอาจแจ้งเร็วกว่านั้นได้

ต่อคำถามที่ว่า การประชุมแต่ละครั้ง สมาชิกมาเข้าประชุมครบองค์หรือไม่ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนมาก ยืนยันว่า มาครบองค์ประชุม ดังที่สมบุญ จันตะจาย สมาชิกสภาองค์การ บริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 25 ตุลาคม 2554) ว่า การประชุมสภาองค์การ

บริหารส่วนตำบลแข่งขันจะต้องมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยกี่หรือมากกว่ากี่หนึ่งจึงจะนับว่าครบองค์ประชุมจึงจะเริ่มประชุมได้ แต่ถ้าหากถึงกำหนดเวลานัดประชุมแล้ว ก็สามารถเปิดประชุมได้

ต่อคำถามที่ว่า สามารถเปิดประชุมตามกำหนดได้หรือไม่ ดังที่ปฐม สินธุ์ ผู้ช่วยใหญ่บ้าน ตำบลแข่งขัน หมู่ที่ 10 (สัมภาษณ์ วันที่ 9 เมษายน 2553) ว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมและพ้นกำหนดเวลานัดประชุมแล้วหนึ่งชั่วโมง ก็ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลื่อนการประชุมออกไป ทั้งนี้ผู้มาลงชื่อแต่มิได้เข้าร่วมประชุม

จากรายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 ถึงเดือน มีนาคม มีการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 8 ครั้ง คือ

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 4 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 2 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 3 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 3 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 4 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 3 เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 4 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 4 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สมัยสามัญ สมัยที่ 4 เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน (สมัคร ขาประสิทธิ์. 2554. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน สัมภาษณ์ วันที่ 10/6/2554).

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการมาประชุม ขาดประชุมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

สมัยประชุม	วันที่ประชุม	จำนวนผู้มาประชุม	จำนวนผู้ขาดประชุม
สามัญ	12 กุมภาพันธ์ 2553	10	-
สามัญ	20 เมษายน 2553	10	-
สามัญ	26 เมษายน 2553	10	-
สามัญ	15 มิถุนายน 2553	10	-
สามัญ	25 มิถุนายน 2553	10	-
สามัญ	7 สิงหาคม 2553	10	-
สามัญ	15 สิงหาคม 2553	10	-
สามัญ	19 กุมภาพันธ์ 2554	10	-

ที่มา : รายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง 2554

ด้านการประยุกต์อุปนิสัยธรรม ขอนี้เพิ่มเติม ในระยะเวลาที่ติดตามศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมหลายครั้ง ประชุมบ่อยๆ มีข้อที่น่าสังเกตว่า หากมีประชุมเพื่อพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และการโอนงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ตลอดจนการขออนุมัติใช้จ่ายเงินสะสม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะทำการซักถาม ตั้งกระทู้ถามเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการในร่างข้อบัญญัติ และรายละเอียดโครงการที่ขอโอนงบประมาณไปตั้งจ่าย และจากการศึกษารายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการตั้งกระทู้ถามเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

ดังกรณีในการประชุมสมัยสามัญครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2554 ซึ่งสมบูรณ์ จันตะจาย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 25 ตุลาคม 2554) ว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ 3 ได้สอบถามเรื่อง การจ้างเหมาลาดยางมะตอยถนนหมู่บ้านที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสรรงบประมาณไว้ว่ามีการตรวจสอบงานหลังจกลาดยางมะตอยเสร็จแล้วหรือไม่

สมศักดิ์ ไชยแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 1 (สัมภาษณ์ วันที่ 21 ตุลาคม 2554) ว่า ประเด็นที่สอง คือ การที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับปากกับประชาชนไว้ว่าจะแก้ปัญหาความเดือดร้อน เรื่องการขุดเหมืองที่ผ่านหมู่บ้านมีดินทับถม เศษขยะมูลฝอย ทำ

ให้นำไหลไม่สะดวกนั้นขอให้ชี้แจงว่าจะดำเนินการในเรื่องที่รับมานั้นเมื่อไร และขอให้อธิบายเหตุผลความล่าช้าว่าเกิดจากอะไร

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง หมู่ 3 (สมบูรณ์ จันตะจาย) ชักถามเรื่องการติดตั้งไฟทางสาธารณะที่ให้แสงสว่างใครจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 2 (เสน่ห์ สุภายิต) ชักถามเรื่อง การที่องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง มีนโยบายพัฒนาโรงเรียนเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน มีความคืบหน้าไปถึงไหนแล้ว

อย่างไรก็ตาม เกษม อินทวงค์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 4 (สัมภรณ์ วันที่ 2 มิถุนายน 2554) ว่า ถึงแม้ว่าจะได้มีการชักถามเพื่อให้คณะผู้บริหารได้ชี้แจงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่จากการสังเกตการณ์พบว่า ในการซักถามของสมาชิกในการประชุมแต่ละครั้งนั้นท่านประธานในที่ประชุมก็เป็นโอกาสให้ทุกๆ คนในที่ประชุมซักถามนั้นจะเป็นคนเดิมๆ สมาชิกคนอื่นๆ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยซักถาม

บรรยากาศการประชุมนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ยังไม่เข้มแข็งถึงขั้นที่ควรในความหมายของผู้ศึกษาอยากเห็นบรรยากาศในการประชุมที่สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นเป็นประชาธิปไตย ดังที่การุณ กันทาสม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 9 (สัมภรณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2554) ว่า ไม่มีเกมการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ข้อเสนอแนะ อภิปรายเหตุผลเพื่อหักล้างเหตุผลอื่น และสรุปประเด็นปัญหาาร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคน โดยไม่มีใครครอบงำความคิดใคร

สมบัติ นุสุริยา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง (สัมภรณ์ วันที่ 20 ตุลาคม 2554) ว่า ให้ความเห็นเกี่ยวกับ กำหนดการประชุม ในเรื่องใดๆ ก็ตาม สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ย่อมมีวาระการประชุม มีขึ้น มีระยะมีการกำหนด เวลา วัน เดือนเป็นอย่างไร เช่น การจัดทำข้อบัญญัติและการมีส่วนร่วมของประชาชน

สอดคล้องกับความเห็นของนายสนั่น ธาตุเงินเกวียน ประชาคมหมู่บ้านหมู่ที่ 8 (สัมภรณ์ วันที่ 20 กันยายน 2553) ว่า “ประชาชนส่วนใหญ่ เข้าร่วมประชุมด้วย กับผู้บริหารกับเจ้าหน้าที่ผู้นำบ้าน กำนัน ส.อบต สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง เข้าร่วมสังเกตการณ์เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่”

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง มีความรับผิดชอบ ไม่ขาดการประชุมกันเนื่องนิศย์ พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ดังที่สมบัติ นุสุริยา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง (สัมภรณ์วันที่ 10 ตุลาคม 2554) ว่า ถึงแม้บางครั้งหรือหลายครั้งบรรยากาศการประชุมจะยังไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

1.2 ประเด็นที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้จัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลมากกว่าร้อยละ 60

ในแผนพัฒนาสามปี (2553-2554) โครงการพัฒนาของปีงบประมาณ 2555 มีจำนวน 10 โครงการ จากการศึกษาแผนดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2555 ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ จำนวน 6 ฉบับ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2554 พบว่า ในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างได้นำโครงการจากแผนพัฒนาสามปี (2553-2554) มาจัดสรรงบประมาณ จำนวน 8 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 80.30 ของโครงการทั้งหมดในแผนพัฒนาปี

นับได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้จัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลมากกว่าร้อยละ 60 จากการสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาของตำบลแช่ช้างนั้น จะนำโครงการที่ประชาชนเสนอไว้ในที่ประชุมประชาคมซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาตำบลมาตั้งเป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปีส่วน โครงการของหมู่ใด จะได้ดำเนินการก่อนหลังนั้นสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอยู่ ถ้ากรณีเป็นปัญหาความเดือดร้อนเร่งด่วนแต่องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณไม่เพียงพอ ก็ขออนุมัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจ่ายขาดเงินสะสม หรืออีกกรณีหนึ่งก็ขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังเช่นกรณีการปรับปรุงถนนลาดยางสายร้องวัวแดง-บวกแห้ง ที่ชำรุดเสียหายมากต้องใช้งบประมาณถึง 2 ล้านบาทบาท ซึ่งเกินศักยภาพที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะทำได้ ก็ได้ทำหนังสือเสนอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ให้ช่วยดำเนินการ ซึ่งก็ได้รับการอนุมัติงบประมาณในการพัฒนาแล้ว

จากการสัมภาษณ์สมบุรณ์ จันตะจาย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 3 ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 25 ตุลาคม 2554) ว่า

“ในการจัดสรรงบประมาณซึ่งต้องจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้น ฝ่ายบริหารต้องเสนอข้บัญญัติงบประมาณเพื่อขออนุมัติจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นช่องทางให้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน ได้ตรวจสอบว่ามีโครงการอะไรในหมู่บ้านของตัวเองบ้างที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งในเรื่องแบบนี้มันเป็นผลประโยชน์ที่ทุกคนต้องปกป้องและพยายามที่จะดึงงบประมาณเข้าชุมชนของตนเอง เพราะมันจะแสดงถึงความสามารถและเป็นผลงานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเองด้วย ยังมีผลงานมากก็จะได้รับคะแนนนิยมจากคนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ สมาชิกสภา

องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นกลไกที่ทำให้ฝ่ายบริหารต้องนำโครงการจากที่ประชุมประชาคมมาดำเนินการตามเจตนารมณ์ของประชาชน”

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอินสม มูลคำ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่างหมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ธันวาคม 2553) ว่า “เพราะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด เพื่อรักษาฐานเสียงของตนเอง ฝ่ายบริหารเองก็ต้องจัดสรรงบประมาณตามโครงการที่ประชาคมแต่ละหมู่เสนอไว้ ไม่เช่นนั้นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีก็อาจจะไม่ได้รับการอนุมัติจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใครจะได้ก่อน ได้หลังก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความรุนแรงของปัญหาความเดือดร้อนตลอดจนงบประมาณที่มีอยู่ในขณะนั้น”

จากคำกล่าวนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณด้วย ซึ่งถ้าสมาชิกสามารถทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างแข็งขันแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลก็จะเป็นหน่วยงานที่สามารถตอบสนองปัญหา และความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์บุญมี สุรินตะ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 19 มีนาคม 2553) ว่า “การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาของ อ.บ.ต.แซ่ซ่าง ที่ให้กับหมู่ 2 นั้น ก็เป็นไปตามที่ได้เสนอไว้ในที่ประชุมประชาคม โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในปี 2554 คือ โครงการก่อสร้างวางท่อระบายน้ำถึงแม้ว่าโครงการที่ประชาชนเสนอไว้จะมีทั้งหมด 5 โครงการ แต่เราก็เข้าใจว่า อบต. ของเราเป็น อบต. ขนาดเล็กงบประมาณมีไม่มากนัก ถ้าโครงการมีเราเสนอใช้งบประมาณมากเราก็อาจจะได้แค่โครงการเดียว อย่างโครงการในปี 2553 ที่กล่าวข้างต้นใช้งบประมาณ 150,000 บาท ก็เป็นงบประมาณที่สูงสำหรับ อบต. ขนาดเล็ก ส่วนโครงการที่เหลือก็ดำเนินการในปีต่อไป เพราะที่ประชุมประชาคมได้จัดลำดับไว้แล้วและที่สำคัญนโยบายของรัฐบาลก็ยังได้จัดสรรงบประมาณมาให้ตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการ SML โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของกรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น เราจะเลือกโครงการที่ให้ได้จากที่ประชุมประชาคมที่ อบต. ยังไม่ได้ดำเนินการซึ่งตรงกับหลักเกณฑ์ของรัฐบาลที่กำหนดไว้มาเสนอในโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลให้สนับสนุนมา”

จากคำกล่าวของทั้งบุคลากรทั้ง 3 ท่าน และจากการติดตามศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่างและผู้วิจัยเองได้สังเกตการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง อาจกล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ได้จัดสรรงบประมาณได้สอดคล้องความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างมากตามความต้องการ

1.3 ประเด็นที่สาม องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขันให้ความสำคัญกับประชาชนที่มาใช้บริการเป็นอันดับแรก

องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขันให้ความสำคัญกับประชาชนที่มาใช้บริการเป็นอันดับแรก พิจารณาได้จากแบบสำรวจความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขันและบทสัมภาษณ์ประชาชนเป็นตัวสะท้อนให้เห็นลักษณะดังกล่าวได้ ดังนี้

จากการประมวลผลแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทย์าลัย ได้เป็นผู้ออกแบบสำรวจและประมวลผล ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้รับบริการพึงพอใจต่อการให้บริการในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 75.25 และระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก (อนันต์ อุปละ)

และจากการสัมภาษณ์ นางสาวอรทัย นาคเปรมินทร์ ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชามหมู่บ้านหมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มีนาคม 2553) ว่า “ส่วนใหญ่ชาวบ้านอย่างเราจะเข้าไปติดต่อที่องค์การบริหารส่วนตำบล ก็เป็นเรื่องการไปเสียภาษีบ้าง ไปขออนุญาตในเรื่องต่างๆ เช่น การขออนุญาตใช้เสียเวลาจะจัดงานกินเลี้ยงมีดนตรี มีงานรื่นเริง การขออนุญาตถมดินบ้าง ขออนุญาตต่อเติมบ้านเรือน ขออนุญาตทำฟาร์มขนาดเล็กบ้าง ขออนุญาตเปิดตลาด กาดมั่วบ้าง ขออนุญาตปลูกสร้างห้องแถวและปลูกสร้างบ้านบ้าง บางทีก็ไปขอถ่ายเอกสาร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาก็อำนวยความสะดวกให้เราเป็นอย่างดี ให้การต้อนรับถามไถ่อย่างเป็นกันเอง และที่สำคัญคือเขาสามารถให้บริการเราได้ทุกคน คือ บางครั้งเราไปติดต่อเรื่องการเสียภาษี แต่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ไม่อยู่ เจ้าหน้าที่คนอื่นที่อยู่ก็มาจัดการให้แทนซึ่งทำให้เราไม่ต้องเสียเวลารอเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานดังกล่าว มีอยู่ครั้งหนึ่งไปถ่ายเอกสาร โดยลืมนึกไปว่าเป็นเวลาเที่ยงเห็นเจ้าหน้าที่เขากำลังนั่งกินข้าวกันอยู่ก็รู้สึกเกรงใจ แต่เจ้าหน้าที่เขาก็ลุกขึ้นมาถามว่ามาติดต่อเรื่องอะไรและก็ได้ให้บริการถ่ายเอกสารให้โดยไม่รอให้อิ่มข้าวก่อน”

นอกจากนี้ อาทิตย์ ยะอุป ตัวแทนประชาชนจากประชามหมู่บ้านหมู่ที่ 4 (สัมภาษณ์ วันที่ 21 มีนาคม 2553) ว่า “ตั้งแต่มีองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ประชาชนสะดวกขึ้นเยอะ อย่างเช่นการไปเสียภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งแต่เดิมจะไปเสียที่อำเภอซึ่งมีขั้นตอนยุ่งยากชักช้าเสียเวลา เจ้าหน้าที่ก็ดูไม่ค่อยสนใจประชาชนเทียบกับการเสียภาษีที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะดวกกว่ากันเยอะ เจ้าหน้าที่ที่เป็นกันเอง และยังออกหน่วยเคลื่อนที่รับชำระภาษีนอกสถานที่ด้วย การติดต่อกับนายก

องค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนตำบลก็ให้ความรู้สึกที่เป็นกันเอง ถ้าเทียบกันระหว่างไปขอความช่วยเหลือจากนายอำเภอเหมือนไปพบเจ้านายต้องไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่หน้าห้องนายอำเภอแล้วก็ต้องรอว่านายอำเภอจะให้พบหรือไม่ บางทีก็ให้ไปคุยกับปลัดอำเภอแทน การช่วยเหลือก็ต้องรอคำสั่งจากส่วนกลาง ผิดกับการพบนายกององค์การบริหารส่วนตำบลทันทีเห็นเราไปพบนายกจะเดินมาหาทักทายเป็นกันเอง พบได้ตลอดเวลาทั้งที่องค์การบริหารส่วนตำบลและที่บ้าน ถ้าเป็นไปได้อยากให้โอนงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่อยู่ที่อำเภอมายังห้ององค์การบริหารส่วนตำบลทำชาวบ้านจะได้รับความสะดวกขึ้นเยอะ”

ในขณะที่ อนันต์ อุปละ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2553) ว่า “ผมให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นลำดับแรก ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นภารกิจที่ผมต้องแก้ไข ผมรับอาสามารับใช้ประชาชน ผมก็ต้องทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี ผมจะบอกประชาชนเสมอว่า เวลาที่มีการประชุมประชาคมว่าในการพัฒนานั้น ผมจะลดการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐานลงแต่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพเพิ่มขึ้น ถ้าชาวบ้านมาติดต่อกับงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้ทุกคนต้อนรับชาวบ้านด้วยความมีอัธยาศัยไมตรี ทักทายชาวบ้านก่อนเพราะหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การให้บริการประชาชนประชาชนเป็นนายของเราถ้าไม่มีประชาชนเราก็ไม่สามารถอยู่ได้”

นางสาวอุษา พงษ์สัมภารณ์ เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการจัดเก็บภาษีต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มิถุนายน 2554) ว่า “นายกององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ได้ให้ความสำคัญต่อการให้บริการประชาชนเป็นอย่างมาก เน้นย้ำเสมอว่า ประชาชนคือนายของเรา ให้พนักงานส่วนตำบลทุกคนปฏิบัติต่อประชาชนอย่างสุภาพ อ่อนโยน เป็นกันเอง โดยไม่เลือกพวกพ้อง ผู้มีอำนาจบาตรใหญ่ระหว่างคนจน-จนรวย ไม่ว่าจะมาจากชนชั้นใด ศักดินา วางมาตรการวงกลม ไม่มีนายหน้าค่าหัวคิวบริหารจัดการและบริการประชาชนออกจากจิตวิญญาณของนักปกครองท้องถิ่น โดยสายเลือดแท้ๆ และเน้นด้วยความรวดเร็วไม่ชักช้าไม่ให้ประชาชนต้องรอนาน ประชาชนมาติดต่อเรื่องอะไรพนักงานทุกคนสามารถให้บริการได้ ทำงานแทนตำแหน่งหน้าที่กันได้ ยกเว้นถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของนายกององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องตัดสินใจก็ให้โทรศัพท์ถาม”

จะเห็นได้ว่าจากคำสัมภาษณ์ของผู้บริหาร และตัวแทนประชาชนจากประชาชนประชาสังคม หมู่บ้าน ที่ไปใช้บริการที่องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง

องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนที่มาใช้บริการเป็นอันดับแรก ประกอบกับคำกล่าวของนายกององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ก็มีนโยบายที่จะให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นลำดับแรกเช่นกัน

จากการศึกษาการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างข้างต้น สรุปได้ว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีความรับผิดชอบโดยการเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ไม่มีการขาดประชุม ถึงแม้ว่าบรรยากาศการประชุมจะยังไม่เป็นตามที่คาดในลักษณะของการประชุมที่มีผู้อภิปรายปัญหา ซักถามหาเหตุผลมาอ้างเพื่อหักล้างเหตุผลของอีกฝ่ายและร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจังก็ตาม ดังที่มานิต แก้วแสน ผู้ใหญ่บ้านตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 19 มีนาคม 2553) ว่า เนื่องจากผู้เข้าประชุมส่วนใหญ่ไม่ค่อยซักถามเรื่องปัญหาการพัฒนาในภาพรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างเท่าที่ควร แต่จะซักถามถึงงบประมาณที่หมู่บ้านของตัวเองจะได้รับมากกว่า ส่วนการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างนั้นสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในปีงบประมาณ 2554 สามารถทำได้ถึงร้อยละ 70.33 และองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้ให้ความสำคัญกับการมาใช้บริการของประชาชนเป็นอันดับแรก โดยการให้บริการที่ดีต่อประชาชนผู้มาใช้บริการ กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้จัดขึ้นจึงสอดคล้องกับตัวชี้วัดทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างมีความเป็นอธิปไตย 7 ประการในด้านความรับผิดชอบ

บรรยากาศในการประชุม ในเวลาที่ติดตามศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมหลายครั้ง มีข้อที่น่าสังเกตว่า หากมีการประชุมเพื่อพิจารณาข้อบัญญัติ (งบประมาณรายจ่ายประจำปี) คือ

1. งบประมาณรายจ่ายประจำปี
2. ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและการโอนงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. การขออนุมัติรายจ่ายขาดเงินสะสม

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะทำการซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการในร่างข้อบัญญัติและรายละเอียดโครงการที่ขอโอนงบประมาณไปตั้งจ่าย และจากการศึกษารายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้มีการตั้งกระทู้ถามเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

สมบูรณ์ จันตะจาย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 25 ตุลาคม 2554) ว่า ดังกรณี เช่น ในการประชุมสมัยสามัญครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2553 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ 3 ได้สอบถามเรื่องการจ้างเหมา

ปรับถนนลาดยางมะตอย ถนนเข้าหมู่บ้าน 3 ต.แซ่ซ้าง (หนึ่งกิโลเมตรครึ่ง) ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างได้จัดสรรงบประมาณไว้ ว่ามีการตรวจสอบงานหลังทำเสร็จแล้วหรือไม่ อีกประเด็นหนึ่ง การที่องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง รับผิดชอบต่อประชาชน ไว้ว่าจะแก้ปัญหาความเดือดร้อนสิ่งแวดล้อม ขยะ สิ่งปฏิกูล มลภาวะหมอกควัน ความเป็นระเบียบในหมู่บ้าน การกีฬาต่อต้านยาเสพติดของวัยรุ่น ขอให้ชี้แจงว่าจะดำเนินการในเรื่องที่รับมานั้นเมื่อไร และขอให้อธิบายเหตุผลความล่าช้าว่าเกิดจากอะไร

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ 6 ชักถามเรื่อง การติดไฟฟ้าให้แสงสว่างใครจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ 5 ชักถามเรื่อง การที่องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างมีนโยบายในการจ้างเด็กนักเรียนมาทำงานและฝึกงานเพื่อประสบการณ์มาทำงานแทนการจ้างบุคคลภายนอกทั่วไปมาทำงานนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้นอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้มีการชักถามเพื่อให้คณะผู้บริหารได้ชี้แจงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง

และจากการสังเกตพบว่าการในการชักถามของสมาชิกในการประชุมแต่ละครั้งนั้น คนที่ชักถามนั้นจะเป็นคนเดิมๆ สมาชิกคนอื่นๆ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยชักถาม

บรรยากาศการประชุมนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นปึกแผ่น และเข้มแข็ง คึกคักเท่าที่เห็นมาแสดงถึงความหมายถึงความสามัคคี ให้ความสำคัญในหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน

ในทรรศนะของผู้วิจัยเองอยากเห็นบรรยากาศการประชุม ที่สมาชิกทุกคนต่างแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ มีการอภิปรายเหตุผลสรุปประเด็นปัญหาพร้อมกัน ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคน โดยไม่มีใครครอบงำความคิดใดๆ จะเป็นการประชุมที่สร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม สังค สุรินทร์ดี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 9 (สัมภาษณ์ วันที่ 26 กันยายน 2553) ว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างต่างก็มีความรับผิดชอบ ไม่ขาดการประชุม ถึงแม้บรรยากาศการประชุมจะยังไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

ประเด็นที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ได้จัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลมากกว่าร้อยละ 80 ในแผนพัฒนาสามปี (2551 – 2553) โครงการพัฒนาของปีงบประมาณ 25 มีจำนวน โครงการจากการศึกษาแผนดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2551 ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ 2552 และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 2553 จำนวน 5 ฉบับ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2553 ดังที่สมัครยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มิถุนายน 2554) ว่า

ในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2554 นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้นำโครงการจากแผนพัฒนาสามปี (2554 – 2556) มาจัดสรรงบประมาณ จำนวนโครงการ คิดเป็นร้อยละ 90 ของโครงการทั้งหมดในแผนพัฒนา

ในด้านการหมั่นประชุมปรึกษาหารือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีแบบแผนการประชุม มีวาระเวลา แผนประจำเดือน ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง การนัดประชุม มีระยะการนัดหมายตาม วัน เดือน ปี เวลา และกำหนดหัวข้อการประชุมอย่างชัดเจน มีแบบแผนที่ประชุมในองค์การบริหารงานสภาตำบล ประธานสภาองค์การบริหาร มาประชุมตรงตามเวลากำหนดของการประชุม ที่ประชุมเปิดโอกาสให้มวลสมาชิกเสนอแนะโครงการ แผนนโยบายสาธารณะ ในโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วย

ในการประชุม กรรมการมาครบมาครบองค์ประชุมทุกครั้ง ก็มีการเชิญชวนประชาชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การประชุมของภาคประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผน โดยการปรับปรุงการการจัดทำแผนพัฒนาชนบทหรือชุมชนในระดับต่างๆ มีการบูรณาการแผนงาน การพัฒนาตำบลหมู่บ้านในชนบท

การเปิดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง สมาชิกทุกท่าน และที่รับเชิญ วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนเข้ามาสังเกต เปิดประชุมตามเวลา ตามกำหนดการทุกครั้ง เมื่อครบองค์ประชุม ประธาน ท่านปลัด เข้าสู่วาระการประชุมตามลำดับ นับแต่แจ้งผลการประชุมครั้งที่ผ่านมารั้งก่อนให้สมาชิกได้รับทราบ และเรื่องอื่นๆ ให้ทราบวันก่อนเช่นเคย ประธานจะแจ้งให้ทราบ ตามวาระที่มาตาราง เนื้อเรื่อง บันทึกการประชุมรายงานการประชุม เช่น เรื่องบทบัญญัติของกระทรวงมหาดไทย

กำหนดการประชุม สามารถเปิดประชุมตามกำหนดเวลา สมาชิกพนักงานเจ้าหน้าที่มาครบองค์ประชุมทุกครั้ง เพราะมีตารางประจำปี ประจำเดือนกำกับไว้อย่างชัดเจนบางท่านมีปัญหาการเดินทางก็โทรศัพท์แจ้งมายังองค์การที่ประชุมรับทราบ ถ้าไม่ครบองค์ประชุมยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสม กำหนดการประชุมก็เปิดช่องว่างให้ปรับเปลี่ยนได้อย่างกลมกลืน ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้นในองค์ประชุม ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ยังเปิดโอกาสเวลาในการประชุม สมัยสามัญและวิสามัญ ประชุมลับ ประชุมระยะสั้น เปิดประชุมพิเศษ เพื่อสะดวกสบาย ที่สามารถแปรมติจบลงตามเวลาได้ ขยายกำหนดวาระการประชุมให้สำเร็จตามระยะเวลาเชิญประชุมได้ บางครั้งอาจเลยมีวาระการประชุมแน่นอนชัดเจน เพราะจัดทำตาราง วัน เดือน ปี พ.ศ. การยืดหยุ่นตามเวลาได้ตามความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงการประชุมแต่ละครั้ง มากันครบองค์ประชุม บางประข้อบทบัญญัติของการลงมติงบประมาณ สร้างถนน การประปา การประมูลซื้อกล้องวงจร

ปิด สถานองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง เปิดให้มีการแข่งขันในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง การติดตั้งไฟฟ้า (ไฟทางถนนในหมู่บ้าน)

มีการเรียงลำดับขั้นตอนของการประชุมเรื่องสำคัญของข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หรือการพัฒนาชุมชน นักปกครองชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวถึงปัญหาการพัฒนาชุมชน ในเรื่องความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาบริหารพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง

ประชุมคณะกรรมการบริหารงบประมาณประจำปี เรื่องขยายถนนในหมู่บ้าน ไฟฟ้า น้ำประปา หมู่บ้าน ประทศชื้อคลองวงจรปิด การจัดซื้อจัดจ้าง

ประชุมคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ประชุมงานบริหารงานบุคคลวางแผนระยะสามปีงบประมาณ การรับบุคลากร เพิ่มในตำแหน่งต่างๆ ในองค์การบริหารบุคคล วางแผนรัฐสวัสดิการแบบ (พี ฟอ์ พี) สำหรับพิจารณา ความชอบแก่บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจปลั่งใจในการทำงานปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเกิดผลผลิตต่อองค์กร

ในระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง โดยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมหลายครั้ง และเข้าร่วมทำกิจกรรมบางอย่าง มีข้อสังเกตว่าในการประชุมทุกครั้งนั้น ทุกท่านพร้อมกันเข้าประชุมตรงต่อเวลาที่กำหนดไว้และมวลสมาชิกต่างเข้าและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียง ส่วนระยะเวลาในการประชุมก็มีการเลยกำหนดเวลาไปบ้างในเมื่อมีการซักถามกัน หากมีการประชุมเพื่อพิจารณาจ่ายประจำปี งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และการโอนงบประมาณรายจ่ายประจำปี ตลอดจนการขออนุมัติจ่ายเงินสะสมนั้น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการในร่างข้อบัญญัติ และรายละเอียดของการโอนงบประมาณไปตั้งจ่าย

และจากการศึกษารายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง พบว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการตั้งกระทู้ถามเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ดังที่ถนัด มณีจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านคอนปี (ปัจจุบัน 2556 กำนัน) ตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 20/6/2554) ว่า คังกรณี ในการประชุมสมัยสามัญ สมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2551 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ 5 ได้สอบถามเรื่องการจ้างเหมาตัดหญ้าริมถนนที่องค์การบริหารตำบลได้จัดสรรงบประมาณไว้ว่า มีการตรวจรับงานหลังจากตัดหญ้าเสร็จแล้วหรือไม่ ประเด็นที่สอง คือ การที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับปากกับประชาชนไว้ว่าจะแก้ปัญหาความเดือดร้อน เรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำในหมู่บ้านที่มีวัชพืชชุกมากทำให้น้ำไหลไม่

สะดวกนั้น มีดินไหลลงในคลองจนตื้นเขิน ขอให้ชี้แจงว่า จะดำเนินการเมื่อไร หากเกิดความล่าช้าในการดำเนินโครงการก็ขอให้อธิบายเหตุผล ว่าความล่าช้าเกิดจากอะไร

วสันต์ มุลก้อนแก้ว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 4 (สัมภาษณ์ วันที่ 7 พฤษภาคม 2554) ว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ 4 ชักถามเรื่องการย้ายไฟส่องสว่างในที่สาธารณะ (หลอดไฟ) รวมทั้งอุปกรณ์ซ่อมแซม ใครจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย โดยเอาเงินมาจากงบก้อนใด

รุ่งโรจน์ สมณะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 10 (สัมภาษณ์ วันที่ 2 ธันวาคม 2553) ว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ 10 ชักถามเรื่องการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีนโยบายในการจ้างเด็กนักเรียนมาทำงานแทนการจ้างบุคคลภายนอกทั่วไปนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะได้มีการ ชักถามเพื่อให้คณะผู้บริหาร ได้ชี้แจงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่จากการสังเกตการณ์ เปรม คำอ่อน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 6 และ ไพบูรณ์ ปาลี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2553) ว่า ในการชักถามของสมาชิกในการประชุมแต่ละครั้งนั้น คนที่ชักถามนั้นจะเป็นคนเดิมๆ สมาชิกคนอื่นๆ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยชักถาม ในความเห็นของผู้ศึกษา ขอบบรรยากาศการประชุมที่มีสมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ ชักถามกัน ในทางสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาองค์การบริหารตำบล อภิปรายเหตุผลที่ดีกว่าเพื่อหักล้างเหตุผลอื่นๆ และสรุป ประเด็นปัญหาพร้อมกัน ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคน โดยไม่มีใครบังคับขู่เข็ญหรือครอบงำความคิดผู้ใด สามารถดำเนินการประชุมให้สำเร็จตามระยะเวลา บันทึกรายงานการประชุมและมติที่ผ่านการประชุมเอาไว้ทุกครั้ง และเลิกประชุมพร้อมเพรียงกัน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร สมศักดิ์ ไชยแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 1 และ อุษา พงษ์สัมภากรณ์ เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มิถุนายน 2554) ว่า สมาชิกขององค์การรวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารการจัดการบริหารงานบุคคล และการเงินการคลังของตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณะสะดวกรวดเร็ว และมีคุณภาพมาตรฐานที่ดีขึ้นกว่าเดิม การบริหารมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการให้มาก

เป็นธรรมดาในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง บุคลากรย่อมมีความรู้ความคิดเห็น
จิตใต้สำนึก พฤติกรรมส่วนลึกของสติปัญญา ให้ข้อคิดในที่ประชุมอย่างหลากหลายไว้ การเปิด
โอกาสให้สมาชิกได้ถกเถียงความคิดเห็นกัน ก็จะได้รับทราบปัญหาต่างๆ ในที่ประชุม ในการ
ประเมินผลงาน ได้มีการเปรียบเทียบกัน ในแผนระยะเวลาสามปีที่ผ่านมา สมควรปรับปรุงแก้ไขใน
แผนสามปีบ้างอย่างไร ได้ข้อมูลเพิ่มเติม อุปสรรคปัญหา จุดอ่อน จุดแข็ง ขององค์การบริหารส่วน
ตำบลของเราได้อย่างชัดเจน

สมัคร ยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์
วันที่ 10 มิถุนายน 2554) ว่า *ประโยชน์ของการประชุมกันบ่อยๆ หมั่นประชุม เลิกประชุม ทำกัน
เป็นเรื่องนิตย จะได้รับข่าวสารข้อมูลความคิด และการถ่ายทอดความคิดจากผู้บริหาร สร้าง
ประสบการณ์การทำงานเป็นทีมได้ดี*

ดังนั้น การประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกด้วยกันในองค์การปกครองส่วน
ท้องถิ่น ซึ่งเสนอ สุภชาติ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 2 (สัมภาษณ์ วันที่
18 กันยายน 2554) ว่า *ยอมรับกรอบแนวคิดเห็นของแต่ละบุคคล ส่งเสริม ให้การสนับสนุนผู้ที่ไป
ทำงานกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสามารถแก้ไขการแตกต่างทางความคิดได้*

การประชุมกันได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด ข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริม
ปัญญา สมาชิกมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองอยู่เสมอๆ ทำให้เกิด
กระบวนการเรียนรู้ผ่านการประชุมปรึกษาหารือ อันจะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่
ขัดขวางต่อการพัฒนาส่วนตำบลท้องถิ่นอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ และพัฒนา
ศักยภาพนั้นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นไป

ทั้งนี้การประชุมปรึกษาหารือกัน้องการบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จะต้องหลีกเลี่ยง
เว้นเจตนาที่มีวัตถุประสงค์อื่นในองค์กรแอบแฝง แต่ต้องเป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกัน เพื่อ
พัฒนาชุมชน ได้ข้อสรุปเพื่อขุดในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อให้ได้หนทางในปฏิบัติที่ดีที่สุด
อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงปลอดภัย เจริญก้าวหน้า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” และร่วมเย็นเป็นสุข
ร่วมกัน ซึ่งการประชุมกันอย่างเอื้ออาทรเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดคุณลักษณะที่จะอำนวยผลประโยชน์
ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อกลุ่มผู้ปกครองบ้านเมือง และชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจน
ประชาชนประเทศชาติบ้านเมืองโดยรวม อนันต์ อุปละ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง
(สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2553) ว่า *การจะเป็นเช่นนี้ได้ก็ความสำคัญอยู่ที่ตัวผู้เข้าร่วมประชุม
นั่นเอง คือ ผู้เข้าร่วมประชุมต้องมีคุณสมบัติเป็นสัตบุรุษ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “สัตบุรุษ
ไม่มีในชุมชนใด ชุมชนนั้นไม่ชื่อว่าเป็นบัณฑิต”*

ในหลักวิชชื้อปธานิยธรรมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ มีการประยุกต์ใช้ในระดับสูง เป็นที่น่าพอใจ ดังตารางการประชุมที่วางเป็นกรอบเวลาชัดเจน และสอดคล้องกับปธานิยธรรมข้อที่ 1 คือ หลักธรรมข้อหนึ่ง มุ่งหมายให้นักปกครองบริหารหรือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎี และเปลี่ยนแนวคิด รวมโครงสร้างขององค์กรและองค์การ เสนอความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับฟังข้อคิดใหม่ๆ ในโลกปัจจุบันที่ทันต่อเหตุการณ์เอามาวิเคราะห์รับฟังแนวคิดของกันและกัน เมื่อเห็นว่าความคิดเห็นที่น่าเสนอมีคุณค่ามีเหตุผลต่อองค์การเกิดประโยชน์ขึ้นต่อส่วนรวม ก็นำไปยึดถือปฏิบัติต่อไป

หลักธรรมในปธานิยธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมืองการปกครองในองค์กรชุมชน หมู่บ้าน หมู่คณะ และหน่วยงานของรัฐ และต่อประเทศชาติ เพราะงานปกครองมีความสำคัญต่อประชาชน การบริหารการทำงานต่อประเทศมิใช่จะทำงานสำเร็จได้ด้วยเพียงคนเดียว แต่งานเพื่อประเทศชาติจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงรวมพลังจากทุกฝ่าย ร่วมแรงใจสร้างความสามัคคีกัน ในหมู่คณะหลายฝ่ายจากทุกฝ่าย ร่วมแรงใจสร้างความสามัคคีกัน ในหมู่คณะหลายฝ่าย

ความคิดเห็นของคนๆ เดียวไม่สร้างความถูกต้องได้หมดทุกเรื่องทุกโครงการ การตัดสินใจของคนๆ เดียวอาจผิดพลาดอยู่เสมอในโลกยุคไซเบอร์ เทคโนโลยี ข่าวสารข้อมูล การสื่อสาร อินเทอร์เน็ต การช่วยกันคิดหลายๆ คน หลายฝ่าย ช่วยกันกลั่นกรองจากคนหลายระดับ ความรู้ผู้เชี่ยวชาญย่อมจะรอบคอบแน่นอนกว่าคนเดียว และจะมีความผิดพลาดได้น้อยกว่าความคิดเดียว

ขั้นตอนในการดำเนินงานด้านการปกครอง เช่นการกำหนดนโยบายการปกครอง บริหารบ้านเมือง หลักการปกครอง การวางแผนงาน กำหนดกลยุทธ์ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ ในการใช้แผน ระยะสั้นระยะยาว ปรับปรุงแผนที่ไม่เป็นไปตามกำหนด และวิธีปฏิบัติเป็นต้น

ถ้าได้นำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ย่อยแต่ละครั้ง มีการวิเคราะห์วิจัย วิจัยกันหลายคน ในองค์กรถกเถียงกันหาจุดอ่อน จุดแข็ง ข้อดีข้อเสีย หลายขั้นตอนก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ขั้นตอนเหล่านั้นย่อมจะมีความเหมาะสมและถูกต้องมากกว่า มิติใดๆ ซึ่งที่ประชุมรับรองแล้วไม่เปลี่ยนแปลงทดลองใช้ไปก่อน ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ค่อยปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

เมื่อมีหลักการร่วมกันมีการปฏิบัติร่วมกันในหลายๆ ฝ่าย ก็ย่อมจะทำให้เกิดการประสานงานกับมีขอบข่ายการกระจายไปอย่างกว้างขวางไปทุกๆ พื้นที่ห่างไกลออกไปให้ทั่วถึงชุมชนได้รู้มากยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น การปกครองบ้านเมืองหมู่คณะและประเทศชาติทั่วโลกจึงควรมีการประชุมกันเป็นนิตย เช่นการประชุมรัฐสภาไทย ประชุม ส.ว. ส.ส. คณะรัฐมนตรี ประชุมคณะกรรมการ ประชุมคณะกรรมการธิการ เป็นต้น

2.2 การประยุกต์ หลักที่ 2 พร้อมเพียงทำกิจกรรม

ในด้านความพร้อมเพียง ภาย วาจา ใจ ในการประชุมสมาชิกไม่หนีประชุม ตรงต่อเวลา พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ช่วยเหลือกันทำกิจที่ควรทำของรัฐ

สมัคร ยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มิถุนายน 2554) ว่า ประธานกรรมการ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง พร้อมด้วยสมาชิกทุกคนพร้อมเพรียงกันเข้าห้องประชุม ไม่มีการล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ การเดินทางจะมีปัญหาเรื่องการจราจร บ้าง การประสานงานทางโทรศัพท์ติดต่อล่าช้าไปบ้างแต่ เมื่อองค์ประชุมครบ ประธานก็สามารถดำเนินการเปิดประชุมได้ และการเลิกประชุมพร้อมเพรียงกันตามวาระที่กำหนด แต่มีบางครั้งการเลิกประชุมอาจเกินเวลาที่กำหนด เพราะมีการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอภิปราย ตั้งกระทู้ถามกันในกลุ่มสมาชิก หรือบุคลากร เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างเสนอข้อบัญญัติที่กำหนดไว้ใน พรบ. บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมควรปรับปรุงแก้ไขไปตามขั้นตอนก็ดำเนินการประชุมต่อจนหมดวาระ

จรัญ กิตติออน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 2 (สัมภาษณ์ วันที่ 28 มิถุนายน 2554) ว่า ในที่ประชุมมีมติพร้อมเพรียงกันจัดทำแผนการพัฒนา 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ประชาชนต้องการ อันมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ พิธีกรรม วิถีชีวิต ประเพณีนิยม วัฒนธรรมในชุมชน เพื่อการอนุรักษ์เอาไว้ในอนาคต และทำประชาสงคัมให้ประชาชนในเขต อบต. ได้รับรู้พร้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกหมู่เหล่าที่เข้าใจนโยบาย

อนันต์ อุปละ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2553) ว่า อบต. ต้องเข้าใจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ให้ความสนใจ ทุ่มเทและตอบสนองกับความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาการทำงานอยู่ในตำแหน่ง และงบประมาณอันมีอย่างจำกัด

เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการบริหารแผนพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนในท้องถิ่น มีความหลากหลาย ทั้งความต้องการของประชาชนก็มีความแตกต่างกัน มีทั้งปัญหาเร่งด่วนระยะสั้นและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาระยะยาว จึงต้องพัฒนาการระบบการบริหารคู่ขนานไปกับการบริหารด้านอื่นๆ

สมัคร ยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มิถุนายน 2554) ว่า หากมีความขัดแย้งภายใน อบต. หรือ ความขัดแย้งในชุมชน เกิดขึ้นมา เช่น ความขัดแย้งเรื่องนโยบายสาธารณะ โครงการ งบประมาณ การขัดแย้งผลประโยชน์กันระหว่างประชาชนกับประชาชน ฯลฯ ประธานสภาฯ รวมทั้งสมาชิก เจ้าหน้าที่ และประชาชนที่มีส่วนได้เสีย ก็จะประชุมระดมความคิดเห็นกัน เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากทุกด้าน ที่สามารถจะเป็นแนวทาง

ในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งนั้นได้ อย่างไรก็ตามในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งบางเรื่อง อาจจะไม่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงธรรม ไม่เป็นไปตามทฤษฎี Win-Win Solution คือ ทุกฝ่ายชนะหมด ก็ตาม แต่ก็สามารถตกลงกันได้ด้วยเหตุผล ตรงตามการประยุกต์ใช้หลักเหตุผลในอภิธานิยธรรมมาจัดการ ทำให้การแก้ไขปัญหานั้นหลายต่างก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอมา

อุษา พงษ์สัมภากรณ์ เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มิถุนายน 2554) ว่า บุคคลต่างๆ ที่เข้าประชุมในองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นหัวหน้า ประธานสภาสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ นั้น จะต้องทำหน้าที่อนุมัติ โครงการต่างๆ ที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและไม่อนุมัติโครงการที่ขัดต่อกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม

เพื่อจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือร่วมกันสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยยึดหลักผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักและจะต้องวางกฎระเบียบ ในการควบคุมการบริหาร ให้เป็นไปตามหลักการที่ได้รับการอนุมัติจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติและสภาสามารถมีความคิดเห็นขัดแย้งกันบ้าง ผ่านตั้งกระทู้ถามอภิปราย ของสมาชิก มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงจุดดี จุดด้อย ของโครงการนั้นๆ เพื่อสะท้อนให้ทั้งฝ่ายบริหาร ได้รับทราบในฐานะที่เป็นผู้แทนของประชาชน ในระดับตำบล ทุกคนก็หาข้อยุติความขัดแย้งกันได้

สรายุทธ ปันผาง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ หมู่ที่ 6 (สัมภาษณ์ วันที่ 15 สิงหาคม 2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของผู้บริหาร ต้องไม่เห็นแก่ตัวในระดับสูงสุด คือไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเลย หรือจะมีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวบ้าง แต่ไม่ถึงกับทำให้ประโยชน์ส่วนรวมเสียหาย ก็นับว่าเป็นประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ และประชาชนได้

องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ มีวิสัยทัศน์ สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน หมู่บ้าน ประชาชนมีส่วนร่วม พัฒนากันไปพร้อมๆ กัน หมายความว่าทั้งนายก และประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ให้มีความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร อบต. ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้า ก้าวไกล ย่อมนำพาองค์การบริหารส่วนตำบลไปสู่จุดหมายปลายทางได้

เกรียงไกร กำใจยะ ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแห่งชาติ หมู่ที่ 1 (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤษภาคม 2554) ว่า ความคิดเห็น แนวคิด ย่อมมีความแตกต่างกัน ในด้านความคิดในการประชุมยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันในองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อคิด ข้อเสนอที่ประสบมาในชุมชน หมู่บ้านที่ต้องพัฒนาก่อน เร่งด่วน อาจมีข้อความใหม่ๆ ในที่ประชุมกันบ้าง แต่ความคิดเห็นข้อเสนอใหม่ๆ แต่ก็เอามติที่ประชุมส่วนมาก ส่วนใหญ่เป็นหลัก ในการพิจารณาอนุมัติ ตามมติในที่ประชุม การอนุมัติโครงการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ และประธานสภา ปลัดเห็นว่า

การอนุมัติโครงการต่างๆ ใน อบต. ต้องเป็นฉันทานุมัติ เห็นพ้องต้องกันทั้งฝ่ายนโยบายและฝ่ายบริหารเพื่อให้โครงการเกิดประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนในหมู่บ้าน โดยรวม อาจจะมีอยู่บ้างที่เห็นว่ากรอนุมัติโครงการต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ก็ตกลงกันได้ แต่บางครั้งต้องอาศัยที่มีเสียงข้างมากของสมาชิกเป็นเป็นกำหนด

องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ เมื่อได้รับการลงมติและการอนุมัติ ควรที่จะนำข้อขัดแย้งที่มีอยู่มาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้โครงการดำเนินไปด้วยดีปราศจากข้อกังขาที่เกิดขึ้น ทั้งเพื่อจะทำให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ร่วมคิดในการดำเนินการให้ไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ มีความรับผิดชอบ ไม่ขาดการประชุม มีความพร้อมเพรียงกัน ให้ความสำคัญมีการประชุมใช้หลักอภิธานิธรรม 7 ประการ พร้อมเพรียงกันทำให้บรรยากาศการประชุมพร้อมเพรียงกัน ทำให้เป็นหมู่ คณะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แข่งขันกันพัฒนาองค์กร ตามแนวคิดประสบการณ์มาปรับปรุงแลกเปลี่ยนกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักอภิธานิธรรมข้อที่ 2 คือ ในการประชุมที่ดี ในการเข้าประชุมที่ดี การเลิกประชุมและการทำใดๆ ก็ดี องค์การจะต้องยึดหลักสามัคคีธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ต้องฝึกใฝ่จดจ่อใส่ใจในจิตสำนึกต่อการประชุม ไม่ขาดไม้อ่างคิดงานหลวงงานราษฎร์ไม่อยู่ไม่หลบหนีการประชุม เมื่อเจ็บแบบกะทันหันมีกิจสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง เข้าประชุมไม่ได้ก็บอกลาใบลา หรือบอกกล่าวล่วงหน้าให้ที่ประชุมทราบ เมื่อประชุมก็ต้องรักษา ความสามัคคี รักษา มารยาท เคารพเหตุผลตนเอง เคารพเหตุผลคนอื่น ๆ ด้วย ไม่เอาแต่ใจตนเองพ้อง พี่น้องของตนเป็นที่ตั้ง ไม่ถือทิฐิฐานะ ตัณหา ไม่พูดจាក้าวร้าวหรือถากถางคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ยกตนข่มท่าน เวลาแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม เคารพสถานที่ประชุม มีสัมมาคารวะต่อที่ประชุม มีความสุขภาพ อ่อนหวาน มีมิตรไมตรี อ่อนโยน เมื่อถูกคนอื่นหมิ่นคะ คนอื่นโต้แย้งโดยเหตุโดยผล หลักการ ก็ไม่ถือโทษโกรธเคือง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่าเห็นแก่ตัว เชื้อมันตนเองมากเกินไป เคารพความรู้ ความคิดเห็นของคนอื่น มีน้ำอดน้ำทน ไม่นุนเฉียวเกรี้ยวกราด หรือแสดงอำนาจบาตรใหญ่ต่อที่ประชุม เมื่อผู้เข้าประชุมทุกคนสำนึกในหน้าที่ของการเข้าประชุมอย่างนี้ และปฏิบัติอย่างนี้ การประชุมก็จะดำเนินไปด้วยดีเกิดการเป็นปึกแผ่นความเรียบร้อยต่อองค์การ

เวลาเลิกประชุมก็ต้องรักษาสามัคคีธรรม กล่าวคือ เมื่อที่ประชุมยังดำเนินการประชุมอยู่ ยังมีเรื่องพิจารณาเรื่องต่างๆ อยู่ยังไม่เวลาเลิกประชุมอยู่ ยังมีเรื่องพิจารณาเรื่องต่างๆ อยู่ยังไม่ถึงเวลาเลิกประชุม ก็ต้องอยู่ร่วมกันประชุมจนตลอด ไม่โดดหน้าหนีประชุมกลางคัน เว้นแต่จะมีเรื่องด่วนสำคัญที่จำเป็นจริงๆ ต้องให้ความสำคัญต่อการประชุม ถือเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในการปฏิบัติอย่างนี้ ชื่อว่าพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม เมื่อมีกรณีใดๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดต้องทำ ก็ต้องร่วมมือกัน ช่วยกันทำกิจนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย ไม่หนีงานหรือหลบ

หลีกเลี่ยงงาน โดรงงาน เวลาทำงานก็ต้องรู้จักหน้าที่ว่ารับผิดชอบอะไร ได้รับมอบหมายให้ทำอะไร ก็ ต้องรู้จักรับผิดชอบต่องานนั้น ทำการนั้นด้วยความตั้งใจและจริงใจ โดยอาศัยหลักคุณธรรมประจำใจ คือ หลักธรรมคือ อิทธิบาท 4 อย่าง เป็นหลักปฏิบัติงาน คือ ทำงานด้วยความพอใจ ความเอาใจใส่งาน มีใจรักงานมีความพอใจในงาน มีความอุตสาหกรรมการพยายามอย่างแรงกล้า มีจิตใจมั่นคงจ่อต่อ การงานที่ทำอยู่อย่างเต็มความสามารถ และมีความพินิจพิเคราะห์ด้วยวิจารณ์ปัญญา การที่บุคลากร ในองค์กรพร้อมเพรียงกันปฏิบัติได้แบบนี้ ได้ชื่อว่าพร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ

ในหลักวิชชาบริหารนิยธรรมข้อนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ มีการประยุกต์ใช้ใน ระดับปานกลาง

2.3 การประยุกต์ หลักที่ 3 เคารพปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณี

องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ให้ความเคารพปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณี นิยม ตามครรลองที่ถือกันมาแต่โบราณกาล ตามประเพณีวิถีชีวิตของหมู่บ้าน ตามนโยบายทาง จังหวัด และของรัฐ ไม่เพิกถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้ดีแล้วในอดีต ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ดีไม่งามขึ้นมา แทนที่เคยปฏิบัติกันมาทุกๆ ปี (มนัส ใจเขื่อนแก้ว, 2554. กำนันตำบลแห่งชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3/6/2554).

นิเวศ มากำ ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแห่งชาติ หมู่ที่ 4 (สัมภาษณ์ วันที่ 9 เมษายน 2553) ว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ให้ความเคารพนับถือจารีตที่ปฏิบัติกันมา ตามประเพณี นอกจากนี้ จะไม่เพิกถอนประเพณีดั้งเดิมแล้วยังได้กลับฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ ได้เชื้อเชิญผู้ใหญ่ที่ เคารพนับถือ เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยกันค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์ ศึกษาวัฒนธรรมเป็น แบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป หากไม่รักษา วัฒนธรรมประเพณีในสังคม หมู่บ้าน ใน ชนบทเอาไว้ ไม่นาน สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ก็จะสูญหายไปหมด ความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ก็ไม่มี เหลืออยู่ให้เห็น

กิตสนีย์ นาคเปรมินทร์ ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคม หมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มีนาคม 2553) ว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ได้ ประยุกต์ใช้ขอประเพณีนิยธรรมข้อนี้มาช่วยป้องกันความเสื่อมสลายของสังคมและชุมชน ในด้าน การเมืองการปกครอง วิธีการป้องกันบ้านเมืองของแต่ละชุมชน ย่อมมี กฎ ระเบียบ กฎหมาย ความ เชื้อ วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นของตนเอง ในขณะที่เดียวกัน สังคมโลกภายนอกแม้จะได้เปลี่ยนแปลง ไปอยู่ตลอดเวลา และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตในชุมชนอยู่บ้าง แต่องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ถ้าจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทิศทางใด หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรนั้น ก็ ต้องรับฟังความ คิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ในท้องถิ่นเอามาเป็นฐานการพัฒนา ด้วยแนวทางเช่นนี้ จึงเป็นหนทางที่ช่วย ป้องกันมิให้ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ของชุมชน ล่มสลายด้วยแรงกระแทกจากสังคม

ภายนอก ทั้งเป็นการช่วยเสริมสร้างพลังประชาธิปไตย ทางการเมือง การปกครองชุมชนท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมข้อที่ 3 นี้ คือ “ชาววัชชีจักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังมิได้บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้วจักประพฤตินั้นอยู่ในวัชชีธรรมซึ่งเป็นของเก่า ตามที่ท่านได้บัญญัติไว้เพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอนไม่พึงหวังความเสื่อมเลย การเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ พ.ร.ก. กฎหมาย รัฐธรรมนูญ บางมาตรา ทำให้ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน ยึดหลักที่เที่ยงธรรมไม่ได้ทำให้เกิดความไม่แน่ใจของความยุติธรรมในสังคม การเมืองการปกครองได้เพียงนั้น”

เนื้อหาสาระดังกล่าวนี้ หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย คือ

1. ไม่บัญญัติในสิ่งที่ท่านได้บัญญัติไว้แต่เดิม
2. ไม่ยกเลิก เพิกถอนในสิ่งที่ท่านได้บัญญัติไว้แล้ว
3. ประพฤติอยู่ในข้อบัญญัติที่ได้ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาอย่างมั่นคง

หากพิจารณาโดยผิวเผินของหลักคำสอนนี้ จะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในบัญญัติที่ท่านได้บัญญัติไว้แล้วต้องประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านได้กำหนดไว้แล้วเท่านั้น เปรียบดัง เช่น กฎหมาย บ้านเมืองที่ใครผู้ใดก็ตามก็ไม่อาจยกเลิกเพิ่มเติมได้ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งทุกสิ่งต้องเปลี่ยนแปลงไปไม่มีอะไรหยุดนิ่ง แล้วเหตุใดสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ยึดมั่นอยู่กับสิ่งเก่าๆ โดยเฉพาะบทบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้แล้ว อันที่จริงหากเรากลับไปพิจารณากระบวนการบัญญัติสิกขาบทไว้เป็น กฎ ระเบียบ กฎหมาย พ.ร.บ. วินัย ให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติอยู่ในพระวินัยเดียวกัน แล้วพระองค์ก็ได้บัญญัติโดยลำพังพระองค์เอง หากแต่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีไม่งาม เป็นที่ติเตียนทั้งหมู่สงฆ์และชุมชนทางด้านการเมือง การปกครอง อภิธานิธรรมพระองค์ทรงให้นำไปใช้ปฏิบัติทั้งฆราวาสและพระสงฆ์เพื่อความสามัคคีในหมู่สงฆ์และฆราวาสเพื่อจัดความเสื่อม

พระองค์ทรงเรียกประชุมสงฆ์เพื่อวินิจฉัยตัดสินและบัญญัติสิกขาบทร่วมกันกับคณะสงฆ์ให้ถือปฏิบัติร่วมกัน และสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสังคม และการเมืองการปกครองไปสถานการณ์เหตุการณ์ที่เป็นไป เช่น สมบูรณาญาสิทธิราช เผด็จการ ธรรมราชา ธรรมรัฐราชาธิปไตย สามัคคีธรรม ประชาธิปไตย ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามสังคมวิทยาการเมือง การปกครองและสังคมยุคใหม่

โดยพิจารณาตามหลักมหาประเทศ 4 ดังนั้น ในหลักคำสอนนี้จึงไม่ใช่เป็นการห้ามยกเลิกบัญญัติเดิมหรือห้ามบัญญัติสิ่งใหม่โดยเด็ดขาด แต่สามารถทำได้หากผ่านความเห็นชอบของ

ผู้เห็นด้วยในประชาชนส่วนใหญ่ เสมือนเป็นประชาธิปไตยโดยฟังเสียงส่วนใหญ่หรือหมู่คณะผู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและคนส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตาม ชุมชนทางการเมืองการปกครอง แต่ละชุมชนการปกครองบ้านเมืองย่อมมี กฎ ระเบียบ กฎหมาย ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นของตนเองที่สมาชิกในชุมชนพรรคการเมือง สังคมยึดมั่น ได้ปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาเป็นวิถีชีวิตหลายชั่วอายุคน ขณะเดียวกันสังคมไทยโลกภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา และแน่นอนต้องมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน การปกครองของบ้านเมือง ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม กฎ กติกาของนักการเมือง นักการเมืองการปกครองบ้านเมือง นักบริหารประเทศ ของรัฐบาลที่มีของชุมชนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมวิทยาการเมืองในขณะนั้นๆ ด้วย และสภาพสังคมในแต่ละช่วงเวลา นั้นๆ แต่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับความเห็นของคนส่วนใหญ่มิใช่ความเห็นของคนใดคนหนึ่ง ความเห็นของคนส่วนใหญ่ในที่นี้หมายถึง ทั้งคนในสังคมการเมืองถึงในชุมชนตนเอง และผู้ที่เข้าไปทำงานร่วมกับนักพัฒนาชุมชน นักพัฒนาระบบการเมือง การพัฒนาประชาธิปไตย นักการเมืองในฐานะที่เป็นตัวส่งผ่านระบบแนวคิดวิถีชีวิตเดิม

ผู้ทำงานร่วมงานเหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชน นักการเมืองนักปกครองในช่วงเวลานั้นๆ มากที่สุด ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตัดสินใจหรือให้ความเห็นชอบเฉพาะกลุ่มคนโดยลำพัง ทั้งนี้เพื่อนักปกครอง ชุมชนและสังคมภายนอกเฉพาะกลุ่มคนโดยลำพัง ทั้งนี้เพื่อนักปกครอง ชุมชนและสังคมภายนอกไม่มีช่องว่างทางความคิดกล่าวอีกนัยหนึ่งของนักการเมืองนักปกครองบ้านเมือง และของชุมชนสามารถปรับเปลี่ยนตามสังคมภายนอกอย่างรู้เท่าทัน ชุมชนทางการเมือง นักบริหารการเมือง ปฏิรูปนักการเมืองนักปกครองชาติบ้านเมืองของไทย ชุมชนไม่รู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับระบบกรอบแนวคิดและทฤษฎี วิถีชีวิตเดิมของคนการบัญญัติสิ่งใหม่และเพิกถอนสิ่งเก่าด้วยคนส่วนใหญ่จึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันมิให้องค์กรปกครอง การเมืองสังคมและชุมชนล่มสลายด้วยแรงกระแทกจากสังคมภายนอก และเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างพลังทางการเมือง การปกครอง ชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ในหลักวิชชปฏิบัติหรือนิยามธรรมเนียมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง มีการประยุกต์ใช้ในระดับสูง เป็นที่น่าพอใจ

2.4 การประยุกต์ หลักที่ 4 เคารพนับถือผู้ใหญ่

กาญจนา ฐานวิเศษ ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มีนาคม 2553) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ให้ความเคารพหัวหน้า (ประธานสภา/นายกองค์การบริหารฯ) ที่ได้รับแต่งตั้งในองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ร่วมงานต้องเคารพในความสามารถ ความรู้และประสบการณ์ของหัวหน้า

เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน เคารพในการตัดสินใจของผู้ใหญ่ หรือของผู้บริหารระดับสูง การทำงานร่วมกัน ต่างฝ่ายต้องรับฟังข้อเสนอแนะของกันและกัน ในระบบทำงาน หรือในหน่วยงาน สมาชิกต้องให้ความสำคัญกับผู้นำ ผู้บริหารหน่วยงาน ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือกัน รับผิดชอบตามหน้าที่ ทำงานเป็นทีม งานใดที่ยังไม่สำเร็จก็เข้าไปช่วยให้เสร็จพร้อมกัน นับเป็นความงามของการทำงานที่มีจิตอาสาอย่างงดงาม

สัจด์ สุรินทร์ตะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 9 (สัมภาษณ์ วันที่ 26 กันยายน 2553) ว่า สมาชิกลงมือปฏิบัติงานตามคำสั่งงาน ที่สั่งการตามขั้นตอนของผู้บริหาร การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา หากเป็นคำสั่งที่ชอบธรรม ก็เพื่อความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ และให้มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรี อสม. สามารถทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ

มิ่งมิตร นันติไพล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 9 (สัมภาษณ์ วันที่ 19 มีนาคม 2553, และเปรม คำอ่อน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 6 (สัมภาษณ์ วันที่ 3/10/2553) ว่า ผู้เป็นประธาน หรือนายกองค์การบริหาร ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เพื่อนร่วมงาน โดยมีความยุติธรรมและสั่งการ โดยอุทกระเบียบราชการ ให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเป็นเอกภาพในหน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้ ถ้าหากผลงานประสบความสำเร็จ งานเสร็จทันตามกรอบเวลาที่กำหนดเอาไว้ ผลงานนั้นๆ ก็จะกลับลงมาเป็นผลดีสู่ท้องถิ่น เกิดความเจริญก้าวหน้า ดังคำขวัญของกระทรวงมหาดไทยที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ความสุขของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นหัวใจของการปกครอง ปัญหาของประชาชน การจะแก้ไขได้ตรงจุด ก็ต้องอาศัยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไข ทั้งนี้ ประชาชนเองย่อมรู้ปัญหา รู้ผลที่มากระทบ และแสวงหาช่องทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

เปรม คำอ่อน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 6 (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2553) ว่า ประการสำคัญ สมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร ตามนโยบาย ตามสัญญาประชาสังคม ที่ได้หาเสียงไว้กับประชาชน และแผนงาน โครงการพัฒนาท้องถิ่น ตามนโยบายของรัฐบาลกลาง แผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี และข้อบัญญัติบริหารท้องถิ่น ต้องเชื่อฟังผู้บริหาร และทำงานเป็นทีม ทุกระดับชั้นต้องปรึกษากันใน ขั้นตอนต่างๆ เมื่อเกิดข้อสงสัยต้องปรึกษาผู้บริหาร เปิดโอกาสให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นเสนอแนะในการทำงาน ตามจุดมุ่งหมาย นโยบาย

ไพบูรณ์ ปาลี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2553) ว่า ในสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง พบว่า การรับฟังผู้บริหารในองค์การบริหาร สมาชิกได้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นวัฒนธรรม ประเพณี จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อความสามัคคีใน

องค์การปฏิบัติงานในองค์กรรวม สร้างพลังแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งในและนอกองค์การ เพราะผู้บริหารท่านมีประสบการณ์ มีความรู้มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญการต่องานที่ได้ทำมาอย่างต่อเนื่องในโครงการต่างๆ เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นคนดีเป็นที่ปรึกษา งานบางอย่างต้องเชื่อฟังทำตามคำสั่งของผู้บริหารที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ตามแผนงานที่วางไว้

นอกจากนี้ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ผู้ปกครองบางครั้งได้เชื่อเชิญ ผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนมาขอคำชี้แนะ จะเห็นได้ชัดเจน ในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อตามประเพณีดั้งเดิม ดังที่พบในกิจกรรมทางประเพณีท้องถิ่น จะเห็นผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้นำเสมอ สมัคร์ ยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มิถุนายน /2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จะต้องเข้าใจถึงระบบความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของชุมชนให้ได้ และการที่จะเข้าใจ เข้าถึงชุมชน นักปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องให้ความเคารพ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ปุชนียบุคคล เพราะท่านเหล่านี้ ได้ยึดจิตใจ ครอบใจ สร้างศรัทธาคนในชุมชนไว้ได้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว กุมคะแนนเสียงในชุมชนอย่างเข้มแข็งและมั่นคงเสมอมา ในการพัฒนาชุมชน นักการเมืองการปกครอง ก็ต้องน้อมตนเข้าไปหาผู้ใหญ่ในฐานะผู้ให้ความรู้ ให้ท่านชี้แนะแนวทางและให้คำปรึกษาหารือ จำทำให้การทำงานง่ายขึ้น เพราะมีผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวชุมชนให้ความเคารพนับถือ คอยช่วยเหลือสนับสนุนเป็นฐานอันมั่นคง

อย่างไรก็ดี การเคารพนับถือผู้ใหญ่ ดังที่ปรากฏในอธิปธานิธรรมข้อที่ 4 ความว่า “ชาววัชชีจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ท่านวัชชีผู้ใหญ่ทั้งหลาย และจักสำคัญถ้อยคำแห่งท่านเหล่านั้นว่า เป็นถ้อยคำแห่งท่านเหล่านั้นว่าเป็นถ้อยคำอันตนพึงเชื่อฟังเสียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญรุ่งเรืองได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย เพียงนั้น”

ตามหลักคำสอนนี้มีข้อที่ต้องพิจารณาอยู่ 2 ประการคือ

1. การเคารพนับถือผู้ใหญ่
2. การรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

คำว่าผู้ใหญ่ที่ปรากฏตามพระไตรปิฎกนี้ หมายถึง ผู้เฒ่าผู้แก่ชาววัชชีอันหมายถึงผู้ใหญ่โดยวัย (วัยวุฒิ) ทำไมจึงต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ก็เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่เกิดก่อน เคยดี เคยเสีย เคยถูก เคยผิด มีบทเรียนและมีประสบการณ์มาก การลองผิด การลองถูก การพบกับความรู้ต่าง ๆ ที่เคยพบมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทฤษฎี การทดลองวิจัยแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในอดีตกาลมาเป็นภูมิความรู้ที่เชื่อมต่อมาประยุกต์ใช้ในความรู้อัจฉริยะโลกปัจจุบัน ได้ความรู้ใหม่

การที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เคารพนับถือผู้เฒ่า ผู้แก่นั่นก็เพื่อจะให้ผู้เฒ่าผู้แก่มีความเมตตาเอ็นดู มีความรักเหมือนลูกเหมือนหลาน เมื่อมีปัญหาอะไรบางอย่าง ผู้เฒ่าผู้แก่ก็อาจจะ

ช่วยแก้ไขได้ เพราะท่านเคยผ่านร้อน ผ่านหนาว ผ่านความทุกข์ยาก ผ่านความรู้ผิดรู้ถูกที่เกิดมาก่อน ผู้น้อยเอาความรู้มาสานต่อ ต่อยอดความรู้ต่อปัญญา เป็นความรู้ใหม่ การพัฒนาต่อจากผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ที่ทำมาก่อน เป็นการเชื่อมต่อกับความรู้ให้ต่อเนื่องไปสู่ทฤษฎีใหม่ได้ดีต่อไป

เพราะท่านเคยผ่านมาก่อนถ้าไม่เคารพนับถือท่านแล้วก็จะเท่ากับผัดหนทางตนเอง เท่านั้น การมีผู้เฒ่าผู้แก่ไว้เป็นที่ปรึกษาหารือนั้นเป็นสิ่งที่ดีเหมือนกับได้เครื่องมือสำคัญไว้เชื่อมรอยต่อระหว่างยุคเก่าในอดีต เชื่อมต่อกับสมัยในสืบสาน โงงใยเชื่อมต่อโดยไม่เกิดช่องว่างทางความคิดของคนต่างยุคต่างสมัย

หากจะถามว่าใครเป็นผู้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ของการเมือง การปกครองในอดีตเอาแนวความคิดผสมผสานกับยุคปัจจุบัน เชื่อมกับชุมชนทางการเมืองที่ดีที่สุด คำตอบก็คือ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน ชุมชนาธิปไตยนั้นๆ

โดยเฉพาะเรื่องภูมิปัญญาของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่ปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น หมู่บ้านที่เคยหล่อเลี้ยงให้ชุมชนได้ดำรงอยู่ได้ผู้รู้ดีที่สุดคือ ผู้เฒ่าผู้แก่จึงเป็นเสมือนผู้เชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาปัจจุบัน

ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงใดๆ ในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่างๆ ผู้ที่เห็น ได้ชัดเจนและมีความรู้สึกไวต่อความเปลี่ยนแปลงนั้นที่สุดก็คือ ผู้เฒ่าผู้แก่ปุชนิยบุคคลในชุมชนนั่นเอง

นอกจากนี้ ผู้เฒ่าผู้แก่ยังเป็นที่เคารพนับถือของชุมชนจะเห็นได้ชัดเจนในเรื่อง พิธีกรรมความเชื่อตามประเพณีดั้งเดิม ส่วนใหญ่แล้วเราจะเห็นผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้นำเสมอ ผู้ที่เข้าไปทำงานร่วมกับการเมืองในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจถึงระบบความคิดความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน และการที่จะเข้าใจชุมชนนักการเมืองการปกครอง การเข้าใจในชุมชนความต้องการของชุมชน ความเข้าใจคนในชุมชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ก็จะครองใจคนในชุมชนไว้ได้ คະแนนเสียงในชุมชนนั้นอย่างเข้มแข็งและมั่นคงอยู่เสมอ การเข้าหาปุชนิยบุคคล การหาเสียงพัฒนาการเมืองการปกครอง ก็ต้องเข้าหาผู้ใหญ่ในฐานะผู้ให้ความรู้ คอยชี้แนะ คอยชี้ทางและคอยให้คำปรึกษาหารือ การทำงานร่วมกันก็จะง่ายขึ้น เพราะมีผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุคคลที่ ชาวชุมชนให้ความเคารพนับถือ ค่อยช่วยเหลือสนับสนุน

ในหลักวัชชือบริหารนิยธรรมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งช้าง มีการประยุกต์ใช้ ระดับค่อนข้างสูง เป็นที่น่าพอใจ

2.5 การประยุกต์ หลักที่ 5 ไม่ใช้อำนาจข่มเหงกุลสตรี

อนันต์ อุปละ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน 2553) ว่า

องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ถือเป็นนโยบายว่า ต้องให้เกียรติสตรีใน เปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงความสามารถ ยอมรับสถานภาพและศักยภาพของสตรีว่ามีเท่าเทียมชาย ให้กลุ่มสตรีได้แสดงภูมิรัฐภูมิปัญญาอย่างเต็มที่ ในต่างประเทศทั่วโลก เราก็พบเห็นอยู่ว่า ผู้หญิงก็มีความสามารถบริหารปกครองประเทศ ตำแหน่งหน้าที่สำคัญๆ เป็นผู้นำในองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ มีสตรีเป็นนักการเมือง นักบริหารในองค์การบริหารระดับต่างๆ อยู่ทั่วประเทศ สมบัติ นุสุริยา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 20 ตุลาคม 2554) ว่า ในองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่แผนกต่างๆ ที่เป็นสตรี ถ้ามีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ และได้รับฝึคชอบตามที่หัวหน้าได้มอบหมายงานให้ทำ ก็สามารถปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จมากมาย เพราะสตรีในยุคปัจจุบัน ได้รับการศึกษาสูงเท่าเทียมกับชาย แต่ความละเอียดและเอาใจใส่ ต่องานสตรีนับเป็นบุคลากรแถวหน้า

องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง อบต. ยังได้ส่งเสริมการพัฒนา การอบรมพัฒนา ความรู้ความสามารถเพิ่มประสบการณ์เพิ่มศักยภาพสตรีให้ผู้นำกลุ่มสตรี ปฏิบัติงานการบริหาร การจัดการ และบริการต่อประชาชน

อุษา พงษ์สัมภากรณ์ เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มิถุนายน 2554) ว่า การปกป้องการคุ้มครองสตรีและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของสตรี ดังที่กล่าวมา องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง มีระบบการพัฒนาเสริมสร้างความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาอบรมความรู้และมีการเตรียมความพร้อมเสริมสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำแก่สตรีที่ทำงานประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้าวิจัยในทางวิชาการ ส่งเสริมกุลสตรีอบรมเรียนรู้ กระบวนการหาความรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก อุคมการณ์ ภาวะผู้นำ ค่านิยม ศิลธรรม จริยธรรม ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมการปกครองระบบประชาธิปไตย และหลักธรรมอภิธานิยธรรมและหลักธรรม มาภิบาลแก่กลุ่มสตรีอย่างเป็นรูปธรรมสร้างพลังกลุ่มแกนนำสตรี เพื่อการขับเคลื่อนขบวนการเรียนรู้ทางสังคมแห่งการเรียนรู้การปกครองในองค์การบริหารส่วนตำบล สร้างวัฒนธรรมใน องค์การระหว่างผู้นำสตรีและผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของสตรี

อย่างไรก็ตาม ตามหลักการแห่งอภิธานิยธรรมข้อที่ 5 ความว่า “ชาววัชชี จักไม่ข่มขืนบังคับปกครองผู้หญิงในสกุลเพียงใดชาววัชชีพึงหวังความเจริญรุ่งเรืองได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น”

พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายข้อความนี้ว่า การกระทำพระพุทธรูปก็ได้สอน กษัตริย์ลิจฉวีว่า ถ้าไม่ทำแล้วจะเจริญ อันมีความหมายในทางกลับกันว่า ถ้าทำแล้วจะพบแต่ความ เสื่อมนี้คือ การไปเที่ยวลุดคร่ำเอาไปค้าขายมนุษย์ สตรีหลอกหลวง นำยาเสพติดไปขายยังต่างประเทศ ขบวนการค้าสตรีข้ามชาติ เอาไปใช้แรงงานข้ามชาติ เบื้องหลังคือค้าขายสตรี รัฐบาลผู้นำประเทศ ไทยไม่สนใจในการแก้ไขความยากจน ของกลุ่มคนเหล่านี้ การบังคับกตจี๋ ช่มเหงรังแก ก็ยังมีอยู่ ต่อไป รัฐบาลไหนสนใจเอาจริงก็เบาบางลงบ้าง พอบางรัฐบาลปล่อยปะละเลยก็เกิดขึ้นมาใหม่คราว นี้มีการค้าขายสตรีที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก

เพราะฉะนั้น การที่เอาภรรยาหรือบุตรสาวของใครต่อใครไปบำรุงบำเรอความสุข ของตน หรือให้คนอื่น คนที่ถูกรังแกจะโกรธแค้น ซึ่งหากสังคม (อ้างแล้วในเรื่องเดียวกัน, หน้า 392) เป็นเช่นนี้กันมากๆ สังคมก็จะมี ความโกรธแค้น มีความอาฆาตอยู่ในใจ ก่อให้เกิดความแตกแยก กันเองภายในสังคมของตน สุดท้ายสังคมการเมืองการปกครองก็เกิดการแตกแยกในปกครอง ใน เรื่องสตรีเกิดขึ้นในอดีตหลายครั้ง เช่นการหลอกหลวงเอาสตรีไปถวายให้กษัตริย์อีกเมืองหนึ่ง หลอกว่าผู้หญิงคนนี้อยู่ในวรรณะสูง พอพิสูจน์เป็นผู้หญิงในวรรณะต่ำ คราวหลังก็ทำศึกสงคราม แก่แค้น (ในชาดกเรื่องวิฑูฑกะ) การปกครองบ้านเมืองก็อ่อนแอเพราะความไม่สามัคคีของคนใน สังคม การช่มเหงรังแกกันในเรื่องจึงเป็นเสมือนหนึ่งการก่อกองไฟแห่งความโกรธแค้นเกิดขึ้นใน สังคม ในชุมชน การปกครอง บ้านเมืองก็ลำบาก การเมืองก็เข้าแทนที่แบ่งอำนาจ ผลประโยชน์ นำไปสู่การแบ่งพวกแบ่งฝ่ายกัน และนำไปสู่การต่อลงการเมือง เกิดการเอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่ฝ่าย ตรงข้าม สร้างสถานการณื สร้างภาพให้อีกฝ่ายเสียหาย กลายเป็นเกมต่อเกมต่อลงทางกาเมือง (เรื่องอำนาจ) ทำให้การปกครองมีปัญหามากขึ้น ขาดความสามัคคีนำไปสู่ความเสื่อมเสียใน บ้านเมืองทุกวันนี้

นอกจากนั้นจะเผาตนเองจนมอดไหม้แล้ว ยังเผาระบบการปกครองในสังคมใน ชุมชน ชุมชนอ่อนแอเพราะขาดความสามัคคีในหมู่คณะกลุ่มชนต่างๆ รวมกันไม่ได้เป็นเหตุ ให้เกิด ภัยในการบริหารจัดการควบคุม ปองดอง แยกแยก นำไปสู่เผาพลาญทำลายบ้านเมืองต่อประเทศชาติ

หากจะขยายวงคำสอนข้อนี้ออกไปอีกเพื่อให้เห็นทางปฏิบัติที่มีประโยชน์มากขึ้น ก็จะสามารถขยายออกไปได้อีกมากมาย คือ คำสอนนี้น่าจะตีความถึงการช่มเหง รังแก กันด้วย อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ อำนาจของผลประโยชน์อำนาจใช้กฎหมายบังคับกตจี๋ต่อฝ่ายตรงข้ามและมีความคิดแตกต่างกันฝ่ายค้าน ฝ่ายแค้น ฝ่ายต่อต้านทางการเมืองการปกครอง ที่มีแนวความคิดไม่ เห็นด้วยกับฝ่ายรัฐบาลไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง การถูกหลอกทางหน้า เว็บไซต์ ทางอินเทอร์เน็ต บริษัทจัดหาผู้แต่งงานกับชาวต่างประเทศ เป็นที่นิยมของสาวไทย หลอกแต่งงานบ้าง หลอกให้ร่วม

ทำงานเป็นเลขานุการส่วนตัว ให้เดินทางไปต่างประเทศถือกระเป๋าตามสามีต่างชาติในมีเยาเสพติ ดิดคุกคิดตราสารต่างประเทศที่น่ายาเสพติคิดตัดสินประหารชีวิตตัดสินติดคุกตลอดชีวิต

คำกล่าวที่ว่า “รังแก” หรืออาจจะกล่าวอีกลักษณะหนึ่งก็คือว่า ผู้มีโอกาสทางอำนาจการปกครองสามารถเข้าไปร่างรัฐธรรมนูญ ร่างกฎหมายเขียนกฎหมายลูกเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อประโยชน์ส่วนงานและพวกพ้อง แก้วใจ กฎ ระเบียบ พ.ร.บ. ให้เข้ากับธุรกิจของตนเครือข่ายควบคุมไปถึงโครงการการกระจายทรัพยากรธรรมชาติ โครงการสัมปทานโครงการหลวง และรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ โครงการขนาดใหญ่ เช่น เขื่อนกั้นน้ำ สร้างถนน รถไฟฟ้าโครงการโรงงานอุตสาหกรรม พวกนักการเมือง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และเครือข่าย พวกชนชั้นผู้ปกครองมีโอกาสมากกว่าในสังคมหาช่องทางในทุกวิถีทางเพื่อเอารัดเอาเปรียบคนจน ผู้คนในสังคมที่ด้อยกว่า

ดังนั้น การละเว้นซึ่งการข่มขืน บังคับ การใช้อำนาจบาตรใหญ่ การลบหลู่เกียรติศักดิ์ เกียรติยศของกันและกัน รวมทั้งการแสวงหาช่องทางเพื่อการเอารัดเอาเปรียบประชาชนในประเทศชาติ การเมืองการปกครองไทย หากนักการเมืองผู้นำประเทศ รัฐบาล ผู้บริหารบ้านเมืองและหากชุมชนละเว้นเสียได้ชุมชน ประชาชนผู้นำรัฐบาลเกิดความสามัคคีมีพลังเข้มแข็งและพึงหวังความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างแน่นอน (อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน หน้า 392)

อรรถัย นาคเปรมินทร์ ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มีนาคม 2553) ว่า ในหลักวิชาชีวบริหารนิยธรรมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีการประยุกต์ใช้ระดับค่อนข้างต่ำ เพราะระบบสังคมท้องถิ่นยังไม่เปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงบทบาทและหน้าที่อย่างชัดเจน แต่การให้ความคุ้มครอง ไม่ข่มเหงน้ำใจ มีอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงยังเป็นที่น่าพอใจ

2.6 การประยุกต์ หลักที่ 6 เคารพสิ่งที่ประชาชนนับถือและไม่เลิกพิธีกรรมอันชอบธรรม

มนัส ใจเขื่อนแก้ว กำนันตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 3 มิถุนายน 2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมที่ประชาชนเคารพนับถือสืบทอดตามประเพณีเดิม ทั้งได้ ใ้ห้งบประมาณส่งเสริมสนับสนุน พิธีกรรมใดที่เลิกไปเพราะขาดการสืบต่อหากเป็นประโยชน์ก็จะร่วม พิธีกรรม ชื่นมาใหม่ โดยเชื่อเชียวผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศึกษาจาก ภูมิปัญญาหมู่บ้านที่มีการวิจัย ได้บันทึกไว้ในอดีต มาทำค้นคว้าศึกษาอนุรักษ์เอาไว้ไม่ให้ตกหล่นสูญหายไป สร้างห้องสมุดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งเก็บข้อมูล คลังความรู้ของชุมชนเอาไว้

ดังตัวอย่าง พิธีกรรมบวชป่า ปลูกต้นไม้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ต้นน้ำลำธาร ฝ่ายน้ำเขื่อน กูเขาป่าไม้และสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีพิธีกรรมทางศาสนาอื่นๆ อีก

มากมาย โดยที่ ชุมชนพร้อมทั้งพระสงฆ์เป็นผู้นำ เช่น พิธีกรรมสงฆ์พระธาตุ เจดีย์ในตำบล สรงน้ำปูชนียสถานครูบาเจ้าศรีวิชัย และครูบาท่านอื่นๆ ที่ปฏิบัติชอบ ผู้บริหารได้ให้ความเคารพและมีส่วนร่วมในพิธีกรรมตามประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ประเพณีเหล่านี้ พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เป็นวัฒนธรรมของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นวิถีชีวิต ที่เสริมสร้างพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความดีความงาม ความผาสุกเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังที่บุญมี สุรินตะ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 19 มีนาคม 2553). ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ต่างพร้อมถือปฏิบัติกัน ให้ความสำคัญอย่างมาก ถือเป็นหน้าที่พิเศษ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการประกอบพิธีกรรม โดยไม่มีการละเว้น

อาทิตย์ ยะอุป ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้านที่ 4 (สัมภาษณ์ วันที่ 21 มีนาคม 2553) ว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับสมาชิกในองค์กร บุคลากร เจ้าหน้าที่ ประชาชน ได้โอกาสพบปะ สร้างความสนิทกัน หาแนวทางร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ชาวบ้านจะมีข้อมูลความต้องการของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ กับชุมชนจะสร้างความเข้าใจ เข้าถึง เข้าไปพัฒนา โดยชาวบ้านมีส่วนร่วม อย่างเข้มแข็ง สร้างความภาคภูมิใจระหว่างประชาชนกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ตามที่ได้สัญญาไว้กับประชาชน ในการหาเสียงเลือกตั้ง สามารถให้บริการประชาชนรวดเร็วทันใจ แก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและถูกเป้าหมาย

ในข้อนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “ชาววัชชียังคงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา เจดีย์สถานของชาววัชชีทั้งภายนอกและภายใน และไม่ลบล้างพลีกรรมกันชอบธรรมซึ่งเคยให้ เคยทำแก่เจดีย์สถานเหล่านั้นเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้นฯ”

ความมุ่งหมายของพระพุทธองค์ที่ตรัสสอนแก่ภิกษุวัชชีในเรื่องการเคารพบูชาเจดีย์สถานของชาววัชชี เพื่อการรักษาจารีต ประเพณีที่ดั่งงามและสำคัญยิ่งของบ้านเมือง ตามหลักธรรมคำสอนนี้ มีข้อที่ควรนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ

1. การเคารพบูชาเจดีย์สถานทั้งหลายนั้น หมายถึง การมีจิตใจผูกพันอยู่ด้วยความสำนึก เคารพว่าเป็นสิ่งที่มีคุณ มีความสำคัญต่อชีวิตและวิถีชีวิตประจำวัน ผูกในจิตวิญญาณ ไม่ไปลบหลู่ดูหมิ่น

2. มาลบล้างพลีกรรมอันชอบธรรม หมายถึง ให้ความเคารพกราบไหว้และทำการสักการบูชาด้วยเครื่องสักการบูชา

คำว่าเจดีย์ หรือ เจดีย์สถานนั้น หมายถึง คำว่าอนุสาวรีย์ด้วยและในพระคำรัสของพระพุทธองค์ไปบ่งถึงอนุสาวรีย์ 2 ประเภท อนุสาวรีย์ภายในและภายนอก

อนุสาวรีย์ภายใน อนุสรณ์สถานของตระกูลเป็นศูนย์รวมจิตใจให้มีความผูกพัน และสมัคสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในลงตระกูล

อนุสาวรีย์ภายนอก คือ เป็นอนุสาวรีย์ที่ให้ความหมายถึง ศูนย์รวมจิตใจให้เกิด ความผูกพันและสามัคคีประชาชนในหมู่คณะคนในสังคมคนในชาติ ในรัฐบาล ทุกหมู่เหล่าให้เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันของการเมืองการปกครองของคนหมู่มากของสังคมหรือของประชาชนในชาติ เดียวกันเป็นอนุสาวรีย์ คู่บ้านคู่เมือง คู่ประเทศไทยที่จารึกถึงประวัติและวีรกรรมวรรณกรรม (คู่มือ พระธรรมจาริก : คู่มือสร้างสรรค์ความคิดผู้สังคมคุณธรรม, หน้า 394) ของบรรพบุรุษ เช่น อนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย ปูนีลสถาน เจดีย์พระธาตุต่างๆ รูปปั้นครุบาเจ้าทั้งหลาย เกติอาจารย์ รวมไปถึง อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และองค์พระมหากษัตริย์ทุก ๆ พระองค์ เป็นต้น

การให้ความเคารพและการระลึกถึง จาริต ประเพณีอันดีงามในอดีตที่บรรพบุรุษ ได้สร้างไว้จะช่วยสร้างสรรค์ความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หนทางแห่งความเสื่อมล่ม สลาย แดกแยกของการเมืองการปกครองสังคมการเมือง ชุมชนหมู่คณะ กลุ่มประชาชนต่างๆ ย่อม เกิดขึ้นไม่ได้

คำสอนของพระพุทธองค์ในข้อนี้ หากจะขยายความหมายให้กว้างออกไปเพื่อ ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้สำหรับชีวิตและสังคมการเมืองการปกครองในชุมชนจะเกิดประโยชน์ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเคารพเจดีย์สถานนอกจากจะหมายถึง การเคารพยกย่อง ประเพณีอันดีงามของการเมืองการปกครองในชุมชนนั้นแล้ว ควรน่าจะหมายรวมถึงภูมิปัญญา ท้องถิ่น (Local Wisdom) อันดีงามของชุมชนของหมู่คณะกลุ่มชุมชนต่างๆ ภูมิปัญญาหลายสาขาวิชา สามารถที่จะต่อยอดความรู้ให้เกิดขึ้นใหม่ๆ ได้ ภูมิปัญญาที่เกิดใน โลกปัจจุบันก็มีพื้นฐานความรู้ มากจากภูมิปัญญาในอดีต เกิดขึ้นมาเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษ ได้คิดค้นคว้าและ สร้างภูมิปัญญาขึ้นมา และใช้เพื่อจัดการกับปัญหาและแสวงหาสิ่งที่ดีที่เหมาะสมสู่ชีวิตทางการเมือง การปกครองนำปัญญาสู่ชุมชนได้พัฒนาความรู้ในการปกครองบ้านเมืองระบอบประชาธิปไตย

ภูมิปัญญาที่ดีงาม ได้ถูกสั่งสมและสืบทอดสู่รุ่นปกครอง และชุมชนรุ่นหลังๆ และ นักปกครองบ้านเมือง ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน รัฐบาลบริหารประเทศชาติ นำภูมิปัญญา บรรพบุรุษนำมาประยุกต์ใช้ใหม่สร้าง ทฤษฎีใหม่ๆ ปรับปรุงแนวคิด ค้นคว้าทดลองวิจัยองค์ความรู้ ใหม่ให้ทันสมัยการเมืองการปกครองยุคใหม่ ยุคข่าวสารข้อมูล ยุคโลกาภิวัตน์ ไชเบอร์ อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก เป็นต้น

เพราะฉะนั้น นำภูมิปัญญาไปประยุกต์ต่อยอดพัฒนาให้กว้างไกลยิ่งขึ้น คงจะไม่ เกินเลยนัก หากจะกล่าวว่าการพัฒนาการปกครอง บ้านเมืองอยู่ได้และดำรงอย่างเข้มแข็งก็ เพราะสังคมวิทยาการเมืองชุมชนหมู่คณะกลุ่มชาวบ้านมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นของ ตนเอง

หากจะกล่าวว่าการเมืองการปกครองของชุมชนเข้มแข็งไม่เสื่อมสลายตามหลัก อปทานิยธรรม 7 ประการ นักปกครอง นักการเมือง นักปกครองประเทศรัฐบาล ผู้ครองอำนาจ บริหารประเทศทั้งหลายสมควรอย่างยิ่ง เรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมาสร้างองค์ความรู้ ประยุกต์ให้เข้ากับจิตวิญญาณของประชาชนในท้องถิ่นที่มีพื้นฐานความรู้อยู่แล้ว การเคารพยกย่อง คุณค่าของภูมิปัญญาไม่ถูกไม่เห็นค่าไม่ให้ความสำคัญ คุณภูมิปัญญาบรรพบุรุษตัวเอง นิยมกรอบ แนวคิด ทฤษฎีต่างชาตินำแต่ปัญหามาสู่ประเทศชาติอย่างเช่น การเมืองการปกครองในปัจจุบันนี้

เพราะฉะนั้น พวกเราชาวไทยในเมืองหรือในชนบท ชุมชน จงเห็นคุณค่าของภูมิ ปัญญาท้องถิ่นไม่เพิกเฉย ละเลยรวมทั้งการรื้อฟื้นส่งเสริม พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมให้เกิด ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต วิธีชีวิตตลอดจนการดำรงชีวิตถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ แนวคิดการเมืองการปกครองในชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญา ใช้ศักยภาพและพัฒนาตนเองให้มีพลังมี ความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ในหลักวัชชือปทานิยธรรมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีการประยุกต์ใช้ ระดับสูง เป็นที่น่าพอใจ

2.7 การประยุกต์ หลักที่ 7 ให้การคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม

สมักร ยาประสิทธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มิถุนายน 2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ให้การอนุเคราะห์พระภิกษุ สามเณร เพราะเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ และมีความสำคัญกับญาติพี่น้องในชุมชน ลูกหลานในหมู่บ้าน ชุมชนมีความใกล้ชิด สนับสนุนการบวชเรียน นักศึกษาทั้งทางพระพุทธศาสนาและทางโลก ความรู้ ทั่วไป ความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาพระภิกษุ สามเณร ในวัดของท้องถิ่น ได้สั่งสอนประชาชนให้ยึด มั่นในหลักศีลธรรมจริยธรรม

พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำทางด้านการทำความดี เป็นผู้นำการพัฒนา ชุมชน พระสงฆ์บางรูปเป็นนักวิชาการ เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนใน การศึกษา การค้นคว้าภูมิ ปัญญาท้องถิ่น แม้พระสงฆ์ถึงท่านจะยังปฏิบัติไม่ได้บรรลุนิพพาน เป็นพระอรหันต์ ก็ตาม แต่ท่าน ยังเป็นผู้นำอันเป็นที่เคารพในชุมชน เป็นผู้ที่มิมีศีลจารวัตรตรงงาม นำศรัทธา เคารพกราบไหว้ บูชา พระสงฆ์ดำรงตนเป็นตัวอย่างให้กับผู้นำ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ บุคลากรในองค์การบริหารส่วน ตำบล ได้ถือเป็นทิฐานุคติ อีกด้วย

มนัส ใจเขื่อนแก้ว กำนันตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 3 มิถุนายน 2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง เห็นความสำคัญของผู้นำศาสนา จึงได้ให้การส่งเสริมทำกิจกรรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อนุรักษ์ ถาวรวัตถุพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ห้องสมุดในวัดหรือโรงเรียนข้างวัด สร้างเสริมทำพิธีกรรมในวัด สร้างปัญญาได้ความรู้ทางโลกทางธรรมะในวัด ศูนย์ปฏิบัติธรรมอย่าง

ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพราะวัดเป็นศูนย์กลางในชุมชน การพัฒนา วัด บ้าน โรงเรียน เป็นการ
อบรมศีลธรรม หน้าที่ พลเมือง

อีกประการหนึ่ง ถนัด มณีจันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 5 (สัมภาษณ์ วันที่
20 มิถุนายน 2554) ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร ให้
งบประมาณพัฒนาศีลธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรและการปฏิบัติธรรม
ตามเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาและบ้านเมือง เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา วันขึ้นปี
ใหม่ วันยี่เป็ง วันสงกรานต์ เพื่อส่งเสริมฟื้นฟู พิธีกรรม ประเพณี วิถีชีวิตในชุมชนที่ดีขึ้น

กิตสนีย์ นาคเปรมินทร์ ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคม
หมู่บ้าน หมู่ที่ 3 (สัมภาษณ์ วันที่ 20 มีนาคม 2553) ว่า ในส่วนการปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชน และ
สมาชิกในองค์กรนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ได้ส่งเสริมสนับสนุนการบรรพชาสามเณร
ภาคฤดูร้อน ซึ่งในพื้นที่บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีศูนย์ปฏิบัติธรรมในชุมชน
ได้ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรเข้าไปปฏิบัติธรรม ตามโครงการพัฒนาศีลธรรม ปฏิบัติธรรม
เพื่อสร้างเสริมหลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

อนันต์ อุปละ นายองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง (สัมภาษณ์ วันที่ 6 มิถุนายน
2553) ว่า ในหลักวัชชี้อปทานิยธรรมข้อนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีการประยุกต์ใช้
ระดับสูงมาก เป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

ในอปทานิยธรรมข้อที่ 7 นี้ ความว่า “ชาววัชชีบุตรจักถวายความอารักขา ความ
คุ้มครอง ปกป้อง ปกป้องดูแลเอาใจใส่เฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิด โดยชอบธรรมในพระเก็จอาจารย์ ครูบา
เจ้า ตลอดทั้งพระอรหันต์ทั้งหลายไว้เป็นอย่างดีด้วยหวังว่า โฉนพระอรหันต์ทั้งหลาย ที่ยังไม่มา ฟัง
มากลู่แวนแคว้น และที่มาแล้วฟังอยู่เป็นสุขเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญรุ่งเรืองได้แน่นอน
ไม่พึงหวังความเสื่อมเพียงนั้น”

เป้าหมายของหลักคำสอนนี้ คือ ต้องการให้แคว้นวัชชีอุดมไปด้วยคนดี มีคุณธรรม
จริยธรรมมีเบญจศีล เบญจธรรม มีธรรมะประจำใจ อุดมไปด้วยผู้นำดี ส.ส. ส.ว. ดี รัฐมนตรีดี
นายกรัฐมนตรีดี พร้อมด้วยประชาชนก็เป็นคนดีประพฤติปฏิบัติบ้านเมืองที่ดี และชาววัชชีมี
หลักธรรมในการประกอบอาชีพ ในความเป็นอยู่ในประเทศชาติ สังคมการเมือง การปกครอง และ
การดำเนินชีวิตที่ดี กล่าวคือ การที่พระอรหันต์ผู้ซึ่งกำจัดกิเลสได้หมดสิ้นแล้ว ได้ผ่านเข้ามายัง
บ้านเมืองใด ถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐของบ้านเมืองนั้น เพราะท่านเป็นเสมือนดังขุมทรัพย์ดัง
ทองคำอันล้ำค่าแห่งคุณงามความดี ดังดวงตาแห่งปัญญาแสงสว่างแห่งความดีเป็นสิริมงคลของ
ผู้ปกครองประเทศนำไปปฏิบัติข้อคิดหลักการ หลักธรรม ในการปกครองบ้านเมือง คู่ความสงบสุข
ป้องกันความเสื่อมสลายของระบบการเมืองการปกครอง

เมื่อท่านผ่านไปยังบ้านเมืองใดท่านก็จะสั่งสอนอบรมเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน อบรมเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนอันถูกต้องและบริสุทธิ์เข้าสู่จิตญาณ และประทับความทรงจำเข้าสู่จิตใจสำนึกของจิตใจนักการเมือง ผู้นำผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารประชาชนในสังคมในชุมชนทุกๆ คน ต่อไปในอนาคตของการปกครอง ทำให้บ้านเมืองนั้นเพิ่มจำนวนคนดีเพิ่มมากขึ้นในสังคมชุมชน พัฒนาทางศีลธรรมขึ้นเรื่อยๆ การมีคนดีนักการเมือง นักปกครอง ผู้นำประเทศ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต. อ.บ.จ. ข้าราชการมีศีลธรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นเหตุสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญรุ่งเรืองให้แก่บ้านเมืองอย่างแท้จริงไม่มีความเสื่อมสลายแน่นอนในการปกครองประเทศ (อ้างแล้วในเรื่องเดียวกัน)

เพราะเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงสอนให้ถวายอารักขาแก่พระเถระและตั้งความปรารถนาให้พระอรหันต์เข้ามาพำนักในบ้านเมือง เมื่อท่านมาแล้วก็ควรถวายความสะดวกแก่ท่าน เพื่อให้ท่านได้ทำหน้าที่ตามความสมควร ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายก็คือ ความเจริญงอกงามเกิดขึ้นในบ้านเมืองนั่นเอง

ในสภาวะปัจจุบันจะหาพระอรหันต์ที่ไหนให้เดินทางผ่านเข้ามาในบ้านเมืองหรือ สังคมชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการเมือง การปกครองกระจายความรู้ความเข้าใจผู้มีพระคุณ พระอรหันต์ปุชณียบุคคลเป็นตัวอย่างคนดี ผู้นำที่เป็นคนดี ระบบดี สิ่งแวดล้อมที่ดี มีคนดีมากๆ ของสังคมตนเอง

คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในข้อนี้ จึงความน่าจะขยายความหมายออกไปเพื่อการประยุกต์ใช้ในสังคม การเมืองและประเทศชาติชุมชนในเกิดความเจริญรุ่งเรือง (ตัวธรรม) หากพระอรหันต์ในสมัยพระพุทธกาลเปรียบได้ดัง “คนดี” เป็นแห่งคุณธรรมความดีงาม แม้ปัจจุบันจะหาพระอรหันต์ยากแต่ก็มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักธรรม มีวินัย มีวัตรปฏิบัติศีลจิวาตรงดงามเป็นที่เคารพกราบไหว้จากชุมชน ของประชาชนทั่วไป พระอาจารย์ด้านวิชาการ ด้านปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในยุคปัจจุบัน แต่แหล่งแห่งคุณงามความดีในปัจจุบันที่พอจะทดแทนพระอรหันต์ซึ่งถือเป็นแห่งแห่งคุณธรรมที่มีอยู่ทั่วไป ตามวิชาต่างๆ สามารถศึกษาหาความรู้ได้คือ พระไตรปิฎก อรรถกถาและหนังสือธรรมะที่พระอริยะได้นิพนธ์ไว้ในนักการเมือง นักปกครอง นักบริหาร ผู้นำชนรุ่นหลังๆ ได้ศึกษา เป็นต้น

หากนักปกครองนักบริหาร ผู้นำชุมชนใส่ใจการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งมีผู้ดังกล่าวได้ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่งานและสมสมัย ทันเหตุการณ์ในยุคข่าวสารข้อมูลเอาหลักธรรมไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เป็นภาษาร่วมสมัยเข้ากับนิสัยพฤติกรรมจริง ค่านิยมของคนในยุคปัจจุบัน แล้วนักการเมืองในชุมชนย่อมพึงหวังแต่ความเจริญรุ่งเรือง การเมืองการ

ปกครองประเทศไทยมีความเข้มแข็ง ห่างไกลจากความเสื่อมสลายความแตกแยกสามัคคี นำไปสู่สันติ ความสมานฉันท์ ความสุขได้อย่างแน่นอน

จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ปัจจุบันจะหาพระอรหันต์ได้ยาก แต่ถ้าหากในประเทศของเราประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักธรรมวินัย ก็มีอยู่มาก อย่างมองแต่สมบัติสงฆ์เพียงเดียว

จะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักวัชชือปธานิยธรรมทั้ง 7 ข้อ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ได้ปฏิบัติครบทุกข้อ แม้บางข้อ ระดับการประยุกต์อาจจะยังไม่สูงนัก แต่ก็บริหารร่วมหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้เป็นการป้องกันความเสื่อม ส่งเสริมการพัฒนาให้ก้าวไปข้างหน้า สร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคีของ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ บุคลากร สร้างความแข็งแกร่งในหน่วยงาน สามารถให้บริการแก่ประชาชนตาม ที่ได้เสนอนโยบายไว้ก่อนการหาเสียงเลือกตั้ง สามารถรับใช้ประชาชนสร้างความเจริญรุ่งเรืองในท้องถิ่นตามหลัก “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของการพัฒนาชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ

3. ปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอปธานิยธรรม ในการบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ

ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ไม่สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมอปธานิยธรรมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติได้ระดับสมบูรณ์นั้น ผู้วิจัยได้พบสาเหตุ เกิดจาก ปัจจัย 2 ประการ ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านบุคคล

1) บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ยังมีทัศนคติการบริหารตามระบบราชการดั้งเดิม มีการรวบอำนาจ คล้อยตามผู้มีอิทธิพลในองค์กร แม้จะเห็นว่า หลักวัชชือปธานิยธรรมทั้ง 7 ประการเป็นรากฐานแห่งระบบบริหารที่แท้จริง แต่ในการปฏิบัติงานจริง บุคลากรยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามสิทธิ ด้วยเข้าใจว่าประชาชนยังขาดความรู้ในระบบการบริหารราชการอย่างแท้จริง ตามหลักธรรมอปธานิยธรรมข้อที่ 4

2) บุคลากร พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล บางส่วนยังถือทิฐิฐานะ ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ยังไม่ค่อยเคารพมติที่ประชุม และยังไม่เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นต่างของผู้อื่นที่มีเหตุผลพอจะรับฟังได้ ตามหลักธรรมอปธานิยธรรมข้อที่ 4

3) ประชาชนในท้องถิ่นเอง ก็ขาดความสนใจการเมืองเชิงนโยบาย ขาดการติดตามตรวจสอบผลงานของฝ่ายบริหาร สนใจแต่เรื่องใกล้ตัว เช่น เรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพของตัวมากกว่าที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วมการเมืองภาคประชาชน ตามหลักธรรมอภิธานิยธรรมข้อที่ 2

4) การบริหารงานยังพบมีระบบการอุปถัมภ์อยู่บ้าง

3.2 ปัจจัยด้านองค์กร

1) องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ยังไม่ได้กำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ในการอบรมความรู้ด้านด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ตามหลักธรรมอภิธานิยธรรมข้อที่ 4

2) องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ยังไม่ได้กำหนดนโยบายการบริหารโดยประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 ประการข้างต้น รวมกับการบริหารแบบธรรมาภิบาล ตามหลักธรรมอภิธานิยธรรมข้อที่ 6 และข้อ 7

3) องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ยังไม่ได้กำหนดนโยบายและงบประมาณ ในการฝึกอบรม พัฒนา ส่งเสริม คຸ້ມครองสตรี ตามสิทธิ บทบาท และหน้าที่สตรี ให้เกิดความเสมอภาคกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ตามหลักธรรมอภิธานิยธรรมข้อที่ 5

4. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารตามหลักอภิธานิยธรรม

แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานการบริหารองค์การให้เป็นที่ไปตามหลักการประยุกต์ใช้หลักธรรมอภิธานิยธรรม 7 ประการ มีข้อเสนอแนะจากแบบสัมภาษณ์ สรุปประเด็นได้ดังนี้

4.1 ข้อเสนอจากตัวแทนประชาชน

4.1.1 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของหน่วยงาน อบต. ด้วยความจริงใจ เป็นกันเอง อย่ายึดติดในระบบข้าราชการมากเกินไป (ควรผ่อนปรนตามหลักรัฐศาสตร์ มากกว่าหลักนิติศาสตร์) ตามหลักธรรมอภิธานิยธรรม ข้อที่ 3

4.1.2 ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีจิตอาสา และจิตบริการ เพื่อการรับใช้ท้องถิ่นได้อย่างเข้มแข็ง

4.1.3 ควรกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ตามระบอบการปกครองบ้านเมืองในระบบประชาธิปไตย ถือเป็นเรื่องเร่งด่วน ตามหลักธรรมอปรีหานิยธรรม ข้อที่ 6

4.1.4 ผู้บริหารองค์การส่วนตำบล ควรปลูกฝังจิตสำนึก สร้างศรัทธา ให้เกิดความไว้วางใจกับประชาชน ทำให้ประชาชนรักและภาคภูมิใจต่อองค์กร และยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ตามหลักธรรมอปรีหานิยธรรม ข้อที่ 6

4.2 ข้อเสนอแนะจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

4.2.1 ควรขยายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้างให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปในอนาคต ตามหลักธรรมอปรีหานิยธรรม ข้อที่ 2

4.2.2 ควรทำประชาพิจารณ์ในการกำหนดโครงการต่างและนโยบายสาธารณะ การทำสัญญา ประชามโนหมู่บ้านชุมชนรับรู้อย่างทั่วถึง สื่อสาร เอกสาร วิทยุชุมชน เสียงตามสาย ไปสเตอร์ โบชัวร์ ใบปลิว ที่องค์การบริหารส่วนตำบล แช่ช้างต้องจัดทำขึ้น และที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชนตามหลักธรรมอปรีหานิยธรรม ข้อที่ 6

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองไทย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาเอาไว้ โดยจำแนกเป็นขอบเขตด้านพื้นที่เฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างนั้น ได้กำหนดเอาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เรียกว่า กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีเจาะจง มีจำนวนทั้งหมด 18 คน ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของการวิจัยนั้น ได้กำหนดกรอบการวิจัยเอาไว้ 4 ประเด็น คือ

1. ด้านสภาพการบริหาร
2. ด้านการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม
3. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม
4. ด้านแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ใน

การเมืองการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

อนึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดในช่วงเวลาของการศึกษาเอาไว้ 1 ปี คือ นับแต่เดือน เมษายน 2553 ถึง เดือนมีนาคม 2554 วิธีการวิจัยจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรูปแบบการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการดำเนินงานในองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำมาอธิบายการบริหารด้วยการประยุกต์ใช้บริหารนิยธรรม 7 ประการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ด้านสภาพการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกจำนวน 17 คน มีข้าราชการ/พนักงานประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง จำนวน 21 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 (บ้านม่วงชุม) ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 17.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,625 ไร่ มี 10 หมู่บ้าน มีประชากร 4,914 คน มี 2,021 ครัวเรือนประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ทำไร่ยาสูบ ทำสวน พืชผัก กระเทียม พริกชี้ฟ้า และแตงโม แตงกวา ฯลฯ ในการปลูกข้าวในตำบลปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง ในฤดูฝนและฤดูร้อน มีการเลี้ยงสัตว์และทำการประมง

สภาพทางสังคม ด้านการศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง มีโรงเรียนเอกชน 1 ด้านสถาบันและองค์กรทางศาสนา มี วัด 4 แห่ง โบสถ์ศาสนาคริสต์ 1 แห่ง ด้านสาธารณสุข มีสถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ด้านแหล่งน้ำ มีแม่น้ำแม่อนไหลผ่านบริเวณตอนเหนือของตำบล มีคลองชลประทานส่งน้ำจากเขื่อนแม่กวง ผ่านฝายน้ำตดเข้าเหมืองลึก เหมืองเปา และเหมืองใหม่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ มีลักษณะเป็นป่าเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นป่าสงวน มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 1.8 ของพื้นที่ทั้งตำบล สภาพน้ำใต้ดิน มีลักษณะเป็นน้ำหินปูน น้ำสนิมเหล็ก ด้านสภาพอากาศ โดยทั่วไป มีลักษณะอากาศค่อนข้างบริสุทธิ์ แต่มีบางท้องที่ประสบกับปัญหาหากลั่นเหม็นจากคอกปศุสัตว์

องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง กำหนดและใช้งบประมาณในการบริหารเพื่อการพัฒนาตำบลจำแนกรายปีดังนี้ ปีงบประมาณ 2550 จำนวน 17,874,105.98 บาท ปีงบประมาณ 2551 จำนวน 16,366,631.67 บาท ปีงบประมาณ 2552 จำนวน 16,943,436.33 บาท โดยเฉลี่ย 16 ล้านบาทต่อปี

1.2 ด้านการประยุกต์หลักอุปทานิยธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

หลักที่ 1 การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ทั้งหมด 17 คน มาประชุมอย่างแข็งขันทุกครั้ง ไม่มีกรรมการท่านใดขาดประชุม การนัดหมายการประชุม สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล จะแจ้งเป็นหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 7-10 วัน แต่ถ้ามีเรื่องเร่งด่วนหรืออยู่ในระหว่างสมัยประชุมอาจแจ้งเร็วกว่านั้นได้ (อินสม มูลคำ) จากรายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ตั้งแต่ปีงบประมาณ

2554 ถึงเดือน มีนาคม มีการประชุมสภาองค์การส่วนตำบล 8 ครั้ง เช่นใน การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง สมัยสามัญ สมัยที่ 4 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2553 มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าประชุมครบทุกคน

การกำหนดองค์ประชุมที่สามารถเปิดการประชุมได้นั้น สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่างจะต้องมีสมาชิกสภา เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยกึ่งหรือมากกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะนับว่าครบองค์ประชุมจึงจะเริ่มประชุมได้ แต่ถ้าหากถึงกำหนดเวลานัดประชุมแล้ว แต่สมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุมและพ้นกำหนดเวลานัดประชุมไปหนึ่งชั่วโมงแล้ว ก็ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลื่อนการประชุมออกไปโดยนัดวันอื่น (ปฐุม สิบธูยี่)

หลักที่ 2 การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำควรทำพร้อมกัน ขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ในตัวชี้วัด 2 ประเด็น ผลการศึกษาพบว่า (1) คณะผู้บริหารพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่างไม่เคยขาดการประชุมเลย ผู้บริหารมาตรงเวลา ครบองค์ประชุมทุกๆ ครั้ง ประธานในที่ประชุมติดราชการก็มอบหมายให้ท่านเปิดประชุมต่อไป ทำกิจกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง นายสภา ปลัดพนักงาน เลขานุการ บัญชี และแผนกโยธาธิการ พร้อมเพรียงกัน งานกลุ่มนี้เสร็จก็ไปรวมกันทำงานให้อีกกลุ่มหนึ่งได้เห็นหน้ากัน พูดกัน ระบบ P.C.Q.C. เป็นทีม ไม่เคยถูกเรียกร้องเรื่องการขาดการประชุมของสมาชิกในองค์การ ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลายในองค์การให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

หลักที่ 3 : ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง พบว่า มีลักษณะที่สอดคล้องกับเกณฑ์ชี้วัดที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ คือ (1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติขององค์กร เช่น พ.ร.บ.การเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในเขต อบต.แซ่ซ่าง ที่รับผิดชอบ (ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลง ก็มีการประชุมสมาชิกในองค์การ เพราะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง ไม่ล้มล้างโดยผลการ เพราะสมาชิกถือหลักการเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงโดยรับการสนับสนุนจากเสียงข้างมาก แต่ถือหลักการรับฟังให้เกียรติเสียงส่วนน้อย รักษาสิทธิเสรีภาพการปกครองบ้านเมืองประชาคมในหมู่บ้าน หลักการเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บัญญัติล้มล้างบ่อยๆ ไม่หลักเกณฑ์สมาชิกองค์การและประชาชน หน่วยงานทั่วไปในท้องที่ไม่เชื่อในระบบ เช่น การแก้ไข พ.ร.บ. พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นวงจรรูบาทว์

หลักที่ 4 : ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง พบว่า มี

ลักษณะที่สอดคล้องกับเกณฑ์ชีวิตที่ผู้ศึกษา ในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขันให้ความเคารพ ผู้ใหญ่ หัวหน้า ประธานสภาองค์การ เคารพผู้ใหญ่อาวุโส ท่านอาบน้ำร้อนมาก่อนเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม มีแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ท่านพูด ท่านสั่งสอนให้ข้อคิด ถ้อยคำของปวงชนียบุคคล ท่านว่าเป็นอันควรรับฟังเอาไปปฏิบัติตามเป็นสิ่งที่ ถูก มีแง่คิดน่ารับฟัง

ในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน มีโครงการเสวนา สัมมนา ฝึกอบรมพัฒนา บุคลากร เข้าประชุมรับฟังฝึกอบรมสัมมนาไม่มีขาด การสัมมนาฝึกอบรม รับฟังวิทยากรให้ความรู้ รับฟังเคารพประธานและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ความรู้เฉพาะด้านน้อมรับเอามาฝึกตนเอง ในการ เอาเป็นแบบปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง อันนี้เป็นจุดแข็งขององค์การ บริหารส่วนตำบลแข่งขัน ถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมและประเพณี

หลักที่ 5 : บรรดาคุณสตรี กุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือถูคร่ำขื่น ใจ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน ให้อภิบาลสตรีทุกตำแหน่งหน้าที่ ให้ความเสมอภาค สิทธิสตรีตามสิทธิสตรีสากล สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายในการทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน ส่งเสริมคุณสตรี ที่มีความสามารถ (Leadership) มีภาวะผู้นำ สตรี ที่มีความรู้ทางด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น สตรีที่ได้รับการศึกษาสูงเท่าเทียมผู้ชาย สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขันเปิดโอกาสให้ ผู้หญิงเข้ามาประชุมด้วย บรรยายการประชุม เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ บทบาทสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน แม้ว่าจะยังไม่เป็นไปอย่าง ที่คาดหวัง อาจเป็นเพราะว่าสตรีอาจไม่กล้าพูดในที่ประชุมด้วยความเกรงใจก็เป็นได้ หรือเป็น เพราะ ว่า วัฒนธรรมไทย มักจำกัดบทบาทให้สตรีอยู่กับบ้าน เป็นแม่บ้านแม่เรือน รักษาเกียรติสงบ เสี่ยงเรียบร้อย พูดน้อย ทำให้การแสดงออกในที่ประชุมก็ลดน้อยลงไป

หลักที่ 6 : เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) นั้น องค์การบริหารส่วน ตำบลแข่งขัน ให้ความเคารพสักการบูชาเจดีย์ สถูปเจดีย์ พระธาตุ บูชาพระพุทธรูปพระสิหิงค์ พระพุทธรูปเก่าคือ เป็นพระพุทธรูปประจำชาติ เป็นที่นับถือของชาวเชียงใหม่ อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อนุสาวรีย์พระเจ้าติโลกราช พระเจ้าเม็งราย พระเจ้าขุนงำเมือง และอนุสาวรีย์ เจ้า ณ เชียงใหม่ ที่เคยปกครองนครเชียงใหม่ และสิ่งที่ประชาชนให้การเคารพนับถือ มีประเพณี สักการบูชาประจำปี ก็จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมแสดงถึงภาวะผู้นำท้องถิ่นอย่างแท้จริง

หลักที่ 7 : จัดให้ความอารักขา ค้ำครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา ฟังมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้วฟังอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสูก สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จัดให้มีการ

อารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระสงฆ์ผู้ทรงธรรมวินัย ครุบา พระสงฆ์ที่มีศิลาจารวัตร
งดงามเป็นเลื่อมใสและศรัทธาของพลเมือง พระสงฆ์ที่เป็นนักวิชาการ รวมไปถึงประชาชนผู้อาวุโส
ผู้ทรงคุณงามความดี เป็นบุคคลต้นแบบ อย่างดียิ่ง

1.3 ด้านปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักธรรม

ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ไม่สามารถประยุกต์ใช้
หลักธรรมอปธานิยธรรมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ได้ระดับสมบูรณ์นั้น
ผู้วิจัยได้พบสาเหตุ เกิดจาก ปัจจัย 2 ประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านบุคคล

(1) บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ยังมีทัศนคติการบริหารตาม
ระบบราชการดั้งเดิม มีการรวบอำนาจ ค่อยตามผู้มีอิทธิพลในองค์กร แม้จะเห็นว่า หลักวัชชี
อปธานิยธรรมทั้ง 7 ประการเป็นรากฐานแห่งระบบบริหารที่แท้จริง แต่ในการปฏิบัติงานจริง
บุคลากรยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามสิทธิ

(2) บุคลากร พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล บางส่วนยังถือถือทิฐิมานะ
ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ยังไม่ค่อยเคารพมติที่ประชุม และยังไม่เปิดใจยอมรับฟังความ
คิดเห็นต่างของผู้อื่น

(3) ประชาชน ก็ขาดความสนใจการเมือง สนใจแต่เรื่องใกล้ตัว

(4) การบริหารงานยังพบว่า มีระบบการอุปถัมภ์อยู่บ้าง

2) ปัจจัยด้านองค์กร

(1) องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ยังไม่ได้กำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์
ในการอบรมความรู้ด้านด้านกฎหมาย สิทธิเสรีภาพ กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับการบริหาร
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

(2) องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ยังไม่ได้กำหนดนโยบายการบริหารโดย
ประยุกต์ใช้หลักอปธานิยธรรม 7 ประการข้างต้น รวมกับการบริหารแบบธรรมาภิบาล

(3) องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง ยังไม่ได้กำหนดนโยบายและงบประมาณ
ในการฝึกอบรม พัฒนา ส่งเสริม คุ่มครองสตรี ตามสิทธิ บทบาท และหน้าที่สตรี ให้เกิดความเสมอ
ภาคกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง

1.4 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการบริหารตามหลักอปธานิยธรรม

แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานการบริหารองค์การให้เป็นไป
ตามหลักการประยุกต์ใช้หลักธรรมอปธานิยธรรม 7 ประการ มีข้อเสนอแนะจากแบบสัมภาษณ์
สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1) ข้อเสนอจากตัวแทนประชาชน

- (1) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของหน่วยงาน อบต. ด้วยความจริงใจ เป็นกันเอง
- (2) ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับพนักงาน ให้มีจิตอาสา และจิตบริการ เพื่อการรับใช้ท้องถิ่นได้อย่างเข้มแข็ง
- (3) ควรกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ตามระบอบการปกครองบ้านเมืองในระบบ
- (4) ผู้บริหารองค์การส่วนตำบล ควรปลูกฝังจิตสำนึก สร้างศรัทธา ให้เกิดความไว้วางใจให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนรักและภาคภูมิใจต่อองค์กร

2) ข้อเสนอแนะจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแะซ้าง

- (1) การขยายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลแะซ้างให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ไปอีกในอนาคต
- (2) การทำประชาพิจารณ์ในการกำหนดโครงการต่างและนโยบายสาธารณะ การทำสัญญา ประชาคมในหมู่บ้านชุมชนรับรู้อย่างทั่วถึง มีการสื่อสารด้วย เอกสาร วิทยุชุมชน เสียงตามสาย ไปสเตอร์ โบปลิว ที่องค์การบริหารส่วนตำบล แะซ้างต้องจัดทำขึ้น

2. อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อสรุปสำคัญที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เกี่ยวกับระดับการประยุกต์หลักวิชชื้อปรีหานิยธรรม 7 ประการในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแะซ้าง ดังนี้

2.1 ด้านการประชุม มีการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมกันทำกิจและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม นั้น ตามกรอบวิชชื้อปรีหานิยธรรม 3 ข้อ ที่เกี่ยวกับระเบียบการประชุม นั้น สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีตารางการประชุมที่แน่นอน ทุกฝ่ายปฏิบัติได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อมีมติหลักการประชุม ยังไม่ค่อยประกาศให้ประชาชนรับรู้ ในวงกว้าง เพราะประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลชี้ปัญหาของท้องถิ่น

การประชุม อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การประชุมในวงจำกัดและการประชุมทั่วไป การประชุมในวงจำกัด คือ การประชุมเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในเรื่องนั้นๆ หรือเฉพาะผู้ที่เป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ และการประชุมทั่วไป เป็นการประชุมร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. อบต. อบจ. ผู้ชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน กรรมการ หมู่บ้าน ส่วนสถานที่สุดแต่จะเห็นสมควร อาจ

เป็นที่ทำการ อบต. โรงเรียน หรือ ที่วัดก็ได้ ซึ่งในการประชุมผู้นำการประชุม ต้องเข้าใจระบบประชาธิปไตยควบคู่ไปกับหลัก การพัฒนาทางคุณธรรม จริยธรรม ได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายนอกของตน ต้องรับฟังความคิดเห็นจากประชาคม ทั้งนี้ ประชาคมจะมีคุณภาพได้ ต้องผ่านการพัฒนาคุณภาพด้านความรู้ควบคู่คุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิศักดิ์ คณะเจริญ , (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาสถาบันการเมืองนั้น กระบวนการสำคัญที่สุดคือการพัฒนาคนและการพัฒนาคนนั้น สำคัญอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป โดยการพัฒนาต้องอาศัยหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเอาไว้ในแต่ละเรื่อง แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับกาลปัจจุบันสำหรับนักการเมือง หากนักการเมืองใช้หลักคำสอนมาใช้กับการพัฒนาตนเอง การพัฒนาการเมืองก็บรรลุเป้าหมาย...

2.2 ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ตามหลักอภิปรายนิยธรรมข้อนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ถือเป็นปฏิบัติตามแผนแบบ ของชาววังชัชจกไม่บัญญัติสิ่งที่ยังมีได้บัญญัติ เช่น (ยกเว้นยกเลิกการเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่น เป็นต้น) จัดไม่ถอนสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้แล้วจักประทุติมันอยู่ในวัชชีธรรมซึ่งเป็นของเก่า เป็นการอนุรักษ์ข้อบทกฎหมาย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ ทำให้ขาดหลักเกณฑ์แน่นอน ทำให้เกิดความไม่แน่ใจของความยุติธรรมในสังคม อาจจะหลักรรมาภิบาล ทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจได้ สอดคล้องงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัย “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี” ที่ว่า จากคำถามปลายเปิดแสดงปัญหาการขาดธรรมาภิบาล พบว่า ที่มีจำนวนความถี่ของปัญหา 3 ลำดับแรก คือ 1. ด้านความโปร่งใส 2. ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม

2.3 ด้านการเคารพผู้ใหญ่ในท้องถิ่น ตามหลักการนี้ สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ถือเป็นปฏิบัติ ตามหลักคำสอนนี้ และมีข้อที่ต้องพิจารณาอยู่ 2 ประการคือ 1. การเคารพนับถือผู้ใหญ่ 2. การรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ คำว่า ผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้เฒ่า ผู้สูงวัย ผู้เกิดอยู่มา นาน ทำให้ไม่ต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ ก็เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่เกิดก่อนเคยดี เคยเสีย เคยถูก เคยผิด มีบทเรียนและมีประสบการณ์มาก ได้ลองผิด ลองถูก พบกับประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ มากมาย และนำประสบการณ์นั้นๆ มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิด ในการพัฒนาความรู้ขององค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ การมีผู้เฒ่าผู้แก่ไว้เป็นที่ปรึกษาหารือ นั้น เป็นสิ่งที่ดีเหมือนกับได้ เครื่องมือสำคัญไว้เชื่อมรอยต่อระหว่างยุคเก่าในอดีต เชื่อมต่อกับสมัยใหม่ในการสืบสาน โยงใย เชื่อมต่อ โดยไม่เกิดช่องว่างทางความคิดของคนต่างยุค ต่างสมัย องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ ให้ความเคารพเป็นอย่างยิ่ง

2.4 ด้านการให้เกียรติยกย่องสตรี ตามหลักข้อนี้ สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง เปิดโอกาสให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นสตรี เข้าประชุมแสดงความคิดเห็น ชักถามซักค้าน ตั้งกระทู้ มีความเสมอภาคในตำแหน่งหน้าที่ เท่าเทียมกัน ให้โอกาสสตรีได้รับ การพัฒนาศักยภาพ อบรมฝึกฝนตนเอง ส่งเสริมบทบาทสตรีอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันนี้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง มีหน่วยงานของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้ามารับสมัครสมาชิกทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน เพื่อให้เด็กๆ รุ่นปัจจุบันรู้จักคำว่าพอเพียง แต่บทบาทด้านนี้ยังคงหายไปหน่อย

2.5 ด้านการ เคารพหลักการบูชาเจดีย์ และอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ทั้ง 2 หลักการนี้ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง เคารพพระธาตุสถานศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูป อนุสาวรีย์ครูบา อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ พระสงฆ์ ผู้ทรงธรรม ทรงวินัย พระสงฆ์ ทรงศีลจารวัตรงดงามปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สืบสานพิธีกรรม สงค้ำน้ำพระธาตุบายศรีสู่ขวัญ ส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนา ภาษ้อักษรล้านนา อนุรักษ์พิธีกรรมไม่ลืมทำพิธีกรรม ให้ทำประจำทุกๆ ปี ประเพณีเป็ง (ลอยกระทง บูชาพระพุทธรบาท)

ความมุ่งหมายของพระพุทธรองค์ที่ทรงตรัสสอนแก่กษัตริย์ลิจฉวี ในเรื่องการเคารพบูชาเจดีย์สถานของชาววัชชี เพื่อการรักษาจารีตประเพณีที่ดีงามและสำคัญยิ่งของบ้านเมือง ตามหลักธรรมคำสอนนี้ มีข้อที่ควรจะนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ 1. การเคารพบูชาเจดีย์สถานทั้งหลายนั้น หมายถึง การมีจิตใจผูกพันอยู่ด้วยความสำนึก มีความผูกพันกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเคารพว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีความสำคัญต่อชีวิต วิถีชีวิตประจำวัน ผูกในจิตวิญญาณ ไม่ไปลบหลู่ดูหมิ่น 2. มาลบล้างพิธีกรรมอันชอบธรรม หมายถึง ให้ความเคารพกราบไหว้ และทำการสักการบูชา ด้วยเครื่องสักการบูชา เป็นสิริมงคล รวมใจสามัคคี ในสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

การประยุกต์ใช้หลักธรรมอภิธานิยธรรม 7 ประการ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง ต้องยกย่องคนดี ผู้ประพฤติดี ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ นักบวช หรือผู้ทรงภูมิปัญญา ภูมิธรรมในท้องถิ่น ให้การต้อนรับ การอุปถัมภ์บำรุงและการคุ้มครองอย่างดี เพราะท่านเป็นเหมือนชุมทรัพย์ ดังทองคำอันล้ำค่าแห่งคุณงามความดี ทำให้บ้านเมืองนั้นเพิ่มจำนวนคนดีเพิ่มมากขึ้น ในสังคมชนบท ชุมชนเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การพัฒนาทางศีลธรรมขึ้นเรื่อยๆ การมีนักการเมือง นักปกครอง ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต., อ.บ.จ. ข้าราชการที่มีศีลธรรมเพิ่มมากขึ้นในท้องถิ่นเช่นนี้ เป็นเหตุสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่บ้านเมืองอย่างแท้จริง ไม่มีความเสื่อมสลายอย่างแน่นอนในการปกครององค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองประเทศชาติ และประการ

สุดท้ายส่งเสริมในคณะผู้บริหารและพนักงานส่วนตำบล ได้ฝึกอบรมพัฒนาเทคนิควิธีการทำงานต่างๆ ต่อไป

สอดคล้องความเห็นของอิทธิศักดิ์ คณะเจริญ (2540) การพัฒนาทางการเมืองปกครองและแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นักการเมือง นักปกครอง นักบริหารและข้าราชการควรนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่มีลักษณะเป็นเสรีและเป็นประชาธิปไตยนี้ ไปประยุกต์ให้ใช้เหมาะสม ในแต่ละเรื่องแต่ละสถานการณ์เพราะหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีทั้งเพื่อประโยชน์ขั้นต้น ขั้นกลาง และประโยชน์ขั้นสูงสุดสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของผู้นำไปใช้ หากมีจิตใจสุจริต และหวังดีต่อประชาชนและประเทศชาติ อันเป็นส่วนรวมของชาวไทยทุกคน เสริมด้วยความเห็นของ สมบัติ จันทะวงษ์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ได้ศึกษาความคิดทางการเมืองของพระเทพเวที ประยูรธปยุตโต (สมณศักดิ์ในขณะนั้น) ที่วางงานของรัฐที่มุ่งต่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม ส่วนรูปแบบการปกครองที่ดี คือ รูปแบบใดก็ได้ที่เป็นไปเพื่อความสันติสุขของสังคมปัญหาสังคมการเมืองไทย คือ การพัฒนาที่ขาดความสมดุล อันมีสาเหตุมาจากอิทธิพลของอารยธรรม วัฒนธรรม ตะวันตก ทางออกจึงอยู่ที่การกลับมาพัฒนาพื้นฐานภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย คือ นำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนา โดยประยุกต์ใช้อย่างมีคุณค่าและมีความหมาย ตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ในแต่ละกาลเทศะ

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารองค์การส่วนตำบลแข่งขันบรรลุผลตามที่ตั้งเอาไว้ ต้องนำหลักอภิปธานิยธรรมมาใช้ให้มากจะได้เกิดการบูรณาการกับหลักการบริหารทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อความเจริญขององค์สืบไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาครั้งนี้ เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลแล้วได้นำเสนอเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานตามหลักธรรมอภิปธานิยธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มีความผูกพันกับองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันพร้อมเพรียงประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม ทำงาน พร้อมเพรียงกันเลิกงาน ทำให้เห็นหน้าเห็นตากัน ทำงานไม่เกี่ยงกันทำงาน แล้วพร้อมนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญรุ่งเรือง เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน รวมทั้งการนำผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมไปพัฒนาแนวคิดวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักอภิปธานิยธรรม 7 ประการ ดังต่อไปนี้

3.1.1 หลักการประชุม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นในระบอบประชาธิปไตย ชักถาม ข้อเสนอแนะและสามารถออกเสียงได้ โดยกำหนดตามเวลาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น จัดให้มีการประชุมเพื่อแสดงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทุกๆ เดือน หรือ 3 เดือนครั้ง อาจมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง จัดประชุมชาวบ้านเดือนละ 2-3 ครั้ง รวมทั้งมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณและเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.2 ควรจัดให้มีการประชุมประชาคมในหมู่บ้าน เดือนละ 2-3 ครั้ง หรือออกแบบสอบถามความคิดเห็นไปยังครัวเรือนต่างๆ เพื่อจัดทำประชาพิจารณ์โครงการต่างๆ ที่จะดำเนินการในรอบปีงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีความจริงใจและโปร่งใส ไม่ปิดบังถึงผลดี ผลเสียของโครงการ มีความจริงใจ โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเอง

3.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลแข่งขัน ควรจัดให้มีการฝึกอบรม โดยมีตัวแทนจากภาครัฐหรือวิทยากรภาคเอกชนมาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนทั่วไป

3.1.4 สร้างระบบตรวจสอบจากประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องนำเสนอช่องทางการตรวจสอบใหม่ๆ ให้กับประชาชน เช่น สนับสนุนการจัดตั้งองค์การตรวจสอบภาคประชาชน การจัดทำป้ายระบุขั้นตอนการให้บริการในเรื่องต่างๆ ระบุกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ถึงความถูกต้อง บริการความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามาตรวจสอบ และสมควรได้รับการให้เกียรติ เห็นคุณค่า มิใช่ถูกมองว่าเป็นผู้สร้างความปั่นป่วนวุ่นวายในการทำงานของ อบต.

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ในอนาคตควรมีการปรับปรุงตัวชี้วัดหลักวัชชีพอริหานิยธรรม เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งต้องสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล และและควรเพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเข้าไปด้วย เช่น เพิ่มประเด็นเรื่อง ภาวะผู้นำ (Leadership) โครงสร้างการบริหาร การติดตามและประเมินผล เป็นต้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องทำนองนี้ เปรียบเทียบในระดับภูมิภาคของประเทศ เพื่อนำข้อค้นพบมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล 7 ประการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยบรรณสารราชภัฏ

บรรณานุกรม

- จุ.ชา.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาษาไทย เล่มที่ 28
จุ.ธ.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ภาษาไทย เล่มที่ 25
ที.ปา.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ภาษาไทย เล่มที่ 11
ที.ม.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 10
ที.ม.อรรถ(ไทย) (2525) อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 135
ที.สี.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลวรรค เล่มที่ 9
ม.ม.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 13
อ้ง ดิกก.(ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ดิกกนิบาต เล่มที่ 20
อ้ง.สัตตก (ไทย) (2525) พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาตเล่มที่ 23

หมายเหตุ เอกสารพระไตรปิฎกที่นำมาอ้างอิง ในเล่ม ใช้พระไตรปิฎกแปลจากฉบับสยามรัฐ พ.ศ. 2525 โรงพิมพ์การศาสนา กรุงเทพมหานคร อักษรไทยย่อ บอกนามคัมภีร์ ตัวเลขชุดแรก บอกเล่ม ตัวเลขชุดที่สอง บอกข้อ และตัวเลขชุดที่สาม บอกหน้า เช่น จุ.ชา.(ไทย) 28/240/86. หมายถึง พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาษาไทย เล่มที่ 28 ข้อที่ 240 หน้าที่ 86 เป็นต้น
โกวิท พวงงาม (2547) สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย กรุงเทพมหานคร สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. ดร.รศ. (2534) รัฐศาสตร์กับการเมือง กรุงเทพมหานคร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2548) วิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

การุณ กันทาสม (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 9 สัมภาษณ์
วันที่ 6/2554

เกษม อินทะวงค์ (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 4 สัมภาษณ์
วันที่ 22/6/2554

เกรียงไกร กำใจยะ (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 1 สัมภาษณ์วันที่ 10/5/2554

กาญจนา ฐานวิเศษ (2553) ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3
สัมภาษณ์วันที่ 20/3/2553

กิตสนีย์ นาคเปรมินทร์ (2553) ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน
หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 20/3/2553

คณาจารย์ การเมืองกับการปกครองของไทย (2554) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จักษ์ พันธุ์ชูเพชร.ศศ.ดร. (2537) รัฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร มายด์พับลิชชิง

จำนง นงหนองคูม (2550) วิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4

จรัญ กิตติออน (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 28/6/2554

ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2541) Good Governance กับการประยุกต์การศึกษา-การปฏิรูปการเมือง กรุงเทพมหานคร วิญญูชน

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2518) อำนาจการเมืองของอาณาจักรสุโขทัย วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 เล่มที่ 2 ตุลาคม 2518 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) การปกครองท้องถิ่นไทย กรุงเทพมหานคร สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชาวน์ เสนพงศ์, ศศ. (2549) การเมืองไทยยุคปัจจุบัน : ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชลธิ ยังตรง (2533) ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนัด มณีจันทร์ (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 5 สัมภาษณ์วันที่ 20/6/2554

ชนพัฒน์ แสงทอง (2550) ความเป็นธรรมาภิบาลในองค์การบริหารตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลจำปา อำเภอน้ำเหือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ธนา นวลปลอด (2536) ความคิดทางการเมืองในสุตตันตปิฎก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่

ธีรยุทธ บุญมี (2541) ธรรมรัฐแห่งชาติยุทธศาสตร์สู่หายนะประเทศไทย กรุงเทพมหานครสายธาร

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2546). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร วิญญูชน

นิวัฒน์ แก้วประเสริฐ (2550) วิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลในมุมมองขององค์การบริหารส่วนตำบล

นิเวศ มาก้า (2553) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 4 สัมภาษณ์วันที่ 9/4/2553

- บุญมี สุรินตะ (2553) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 19/3/2553
- บุญบง ชัยเจริญวัฒนะ (2544) ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า.
- เบญจวรรณ วันศิรี (2546) การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- ประเวศ ะสี (2542) ยุทธศาสตร์ชาติ กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม
ปรีชา ช่างขวัญยืน (2533) ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมืองของพระพุทธศาสนา
กรุงเทพมหานคร สามัคคีสาส์น
- เปรม คำอ่อน (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งชาติ หมู่ที่ 6 สัมภาษณ์
วันที่ 3/10/2553
- ปฐม สินธุ์ (2553) ผู้ช่วยใหญ่บ้าน ตำบลแห่งชาติ หมู่ที่ 10 สัมภาษณ์วันที่ 9/4/2553
- พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2541). ธรรมเทศนาแก่นักการเมือง กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์สร้อยทอง
- พระมหาประยูร ธมฺมจิตโต (2539) มองสังคมไทย กรุงเทพมหานคร อมรินทร์ปริ้นท์กรุ๊ป
- พระมหาศิริบรรดร ธิธมฺโม (2550) ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก พะเยา โรงพิมพ์เจริญอักษร
- พระมหาสมชัย กุศลจิตโต (2553) สงฆ์กับการเมือง กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2541) กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 (2543) กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- พิฑูร มลิวัดย์ (2528) หลักธรรมสำหรับการปกครอง กรุงเทพมหานคร กรมการศาสนา
- พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์.ดร (2553) ผู้แดนพุทธภูมิ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร 24 อินเตอร์พรีนส์
- พระมหาภินันท์ ภูวงกต (2546) พุทธศาสนากับแนวคิดด้านการเมืองและอนาคตสังคมไทย
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
มหาวิทยาลัยมหิดล
- พระมหาเมี้ยน ทองวิจิตร (2546) การเมืองการปกครองเชิงพุทธ วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
- พระมหาเนติวุฒิ เคารพปรัชญา (2550) ความร่วมมือของพระสงฆ์กับองค์การปกครองส่วน
ท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

- วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พระมหาวิพจน์ สุภจรี (วันคำ) (2527) การศึกษาแนวความคิดเรื่องเสรีภาพในพระพุทธศาสนา
เถรวาท วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
- พระมหาเวษยันต์ กิตติโสภโณ (แก้วพวง) (2544) การปกครองแบบธรรมรัฐแนวพุทธศาสนาเถรวาทกับการปกครองแบบอุดมรัฐของเพลโต : การศึกษาเปรียบเทียบ วิทยานิพนธ์ปริญญาสาสน ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหามกุฏวิทยาลัย
- พระมหาสมเดช ศรีลางค์ (2544) การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางการปกครองของพระพุทธศาสนาและอริสโตเติล วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล
- พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ (2533) พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา
- พิพัฒน์ รัฐกาญจน์ (2547) การสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครหาดใหญ่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะ สำหรับนักบริหารระดับสูงรุ่นที่ 2 สถาบันพระปกเกล้า
- พรหมเมศวร์ คำผาบ (2549) วิจัยเรื่อง การให้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1
- ไพบูรณ์ ปาลี (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง สัมภาษณ์ วันที่ 9/7/2553
- ภาคภูมิ นิยมวิทยพันธ์ (2546) ความเป็นธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและสหกรณ์พัฒนา สำนักบัณฑิตศึกษา อาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ภาวิณี ชินคำ (2547) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
- มนัส ใจเขื่อนแก้ว (2554) กำนันตำบลแซ่ซ่าง สัมภาษณ์วันที่ 3/6/2554
- มานิต แก้วแสน (2553) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 19/3/2553
- มิ่งมิตร นันติไหล (2553) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ่าง หมู่ที่ 9 สัมภาษณ์วันที่ 19/3/2553

ยวาทะลาล เนห์รู (2546) พบถิ่นอินเดีย. กรุณา กุศลาสัย แปล. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร
 ตกดตาพับลิเคชั่น

รุ่งโรจน์ สมณะ (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 10
 สัมภาษณ์วันที่ 2/12/2553

ลิขิต ชีรวะดิน (2553) การเมืองการปกครองของไทย กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วศิน อินทสระ (2541) พุทธจริยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ทองกวาว.

วุฒินันท์ กันทะเตียน (2541) พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน
 วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ
 มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล

วสันต์ มูลก้อนแก้ว (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 4 สัมภาษณ์
 วันที่ 7/5/2554

วิชาญ ปิ่นแก้ว (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 5 สัมภาษณ์
 วันที่ 28/10/2553

สมเกียรติ วันทะนะ.รศ.ดร. (2551) อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษร
 ข้าวสวย

สุรพล สุขะพรหม. ผศ.ดร. (2552) การเมืองกับการปกครองของไทย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ พุ่มวันเพ็ญ และคณะ (2548) ทำเรื่อง...แห่งความทรงจำ. สระบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรง
 พิมพ์สระบุรี

สันติ รุ่งแสง. (2549). ธรรมเนียมปฏิบัติกับผู้นำ ภาคนิพนธ์โครงการปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองการ
 ปกครองสำหรับนักบริหารระดับสูง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุภัทรา วิมลสมบัติ (2548) ธรรมเนียมปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การ
 บริหารส่วนตำบลเกษไชย์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ภาคนิพนธ์โครงการ
 ปริญญาโทวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหารระดับสูง คณะรัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุวกิจ ศรีปัดดา (2545) การปฏิบัติงานตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา : การศึกษา
 เฉพาะกรณี สถาบันราชภัฏมหาสารคาม. ประกาศนียบัตรชั้นสูง การเมืองการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 6 สถาบันพระปกเกล้า

สมบัติ จันทะวงษ์ (2535) วิจัยเรื่อง ความคิดทางการเมืองของพระเทพเวที, ประยุทธ์ ปยุตโต

(สมณศักดิ์ในขณะนั้น)

สุภัตรา วิมลสมบัติ (2548) วิจัยเรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น :

ศึกษานิเทศก์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์.

สุวัฒนา เพชรทองคำ. (2540) . วิจัยเรื่อง ศาสนากับการพัฒนาจริยธรรมนักรบการเมือง

สงัด สุรินทร์ตะ (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 9 สัมภาษณ์

วันที่ 26/9/2553

สนั่น ชาติเงินเกวียน (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 5 สัมภาษณ์

วันที่ 20/9/2553

สมบัติ นุสุริยา (2554) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง สัมภาษณ์วันที่ 20/10/2554

สมบุญ จันดีจ่าย (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์

วันที่ 25/10/2554

สมศักดิ์ ไชยแรง (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 1 สัมภาษณ์

วันที่ 21/10/2554

สมักร ยาประสิทธิ์ (2554) ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง สัมภาษณ์

วันที่ 10/6/2554

สรายุทธ ปั้นผาง (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 6 สัมภาษณ์

วันที่ 15/8/2554

เสน่ห์ สุภามิต (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 2 สัมภาษณ์

วันที่ 18/9/2554

อานันท์ ปันยารชุน (2542) มุมมองนายอานันท์ กรุงเทพมหานคร มติชน

องค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง (2554) รายงานประจำปี 2553 เชียงใหม่ เอกสารอัดสำเนา

อิทธิศักดิ์ คณะเจริญ (2540) วิจัยเรื่อง พระพุทธศาสนากับการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย

อนันต์ อุปละ (2553) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง สัมภาษณ์วันที่ 6/6/2553

อินสม มูลคำ (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างหมู่ที่ 3

สัมภาษณ์วันที่ 4/12/2553

อุษา พงษ์สัมภากรณ์ (2554) เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชีสัมภาษณ์วันที่ 20/6/2554

อรทัย นาคเปรมินทร์ (2553) ครูชำนาญการพิเศษ ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้าน

หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 20/3/2553

อาทิตย์ ยะอุป (2553) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่ที่ 4 สัมภาษณ์วันที่ 21 /3/2553

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมในการเมืองการปกครองไทย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุ
 18 – 40 ปี 41 – 50 ปี
 51 – 60 ปี 61 – 70 ปี
3. ระดับการศึกษา
 มัธยมศึกษา อนุปริญญา
ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
4. ตำแหน่ง / หน้าที่
 ประธานสภา ปลัด อบต.
 พนักงาน ส.อบต.
5. ประสบการณ์ในการทำงาน
 1 ปี 2 ปี
 3 ปี 4 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักการบริหารนิยมไปประยุกต์ใช้ใน อบต.

1. หมั่นประชุม เข้าประชุม เลิกประชุม ทำกันเป็นเนืองนิตย์

1.1 มีวาระการประชุมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

1.2 การประชุมแต่ละครั้ง มาตรการบังคับประชุมหรือไม่

.....
.....
.....

1.3 สามารถเปิดประชุมตามกำหนดได้หรือไม่

.....
.....
.....

1.4 สามารถกำหนดวาระการประชุมให้สำเร็จตามระยะเวลา – เชิญประชุม

.....
.....
.....

2. พร้อมเพรียงพร้อมใจกันประชุม ไม่หนีประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกัน ช่วยกันทำกิจที่ควรทำของรัฐ

2.1 เข้าประชุมตรงเวลา โดยความพร้อมเพรียงกันหรือไม่

.....
.....
.....

2.2 เลิกประชุมตรงเวลา โดยพร้อมเพรียงกันหรือไม่

.....
.....
.....

2.3 พร้อมเพรียงกันจัดทำแผนพัฒนาองค์กรประชุมหรือไม่

.....
.....
.....

2.4 รับฟัง ข้อโต้แย้งของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ข้อคิดเห็น

.....
.....
.....

2.5 ขอมความแตกต่างในด้านความคิดในการประชุม

.....

.....

.....

3. ให้ความเคารพปฏิบัติตามธรรมเนียมที่ถือกันมาแต่โบราณ ประเพณีที่ดีของรัฐ ไม่เพิก
ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้ดีแล้ว ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ดีไม่งามขึ้นมาแทน

3.1 ให้ความเคารพและปฏิบัติตามธรรมเนียมขององค์กรมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

3.2 มีการเพิกถอนกฎระเบียบขององค์กรหรือไม่

.....

.....

.....

3.3 มีการบัญญัติกฎระเบียบใหม่ทดแทนของเดิมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. เมื่อได้ตั้งให้ผูใดเป็นหัวหน้า ก็ให้เคารพนับถือ เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน

4.1 มีความเคารพผู้บริหารระดับสูงมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

4.2 ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บริหารมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

4.3 เชื้อฟังผู้บริหารมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....

5. ไม่ลู่อำนาจบาตรใหญ่หลงอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้นประพุดติกรรม และให้เกียรติในสภาพสตรี ไม่ข่มเหงน้ำใจสุภาพสตรี

5.1 มีการให้เกียรติสตรีในองค์กรหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

5.2 เคารพความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของสตรีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

5.3 ให้โอกาสสตรีในการบริหารงานองค์กรบ้างหรือไม่

.....
.....
.....

6. สิ่งใดเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ผู้ปกครองจะต้องเคารพนับถือในสิ่งนั้นด้วย ทั้งไม่เลิกพิธีกรรมอันชอบธรรมนั้นเสีย

6.1 เมื่อประชาชนจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้บริหารให้ความร่วมมือช่วยเหลือบ้างหรือไม่

.....
.....
.....

6.2 ผู้บริหารให้ความเคารพในประเพณี พิธีกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....

6.3 ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมอันเป็นส่วนรวมที่ชุมชนจัดขึ้นหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

7. กำหนดมาตรการในการคุ้มครองให้ผู้ประพฤติกรรมเข้ามาสู่แว่นแคว้น เมื่อเข้ามาแล้วก็ให้ความคุ้มครองปกป้องให้ความอนุเคราะห์ อารักขาทามสมควร

7.1 ให้การอนุเคราะห์พระภิกษุ-สามเณร ในพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด

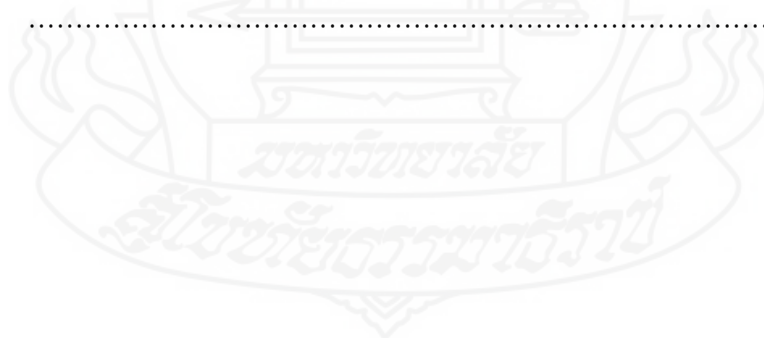
.....
.....
.....

7.2 ให้การคุ้มครอง ดูแล เอาใจใส่พระภิกษุ-สามเณร ในเขตปกครองท้องถิ่นหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

7.3 มีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ-สามเณรหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

ภาคผนวก ข

ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ่าง

ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ช้าง

บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ช้าง

(1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) (จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ประธานสภาองค์การฯ รองประธานสภาองค์การฯ คณะผู้บริหาร 4 คน (นายกองค์การฯ รองนายกองค์การฯ 2 คน และเลขาธิการ)

(2) ข้าราชการ/พนักงาน ลูกจ้าง จำนวน 21 คน ปฏิบัติงานในสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล ในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน

1	ปลัด อบต.	จำนวน	1 คน
2	นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ	จำนวน	1 คน
3	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	จำนวน	1 คน
4	นักวิชาการศึกษา	จำนวน	1 คน
5	นักพัฒนาชุมชน	จำนวน	1 คน
6	เจ้าพนักงานธุรการ	จำนวน	1 คน

พนักงานจ้างทั่วไป 4 คน

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	จำนวน	1 คน
2	ภารโรง	จำนวน	1 คน
3	แม่บ้าน	จำนวน	1 คน
4	พนักงานขับรถ	จำนวน	1 คน

ส่วนการคลัง 7 คน

1	หัวหน้าส่วนการคลัง	จำนวน	1 คน
2	นักวิชาการเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน
3	เจ้าพนักงานพัสดุ	จำนวน	1 คน
4	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้	จำนวน	1 คน
5	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน

พนักงานจ้างทั่วไป

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	จำนวน	1 คน
2	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัสดุ	จำนวน	1 คน

ส่วนโยธา 5 คน

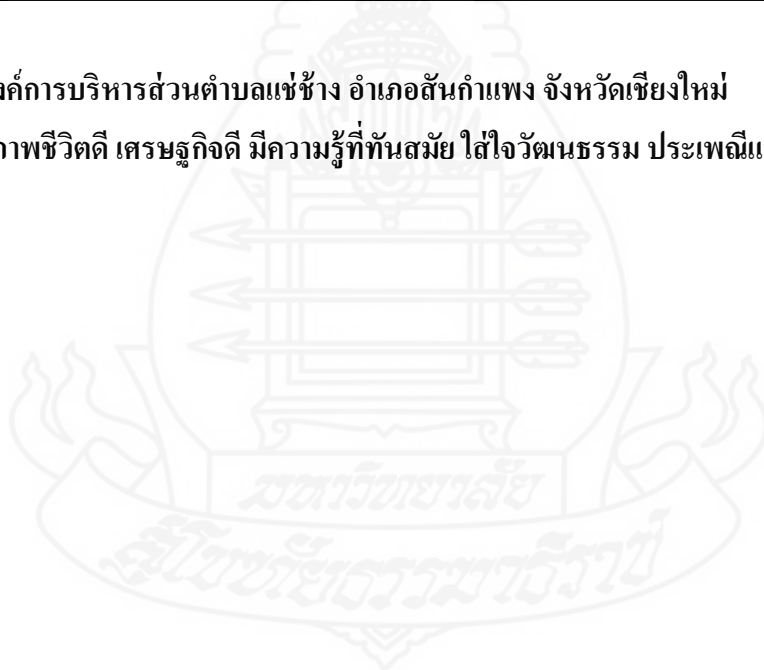
1	หัวหน้าส่วนโยธา	จำนวน	1 คน
2	นายช่าง	จำนวน	2 คน

พนักงานจ้างทั่วไป

1	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	จำนวน	1 คน
2	พนักงานธุรการ	จำนวน	1 คน

คำขวัญ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

“คุณภาพชีวิตดี เศรษฐกิจดี มีความรู้ที่ทันสมัย ใฝ่ใจวัฒนธรรม ประเพณีและสิ่งแวดล้อม”

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

รายนามบุคคลผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

(1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง

การุณ กันทาสม (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 9 สัมภาษณ์
วันที่ 6/2554

เกษม อินทวงค์ (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 4 สัมภาษณ์
วันที่ 22/6/2554

เปรม คำอ่อน (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 6 สัมภาษณ์
วันที่ 3/10/2553

ไพบูรณ์ ปาลี (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง สัมภาษณ์
วันที่ 9/7/2553

รุ่งโรจน์ สมณะ (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 10
สัมภาษณ์วันที่ 2/12/2553

วสันต์ มุลก้อนแก้ว (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 4
สัมภาษณ์ วันที่ 7/5/2554

วิชาญ ปิ่นแก้ว (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 5 สัมภาษณ์
วันที่ 28/10/2553

สงัด สุรินทร์ดี (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 9 สัมภาษณ์
วันที่ 26/9/2553

สนั่น ธาตุเงินเกวียน (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 5
สัมภาษณ์ วันที่ 20/9/2553

สมบัติ นุสุริยา (2554) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง สัมภาษณ์วันที่ 20/10/2554

สมบูรณ์ จันทะจาย (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 3
สัมภาษณ์ วันที่ 25/10/2554

สมศักดิ์ ไชยแรง (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 1
สัมภาษณ์ วันที่ 21/10/2554

สมักร ยาประสิทธิ์ (2554) ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง สัมภาษณ์
วันที่ 10/6/2554

สรายุทธ ปั่นผาง (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง หมู่ที่ 6 สัมภาษณ์
วันที่ 15/8/2554

เสน่ห์ สุภามิต (2554) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 2 สัมภาษณ์
วันที่ 18/9/2554

อนันต์ อุปละ (2553) นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้าง สัมภาษณ์วันที่ 6/6/2553.

อินสม มุลคำ (2553) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ซ้างหมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่
4/12/2553.

(2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง

เกรียงไกร กำใจยะ (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 1 สัมภาษณ์วันที่ 10/5/2554

จรัญ กิตวอน (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 28/6/2554

ถนัด มณีจันทร์ (2554) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 5 สัมภาษณ์วันที่ 20/6/2554

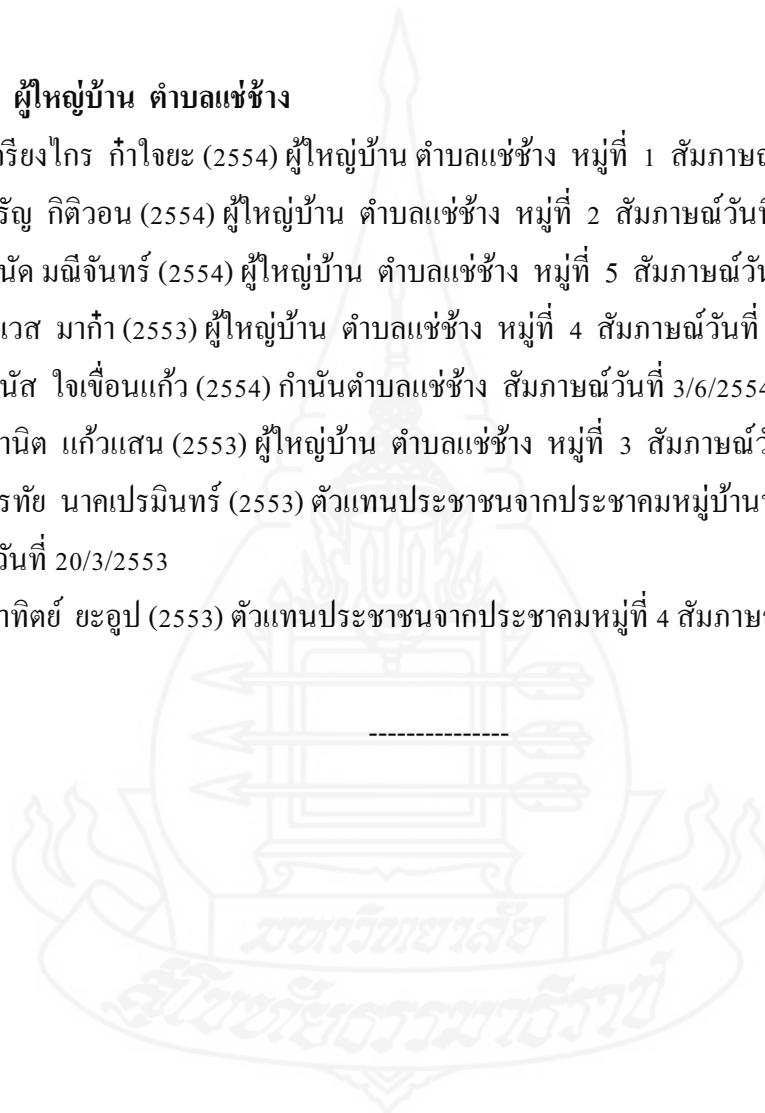
นิเวศ มากำ (2553) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 4 สัมภาษณ์วันที่ 9/4/2553

มนัส ใจเขื่อนแก้ว (2554) กำนันตำบลแซ่ซ้าง สัมภาษณ์วันที่ 3/6/2554

มานิต แก้วแสน (2553) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแซ่ซ้าง หมู่ที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 19/3/2553

อรทัย นาคเปรมินทร์ (2553) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่บ้านหมู่ที่ 3
สัมภาษณ์วันที่ 20/3/2553

อาทิตย์ ยะอุป (2553) ตัวแทนประชาชนจากประชาคมหมู่ที่ 4 สัมภาษณ์วันที่ 21 /3/2553

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายไพฑูรย์ นุ่มหันต์
ภูมิลำเนาเดิม	บ้านเลขที่ 87 หมู่ 2 ตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
การศึกษา	(2529) B.A. (Political Sciences) จากมหาวิทยาลัย มาร์ทวารา รัฐมหาราษฎร์ ประเทศอินเดีย (2532) M.A. (Political Sciences) จากมหาวิทยาลัย ปูเณ่ รัฐมหาราษฎร์ ประเทศอินเดีย
ตำแหน่ง	(2532-2535) เจ้าหน้าที่ฝ่ายประสานงาน สำนักงานจองชัย เทียงธรรม ทนายความธุรกิจและบัญชี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (2536-2555) อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 99 หมู่ที่ 3 บ้านป่าเปา ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50130

